This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SKRIFTER

UTGIVNA AV

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET

I

FINLAND

CCV

Digitized by Google

Digitized by Google

STUDIER

I

NORDISK FILOLOGI

UTGIVNA GENOM

HUGO PIPPING

NITTONDE BANDET

HELSINGFORS 1929

Digitized by Google

HELSINGFORS
MERCATORS TRYCKERI AKTIEBOLAG
1929

Digitized by Google

INNEHÅLL.

1. *Hugo Pipping:* Bruno Sjöros †.
2. *Hugo Pipping:* En metodfråga.
3. *J. Thurman:* Nagumålet.

Digitized by Google

Digitized by Google

Bruno Sjöros

†

Av HUGO PIPPING.

Antalet av dem, som bedriva studier i nordiska språk, torde vara större i Finland än i de flesta trakter av världen, där germanernas antal icke uppgår till 400,000. Absolut taget äro vi nordister i Finland likvisst icke många, och förlusten av en man kännes därför tyngre hos oss än annorstädes. Bruno Sjöros' bortgång, som väckt sorg långt utanför vårt lands gränser, har hårdast drabbat hans kolleger i Finland och icke minst hårt utgivaren av denna tidskrift.

Jag åsyftar härmed icke blott den omständigheten, att tidskriften förlorat en av sina trägnaste medarbetare, utan tänker lika mycket på förlusten av en vän.

Då jag med självtagen rätt går att rista en minnesruna över Bruno Sjöros, vet jag, att en invändning kan resas mot mitt företag. Sjöros har varit min lärjunge och jag kan sålunda i viss mån anses jävig att värdesätta hans livsgärning. Å andra sidan har jag genom mångårigt umgänge, ständigt präglat av ömsesidig vänskap och ömsesidigt förtroende, kommit Sjöros närmare än någon annan av hans fackkamrater och har därför vissa förutsättningar att kunna teckna hans bild säkrare än andra. Faran för partiskhet minskas därigenom, att viktiga delar av Sjöros' författarskap bedömts av vederhäftiga och fullt ojäviga medforskare. Av de orättvisa angrepp, som Sjöros varit utsatt för, har det grövsta återtagits av sin upphovsman, en omständighet, som naturligtvis underlättar den uppgift jag förelagt mig.

Det första rent vetenskapliga arbete, som utförts av Bruno Sjöros, framlades för den vetenskapliga världen i ett föredrag 'Om de nasalerade vokalerna och deras beteckning i de danska runinskrifterna med de yngre runorna'. Detta föredrag hölls på

Digitized by Google

filologmötet i Uppsala, augusti 1902. Jag minnes, att Adolf Noreen uttalade sin synnerliga belåtenhet med den unge mannens förstlingsandragande och alldeles särskilt framhöll, huru väl disponerat föredraget varit. Däremot var Wimmer mindre belåten. Men så hade Sjöros också rörande språket i de danska runinskrifterna gjort iakttagelser, som icke helt tycktes stämma med Wimmers kronologiska system. När Sjöros senare utgav sin undersökning i tryck, uppträdde Wimmer emot honom, varefter Sjöros framlade ett genmäle. Beträffande denna kontrovers yttrar professor Hellquist i ett sakkunnigutlåtande[1], att Sjöros' artikel 'uppkallade L. Wimmer till en rätt amper kritik, som dock docenten Sjöros, såsom det förefaller mig, med framgång bemötte'. Och medan polemiken mellan Sjöros och Wimmer pågick, meddelade professor Axel Kock[2] några tidigare gjorda men dittills opublicerade iakttagelser, som stämma väl överens med Sjöros' åsikt.

Denna för en 22-årig man rätt anmärkningsvärda debut varslade redan om stundande strider. Ständigt har Sjöros fått ros av somliga, ris av andra; det har aldrig varit tyst omkring hans författarskap.

Vid 26 års ålder vann Sjöros doktorsgraden med en avhandling, vars titel lydde 'Málåhattr, En studie i fornisländsk metrik'. Då jag fungerade som opponent ex officio, hade jag tillfälle att i ett till humanistiska sektionen ställt utlåtande giva uttryck åt min belåtenhet med Sjöros' lärdomsprov. Utlåtandet finnes naturligtvis bevarat i sektionens protokoll och är tillgängligt för alla. Mången skall väl dock intressera sig mera för det intryck avhandlingen gjorde på personer, till vilka Sjöros icke stod i något personligt förhållande.

Jag vill då till en början nämna, att dissertationen blev föremål för en anmälan på 10 sidor, författad av prof. Gustav Neckel och tryckt i Anzeiger für deutsches Altertum Bd XXXII. Då det ifrågavarande bandet av tidskriften saknas i Helsingfors universitets allmänna bibliotek, kan jag tyvärr icke redogöra för innehållet i Neckels recension. Ur prof. Hellquists tidigare omnämnda sakkunnigutlåtande tillåter jag mig att citera följande uttalande: 'Hans gradualavhandling — — — visar sig vara frukten av mycket allvarliga och

[1] avgivet till Humanistiska Sektionen vid Åbo Akademi den 11 jan. 1923.

[2] Arkiv för nordisk filologi XXI sidd. 141 f.

Digitized by Google

grundliga metriska och fonetiska studier och vittnar, liksom hans produktion i övrigt, om ett forskarekynne, som icke skyr någon möda att tränga till botten av de frågor som han upptagit till behandling.'

Sjöros slöt sig i sin avhandling till dem, som röjt ett uppenbart kätterskt sinnelag gentemot den då rätt allmänt hyllade Sievers's verslära. Det dröjde inte längre än ett år, innan en av Sievers' lärjungar Rudolf Leonhardt upptog ämnet 'Der Máláhattr der Atlamǫl' till behandling enligt fullt ortodoxa principer. Men den gamla skolans triumf skulle icke bliva långvarig. Två år efter det Leonhardts avhandling utkommit, återkallade Sievers väsentliga delar av de metriska teorier han förfäktat i många år.[1]

Innan Sjöros för en tid övergick till andra områden än metrikens, offentliggjorde han en artikel med titeln 'Några prosodiska principfrågor' — en recension av B. Risbergs arbete 'Den svenska versens teori, förra avdelningen' och på samma gång en diskussion av åtskilliga fundamentalsatser i metriken. Sjöros visar sig här äga djupare insikter i hithörande frågor än åtskilliga andra metriker, och hans utredningar hava icke förfelat sin verkan. Hellquist säger a. st., att Sjöros 'riktar en åtminstone i åtskilliga punkter befogad kritik mot uttalanden i Risbergs stora arbete — — —'. I ett annat sammanhang framhåller prof. Hellquist, vilken stor nytta Sjöros i sin forskarverksamhet dragit av sitt ljudfysiologiska vetande.

Sjöros' omfattande studier över fornsvenska texter inleddes med avhandlingen 'Ordförråd och ortografi i Hel. Birgittas egenhändiga anteckningar'. Den synnerligen nyttiga avhandlingen innehåller dels noggranna iakttagelser rörande skrivbruket hos Birgitta, dels en konkordans till den ifrågavarande texten. Icke alla, som draga nytta av konkordanser, torde hava gjort klart för sig, att det bakom en sådan alltid måste ligga en fullständig tolkning av texten.

Den fornsvenska text, som fångade brorslotten av Sjöros' intresse, var Äldre Västgötalagen. Hans stora utgåva av detta dyrbara litterära minnesmärke omfattar dels ett avtryck av texten i Cod. Holm. B 59, dels en rättad och normaliserad parallelltext samt en fullständig kommentar. Därjämte har Sjöros utgivit en översättning till Äldre Västgötalagen. De åsikter

[1] Ed. Sievers Zur Technik der Wortstellung in den Eddaliedern. Leipzig 1909.

Digitized by Google

Sjöros framlägger i dessa verk hava till icke ringa del fått sin utförliga motivering i ett antal specialavhandlingar.

Den omständigheten, att prof. Beckman samtidigt med Sjöros var sysselsatt med forskningar rörande Äldre Västgötalagen och ävenledes förberedde en numera utkommen översättning jämte kommentar, har framkallat en del meningsutbyten. Sjöros har övervägt de synpunkter, som framlagts av Beckman, och i en del fall godtagit dem. I andra fall har han dels offentligt försvarat sin mening, dels behållit den utan att fortsätta striden.

Sjöros hörde icke till dem, som nödvändigt vilja hava sista ordet, och har lämnat bevis för riktigheten av Eddans ord:

opt inn betri bilar,
þa er inn verri vegr.

I vår snöda värld är en sådan taktik icke alltid ägnad att förhjälpa en god sak till seger. Men Sjöros behövde icke egentligen ångra sin passivitet. I en tvistefråga, som längre fram skall beröras, har Beckman självmant givit Sjöros rätt, och Sjöros måste även ha vetat, att många talade om hans studier över Äldre Västgötalagen i en helt annan tonart än professor Beckman. I sitt tidigare nämnda sakkunnigutlåtande säger prof. Hellquist:

'För övrigt har doc. Sjöros i stor utsträckning sysslat med det fornsvenska lagspråket, i synnerhet Äldre Västgötalagen, vars källförhållanden, språkformer och ortografi han ägnat en serie mycket grundliga uppsatser. Exempelvis framhålles hans på studier av Vgl. I baserade inlägg till frågan om den fornnordiska växlingen *d* och *ð* — — —. Till dessa studier sluter sig hans edition av Äldre Västgötalagen, vilken, så vitt jag kunnat se, utmärker sig för stor noggrannhet och omsikt. Kommentaren vittnar om kritisk skärpa och ett gott omdöme vid valet mellan olika möjligheter till tolkning; det är mycket sällan man känner lust att föredraga en annan utväg.'

En särgrupp inom Sjöros publikationer bildas av uppsatserna 'Två samnordiska kvantitetsregler', 'Om bokstaven *h* som beteckning för aspiration och kvantitet — —' samt 'Assimilation und Quantität in den germanischen Sprachen'. Om den sistnämnda uppsatsen säger Hellquist, att den är 'förträfflig och intressant' samt innehåller 'skarpsinniga och originella uppslag'. Vidare framhåller Hellquist, att Sjöros i denna serie av inbördes sammanhängande uppsatser ådagalagt 'sedvanlig obönhörlig konsekvens', samt att Sjöros i dem

Digitized by Google

dokumenterat sig som en skarp- och djupsinnig ljudhistoriker med egna självständiga uppslag, och än vidare, att Sjöros 'visat sig ega förmåga att för sina speciella syften tillgodogöra sig andra forskares iakttagelser och idéer'.

Hellquist betecknar vissa i den förstnämnda undersökningen framställda resultat som diskutabla och osäkra och framhåller, att ett kullkastande av dem skulle draga med sig i fallet de slutsatser som framläggas i de senare skrifterna. Men jag har det intrycket, att Hellquist snarast håller före, att de som osäkra betecknade premisserna äro riktiga[1]. För min del tror jag, att både Hellquist och andra forskare i Sverge skulle vara mindre betänksamma i fråga om Sjöros' samnordiska kvantitetsregler, i fall de hade en fullt levande kunskap om uttalet i en del finländska dialekter och i den finländska högsvenskan. De kvantitetsförhållanden, som Sjöros med stöd av omfattande excerpter anser sig kunna fastställa som gällande för alla nordiska språk i den äldsta litterära tiden, äro inga andra än de, som ännu i dag gälla på vårt starkt konservativa språkområde. Som ett viktigt stöd för Sjöros' teori om kvantitetsförhållandena i urnordiskan måste man väl också beteckna den omständigheten, att han med denna teori som utgångspunkt kommit till en lag för konsonantassimilation, som vid stickprov tagna utanför det germanska, ja t. o. m. utanför det indoeuropeiska området, visat sig hålla streck.

Ett utmärkande drag hos Sjöros var enligt prof. Hellquists utan tvivel riktiga iakttagelse, 'den synnerliga grundlighet, med vilken han söker motivera — — — sina meningar och uppslag (ofta medelst ett statistiskt material, vars sammanförande kostat en oerhörd möda)'. Och jag vill tillägga, att Sjöros klarare än de flesta insåg nödvändigheten av att vid en statistisk undersökning sammanföra endast homogent material.

Även efter den period av Sjöros' författarskap, som prof. Hellquist hade tillfälle att yttra sig om i sitt sakkunnigutlåtande, har Sjöros utfört en viktig statistisk undersökning — denna gång med biträde av en lärjunge. Den omfattande statistiken gav Sjöros möjlighet att göra ett värdefullt inlägg i diskussionen om uppkomsten av konjugationen *fly : flydde*.

Professor Beckman, vars åsikter i denna fråga kritiserats av Sjöros, påstod nu[2], att de tal, på vilka Sjöros byggt

[1] Orden 'om den där uppställda regeln håller provet (något som jag är böjd att tro)' torde böra förstås på detta sätt.

[2] Nysvenska Studier VI s. 282. Jfr Nysvenska Studier VII s. 209 f.

Digitized by Google

sina slutsatser voro alldeles för små för att äga någon beviskraft. Senare har Beckman emellertid[1] genom användning av sannolikhetskalkylen övertygat sig om, att Sjöros material var fullt tillräckligt.

Jag nämnde tidigare, att prof. Gustav Neckel uppmärksammat Sjöros' gradualavhandling i en utförlig anmälan. Mest värde satte prof. Neckel i alla fall på den avhandling av Sjöros, som bär titeln 'Meter och stil i fornyrðislag'. I ett brev till mig av den 28 jan. 1928 skriver prof. Neckel: »Ich sah in Sjöros — — — einen der allerhoffnungsvollsten jüngeren Forscher auf unserem Gebiet, besonders auf Grund seiner Studie 'Meter och stil i fornyrðislag' — — — eines wahren Kabinettstücks feiner, gesunder und ergebnisreicher statistischer Methode der Philologie». En anmälan av uppsatsen har prof. Neckel skrivit i Jahresbericht N. F. IV (Berlin 1926) s. 132. Den 9 februari 1928 höll prof. Neckel ett minnestal över Sjöros i 'Gesellschaft für Deutsche Philologie'. Talet kommer att offentliggöras i 'Mitteilungen der Islandfreunde'.

Jag har här icke kunnat omtala alla Sjöros inlägg i vetenskapliga frågor, men skall i stället bifoga en, som jag tror, fullständig förteckning på hans tryckta skrifter.

I detta sammanhang kan jag dock ej underlåta att påpeka, att Sjöros under flere somrar arbetade som dialektforskare i fältet. Tyvärr hann Sjöros icke offentliggöra resultaten av dessa sina forskningar.

Forskarkallet var för Sjöros det centrala i livet. Icke ens, när han hårt ansattes av kroppsliga lidanden, släppte han greppet kring de problem, med vilka hans ande brottades. Därom vittnar en postum avhandling, tryckt i Finnur Jónssons festskrift. Ehuru skriven under en tid, då Sjöros' fysiska tillstånd nått bristningsgränsen, bär den inga spår av andlig förslappning.

Ehuru Sjöros älskade vetenskapen över allt annat, hade han många intressen vid sidan av den.

Sitt intresse för skönlitteraturen har han bl. a. ådagalagt genom en översättning av Stevensons bok 'Den svarta pilen'. Vidare var Sjöros ivrig sportseglare och skicklig stenograf.

Men allt annat, både vetenskap och 'hobbies', trädde i bakgrunden, när fosterlandet krävde offer av sina söner. Sjöros hörde till den första grupp av unge män, som i början av seklet olagligen inkallades för att tjänstgöra som soldater. Vår tids

[1] Arkiv för nordisk filologi XLIII s. 249.

Digitized by Google

ungdom, som sett blod flyta, vet icke att till fullo uppskatta modet hos dessa unga kämpar för lagligheten. Det är sant, att de icke behövde bekräfta sin tro med utgjutet blod, men när de — utan tvekan — fattade sitt beslut att utebli från uppbåden, voro de fullt beredda på konsekvenser, i bredd med vilka döden ter sig som en lycka. S j ö r o s uppsökte under den mest kritiska tiden några vänner bland den nyländska skärgårdsbefolkningen. Han var försedd med gevär och motsåg med fattning händelsernas vidare utveckling. Han visste, att ingen skulle kunna fånga honom levande och var beredd att sälja sitt liv dyrt. Att trotsa faror var ingenting nytt för S j ö r o s. Han hörde till en grupp av oförvägna seglare, som engång tillryggalade vägen Hangö—Gottland i en öppen båt av mycket anspråkslösa dimensioner.

Sina plikter mot samhället fyllde S j ö r o s icke blott i kritiska ögonblick utan också under långa tider av ansträngande fredligt arbete. I likhet med de flesta humanister i vårt land var S j ö r o s för utkomstens skull tvungen att under många år utöva pedagogisk verksamhet. För S j ö r o s likasom för så många andra kändes det tungt att icke få egna hela sin dag åt forskningen, men hans stränga pliktkänsla tvang honom det oaktat att med stor energi hänge sig åt skolarbetet. Han utarbetade själv en lärobok, som utkommit i tryck, och jag vet, att många av hans elever blickade upp till honom med verklig beundran. Två olika grupper av elever från Nya svenska läroverket sände deputerade till Sjöros grav för att betyga sin tacksamhetsskuld till den avhållne läraren.

Huru allvarligt S j ö r o s tog sina plikter som skolman, framgår även därav, att han — om jag minnes rätt — tog initiativet till bildandet av Föreningen för svensk språkundervisning i Helsingfors. Under åtta år tjänstgjorde han som sekreterare och kassör i denna förening.

Att varaktigt binda sig vid elementarundervisningen var något, som S j ö r o s emellertid icke kunde förmå sig till. Han var en gång utnämnd till överlärare i svenska språket vid Svenska Normallyceum i Helsingfors. Men från denna förmånligt avlönade plats tog han frivilligt avsked icke fullt ett år efter det han utnämnts.

Det behov av samverkan med andra, som S j ö r o s ådagalade, då han skapade 'Föreningen för svensk språkundervisning', tog sig ånyo uttryck, fastän i andra former, sedan han överflyttat till Åbo som professor. S j ö r o s kunde nu odelat ägna sig åt vetenskapen och grundade en sammanslutning av språkvetenskapsmän. Jag har haft tillfälle att besöka denna förening

Digitized by Google

som dess gäst och därvid på nära håll iakttaga, huru livaktig den är.

Eljes kunde jag naturligtvis icke följa med Sjöros' verksamhet i Åbo på samma sätt som jag gjorde det, medan vi bodde i samma stad. Men jag kan låta andra vittna om det intryck han gjorde på sin nya omgivning. Professor Johannes Lindblom, som talade tröstande ord vid Sjöros' eldbegängelse, yttrade bland annat följande:

'När jag återkallar Bruno Sjöros' bild för mitt inre öga, är det framför allt tre drag, som träda fram för min syn.

Han var en sällsynt hängiven och samvetsgrann forskare. Hela hans läggning gick åt det exakta hållet. Med exakt metod sökte han i sin vetenskap nå exakta resultat. Hela hans väsen var främmande för fras och allt slags vetenskaplig romantik. Personligen hade jag mycket utbyte av umgänget med honom. Och i den av honom grundade och högt älskade språkvetenskapliga sammanslutningen i Åbo firade vi omkring honom som medelpunkt verkliga vetenskapliga högtidsstunder. Där kände han sig riktigt hemma. Vårt hem är överallt där, varest vi i full trygghet kunna vara oss själva.

Han var vidare en god kamrat. Jag kan från de tre och ett halvt år jag varit kamrat med honom vid Åbo Akademi personligen icke minnas ett enda drag, som stred mot idealet för en korrekt kamrat och en god gentleman. Samarbetet i en större kår av vitt skilda element och med representanter för vitt skilda uppfattningssätt och synpunkter på livet i stort och de detaljer, som utgöra stoffet för det dagliga arbetet, kan vara nog så prövande, och konflikter kunna ej undvikas. Sjöros kan sägas ha hört till dem, som genomgått både kamratskapets och ämbetsmannaskapets påfrestningar utan att taga skada till sin själ. Oskuldsfull som han innerst i sitt väsen var, bevarade han även i det offentliga sin oskuld.

Jag ville för det tredje om honom ha få sagt, att jag aldrig hörde honom klaga. Väl kunde han ha haft anledningar. Årslång sjuklighet, som utan tvivel hämmade verksamheten, och framför allt i ej ringa grad isolerade honom i livet, måste ha varit frestande för ett sinne, som dock i grunden hade ett djupt behov av vänskap, mänsklig gemenskap, hemvärme — det syntes ej minst i hans förhållande till barnen i de familjer, där han umgicks. Därtill kom en ganska stor känslighet och en själens sprödhet djupast inne. Jag minnes en episod i kamratkretsen. En av oss sade med anledning av något, som förefallit: 'man måste handskas varsamt med äggskal.' 'Ja', sade Sjöros på sitt rätt-

Digitized by Google

framma och dock stillsamma sätt, 'i synnerhet om de redan äro spruckna'. Han hade väl besinnat orden i den gamla eddastrofen:

Bättre val finnes,
då man på färdväg är,
än att kvida och klaga.

Han hade gjort sitt val: att bära sitt öde som en man; att med sin reducerade kraft göra det bästa möjliga utan att ge upp, utan att kasta yxan i sjön. Jag följde mycket nära hans arbete med det sista vetenskapliga verket från hans hand, som nu — vem kunde ana det — utkommer postumt. Han söker där förklara ett omstritt ställe i de gamla landskapslagarna genom att erinra om det forntida bruket att sätta foten på de besegrades halsar. Att göra så med en fri man var nidingsdåd. Han lät själv ingen och intet, icke ens det hårda livsödet, sätta foten på sin fria nacke. Han gick andligen upprätt, om ock kroppsligen böjd.'

Till den vackra karaktäristik av Sjöros, som professor Lindblom givit, är icke mycket att tillägga, icke ens för den, som känt Sjöros så länge som jag. Det behov att visa ömhet, som professor Lindblom läst ur Sjöros ögon, när de föllo på barn, har jag bevittnat också då det gällde förhållandet till hans fåtaliga släktingar. Jag har aldrig sett en son taga vård om sin gamla mor på ett ömmare sätt än Sjöros gjorde det, och när döden ryckt ifrån honom föräldrar, syskon och en svåger, var han som en far för sin systers barn.

Sjöros' mor var en fin, älskvärd och gladlynt dam, som hade förståelse för sonens intressen och bistod honom i hans mödosamma arbete med insamling av excerpter. I sin ungdom hade assessorskan Sjöros tillhört en vänkrets, som bland sina medlemmar räknade Josef Julius Wecksell.

I förhållandet till sina vänner var Sjöros, som professor Lindblom sagt, rättfram. En av hans vänner sade i sitt griftetal, att den, som är uppriktig i den grad som Sjöros alltid var det, icke får många vänner, men goda vänner. Sjöros hade goda vänner.

En egenskap hos Sjöros återstår att nämna: hans tacksamhet för visad vänlighet. Han anså sig själv, att jag gjort honom tjänster. Med vad rätt han hyste denna uppfattning, därom må andra döma. Säkert är i varje fall, att dessa tjänster, verkliga eller förmenta, hos honom utlöste en tacksamhet, som skall värma mig så länge jag lever.

Digitized by Google

Läsarna av en nekrolog fordra onekligen med rätta, att minnesrunan också skall innehålla data. Så må mitt försök till karakteristik av en bortgången vän och kollega då efterföljas av en del rent sakliga notiser.[1]

Bruno Sjöros föddes i Åbo den 12 maj 1880. Hans föräldrar voro hovrättsassessorn Karl Kristian Sjöros och Elise Engdahl. Efter faderns död flyttade familjen till Helsingfors. Här besökte Sjöros först Nya svenska läroverket och sedan Nya svenska samskolan. Student 14 maj 1897. E. o. biblioteksamanuens 1900—1907. Filosofie kandidat 1903. T. f. lärare i svenska vid Svenska reallyceum i Helsingfors 1904—1905. Lärare vid Nya svenska läroverket i historia 1904—1914, i svenska 1904—1923. Disputerade för doktorsgrad 1906. Filosofielicentiat 1907. Promoverad filosofie magister och doktor 1907. Handhade examinering och granskning av skrivprov i nordisk filologi vid Helsingfors universitet 1909. Docent i nordiska språk 1910. Överlärare i svenska språket vid Svenska normallyceum 1920, men tog avsked samma år. Professor i svenska språket vid Åbo akademi 1923. Professurens område utvidgades senare, och Sjöros blev professor i svenska språket och nordisk filologi.

Studerade engelska i London 1897—1898, nordisk och germansk filologi i Uppsala 1907—1908, de svenska dialektsamlingarna i Göteborg, Lund och Uppsala 1912. Idkade svensk dialektforskning i Vittisbofjärd och Sastmola 1911—1913. Deltog i det nordiska filologmötet i Uppsala 1902, samt i de svenska filolog- och historikermötena i Göteborg 1912 och i Helsingfors 1922.

Ledamot av Språkvetenskapliga sällskapet i Uppsala 1907. Sekreterare och kassör i Föreningen för svensk språkundervisning 1913—1921.

Föreläste vid de akademiska sommarkurserna i Åbo 1915.

Död i lunginflammation i Åbo den 16 december 1927.

---

[1] Jfr Tor Carpelan och L. O. Th. Tudeer Helsingfors Universitet. Lärare och tjänstemän. Helsingfors 1925.

Digitized by Google

Bibliografi.

1903. *1.* Recension i Euterpe. *2.* De nasalerade vokalerna och deras beteckning i de danska runinskrifterna. Arkiv för nordisk filologi XX. **1904.** *3.* Interpunktionsfrågan. Finsk Tidskrift. Tom LVII. **1905.** *4.* Genmäle. Arkiv XXI. **1906.** *5.* Málaháttr, en studie i fornisländsk metrik. Akademisk avhandling. Helsingfors. **1908.** *6.* Några prosodiska principfrågor. Separat ur Språkvetenskapliga Sällskapets i Uppsala Förhandlingar, 1906—1909. **1909.** *7.* Förberedande kurs i svensk grammatik. *8.* Ordförråd och ortografi i Hel. Birgittas egenhändiga anteckningar. Svenska Litteratursällskapets tom LXXXVIII = Förh. och uppsatser 22. **1911.** *9.* Förberedande kurs i svensk grammatik. Andra upplagan. *10.* Till tolkningen av Ynglingasagans visor. SNF III. 2. *11.* Språkhistoria i skolan. Tidskrift utgiven av Pedagogiska Föreningen i Finland XLVIII. *12.* Recension i Neuphilologische Mitteilungen. **1912.** *13.* En försummad tidskrift. Tidskr. utg. av Pedag. För. i Finland XLIX. **1914.** *14.* Studier över fornvästgötska lagtexter I—II. SNF VI. 4. **1915.** *15.* Dialektforskning (i Handbok i hembygdsforskning). *16.* En svensk ordbok. Tidskr. utg. av Ped. För. i Finland LII. **1917.** *17.* Två samnordiska kvantitetsregler SNF VIII. 3. *18.* Svenska akademiens nya ordförteckning. Tidskr. utg. av Ped. För. i Finl. LIV. *19.* Beiträge zur Kenntnis des Suffixes *-ung, -ing* in den germanischen Sprachen. Neuphilologische Mitteilungen XVIII. **1918.** *20.* Studier över fornsvenska lagtexter III. SNF IX. 2. *21.* Om bokstaven h som beteckning för aspiration och kvantitet i fornsvenska skrifter (i Studier tillegnade Esaias Tegnér). **1919.** *22.* Äldre Västgötalagen i diplomatariskt avtryck och normaliserad text jämte inledning och kommentar. Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland CXLIV. **1920.** *23.* Assimilation und Quantität in den germanischen Sprachen. Neuphilologische Mitteilungen XXI. **1922.** *24.* Studier över fornsvenska lagtexter IV—VI. SNF XIII. 2. *25.* Ytterligare om Äldre Västgötalagen. Ett genmäle. Arkiv XXXVIII. **1923.** *26.* Äldre Västgötalagen i nysvensk

Digitized by Google

översättning. Helsingfors. *27.* R. L. Stevenson, Den svarta pilen (Översättning). **1924.** *28.* Språkrensning. Nya Argus XVII. *29.* Meter och stil i fornyrþislag. Skr. utg. av Sv. Litt. Sällsk. i Finl. CLXXV. **1925.** *30.* Folketymologier i svenskan. Installationsföredrag. Årsskrift utgiven av Åbo Akademi 1923—1924. *31.* 'Kolifej och Rantafej' Nysvenska Studier V. **1926.** *32.* Växlingen *d*; *dh* i Olavus Petris skrifter. Nysvenska Studier VI. *33.* Om uppkomsten av böjningen *fly* : *flydde* i svenskan. Nysvenska Studier VI. *34.* Artikelns vokal i nom. acc. sg. ntr. i reformatorernas skrifter. Nysvenska Studier VI. **1927.** *35.* Böjningen *fly* : *flydde* än en gång. Nysvenska Studier VII. *36.* Våra dialekter (i Hälsning till svensk allmoge i Finland från Åbo Akademis Studentkår våren 1927). **1928.** *37.* Till tolkningen av Äldre Västgötalagen. (i Festskrift till F. Jónsson).

Digitized by Google

En metodfråga.

Av HUGO PIPPING.

Nedanstående rader äro framkallade av trenne uppsatser, som hava till författare prof. Nat. Beckman. De tre uppsatserna heta:

1. *En metodfråga* (Nysvenska Studier VI sidd. 280—289).
2. *En metodfråga till* (Nysvenska Studier VII sidd. 209 f.).
3. *Några ord om statistiken som språkvetenskaplig metod.* Arkiv för nordisk filologi XLIII sidd. 245—261. Jfr Arkiv XLIV s. 198 not 2.

Dessa uppsatser hava hos mig väckt känslor av mycket olika art. Å ena sidan har jag icke kunnat annat än glädja mig åt den allmänna tendensen i dem ävensom åt en del nytt vetande, som jag inhämtat genom den tredje uppsatsen. Men å andra sidan har jag med bedrövelse iakttagit, huru lättvindigt prof. Beckman i dessa uppsatser framkastat påståenden, som äro ägnade att ställa några av hans medforskare i en alldeles skev dager. Ett av de bevisligen oriktiga påståendena — en mot framlidne professor Sjöros framkastad anmärkning — har prof. Beckman återtagit i den tredje uppsatsen, men även med den där gjorda, sympatiskt frimodiga rättelsen kvarstår ett så stort kvantum orättvisa, att varje vän av den bortgångne måste känna sig manad att protestera mot prof. Beckmans tillvägagående. Så nära som jag stått professor Sjöros, ligger det kanske närmast till hands för mig att taga till orda. Det skall väl icke förtänkas mig, om jag i detta sammanhang också bemöter ett påstående, som är riktat mot mig och som bevisligen är vilseledande.

Jag gör början med en del anmärkningar, som Beckman riktat mot Sjöros.

I en artikel med rubriken 'Om uppkomsten av böjningen

Digitized by Google

fly : *flydde* i svenskan'[1] hade Sjöros påstått, att verben av typen *ledha* använts oftare i fornsvenskan än verben av typen *fly*. Till detta resultat hade Sjöros kommit genom excerpering av 11 olika urkunder. I nio av dessa urkunder voro beläggen för typen *ledha* talrikare än beläggen för typen *fly*, och denna övervikt framträder i *alla* de åtta urkunder, där sammanlagda antalet belägg överstiger 40[2]. Ifall siffrorna för alla elva urkunderna sammanräknas, fås 846 belägg för typen *ledha* och 442 belägg för typen *fly*.

Det behöves icke någon kunskap om matematisk statistik för att inse, att dessa fakta äro lärorika och bevisa det, som Sjöros uppger vara bevisat. Redan det naturliga förståndet säger en, att inga tillfälligheter ha kunnat skapa kontrasten 846 mot 442, och likaledes säger en det naturliga förståndet, att majoriteten för typen *ledha* icke skulle kunna framträda konsekvent i alla de 8 urkunder, som innehålla ett någorlunda stort antal belägg, om icke denna majoritet vore ett drag, som kännetecknade fornsvenskan överhuvud eller i varje fall vissa kategorier av fornsvenskt språk.

Beckman ser annorlunda på saken[3]. B. klandrar för det första, att Sjöros här och även eljes underlåtit att matematiskt pröva bärkraften av sin statistik, och påstår dessutom, att de nyss citerade siffrorna äro för små för att tillåta de slutsatser, som Sjöros dragit ur dem.

Genom dessa uttalanden har Beckman försatt sig själv i ett tråkigt dilemma.

I fråga om användningen av sannolikhetskalkylen på ett statistiskt material finnes det två ståndpunkter, som kunna förfäktas med konsekvens. Den första är oangriplig men opraktisk och innebär ett yrkande på, att varje påstående, som grundar sig på statistik, bör föregås av en beräkning av det sannolika felet för de åberopade talen. Den andra är formellt angriplig men mera rationell och innebär ett yrkande, att man skall beräkna sannolika felet, så snart man anser, att en omdömesgill person kan hysa tvekan om bärkraften av de siffror man framlagt.

---

[1] Bruno Sjöros Nysvenska Studier VI sidd. 82—91. Jfr samme författares uppsats 'Böjningen *fly* : *flydde* än en gång' Nysvenska Studier VII sidd. 98—103.

[2] Denna sistnämnda omständighet har icke särskilt framhållits av Sjöros, men kan med lätthet utläsas ur hans tabell Nysv. St. VI s. 90.

[3] En metodfråga sidd. 282 f.

Digitized by Google

Jag vill lämna osagt, vilkendera av dessa ståndpunkter det är, som Beckman gillar. Men vilkendera ståndpunkten han än vill beteckna som sin, så kan hans uppträdande mot Sjöros icke försvaras.

I fall Beckman yrkar, att varje påstående, grundat på statistik, bör föregås av en sannolikhetskalkyl, måste han *a fortiori* uppställa det yrkandet, att ingen må uttala sig förklenande om en annans statistik, utan att först hava underkastat hans förfarande en prövning med ledning av sannolikhetskalkylen. Emellertid har Beckman med ledning av 'intryck' [1], som han fått av Sjöros' statistik, förklarat, att de siffror, på vilka Sjöros stött sina påståenden, äro för små. Är det Beckmans mening, att han själv men ingen annan får döma om siffrors bärkraft med ledning av 'intryck'?

Ifall Beckman åter ställer sig på den mera rationella ståndpunkten och håller före, att sannolikhetskalkylen icke behöver komma till användning i andra fall än sådana, där tvekan om resultatens pålitlighet synes tänkbar, har det varit oriktigt av Beckman att klandra Sjöros för underlåtenhet att framlägga sannolikhetskalkyl, utan att Beckman därförinnan påvisat ett enda fall, där sannolikhetskalkylen gått Sjöros emot.

Den lättvindighet, med vilken Beckman uttalat förklenande omdömen om Sjöros, har emellertid hämnat sig grymt. Tydligen inseende, vilken skev position han själv intagit, har Beckman, efter det han korrekturläst och tryckt sitt påstående om de Sjöros'ska siffrornas otillräcklighet, beslutat sig för att undersöka, om klandret var berättigat. Han kom därvid till det resultatet, att Sjöros' siffror voro tillräckliga och klandret obefogat [2].

Beckman tillägger här orden *in casu*, därmed påtagligen antydande, att Sjöros *i andra fall* byggt sina resultat på otillräcklig statistik. Det kan vara skäl att bringa på tal det fall, i vilket Sjöros, för såvitt Beckman kan erinra sig, varit minst lycklig som statistiker. [3]

Sjöros har påstått, att artikelns vokal i de danska reformatorernas skrifter företer den egenheten, att *-it* föredrages framför *-et*, där vokaltecknet *i* ~ *e* i skrift föregås av bok-

[1] Se Ark. XLIII s. 249.
[2] Ark. XLIII s. 249.
[3] Se Beckman Nysvenska Studier VII s. 210. Jfr Sjöros Nysv. St. VI s. 216 och Lis Jacobsen Nysv. St. VII s. 115 samt numera även Beckman Ark. XLIII sidd. 252 f.

Digitized by Google

stavstecknen *ffw*. Detta påstående stödes med en hänvisning till en statistik, som vunnits genom excerpering av Romarbrevet och Marcusevangeliet i Christian II:s Nya testamente samt av Romarbrevet och Josuabok i Christian III:s bibel. De statistiska siffrorna äro följande:

		ffwit	*ffwet*			*ffwit*	*ffwet*
Chr. II	Rbr.	1	1	Chr. III	Rbr.	6	0
	M. ev.	14	6		Jb.	11	4
		15	7			17	4

Beckman, likasom tidigare Lis Jacobsen, förebrår nu Sjöros, att han alls byggt några slutsatser på en statistik, i vilken 15 fall stå mot 7.

Jag frågar nu, huru någon verkligen kan påstå, att Sjöros gjort detta? Statistiken omfattar icke blott delar av Chr. II utan också delar av Chr. III, och Sjöros' påstående är grundat på sammanlagda antalet belägg i båda dessa urkunder, d. v. s. därpå, att det står 32 fall av *-ffwit* mot 11 fall av *-ffwet*.

Om summan av fallen sättes lika med 1, är frekvenstalet för *-ffwit* = 0.74. Medelfelet för detta tal är enligt Bernouillis av Beckman åberopade sats

$$\sqrt{\frac{32 \times 11}{43^3}}, \text{ d. v. s. } 0.07.$$

Även om det verkliga felet är drygt 3 ggr större än medelfelet, står sig Sjöros' påstående, att *-ffwit* i de undersökta urkunderna är vanligare än *-ffwet*. Också enligt de överdrivet stränga principer, som Beckman uppställt i sin artikel, måste Sjöros' statistik i detta fall betecknas som fullt övertygande.

Jag är naturligtvis beredd på följande invändning. Man skall säga: 'Sjöros har summerat beläggen ur Chr. II för sig och beläggen för Chr. III för sig. Vidare säger Sjöros s. 217, att *-it* i Chr. II:s N. T. och Chr. III:s bibel avgjort föredrages framför *-et* efter föregående *ffw*, och detta betyder, att han för Chr. II:s N. T. uppställt en regel, som är baserad på summa 22 belägg'. Men jag måste på förhand bestämt tillbakavisa dessa argument såsom obefogade. Ingen har rätt till påståendet, att Sjöros överhuvud skulle ha uppställt sin regel, om han icke funnit den bekräftad av förhållandena både i Chr. II och i Chr. III, och regeln vilar sålunda på den sammanlagda beläggsiffran. Fallet är alldeles likartat med ett, som vi tidigare diskuterat. Sjöros' statistik över beläggen

Digitized by Google

för typerna *fly* och *ledha* är fördelad på elva undergrupper, men slutsatsen är baserad på beläggsummorna[1]. Beckman har[2] med rätta godtagit resultatet utan att förebrå Sjöros hans uppgifter om materialets fördelning på undergrupper, av vilka några (tagna för sig) icke lämna stoff för en bindande bevisföring. Men i fråga om växlingen *-ffwit* ~ *-ffwet* ser Beckman — oriktigt och med en påfallande inkonsekvens — alldeles bort från det sammanhang, i vilket siffrorna 15 ~ 7 åberopats.

Ifall Sjöros icke lämnat några uppgifter alls om beläggens fördelning mellan Chr. II och Chr. III, skulle han ha undgått den reprimand han fått av Lis Jacobsen och av Beckman. Men att han lämnat dessa upplysningar, måste betecknas som en förtjänst. Utan kännedom om dessa detaljer skulle en vaken läsare fråga sig, om fördelningen av de 43 beläggen måhända varit följande:

	ffwit	*ffwet*		*ffwit*	*ffwet*
Chr. II	32	0	Chr. III	0	11

Om fördelningen varit denna, hade man med skäl kunnat säga, att texterna i Chr. II och Chr. III äro alltför heterogena för att tillåta en beräkning på grundvalen av sammanslaget material. Sjöros' siffror 15 ~ 7 och 17 ~ 4 hava till uppgift att ådagalägga och ådagalägga i själva verket, att någon bevislig diskrepans mellan Chr. II och Chr. III icke är förhanden beträffande användningen av *-ffwit* och *-ffwet*. Ifall förhållandet hade varit ett annat, skulle det hava varit orätt att sammanslå beläggen.

Sjöros' omtänksamhet och samvetsgrannhet har icke blivit uppfattad av hans kritiker, och man har gjort ett fel av det, som är en dygd.

Sjöros' statistik rörande växlingen *-ffwit* ~ *-ffwet* är sålunda fullt riktigt planlagd och utförd samt fullt bindande. Som tidigare nämnts, är denna statistik enligt Beckman[3] den svagaste, som Sjöros, såvitt Beckman minnes, åstadkommit. Sjöros hade all anledning att vara belåten med detta betyg.

---

[1] Nysv. St. VI s. 90.

[2] Ark. XLIII s. 249.

[3] Nsv. St. VII s. 210. Naturligtvis åtager jag mig inga garantier för denna gradering. Även för Beckmans eget vidkommande kan ju skyldigheten att stå för graderingen anses ha bortfallit, sedan det uppvisats, att Sjöros icke åberopat siffrorna 15 ~ 7 utan siffrorna 32 ~ 11. Basen för jämförelsen med Sjöros' övriga statistiska undersökningar blir härvid en annan.

Digitized by Google

Jag går nu till diskussionen av Beckmans tredje artikel, den som tryckts i Arkivet. Det får väl anses mänskligt, om jag därvid främst diskuterar ett angrepp, som Beckman riktat mot mig.

Utgångspunkten för debatten om mina resultat är följande. Beckman säger: [1]

'Ibland kan det vara nyttigt att fråga, huru stort material som bort fordras för att ett visst påstående skulle vara hållbart. Jag har i detta avseende prövat en sammanställning, som gjorts av Pipping, rörande frekvensen för vokalharmoni i olika fall i Vgl I. Resultatet blev, att de av Pipping dragna slutsatserna skulle vara väl styrkta, om materialet hade varit tjugufem (25) gånger större, alltså utgjort 25 volymer av Äldre Västgötalagens omfattning'. I en not hänvisas till SNF III. 10, s. 6 samt till en av Beckman a. st. s. 258 åberopad formel.

De påståenden, som jag uppställt på ifrågavarande ställe, gälla växlingen mellan *i* och *e* i ändelser och lyda på följande sätt:

'Härav framgår, att *i sluten stavelse* i är normalvokal både efter ø och e, samt att inom vokalserien o, ø, e kravet på i i en följande stavelse växer stegvis. Detta är ju också lätt begripligt, då inom den ifrågavarande serien munhålans resonanston är stigande och alltmera närmar sig muntonen för i.

I öppen stavelse är i däremot proportionsvis lika vanligt efter envar av vokalerna o, ø, e'.

Det sistnämnda påståendet är så pass indifferent, att det knappast kan hava utmanat Beckmans kritik. Det innebär närmast, att proportionen mellan *e* och *i* i öppen ändelsestavelse icke i någon konstaterbar grad visar olikheter, alltefter som rotstavelsens vokal är *o*, *ø* eller *e*. Jag förmodar därför, att Beckmans nyss citerade anmärkning är riktad mot de i första stycket upptagna påståendena. I varje fall är den riktad också mot dem och måste, för att kunna försvaras, hålla streck beträffande dem alla. Att den icke gör det, skall jag bevisa.

Mina regler gälla Äldre Västgötalagens text (exklusive Brynjulfs stadga) enligt Cod. Holm. B 59 och innebära följande olika påståenden angående vokalharmonien i sluten stavelse.

1. Efter *o* är ändelsevokalen *e* vanligare än *i*.
2. Efter *ø* är ändelsevokalen *i* vanligare än *e*.

[1] Beckman Ark. XLIII sidd. 256 f.

Digitized by Google

3. Efter *e* är ändelsevokalen *i* vanligare än *e*.
4. Procenttalet för ändelsevokalen *i* är större efter *ø* än efter *o*.
5. Procenttalet för ändelsevokalen *i* är större efter *e* än efter *o*.
6. Procenttalet för ändelsevokalen *i* är större efter *e* än efter *ø*.

Några av ovanstående satser är korollarier till vissa av de andra satserna, men alla sex satserna upptagas här som sidoordnade. En följdsats kan ibland bevisas också på direkt väg och därvid bliva säkrare styrkt, än om den härledes ur andra satser. Detta gäller exempelvis påståendet 4, som är ett korollarium av 1 och 2 men också kan styrkas på annat sätt.

Det material, på vilket mina påståenden äro byggda, finnes framlagt av mig på anfört ställe sidd. 4—6 med angivande av sida och rad, där beläggen anträffas hos Schlyter.

Efter det min uppsats (SNF III. 10) avslutats och tryckts, hava två bortglömda belägg (*fløgher* 40: 15 och 40: 16) tillfogats av mig [1] och ett (*hørængiær* 20: 18) av Sjöros [2]. Att belägget *forboþe't* upptagits i min förteckning, är ett fel [3].

De små korrektioner, som efteråt visat sig nödvändiga, rubba icke mina resultat i nämnvärd grad, men jag har velat påpeka dem icke minst därför, att jag stundom måste utgå från de okorrigerade frekvenssiffrorna, stundom från de korrigerade. Jag tager för avgjort, att Beckman, som uttryckligen hänvisar till SNF III.10, begagnat de siffror, som stå till buds där. När jag skall visa, till vilka resultat Beckman *borde* hava kommit med anlitande av sina formler, måste jag naturligtvis begagna samma primäruppgifter som han.

Jag skall nu undersöka, huru pass väl mina sex teser stå sig, om deras tillförlitlighet bedömes med ledning av de formler Beckman rekommenderar som kontrollmedel.

Sats 1. Efter **o** är ändelsevokalen **e** vanligare än **i**.

De belägg, på vilka satsen grundades, voro 67 (54 *o* + *e* och 13 *o* + *i*). Frekvenstalet för *e* är 0.81 och medelfelet för detta frekvenstal är enligt den av Beckman begagnade formeln $= \sqrt{\frac{54 \times 13}{67^3}} = 0.05$.

Då frekvenstalet 0.81 är behäftat med ett medelfel, stort 0.05, behåller sats 1 sin giltighet, även om det verkliga felet är 6 gånger större än medelfelet.

---

[1] Hugo Pipping SNF VII.1 s. 48.
[2] B. Sjöros SNF IX.2 s. 4 med not 1.
[3] Se Pipping och Sjöros hos B. Sjöros Äldre Västgötalagen s. 139. Helsingfors 1919.

Digitized by Google

Beckman anser, att en på statistik grundad teori är förtroendeingivande, ifall den icke blir ogiltig, då det verkliga felet antages vara tre gånger större än medelfelet. Mot detta uttalande av Beckman kunna vägande invändningar göras. För det första är det lämpligast att som utgångspunkt för bedömandet av noggrannheten välja *det sannolika felet* (d.v.s. medelfelet × 0.6745). För det andra vore det dåraktigt att rata alla forskningsresultat, som icke uppfylla de av Beckman fullkomligt godtyckligt uppställda fordringarna på tillförlitlighet. Om dessa fordringar alltid upprätthållits, skulle säkerligen många värdefulla rön hava hamnat i papperskorgen till skada för vetenskapen.

Vid bedömandet av min sats 1 är denna tvistefråga emellertid utan betydelse. Ty här är en trygghetsgrad uppnådd, som vida överstiger den av Beckman krävda.

Sats 2. Efter **ø** är ändelsevokalen **i** vanligare än **e**.

Denna regel har en viss betydelse, när det gäller att bestämma, huruvida man vid normalisering av en text skall ändra ändelsevokalen *e* till *i* eller tvärtom. I rent vetenskapligt avseende är det rätt likgiltigt, om *i* efter *ø* uppvisar ett procenttal, som är en smula högre eller en smula lägre än 50. Däremot är det av stort intresse att veta, om procenttalet för *i*, såsom jag påstått (jfr sats 4), är större efter *ø* än efter *o*. Ty i händelse jag har rätt häri, föreligger åtminstone ett fall, där procenttalet för *i* (som har den högsta munresonansen bland alla vokaler) stiger med munresonansen hos den föregående vokalen. Vokalen *ø* har nämligen högre munresonans än vokalen *o*.

Då riktigheten av sats 4 kan bevisas utan tillhjälp av sats 2 (se nedan), spelar sats 2 egentligen ingen roll i min lärobyggnad. Men jag vill dock icke underlåta att diskutera dess trovärdighetsgrad.

Den av mig gjorda beläggsamling, som Beckman begagnat, upptager 11 *ø* + *e* och 23 *ø* + *i*. Frekvenstalet för *i* är 0.68. Medelfelet för frekvenstalet är enligt Bernouillis sats $= \sqrt{\frac{11 \times 23}{34^3}} = 0.08$. Sannolika felet är 0.05.

Då frekvenstalet för *i* (0.68) är behäftat med medelfelet 0.08 och sannolika felet 0.05, bibehåller sats 2 (enligt vilken *i* är vanligare än *e*) sin giltighet, även om det verkliga felet är drygt 3 gånger större än det sannolika felet och drygt 2 gånger större än medelfelet. Här föreligger sålunda en rätt

Digitized by Google

anmärkningsvärd trygghetsgrad, om också icke fullt den trygghet, som Beckman godtyckligt kräver. Under inga omständigheter ge de framlagda siffrorna något stöd åt Beckmans påstående, att materialet borde hava varit 25 gånger större än det, som stått mig tillbuds, för att mina satser skulle kunna anses väl styrkta. Ty redan om beläggsamlingen fördubblas, nås en större trygghet än den Beckman kräver. Detta framgår av kalkylen $\sqrt{\frac{22 \times 46}{68^3}} = 0.06$ (nogare sagt 0.057).

Sats 3. *Efter* e *är ändelsevokalen* i *vanligare än* e.

Beläggen äro: 6 $e + e$ och 18 $e + i$. Frekvenstalet för i är 0.75 och medelfelet är $= \sqrt{\frac{6 \times 18}{24^3}} = 0.09$ (nogare sagt 0.088).

Det verkliga felet måste alltså uppgå till i det allra närmaste tre gånger medelfelet, innan sats 3 förlorar sin giltighet. Till och med Beckman torde vid närmare besinnande medge, att min sats 3 är väl styrkt.

Sats 4. *Procenttalet för ändelsevokalen* i är större efter ø än efter o.

Enligt sats 1 är frekvenstalet för e efter $o = 0.81$, alltså frekvenstalet för i efter $o = 0.19$, och medelfelet är $= 0.05$.

Enligt sats 2 är frekvenstalet för i efter $ø = 0.68$, och medelfelet är $= 0.08$.

Skillnaden mellan talen 0.68 och 0.19 är $= 0.49$, och för denna skillnad är medelfelet enligt en känd regel = kvadratroten ur summan av kvadraterna på medelfelen för minuenden och subtrahenden, i detta fall alltså $= \sqrt{0.0025 + 0.0064} = 0.09$.

Sats 4 bibehåller alltså sin giltighet, även om det verkliga felet är 5 gånger större än medelfelet.

Sats 5. *Procenttalet för ändelsevokalen* i är större efter e än efter o.

Enligt sats 1 är frekvenstalet för i efter $o = 0.19$, och medelfelet är $= 0.05$.

Enligt sats 3 är frekvenstalet för i efter $e = 0.75$, och medelfelet är $= 0.09$.

Skillnaden mellan 0.75 och 0.19 är $= 0.56$, och medelfelet för denna skillnad är $= \sqrt{0.0025 + 0.0081} = 0.10$.

Sats 5 bibehåller alltså sin giltighet, även om det verkliga felet är 5 gånger större än medelfelet.

Sats 6. *Procenttalet för ändelsevokalen* i *är större efter* e *än efter* ø.

Digitized by Google

översättning. Helsingfors. *27.* R. L. Stevenson, Den svarta pilen (Översättning). **1924.** *28.* Språkrensning. Nya Argus XVII. *29.* Meter och stil i fornyrþislag. Skr. utg. av Sv. Litt. Sällsk. i Finl. CLXXV. **1925.** *30.* Folketymologier i svenskan. Installationsföredrag. Årsskrift utgiven av Åbo Akademi 1923—1924. *31.* 'Kolifej och Rantafej' Nysvenska Studier V. **1926.** *32.* Växlingen *d*; *dh* i Olavus Petris skrifter. Nysvenska Studier VI. *33.* Om uppkomsten av böjningen *fly* : *flydde* i svenskan. Nysvenska Studier VI. *34.* Artikelns vokal i nom. acc. sg. ntr. i reformatorernas skrifter. Nysvenska Studier VI. **1927.** *35.* Böjningen *fly* : *flydde* än en gång. Nysvenska Studier VII. *36.* Våra dialekter (i Hälsning till svensk allmoge i Finland från Åbo Akademis Studentkår våren 1927). **1928.** *37.* Till tolkningen av Äldre Västgötalagen. (i Festskrift till F. Jónsson).

Digitized by Google

En metodfråga.

Av HUGO PIPPING.

Nedanstående rader äro framkallade av trenne uppsatser, som hava till författare prof. Nat. Beckman. De tre uppsatserna heta:

1. *En metodfråga* (Nysvenska Studier VI sidd. 280—289).
2. *En metodfråga till* (Nysvenska Studier VII sidd. 209 f.).
3. *Några ord om statistiken som språkvetenskaplig metod.* Arkiv för nordisk filologi XLIII sidd. 245—261. Jfr Arkiv XLIV s. 198 not 2.

Dessa uppsatser hava hos mig väckt känslor av mycket olika art. Å ena sidan har jag icke kunnat annat än glädja mig åt den allmänna tendensen i dem ävensom åt en del nytt vetande, som jag inhämtat genom den tredje uppsatsen. Men å andra sidan har jag med bedrövelse iakttagit, huru lättvindigt prof. Beckman i dessa uppsatser framkastat påståenden, som äro ägnade att ställa några av hans medforskare i en alldeles skev dager. Ett av de bevisligen oriktiga påståendena — en mot framlidne professor Sjöros framkastad anmärkning — har prof. Beckman återtagit i den tredje uppsatsen, men även med den där gjorda, sympatiskt frimodiga rättelsen kvarstår ett så stort kvantum orättvisa, att varje vän av den bortgångne måste känna sig manad att protestera mot prof. Beckmans tillvägagående. Så nära som jag stått professor Sjöros, ligger det kanske närmast till hands för mig att taga till orda. Det skall väl icke förtänkas mig, om jag i detta sammanhang också bemöter ett påstående, som är riktat mot mig och som bevisligen är vilseledande.

Jag gör början med en del anmärkningar, som Beckman riktat mot Sjöros.

I en artikel med rubriken 'Om uppkomsten av böjningen

Digitized by Google

Denna sats bör ses i ljuset av de säkert styrkta satserna 4 och 5.

I vokalserien *o-ø-e* är svalgresonansen väsentligen konstant, medan munresonansen successivt stiger. Vokalen *i* har högre munresonans men lägre svalgresonans än vilken som helst av vokalerna *o*, *ø* eller *e*. Övergången $i > e$ i en ändelse, som följer efter ett *o*, *ø* eller *e* i rotstavelsen, innebär en assimilation av ändelsevokalens *svalgresonans* med *svalgresonansen* hos vokalen i rotstavelsen. Denna assimilation synes inträda i minsta utsträckning, där steget mellan rotvokalens och ändelsevokalens *munresonanser* är minst. Sats 4 visar, att övergången $i > e$ inträder i mindre utsträckning efter *ø* än efter *o*, och detta beror synbarligen därpå, att avståndet mellan munresonanserna för *ø* och *i* är mindre än avståndet mellan munresonanserna för *o* och *i*. Sats 5 visar, att övergången $i > e$ inträder i mindre utsträckning efter *e* än efter *o*, och även detta beror synbarligen därpå, att avståndet mellan munresonanserna för *e* och *i* är mindre än avståndet mellan munresonanserna för *o* och för *i*.

Sats 6 innehåller ingenting annat än den nödvändiga konsekvensen av ett åskådningssätt, som visat sig bestå provet i tvenne noggrant undersökta fall. Man måste vänta, att övergången *i* till *e* inträtt i mindre utsträckning efter *e* än efter *ø*, då skillnaden mellan munresonanserna för *e* och *i* är mindre än skillnaden mellan munresonanserna för *ø* och *i*.

Satsen 6 har sålunda alla inre kriterier på att vara riktig. Man får naturligtvis icke hålla fast vid den, om materialet talar *emot* den, men man får icke gå så långt i skepsis, att man undertrycker indicier, som tala till dess förmån. Under alla omständigheter måste allt tillgängligt material sammanställas, ty annars kan man ej veta, om icke materialet tilläventyrs talar emot regeln.

Ur det av mig sammanbragta och av Beckman begagnadh materialet framgår, att frekvenstalet för *i* efter *ø* är = 0.68 och sannolika felet är = 0.05 (se under sats 2). Frekvenstalet för efter *e* är = 0.75, och sannolika felet $= \sqrt{\frac{6 \times 18}{24^3}} \times 0.6745 = 0.06$.

Sannolika felet för skillnaden mellan 0.75 och 0.68 (d. v. s. 0.07) är $= \sqrt{0.0025 + 0.0036} = 0.08$.

Det måste alltså sägas, att materialet på intet sätt tryggar min regel, men det talar under inga omständigheter emot den, och redan detta är i förevarande fall av en viss betydelse.

Digitized by Google

Mitt siffermaterial rörande sats 6 kan sålunda icke anses vara helt värdelöst.

Emellertid skall jag villigt medge, att jag begått ett fel, då jag icke undersökt bärkraften hos det material, på vilket sats 6 fotats.

Det är uppenbarligen min regel 6, som bildat utgångspunkten för den kalkyl, på vilken Beckman grundat sitt påstående, att mina slutsatser för att vara väl styrkta borde hava grundats på ett 25 gånger omfångsrikare material än det som Äldre Västgötalagen erbjuder. Ty om man utgår från ett material, som är tjugufem gånger omfångsrikare än mitt, finner man för skillnaden mellan de tidigare nämnda frekvenstalen 0.75 och 0.68 medelfelet 0.024, d. v. s. nästan precis tredjedelen av skillnaden mellan talen 0.75 och 0.68. Med andra ord: just där nås den gränslinje, vid vilken tryggheten enligt Beckman börjar.

I händelse Beckman hade sagt, att *en* av mina slutsatser skulle krävt ett 25 gånger större material än det, som stått mig till buds, skulle jag icke invända någonting annat, än att Beckmans trygghetskrav äro godtyckliga och överdrivna. Men så som Beckman lagt sina ord, kan läsaren icke undgå den föreställningen, att påståendet gäller *alla* de slutsatser jag på angivet ställe dragit ur mitt material.

Beckmans verba formalia finnas återgivna ovan s. 6. När Beckman säger, 'att de av Pipping dragna slutsatserna skulle vara väl styrkta, om materialet hade varit tjugufem (25) gånger större', menas därmed givetvis, att dessa slutsatser icke kunna styrkas med ett mindre omfångsrikt material. Ifall det ej varit Beckmans mening, att hans ord skulle förstås på detta sätt, skulle han icke haft någon anledning att stanna vid siffran 25. Beckman kunde då lika väl ha sagt, att mina resultat skulle vara väl styrkta, om materialet varit 100 eller 1,000 gånger rikare.

Om Beckman hade sagt, att materialet borde varit 25 gånger rikare för att kunna giva tillräckligt stöd åt *alla* mina påståenden, skulle hans yttrande hava varit formellt oangripligt, men dock icke fullt rättvist. Ty ett sådant uttalande gör det icke klart för läsaren, att de flesta av mina regler äro till fullo styrkta genom det tillgängliga materialet.

Så som Beckman faktiskt formulerat sin anmärkning mot mig, involverar den en hel räcka av grundlösa påståenden, som äro ägnade att ställa annan man i ett ofördelaktigt ljus.

Digitized by Google

För att icke undanhålla läsaren någonting, som är ägnat att belysa tvistefrågan mellan Beckman och mig skall jag meddela de resultat, som man kommer till med anlitande av de korrigerade siffror, som Beckman icke torde hava känt till.

De korrigerade primärsiffrorna äro följande:

o + *e*	53	*ø* + *e*	14	*e* + *e*	6
o + *i*	13	*ø* + *i*	23	*e* + *i*	18

Frekvenstalet för *i* är alltså efter *o* = 0.20, efter *ø* = 0.62 och efter *e* = 0.75.

Med stöd av ovanstående siffror införes följande modifikation av den ovanstående utredningen.

Sats 1 (ovan s. 7). Frekvenstalet för *e* är = 0.80 och medelfelet är = 0.05.

Sats 2 (ovan s. 8). Frekvenstalet för *i* är = 0.62 och medelfelet är = 0.08. Sats 2 måste sålunda numera anses mycket svagt styrkt, men den spelar, som tidigare sagts, ingen roll i min teori för vokalharmonien. Den har sin betydelse blott vid normalisering av texten.

Sats 3 (ovan s. 9). Ingen förändring.

Sats 4 (ovan s. 9). Frekvenstalet för *i* efter *o* är = 0.20 och medelfelet är = 0.05. Frekvenstalet för *i* efter *ø* är = 0.62 och medelfelet är = 0.08. Skillnaden mellan frekvenstalen är = 0.42 och medelfelet för denna skillnad är = 0.09.

Sats 5 (ovan s. 9). Frekvenstalet för *i* efter *o* är = 0.20 och medelfelet är = 0.05. Frekvenstalet för *i* efter *e* är = 0.75 och medelfelet = 0.09. Skillnaden mellan frekvenstalen är = 0.55 och medelfelet för denna skillnad är = 0.10.

Sats 6 (ovan s. 9). Frekvenstalet för *i* efter *ø* är = 0.62 och medelfelet är = 0.08. Frekvenstalet för *i* efter *e* är = 0.75 och medelfelet är 0.09. Skillnaden mellan frekvenstalen är = 0.13. Medelfelet för denna skillnad är = 0.12, och sannolika felet är = 0.08.

Efter justeringen blir stödet för sats 6 ej fullt så bräckligt, som det var förut, men är fortfarande mycket svagt. Märk dock det som ovan (sidd. 10 f.) sagts om sats 6.

Digitized by Google

Till ovanstående försvar för min statistik rörande vokalharmonien i Äldre Västgötalagen vill jag foga några upplysningar rörande den grad av homogenitet, som kännetecknar mitt material.

I min *sats 1* säges, att ändelsevokalen *e* i sluten stavelse är vanligare än *i*, om ett *o* föregår.

Vi uppställa beläggen för *e* efter *o* och beläggen för *i* efter *o* i den ordning, i vilken de förekomma i texten, dock så, att *e* förlägges på en rad, som ligger ovanför *i*-raden. Därvid fås följande tabell:

eeeeeeeee		eee		eeeeeeeeeee		e		ee		
	i		i				i	ii		ii
ee	eeeeee		eeee		eeeeeee		eeeeeeee			
i	i		ii		i		i			

Med ledning av alla 66 beläggen har procenttalet för *e* beräknats utgöra 80. Det har ett visst intresse att se, vilket procenttal man finner, om mindre grupper av beläggsamlingen läggas till grund för beräkningen. Vid en sammanställning av sådana undergrupper tänker man sig beläggen ställda i ring, så att det första belägget följer efter det 66:tte.

Varhelst man i denna ring av belägg väljer ut 33 på varandra följande fall, finner man ett procenttal för *e*, som icke understiger 66.66 . . . och icke överstiger 93.93 . . .

Varhelst man väljer ut 22 på varandra följande belägg, finner man ett procenttal för *e*, som icke understiger 59.0909 . . . ohc icke överstiger 95.4545 . . .

I min *sats 4* säges, att procenttalet för ändelsevokalen *i* i sluten stavelse är större efter *ø* än efter *o*. De till buds stående beläggen uppträda i texten i följande ordning:

9 *o* + *e*, 1 *o* + *i*, 1 *ø* + *e*, 2 *ø* + *i*, 2 *o* + *e*, 1 *ø* + *i*, 1 *o* + *e*, 1 *ø* + *e*, 1 *o* + *i*, 1 *ø* + *e*, 1 *ø* + *i*, 1 *ø* + *e*, 11 *o* + *e*, 1 *o* + *i*, 1 *o* + *e*, 2 *o* + *i*, 2 *o* + *e*, 3 *o* + *i*, 2 *o* + *e*, 1 *o* + *i*, 1 *o* + *e*, 1 *ø* + *e*, 1 *ø* + *i*, 5 *o* + *e*, 2 *o* + *i*, 4 *o* + *e*, 1 *o* + *i*, 2 *o* + *e*, 2 *ø* + *e*, 2 *ø* + *i*, 2 *ø* + *e*, 4 *ø* + *i*, 1 *ø* + *e*, 2 *ø* + *i*, 1 *ø* + *e*, 4 *o* + *e*, 1 *ø* + *i*, 1 *o* + *e*, 1 *ø* + *i*, 1 *o* + *i*, 2 *ø* + *i*, 4 *o* + *e*, 2 *ø* + *i*, 1 *o* + *e*, 1 *ø* + *i*, 3 *o* + *e*, 2 *ø* + *i*, 2 *ø* + *e*, 1 *ø* + *i*, 1 *ø* + *e*. Summa 103 belägg.

Inom ramen för denna beläggsamling kan man välja vilken som helst grupp av 51 omedelbart på varandra följande belägg och skall varje gång finna ett större procenttal för *i*, föregånget av *ø*, än för *i*, föregånget av *o*.

Digitized by Google

I min *sats 5* säges, att procenttalet för ändelsevokalen *i* i sluten stavelse är större efter *e* än efter *o*. Beläggen uppträda i texten i följande ordning:

1 *o* + *e*, 1 *e* + *i*, 8 *o* + *e*, 1 *o* + *i*, 2 *o* + *e*, 1 *e* + *e*, 1 *o* + *e*, 3 *e* + *i*, 1 *o* + *i*, 11 *o* + *e*, 1 *o* + *i*, 1 *o* + *e*, 2 *o* + *i*, 2 *o* + *e*, 3 *o* + *i*, 2 *o* + *e*, 1 *o* + *i*, 6 *o* + *e*, 2 *o* + *i*, 4 *o* + *e*, 1 *e* + *i*, 1 *o* + *i*, 1 *o* + *e*, 1 *e* + *i*, 1 *o* + *e*, 6 *e* + *i*, 4 *o* + *e*, 1 *e* + *e*, 1 *o* + *e*, 2 *e* + *e*, 1 *o* + *i*, 1 *e* + *i*, 4 *o* + *e*, 1 *e* + *i*, 2 *o* + *e*, 1 *e* + *i*, 1 *e* + *e*, 2 *o* + *e*, 2 *e* + *i*, 1 *e* + *e*, 1 *e* + *i*.
Summa 90 belägg.

Här kan man utvälja vilken som helst grupp av 30 omedelbart på varandra följande belägg och skall varje gång finna ett större procenttal för *i*, föregånget av *e*, än för *i*, föregånget av *o*. [I 7 fall fås inga belägg för en ändelsevokal, föregången av *e*].

Jag har i det föregående granskat ett antal statistiska undersökningar, som varit föremål för Beckmans kritik och vågar påstå, att denna kritik endast i *ett* fall (rörande min sats 6) någorlunda väl bestått provet.[1] Jag anser det därför överflödigt att fortsätta granskningen av de angrepp mot kolleger, som Beckman gör i Ark. XLIII.[2] Alla måste redan nu inse, att en av Beckman framställd anmärkning icke får godtagas utan mycket skarp kontroll[3], och redan denna insikt bereder ju ett visst skydd åt de angripna.

Innan jag avslutar denna antikritik, vill jag stryka under, att Beckman enligt min mening gjort en god gärning, då

---

[1] Med det siffermaterial, som Beckman begagnat, stå sig icke blott satserna 1, 3, 4 och 5 utan även sats 2. Se ovan sidd. 8 f., men jfr även s. 12.

[2] Beckmans sidd. 252 f. framlagda klander av Sjöros' statistik rörande växlingen *-ffwit* ~ *-ffwet* har jag bemött redan tidigare (sidd. 3 ff.).

[3] I förbigående kan det nämnas, att Beckman helt nyss åter givit ett prov på bristande vederhäftighet som kritiker. I en anmälan av åtskilliga nyare arbeten rörande Erikskrönikan uppger Beckman (Arkiv XLIV s. 197), att Rolf Pipping i 'Erikskrönikans ordskatt' ordnat beläggen för namnet Erik efter kasusformer och icke efter personer, som betecknats med namnet. Envar, som gör sig den mödan att slå upp SNF X s. 23, skall finna, att beläggen för namnet Erik äro fördelade på nio undergrupper, utmärkta med romerska siffror. Det borde utan vidare vara klart, att dessa undergrupper (inom vilka beläggen äro ordnade efter kasusformer) hänföra sig till olika personer med namnet Erik.

Digitized by Google

han förordat användningen av sannolikhetskalkylen i språkvetenskaplig statistik. Visserligen har Beckman, när han påtalat andras underlåtenhet att använda denna kalkyl, sökt stödja sin kritik med en del påståenden, vilkas grundlöshet låter bevisa sig med tillhjälp av Bernouillis sats. Men en vägvisare kan peka rätt, fastän den själv icke rör sig ur fläcken.

Digitized by Google

Digitized by Google

Nagumålet.

Av J. THURMAN.

Förord.

Det bygdemål, som utgör föremålet för följande undersökning, talades i slutet av 1800-talet i Nagu socken [1], belägen c:a 3 mil syd-sydväst från Åbo stad. Socknen omfattar flere större samt en mängd mindre öar och holmar. Den sköljes i norr och nordväst av den stora fjärden Erstan samt av Ominaisfjärden, vilken åtskiljer den från det av finsk befolkning bebodda Rimito. 'Storströmmen', även kallad Korpoström, utgör dess gräns i väster mot det svenska Korpo. I söder utbreder sig Östersjön. I öster svalla Guldkrona- och Örfjärdarna mellan Nagu och de svenska socknarna Hitis och Pargas.

Folkmängden i Nagu uppgick, enligt godhetsfullt meddelande av kyrkoherden i socknen, prosten Karl Olander, den 1 januari 1892 till 3,406 personer, därav 3,123 svensktalande och 283 finsktalande. Den 1 januari 1927 utgjorde hela befolkningen 3,353 personer, därav 3,007 svensktalande och 346 finsktalande.

Dialekten är nära besläktad med det av mig tidigare behandlade 'Pargasmålet' (Sv. landsmålen 68: e. h.) och erbjuder stora likheter även med grannmålet i väster, i Korpo.

Större eller smärre skiftningar i nagudialekten förekomma naturligtvis på de olika öarna och t. o. m. i olika byar på samma ö. Speciellt i Kyrkbyn med regelbunden ångbåtstrafik, talrika sommargäster, folkskola m. m., har högsvenskt inflytande gjort sig gällande. I de inre och södra delarna [2] av

[1] Dialekten omfattar icke det språk, som talades i de s. k. Utskären.

[2] Byarna i denna del av 'Storlandet' hade ännu 1892 inga ångbåtsförbindelser med andra orter och till dem ledde inga körvägar.

Digitized by Google

socknens största ö, 'Storlandet' framträder det högsvenska inflytandet mindre.

I Nagu 'Utskären', som icke av större vatten skiljas från Pargas och Korpo, talas en dialekt, som mycket avviker från nagumålet.[1] Denna dialekt har sannolikt bevarat en ursprungligare form än korpo-, nagu- och pargasmålen, men jag äger ej tillräckligt material att närmare karakterisera densamma.

Hela Sydvästra Finlands svenska dialekter representera sannolikt en ursprungligen enhetlig svensk bosättning, som enligt ortsnamnens vittnesbörd tidigare haft vidsträckt utbredning icke blott över Sydvästra Finlands öar, utan även över en del av dess fastland[2]. Den fasta bebyggelsen har här möjligen haft samma utvecklingsgång som i det svenska Österbotten (jfr T. E. Karsten: Sv. bygd i Österbotten, II, kap. VI).

Materialet till detta arbete utgöres huvudsakligen av de anteckningar jag gjorde under min 3 1/2 månaders vistelse i Nagu sommaren och hösten 1892. Därvid uppehöll jag mig större delen av tiden i Krook by, belägen i sydvästra delen av 'Storlandet'. Min bästa sagesman var den pigga 70-åringen, skeppar Holmberg. Även sommaren 1911 vistades jag under några veckor i Nagu.

Stor nytta vid insamlandet av materialet har jag haft av framlidne prosten K. Korssströms omsorgsfulla lexikaliska anteckningar. Av dessa äro orden abborre—axel fullständigt behandlade, under orden bakbord—blodsprängd upptagas endast allmogens uttalsformer.

Från blodsprängd till och med ord begynnande med **k** finnas inga anteckningar alls. För ord begynnande med **k**—**ö** äro endast dialektformerna upptecknade, och ljudbeteckningen är synnerligen grov. Antalet ord i samlingen utgör endast 1,688. Dessutom efterlämnade prosten Korsström en del upplysningar av fraseologiskt innehåll, antecknade på pappersslappar.

Dialektorden har jag kontrollerat i samarbete med vaktmästare Jansson från Nagu och under trägna dag- och nattsitser med kapten Victor Grandell, född 1861 i Mattnäs by på 'Storlandet' i Nagu.

Någon utförligare framställning av målet existerar mig veterligen ej förut. Däremot lämnar professor O. F. Hultman

---

[1] Även från pargas- och korpomålen.

[2] I min barndom talades svenskt språk i vissa delar av Bjärnå, Karuna och på ön Kakskerta.

Digitized by Google

i 'De Östsv. dialekterna' och i 'Det Sv. Finland' värdefulla bidrag till belysande av nagumålets språkhistoriska ställning och ljudföreteelser. I detta sammanhang må omnämnas A. Schulténs Redogörelse för Nagu-målet. Handskrift, förvarad i Sv. Landsmålsför. arkiv.

Emedan nagumålet i mångt och mycket liknar dialekten i grannmålet i Pargas, har jag vid redogörelser för företeelser, som inom dialekterna äro lika, ofta åtnöjt mig med en knapp förklaring eller hänvisning till mitt tidigare arbete 'Pargasmålet'. Med andra ord mitt huvudändamål har varit — icke att i varje fall söka förklara egendomliga företeelser i dialekten — utan blott att fastslå: sådant var nagumålet före år 1892.

Det är 30 år sedan jag sysslat med vetenskapligt arbete på detta område. Min verksamhet under dessa år har varit den praktiska affärsmannens. Enda orsaken till att jag utger detta arbete är att mitt samvete bjuder mig att icke undandraga forskningen de samlingar jag i yngre år hopbragt. Att dialektforskningen under 30 år gått framåt är naturligt. Trots detta har jag huvudsakligen följt den uppställning jag använt i mitt tidigare arbete 'Pargasmålet'. Därigenom tror jag mig bäst gagna forskningen på detta område [1].

Vid ljudbeteckningen har jag följt det av prof. J. A. Lundell i 'Det svenska landsmålsalfabetet' beskrivna beteckningssättet.

Det är med stor tvekan jag förmått mig att låta trycka detta arbete. Orsaken härtill är, att tryckeriet saknar typer för flere i målet förekommande ljudföreteelser. Men i samråd med professor Pipping har jag bestämt mig för att i dessa fall använda tecken, som ligga närmast de saknade typerna, framhållande i det följande i varje fall detta förfarande.

Vid jämförelser har jag i regeln citerat nominativen av fornsvenska och isländska substantiv, utom i de fall, då det särskilt varit fråga om slutljuden eller om företeelser, vilka bero av dem. I dessa fall har ackusativen, som nagumålet överhuvudtaget generaliserat, angivits.

De i arbetet använda förkortningarna ansluta sig till vad som i andra likartade arbeten förekommer och de tarva icke någon vidare förklaring för den i ämnet hemmastadda.

[1] Vid ett sammanträffande i augusti 1925 i Helsingfors med professor J. A. Lundell framlade jag för honom planen för mitt arbete och speciellt för sättet att hänvisa till nabomålet. Han gillade mitt tillvägagående.

Digitized by Google

Slutligen är det mig en kär plikt att framföra min tacksamhet till professor Hugo Pipping icke blott för det intresse han egnat mitt arbete, utan även för den eggande inverkan han utövat på mig att — trots mitt intensiva, dagliga arbete inom Helsingfors Aktiebanks direktion — fullborda denna undersökning.

Grankulla i juli 1928.

J. Thurman.

Digitized by Google

LJUDLÄRA.

Ljudfysiologisk översikt.

A. Kvaliteten.

§ 1. **Konsonanter.** Nagumålet äger 34 konsonanter [1]. Ordnade efter Lundells tabell (jfr Sv. landsmålen I. sidd. 21, 22), bilda de följande schema:

	Bilabialer		Dentilabialer		Marginaler		Postdentaler		Supradentaler		Kakuminaler		Dentipalataler		Prepalataler		Mediopalataler		Laryngaler	
	tonlösa	tonande	tonlösa	tonande	tonlösa	tonande	tonlösa	tonande	tonlösa	tonande	tonlösa	tonande	tonlösa	tonande	tonlösa	tonande	tonlösa	tonande	tonlösa	tonande
Explosivor..	*p*	*b*	—	—	*t*	—	*t*	*d*	*ʈ*	*ɖ*	—	*ɖ*	*ʄ*	*ɟ*	*k*	*g*	*k*	*g*	—	—
Frikativor med..	—	—	*f*	*v*	—	—	*s*	—	*ʂ*	—	*ʂ*	—	*ʃ*	—	—	*ʝ*	—	—	*h*	—
Frikativor lat..	—	—	—	—	—	—	*ɬ*	*l*	—	*ɭ*	—	*ɻ*	—	—	—	—	—	—	—	—
Tremulanter.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*r*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Resonanter .	—	*m*	—	—	—	—	—	*n*	—	*ɳ*	—	*ɲ*	—	*ŋ*	—	*ŋ*	—	*ɡ*	—	—

Då tryckeriet saknar en del typer för de i målet förekommande konsonantljuden, har jag sett mig tvungen använda andra, som närmast likna dem. Sålunda betecknas det marginala **t**-ljudet med *t*, det dentipalatala **n**-ljudet med *ŋ* samt det prepatala **k**-ljudet med *k*.

Anm. 1. Målets bilabialer *p*, *b* och *m*, dentilabialer *f* och *v*, prepalataler *k*, *g*, *ʝ* och *ŋ* samt dess mediopalataler *k*, *g* och *ɡ* äro så väl kända från andra svenska dialekter, att jag ej anser mig närmare behöva beskriva dem.

Anm. 2. Målets **t**-ljud är liksom i pargasmålet marginalt, men i denna avhandling av brist på typer tecknat *t*. Det bildas sålunda, att tungspetsens översta del föres mot övre framtändernas kronor och tryckes hårt mot desamma. Luften

[1] Pgm. har 33 konsonanter.

Digitized by Google

sammanpressas i munhålan, varefter tungspetsen häftigt frånskiljes och drages tillbaka med en stark luftstöt. Röstbanden avgiva, såsom redan av tabellen framgår, ingen ton (jfr Thurman: Pgm. § 1, anm. 1). Det akustiska intrycket av det marginala *t* är nästan detsamma som för *t*. Exx. *bɪt* 'bit', *kat̲* 'katt', *lat* 'lat', *mata* 'mata', *mat̲o* 'matta', *tal̲* 'tal'.

Anm. 3. Postdentalerna *s*, *d*, *l* och *n* bildas med tungspetsens översta del mot övre framtändernas bas, strax under tandköttet, *t* (målets hist. supradentala t-ljud) med tungspetsens översta del mot övre framtändernas mitt (jfr § 1, anm. 4). Exx. *bor̲t̲* 'bort', *duvɪn* 'duven', *hal̲d* 'hålla', *hus* 'hus', *kel̲do* 'källa', *lɪdu* 'ledig', *mɪn̲* 'min', *mosa* 'mosse', *reno* 'ränna', *skjo̲r̲t̲o* 'skjorta', *stɪga* 'stege', *trɛnu* 'trana', *vedær* 'väder'.

l̲, tonlöst l, betecknar en spirant, som frambringas genom att tungspetsen föres mot övre framtändernas nedre tandkött och ljudströmmen utpressas genom den vid ljudläget bildade öppningen på vardera sidan om tungan. Detta ljud finnes antecknat blott i 15 ord[1]. Exx. *go̲l̲̥* 'gödsel', *hal̲̥* 'hassel', *tɪl̲la* 'tistel'.

Anm. 4. *r*-ljudet i ngm., liksom i Pargas, är tydligt vibrerande och bildas sålunda, att tungspetsen ansättes mot övre delen av tandvallen samt bringas i dallrande rörelse, under det att en ton frambringas medels röstbanden. Exx. *kar̲v* 'karva', *ko̲r* 'köra', *ro̲tær* 'rötter'.

När *r* efterföljes av *t*, *d*, *s*, *l* eller *n*, utövar *r*-ljudet ett assimilerande inflytande på dessa ljud, de flyttas upp till *r*-läget och *r* förlorar så gott som helt och hållet sin vibration samt reduceras till ett minimum av hörbarhet. Detta gäller isynnerhet förbindelserna *r̥d*, *r̥s* och *r̥n*. I sistnämnda fall vore det kanhända lika riktigt teckna dessa ljudförbindelser *d̥*, *s̥* och *n̥*. Emellertid bibehåller jag i detta arbete beteckningen *r̥d*, *r̥s* och *r̥n*. Exx. *for̥s* 'fors', *hær̥do* 'skuldra', *kvær̥n* 'kvarn'.

r-supradentalerna *d̥*, *s̥*, *n̥* och *l̥* bildas genom att tungspetsen ansättes mot övre delen av tandvallen. Beträffande t-ljudet är att märka, att det efter ett r-ljud flyttas upp till r-läget för att från detta nedfällas så att tungspetsen ansättes mot

[1] Detta ljud återfinnes icke i Pargas, grannmålet i öster, men däremot i Korpo, grannmålet i väster. Den intresserade bygdeforskaren, forstmästare A. V. Granit, född 1871 i Korpo, har givit mig en förteckning över 41 korpo-ord, i vilka *l̲*, åtminstone i hans ungdom, förekom.

Digitized by Google

övre framtändernas mitt. (Jfr § 1, anm. 3.) Exx. *boṛṯ* 'bort', *svaṛṯ* 'svart'.

Anm. 5. Målets kakuminala l-ljud, här tecknat *ɭ*, är starkt tonande. Det bildas, liksom i grannmålet i Pargas, genom att tungspetsen föres mot främre delen av hårda gommen. Exx. *kɭɪṃp* 'klimp', *skoɭv* 'gunga', *taɭa* 'tala', *va̱ɭ* 'val'.

När *ɭ* efterföljes av *t*-, *d*-, *s*- eller *n*-ljud, utövar *ɭ*-ljudet ett assimilerande inflytande på dessa, de flyttas upp till det kakuminala läget och *ɭ* förlorar mycket av sin vibration samt reduceras betydligt vad hörbarheten beträffar. I förbindelserna *ɭd* och *ɭn* är *ɭ*-ljudet reducerat till ett minimum. Likväl bör framhållas, att vid ansättningen av *d*, *s* och *n* efter *ɭ* mot hårda gommen de förstnämnda slira något ned och bildas närmare tandvallen än *ɭ*. Exx. *a̱ɭn* 'aln', *ansø̱ɭs* 'motsols', *kø̱ɭd* 'köld', *mo̱ɭnʈap* 'molntapp'.

t-ljudet, som efterföljer *ɭ*, målets hist. kakuminala **t** ljud, slirar ned ända till det supradentala läget och bildas således genom tungspetsens ansats mot övre delen av tandvallen. Jag tecknar därför *ha̱ɭʈ* 'halt' (neutr. av *ha̱ɭ*).

Anm. 6. Målets dentipalataler bildas genom främre tungryggens ansättning mot mellersta tandvallen. *ʂ*, målets „sche"-ljud, har likasom i pgm. ett ljudvärde, som starkt påminner om *sʐ* [1].

En annan likhet med pgm. består däri, att förbindelsen *ʈʂ* i inljud har ett ljudvärde, som starkt påminner om *tʐ*. Ex. *leʈʂas* 'lätjas'.

Utljudande, tonande explosivor förlora tonen i sin senare del, då de ej omedelbart efterföljas av ett ord med uddljudande vokal eller tonande konsonant [2]. (Jfr Thurman, Pgm. § 1, anm. 7).

Denna förstumning lämnas i detta arbete obetecknad.

Övriga utljudande, tonande konsonanter förlora ej i så påtaglig grad sin stämklang.

De tonlösa konsonanterna äro i samma ställning (i utljud) starkt aspirerade.

Anm. 7. *ʒ* efter bi- och dentilabialer, pre- och mediopalataler, *l*, *ɭ* och *r* samt såsom uddljud före vokal kunde på goda grunder tecknas *ʐ*. (Jfr Thurman Pgm. § 1. anm. 6.)

---

[1] Jfr Hagfors Gkb. § 4, anm. 3.

[2] Även i andra dial. utövar en tonlös konsonant inverkan på föregående tonande, varigenom denna antingen helt och hållet eller delvis blir tonlös. Se bl. a. Lindgren Btm. s. 10, Åström Dfs lj. s. 9, 101 ff., Karsten Kök. § 1, anm. 4.

Digitized by Google

Anm. 8. Tonande konsonant blir åtminstone till någon del tonlös före och efter en till samma stavelse hörande tonlös konsonant. Före *t* är *l* till sin senare del så påtagligt tonlöst, att det i den ifrågavarande ljudförbindelsen borde framhållas. För att icke belamra texten med alltför många tecken, nöjer jag mig med att här en gång för alla framhålla detta. (Jfr Thurman, Pgm. § 1, anm. 7).

Anm. 9. För övrigt hänvisar jag beträffande konsonanterna till Lundell, Sv. landsmålen I, sidd. 20 ff.

§ 2. **Vokaler.** Nagumålet har 13 vokaler [1]. I närstående tabell äro dessa ordnade efter bildningsläget framifrån bakåt (längst fram *i*, längst bakåt *u*) och tungans höjd (störst för *i*, minst för *a*). Labialiseringsgraden betecknas i schemat med siffror, av vilka 4 utmärker den högsta graden. Vokal, som icke utmärkes med någon siffra, betecknar icke labialiserad vokal.

Främre.					Blandade.					Bakre.				
i	*y*^{2}	—	—	—	—	—	*ɯ*^{4}	—	—	—	—	—	—	*u*^{3}
ɨ	*ʏ*^{2}	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*ʊ*^{3}	—	—	—
—	—	*ɵ*^{2}	*e*	—	—	—	—	—	—	—	*o*^{2}	—	—	—
—	—	—	*ɘ*^{2}	*æ*	—	—	—	—	—	*a*	—	—	—	—

Anm. 1. *i*, slutet i-ljud, bildas sålunda, att läpparna äro utvikna, tandöppningen liten och främre delen av tungan, med undantag av spetsen, höjes mot främre delen av hårda gommen. Någon labialisering förekommer således icke.

ɨ, öppet i-ljud, bildas på samma sätt som *i*, men tungan tryckes icke med samma kraft mot främre gommen.

Anm. 2. *y* och *ʏ* bildas på samma sätt som *i* och *ɨ*, men läpparna äro starkt rundade. Labialiseringen är av andra graden.

Anm. 3. *ɵ* och *e* bildas sålunda, att mellersta delen av tungan höjes mot mellersta delen av hårda gommen. Labialiseringen för *ɵ* betecknas med andra graden. *e* bildas utan någon labialisering. Tungan är jämförelsevis slapp.

Anm. 4. *ɘ* och *æ* bildas sålunda, att bakre delen av tungan höjes mot bakre delen av hårda gommen. Labialiseringen

[1] Pgm. äger även 13 vokaler.

Digitized by Google

hänför sig för ɵ till andra graden. *æ* bildas utan labialisering. Tungan är slapp, och mundelarna intaga en i alla delar oansträngd ställning.

Anm. 5. *u*, slutet **u**, bildas sålunda, att mellersta delen av tungan höjes mot mellersta delen av hårda gommen. Labialiseringen hänför sig till fjärde graden.

Anm. 6. Målets **a**-ljud, här tecknat *ɑ*, bildas sålunda, att tungan, något framom bakre delen, obetydligt böjes. Läpparna äro måttligt öppnade och fullständigt passiva. För örat ligger detta ljud mellan *a* och *ɑ* samt torde vara identiskt med det europeiska **a**-ljudet t. ex. i tyskan och italienskan.

Anm. 7. Målets *ɷ*- och *o*-ljud bildas genom att tungryggens bakre del lindrigt böjes uppåt, Labialiseringen är för *ɷ* av tredje, för *o* av andra graden. Vid bildningen av *ɷ* är tungan betydligt mera sammandragen än vid bildningen av *o*.

Anm. 8. Målets *u*-ljud bildas genom att tungryggens mellersta del obetydligt böjes. Spetsen är slapp. Labialiseringen är av tredje graden.

Anm. 9. För övrigt hänvisar jag beträffande vokalerna till Lundell, Sv. landsm. I, sidd. 82 ff.

§ 3. ***Diftongerna*** äro:

1) gamla: *eɨ*, *ɵu* och *ɵɣ*. Ex. *beɨn*, isl. **bein**, *hoɣ*, isl. **hey**, *ɵur*, isl. **aurr**.

2) nya: *aɨ*, *oɨ*, *uɨ* [1]. Ex. *huɨ* nsv. **huj**, *noɨs* nsv. **nojsa**, *paɨto* [2] fi. **paita**.

§ 4. ***Sonantisk funktion*** kunna *n*, *l* och *m* erhålla: *n* efter labialer, marginaler och postdentaler, efter *k* och *g* samt efter lång vokal, *l* endast efter *t*, *d*, *s* och *l* samt *m* blott efter *s* i orden *pasm* 'pasma', *rɪsm* 'rispa opp' och *rosm* 'oordna'.

Exx.

ngm.	*agn* 'agn'	ngm.	*sɣsɭseɨtnɪgg* 'sysselsättning'
„	*bōll* 'liten köttyxa'		
„	*fɨlɲ* 'filen'	„	*sōn* 'sjön'
„	*hundn* 'hunden'	„	*tasn* 'slockna'
„	*hutl* 'huttla'.	„	*trasl* 'trassla'
„	*lun* 'lugna'	„	*teɨkn* 'tecken'
„	*ōdl* 'odla'	„	*vapn* 'vapen'
„	*svɪmn* finl. sv. 'svimna' (högsv. 'svimma')	„	*vatn* 'vattna'
		„	*vɪgsl* 'vigsel'.

[1] Förekommer blott i ordet *huɨ*.

[2] Sällsynt. Mest användes *sæɾk*.

Digitized by Google

Anm. Efter supradentaler och kakuminaler sammansmälter *n* med dessa, så att dess sonantiska karaktär fördunklas. Detsamma gäller även *n* efter *n*. Jag skriver därför icke *mo̱l̥n̥* 'moln', utan *mo̱l̥n*, icke *sta̱nn̥* 'stenen', utan *sta̱n̥*.

B. Kvantiteten.

§ 5. Av målets konsonanter äro *ɖ*, *d*, *ʃ*, *ɡ*, *v*, *j*, *l*, *ɳ*, *n*, *ɭ* endast korta. Såsom långa, korta och reducerade förekomma de sonora konsonanterna *l*, *r*, *r*, *n*, *m* och *ɡ*. De övriga äro såväl korta som långa.

Anm. 1. *h* är långt blott i interjektionerna *ahha*, *ohho* och *hohho*, vilka uppkommit genom sammansättning av tvenne skilda interjektioner, av vilka den förra slutar, den senare börjar med *h*.

Anm. 2. *ʂ* är långt endast i interjektionerna *aʂ* 'asch' och *uʂ* 'usch' samt i *kaloʂær* 'galoscher'.

Anm. 3. *ɻ* är långt endast i orden: *meɻɻrgg* 'mässling', *neɻɻla* 'nässla' och *vaɻɻla* 'vassle'.

§ 6. Av målets vokaler äro *i*, *y* och *u* endast långa, *ɪ*, *ʏ*, *ɵ* och *ʉ* endast korta. Alla övriga äro både långa och korta.

§ 7. Nagumålet överensstämmer med avseende på kvantitetsförhållanden, liksom de östsvenska dialekterna överhuvud, dels med fornspråket, så att både korta och långa vokaler kunna stå framför såväl kort som lång konsonant och konsonantförbindelse, dels med nysvenskan.

Då en konsonantförbindelse i ljudstark stavelse följer efter kort vokal, är i regeln den första konsonanten lång, ehuru den icke upptager samma tidslängd som lång konsonant ensam [1], den andra kort. Exx. *mulɖ* 'mull', *vam̱b* 'buk'.

Från denna regel gives emellertid följande undantag.

Då en konsonantförbindelse består av någon av de sonora konsonanterna *l*, *r*, *r*, *m*, *n*, *ŋ* och *ɡ* med därefter följande

a) tonlös explosiva (*k*, *p*, *t*) [2], är explosivan lång, och den sonora konsonanten är jämförelsevis kort. Exx. *aŋ̱kar* 'ankar', *malt̪* 'malt', *rʏŋ̱kjo* 'rynka', *stam̱p* 'stampa', *svart̪* 'svart', *valʳp* 'valp', *vant̪* 'vante'.

---

[1] Rättast vore därför att beteckna sådan konsonant såsom halvlång.

[2] Se Vll, Ped.-Purmom. § 13 och Hagfors, Gkbym. § 7.

Digitized by Google

b) tonlös median frikativa (*f*, *s*), fördelas kvantiteten på bägge konsonanterna, så att båda äro halvlånga. Detta utmärkes icke i detta arbete. Exx. *als* 'alls', *haɫft* 'halvt', *kamfæṛṯ* 'kamfer'.

Anm. Beträffande konsonantförbindelserna *ṛṣ* och *ɫs* se § 1, anm. 4 och 5.

C. Accenten.

§ 8. Den exspiratoriska accenten är i målet antingen enkel eller sammansatt.

Den enkla accenten, då stavelsen uttalas med en enda expirationsstöt, är i målet av tre slag:

fortis, stark, som (där så är behövligt) betecknas med ´ över stavelsens vokal;

levis, medelstark, som (där så är av nöden) utmärkes med ` över stavelsens vokal, samt

lenis, svag, som ej angives genom något särskilt tecken. Exx. *àkudḗr* 'ackordera', *hɵ́ɫɪ* 'hölja', *káṯ* 'katt', *mɪ̀lɪkaméṇṯær* 'medikamenter', *sỳdṓst* 'sydost'.

Den sammansatta accenten, då stavelsen uttalas medels tvenne expirationsstötar, är i målet endast av ett slag och sammansatt av fortis och levis, vadan den (där så är nödvändigt) betecknas med ˆ över stavelsens vokal. Denna accent hava blott de enstaviga ord och slutstavelsen av de flerstaviga, som äga vokallängd och äro starkt betonade och på vilka oratorisk accent faller [1]. Den sammansatta accenten kan således angivas blott i språkproven. Undantag utgör ordet *stûn̥* 'stugan'. Ex. *om̲ ɟa sku vɪta vaṛṯ‿(a)n tọ vẹgɪn, so nu sku ɟa ga tɪ̲d mẹ̲ nộ*: 'om jag skulle veta vart han tog vägen, så nog skulle jag gå dit med nog'.

Anm. 1. Enstaviga ord ha städse fortis, frånsett några ord, som i enklitisk eller proklitisk ställning få levis. Enklis eller proklis angives medels tecknet ‿ mellan orden. Exx. *oṯ‿mɛ* 'åt mig', *sạ‿an* 'sade han'. Sådana ordbildningar följa med avseende på accentueringen samma lagar som flerstaviga ord.

Anm. 2. Emedan målets accentuationssystem är jämförelsevis enkelt, utsättes accenten i detta arbete icke. I avdelningen „Exspiratorisk accent" hade varit önskligt att denna skulle angivas, men då tryckeriet saknar typer, är det ogörligt för mig.

---

[1] Isynnerhet i slutet av satsen.

Digitized by Google

§ 9. Den musikaliska accenten är ävenledes antingen enkel eller sammansatt. Enskilda ord, stående ensamt för sig, hava endast enkel accent.

Den enkla musikaliska accenten är av tre slag:

1) akut, hög ton, som faller på stavelse med fortis,

2) hög gravis, medelhög ton, som faller på stavelse med levis, och

3) gravis, låg ton, som faller på stavelse med lenis.

Den sammansatta musikaliska accenten förekommer blott i längre ordfogningar.

Ascendent etymologisk översikt.

A. Kvaliteten.

I. Konsonanterna.

1) Explosivor.

Tonlösa.

p.

§ 10. Ngm. *p* motsvarar:

äldre **p** i starktonig stavelse (utom före **t**), där det i regeln övergår till *f* (se § 24, 2), t. ex.

ngm.		fsv.		ngm.		fsv.	
drap		„	**drap**	*punð*		„	**pund**
klɛp		„	**kläpper**	*skɪp*		„	**skip**
kopar		„	**kopar**	*spada*		„	**spadhi**
par		„	**par**	*spaŋg*		„	**spang**
pɪpar		„	**pipar**	*spɪna*		„	**spini**
pɪp	vb	„	**pipa**	*sprota*		„	**sproti**
plaŋko		„	**planka**	*stamp*		„	**stampa**
posa		„	**posi**	*stapulʳ*		„	**stapul**
prɛst		„	**präster**	*vapn*		„	**vapn.**

Anm. 1. Uti starktonig stavelse övergår i regeln äldre **p** före **t** till **f**[1] (jfr § 24, 2 a). I yngre lånord bibehåller sig dock **p** i denna ställning[2]. Exx. *aptɛ̜k* nsv. **apotek**, *kaptɛ̜n* nsv. **kapten.**

Anm. 2. Mot förbindelsen **ps**[3] svarar i målet liksom i nsv. *fs*, utom i former bildade med inhemskt **s** av sådana ord, vilkas stam utgår på **p** (jfr § 24, 2 b).

---

[1] Jfr Hultm. Östsv. dial. § 1. 14.

[2] Sdw. har både *apotek*, L. B., och *kapiten* (1500-talet).

[3] Om ljudförbindelsen *ps* jfr Tamm: Fon. känn. s. 39 ff.

Digitized by Google

snɪpa, jfr nsv. **snibb**, ä. nsv. **snipp** (1538), no. **snipp**, da. **snip**, ä. nsv. och sv. dial. **snip**, mlty. **snippe** o. s. v. Se Hellquist: Sv. etym. ordb. sid. 811.

t (marginalt, se § 1).

§ 11. A) Ngm. *t* motsvarar:

1) äldre **t**

a) i uddljud, utom före **i** + vokal (se § 14, 1), t. ex.

ngm. *ta*	fsv. **taka (tagha)**		ngm. *trombo*	fsv. **trumba**	
taṣko	„	**taska**	*tuno*	„	**tunna**
tasn [1]	dial.	**tassna** [1]	*tog*	„	**töghia**
tima	fsv.	**time**			

b) i in- och utljud, utom före **i** + vokal (se § 14, 1) samt efter supradental eller kakuminal (se §§ 12 och 13), t. ex.

ngm. *botn*	fsv.	**botn**	ngm. *stot* [3]	no.	**stota**
gatu	„	**gata**	*styrɪ* [4]	„	**styrja**
loft [2]	„	**lokt**	*vɪtn*	fsv.	**vitni**
sprota	„	**sproti**	*ypɪt*	„	**ypit**
staṣko	„	**stakkotter**	*et*	„	**äta.**

2) äldre **þ (th)** i uddljud, utom före **i** + vokal (jfr § 14, 2), t. ex.

ngm. *tak*	fsv.	**þak**
tɪgg	„	**þing**
tolɾa	„	**þola**
trɪdɪ	„	**þriþi**
trysṭ [5]	„	**thrysta**, isl. **þrýsta**
tu	„	**þu**
tuma	„	**þumi**
tuo	„	**thūva**
tvɪgg	„	**þvinga**
tær	„	**þär.**

Hit hör även ngm. *tyv* 'tjuv', som ej utgår från fsv. **þiuver**, utan från fsv. ***þyver**. Formerna **þyf, tyfh** [6] äro belagda hos Söderwall.

Den urgamla växlingen mellan **t** (**þ**) och **d** (**ð**) i pronomina beroende på deras användning i accentuerad eller oaccentuerad

[1] Slockna, förintas. Jfr Rietz s. 726 a och Fthal Vörom. s. 187.
[2] Lukt.
[3] Stamma. Se V11, Nyl. etym. s. 41.
[4] Stoja, ostäda. Jfr isl. **styrr**.
[5] Krossa, klämma. Se **thrysta** hos Rq v. VI, s. 454 och IV, s. 278.
[6] Jfr Noreen Aschw. Gr. § 100 (*iu* > *y*) och Hellquist Sv. etym. ordb. s. 982: **tjuv**.

Digitized by Google

ställning förefinnes även i ngm. I betonad ställning brukas *tu, teg, tɪn, tɪt, tom*, fsv. **þu, þik, þin, þit, þom (thom**[1]**)**, i obetonad åter former med uddljudande *d* (se § 18, 2).

3) äldre **ð > þ > t** (Noreen: Aschw. Gr. § 225, 2 och § 240, 4) framför det tonlösa *s* i gen. *guts* fsv. **guz.**

Om **t**-ljudet i *malat(ær)* 'trött', 'modlös', 'hängsjuk' se Thurman Pgm. § 12, 3 b.

B) ngm. *t* förekommer utan motsvarighet i det äldre språket tillagt efter **s**:

a) i pretitum och supinum hos passiva och reflexiva verb, t. ex. *hǫrdɪst* nsv. **hördes,** *sleftast* nsv. **släppts,**

b) i temporala adverb på **-as** och **-os**, t. ex. *fǫrǫrast* nsv. **förårs,** *hǫstast* nsv. **höstas,** *mǫndast* nsv. **måndags,** *morost* nsv. **morse,** *sǫmbrast*[2] nsv. **sommars,** *sundast* nsv. **söndags,** *vɪntrast* nsv. **vintras,** *vǫrast* nsv. **våras,**

c) i orden: *feɨlt* i uttrycket: *ta feɨlt* nsv. **ta fel,** *gratɪst* nsv. **gratis,** *ɣonstɪst*[3] nsv. **i jåns,** *nanstɪn*[4] nsv. **nånsin,** *strakst* nsv. **strax,**

d) samt dessutom i ordet *adolt* nsv. **Adolf.** Jfr Fryksd. § 127, 3.

t-tillägget i förevarande fall är uppvisat i flere dialekter (se t. ex. Karsten Kkm. §§ 11, 3 och 12, 2, Fthal Vörom. § 86, Nyl. § 43, anm., Vll O. Nukköm. § 104 m. fl.).

t beror på assimilation av **þ + t** i *et* isl. **ept, eptir,** fsv. **äptir** samt i *etarst* och *baket*. Jfr Vll Ped.-Purmom. § 134, 2 samt Noreen GNSpr.[I] § 164 e.

t (se § 1, anm. 4).

§ 12. Ngm. *t* motsvarar:

A) regelbundet äldre **t**, där detta i målet kommit att stå efter supradental, t. ex.

ngm.	*bort*	fsv.	**bort**
	bǫrsto	jfr isl.	**borsti**
	farty	nsv.	**fartyg**
	ɪrt[5]	fsv.	**ärta,** isl. **erta**
	skjǫrto	„	**skiorta**
	svart	„	**svarter.**

[1] Rqv. II, sid. 494. Noreen Aschw. Gr. § 508. 14 och 16.
[2] Även *somarst*, se § 12, B.
[3] Även *ɣonstes.*
[4] Även *nansten.*
[5] Reta.

Digitized by Google

B) ngm. *t* förekommer utan motsvarighet i det äldre språket i orden: *kamfæṛṯ* nsv. **kamfer** och *somaṛṣt* nsv. **sommars.**

ʈ.

§ 13. Ngm. *ʈ* motsvarar regelbundet äldre **t**, där detta i målet kommit att stå efter kakuminal, t. ex.

ngm. *aḷṛnʈaḷs*	nsv.	**alntals**
haḷʈ	fsv.	***halt** (n. av **hal**)
hǫḷʈ	nsv.	**höljt**
moḷṛnʈap	„	**molntapp**
snǫḷʈ	fsv.	***snalt**, nsv. snålt
sǫḷʈ	nsv.	**sålt** [1].

ʄ.

§ 14. Ngm. *ʄ* förekommer blott i förbindelsen *ʄʂ* och denna motsvarar:

1) äldre **ti** (såväl i uddljud som inuti ordet), om därpå följer vokal, t. ex.

ngm. *leʄʂas*	fsv.	**lätias**
sʄʂug	jfr dial.	***skjugg** [2]
ʄʂugu	fsv.	**tiughu**
ʄʂuvo [3]	„	**tiugha**
sʄʂæḷa	„	**stiäla**
sʄʂæṛṇo	„	**stiärna.**

2) äldre uddljudande **þi**, om därpå följer vokal, t. ex.

ngm. *ʄʂur*	fsv.	**þiur**	ngm. *ʄʂedær*	fsv.	**thiädher**
ʄʂut	„	**þiuta**	*ʄʂen*	„	**þiäna**

Om **þi** + vokal i inljud se § 21.

Anm. Om ngm. *tyv* 'tjuv' se ovan § 11, 2.

k (prepalatalt, se § 1).

§ 15. Ngm. *k* motsvarar regelbundet äldre **k**, så ofta detta numera skulle komma att i målet stå näst före *ȷ*, t. ex.

ngm. *kȷǫɭl̥* [4]	fsv.	**kiortil**, nsv. **kjol**
lʏkȷo	„	**lykkia**
skȷǫra [5]	jfr isl.	**skjór**, fsv. **skiorar** f. pl.
skȷǫṛṯo	fsv.	**skiorta**
skȷut vb.	„	**skiuta.**

[1] Sup. av sälja.

[2] Skygg. Jfr VII Ordb. över de östsv. dial.

[3] Bl. a. Ställning: a) som användes vid bindning av nät eller not, b) som användes för torkning av hö. Se Hellquist: Sv. etym. ordb., s. 980, **tjuga.**

[4] Även *kȷǫɭ.*

[5] Skata. Jfr VII, Ordb. över de östsv. dial.

Digitized by Google

k motsvarar fi. t i *laʒkjo* [1], fi. **laitio** (jfr Saxén: Finska lånord, § 48, 4).

k.

§ 16. A) Ngm. *k* motsvarar:

1) äldre **k**, utom när detta numera skulle komma att i målet stå näst före *j* (se § 15), t. ex.

ngm. *kald(ær)*	fsv. **kalder**	ngm. *skip*	fsv. **skip**
kɪlɪgg	„ **kiþlinger**	*vɪku*	„ **vika**
kom(a)	„ **koma**	*vokn(hus)* [2]	„ **vakn-**
krunɔ	„ **kruna**	*ek*	„ **ek**
krɛk(a)	„ **kräka**	*ɔ̂k(a)*	„ **öka.**
kyt	„ **kyt**		

2) äldre **gh** eller **g** i midljud:

a) före **s** åtminstone i orden *hoks* [3] fsv. **hughsa** > **hoxa**, *leŋkst* fsv. **längster** och *yŋkst* fsv. **yngster**,

b) före **t**, när **g** föregås av vokal (jfr § 23, 1), t. ex. *byŋkt* fsv. **byght**, *bɔkt* fsv. **böght**, *drykt* fsv. **drykt**, *lakt* fsv. **laght.**

B) ngm. *k* förekommer utan motsvarighet i det äldre språket i orden: *baŋskr* fsv. **barnsliker**, *knɪkst* [4] dial, **knexta** [5], *vɪktrɪl* nsv. **vitriol** och *ekstumer* nsv. **estimera.** (Jfr Pgm. § 17, 5).

Tonande.

b.

§ 17. Ngm. *b* motsvarar:

äldre **b**, även såsom slutljud efter **m**, t. ex.

ngm. *bɪk*	fsv. **bik**
bɬona	„ **blane** (jfr fsv. **blanaþer**)
damb	„ **damb**
dɪmbo	„ **dimba**
kamba	jfr „ **kamber**
kɪmba [6]	jfr eng. **chimb**
stoba	fsv. **stubbe**
vamb	„ **vamb.**

[1] Smal notsläde.
[2] Vapenhus.
[3] Ihågkomma, minnas (plötsligt).
[4] a) Böja sig, giva vika, b) krusa, frukta, c) ha respekt för.
[5] Se VII: Ordb. över de östsv. dial.
[6] Tunnstav.

Digitized by Google

Det i fsv. mellan **m** och ett följande **r** eller **l** inskjutna **b** kvarstår i målet och bibehåller sig även sedan svarabhaktivokalen **ä** utvecklat sig före **r** eller **l**, t. ex.

ngm. *kom̲bæl'*	fsv. **kumbel** [1]		
ram̲bæl'	„ **rambla**		
slam̲bær	nsv. **slamra**	nisl.	**slam(b)ra**
tim̲bær	fsv. **timbra**		
tom̲(bær)	„ **tomber.**		

Även i unga låneord inskjutes **b** mellan **m** och följande **r** eller **l**, t. ex.

ngm. *am̲bral*	nsv. **amiral**	
kam̲brat	„ **kamrat.**	

b i *bof* 'puffa till' går ej tillbaka till äldre **p**, utan bör väl sammanställas med mlgt. **buffen** 'stossen', 'schlagen' (jfr Walther-Lübben, sid. 69).

Beträffande ordet *bus* i uttrycken *bus i̲* och *bus po̲* 'tussa' se Hellquist Sv. et. ordb. sidd. 72 f. och 1032 f.

Beträffande *b* i *salt̲bɪtær* nsv. **salpeter.** Se Övr. ljudföreteelser.

Anm. I några byar i södra delen av socknen har jag antecknat *munsbro̲* 'munsvrå', *brɪ̲d* 'vrid' o. s. v. Uttalet med *v* är dock det allmänna i hela socknen.

d.

§ 18. A) Ngm. *d* motsvarar:

1) förlitterärt **d**, även etter **l**, där det i nsv. assimilerats med **l** — dock icke i förbindelsen **dj** (se § 21) eller efter supradental (se § 19, 2), ej heller efter kakuminal (jfr § 20). Exx.

ngm. *a̲ndas*	fsv.	**andas**	ngm.	*ka̲ld*		fsv.	**kalder**
ba̲nd	„	**band**		*kve̲ld*		„	**qväld**
drotnɪgg	„	**drotning**		*ke̲ldo*		„	**kälda**
duvɪn	„	**duvin**		*kærald*		„	**käralde**
dygn̲	„	**dyghn**		*mul̲d*		„	**muld**
gɪl̲d	„	**gilda**		*so̲l̲d* [2]		„	**sald**
hal̲d	„	**halda**		*u̲da*	jfr	„	**udder.**

Det i fsv. mellan **ll** eller **nn** och ett följande **r** inskjutna **d** bibehåller sig i målet och kvarstår även sedan svarabhaktivokalen **ä** utvecklat sig före **r**. Exx.

ngm. *bul̲dær*	fsv.	**buldra**	ngm.	*sne̲l̲dær*		fsv.	**snälder**
ful̲dær	„	**fulder**		*su̲ndær*		„	**sunder**
skval̲dær	„	**skvaldra**		*tu̲ndær*		„	**þunder**

[1] I fisl. vanl. **kuml**, sällan **kumbl**.
[2] Säll.

Digitized by Google

I verbet *falḍ* 'falla' härrör konsonanten **d** från fsv. pres. sing. **falder.**

smaldær, jfr fsv. **smal**, är en i dialekten uppkommen analogisk nybildning efter mönstret av typen *fuldær.*

Även i ord, som jämförelsevis sent inkommit i dialekten, visar sig **d**-inskottet, t. ex.

ngm. *bjaldro*	nsv.	**bjällra**
hɨndrɨk [1]	„	**Henrik**
taldrɨk [1]	„	**tallrik.**

Ordet *pɨldær* 'piller' har för sin form att tacka proportionsanalogin nsv. **faller** : ngm. *faldær* = nsv. **piller** : ngm. *pɨldær.*

I *ærhɨndær* [2] *(ɕe)* nsv. **erinra (sig)** beror *d* på folketymologisk ombildning (jfr Pgm. § 19, 1).

2) fsv. **ð**, i äldsta tid, tecknat med **þ**, senare med **dh**, så ofta detta i målet icke kommer att stå näst före *j* (se § 21), efter supradental (se § 19, 1) eller efter kakuminal (se § 20), i mid- och slutljud, t. ex.

ngm. *fodo*	fsv.	**föþa**
hud	„	**huþ**
spod	ä. nsv.	**spöd**, nsv. **spö** [3]
strɨd vb.	fsv.	**striþa**
vadan	„	**hvaþan**
vedɨ	„	**väþia**
vedær	„	**väþer.**

Hit höra även de fall, i vilka ett uddljudande **þ** i svagton övergått till **ð** > **d** (Noreen, Aschw. Gr. § 260, anm. 5). Exempel på denna övergång äro *du, de, dɨn, dɨt, dom*, för vilka redogöres i § 11, 2, samt *dær* fsv. **þär**, *deɨras* fsv. **þera**, nsv. **deras** och *dolɨk* fsv. **þyliker.**

3) äldre **t** i orden:

ngm. *sedas* nsv. **sätta sig**, fsv. **sätia sik** samt i *hɨd* fsv. **hit** och *tɨd* fsv. **þit.** Beträffande de två sistanförda orden hänvisas till Hultman De östsv. dial. § 1, 13.

Ordet *lodas* l. *lodas* är en nybildning till den sekundära preteriti-formen **låddes**, som själv är en analogisk nybildning utan motsvarighet i fornspråket.

Såsom jag redan i ljudfysiologisk översikt framhållit (jfr § 1, anm. 4) är **r**-ljudet i ljudförbindelsen *rd* knappt hörbart.

---

[1] Jfr Pgm. § 19, 1 och Karsten Kkm. § 17, 1.

[2] Ä. nsv. **erhindra.** Se Noreen Sv. landsm. VI, 5, s. 9.

[3] Jfr Grip, Skuttungem. § 108, 2. Hellquist, Sv. et. ordb. s. 854.

Digitized by Google

I följande ord har *r* helt och hållet försvunnit och *ɖ* övergått till postdentalt *d*: *akude̱r* nsv. **ackordera**, *bo̱d* nsv. **borde**, *fo̱dær* nsv. **fordra**[1], *hudan* nsv. **hu(ru)dan**, *odɪna̱re* nsv. **ordinarie**, *-vo̱d*[2] i sammansättningar såsom *kve̱lsvo̱d* nsv. **kvällsvard**, *moros-vo̱d* ns. **morgonvard** (jfr Pgm. § 20, 2).

B) ngm. *d* förekommer utan motsvarighet i det äldre språket:

a) utljudande i tvåstaviga substantiv på **-an**, t. ex.

ngm. *bʏs̱mand*	fsv. **bisman**	ngm. *nʏs̱tand*	nsv. **nystan**
heɪ̯mand	„ **heman**	*sto̱mand*[3]	jfr „ **stomme**
lakand	„ **lakan**	*vaɫ̱mand*[4]	fsv. **vaþmal.**

b) samt i orden *e̱m̱sand*[5] fsv. **ēnsamber** och *tɪmɪnstonde* nsv. **åtminstone.** Jfr Pgm. § 19, 4 c.

ɖ.

§ 19. Ngm. *ɖ* motsvarar:

1) regelbundet äldre **ð**, där detta i målet kommit att stå efter supradental, t. ex.

ngm. *bo̱ṛɖo*		fsv.	**byrdha**
gjo̱ṛɖ		„	**giordh**, nsv. **(buk)gjord**
ho̱ṛɖ		„	**harþer**
hæ̱ṛɖo	jfr	„	**härþ**
ɪ fjo̱ṛɖ		„	**i fiordh**
jo̱ṛɖ		„	**iorþ**
no̱ṛɖan		„	**norþan**
snæ̱ṛɖ	jfr	„	**snardher** av **snäria.**

2) äldre **d**, där detta i målet kommit att stå efter supradental, mest i yngre ord, t. ex.

akoṛɖ	nsv.	**ackord**
lo̱ṛɖa	fsv.	**löghardagher**
to̱ṛs̱ɖa	„	**þorsdagher.**

Beträffande *afæ̱ṛɖ* nsv. **affär** hänvisas till Noreen Sv. landsm. VI, 5, sid. 3.

tros̱go̱ṛɖ l. *tros̱go̱ɫ* fsv. **þriskuldi** beror troligen på folketymologisk ombildning (jfr *tros̱-* nsv. **tross-** i *tros̱-botn̥* nsv. **trossbotten** och *go̱ṛɖ* fsv. **garþer.** Jfr Pgm. § 24, 2.

---

[1] I *fo̱dær* kan dissimilatorisk övergång **rdr** > **dr** hava ägt rum (jfr Noreen, Aschw. Gr. § 320, 2).

[2] Även *vo̱ṛɖ.*

[3] Jfr VII, Ped.-Purmom. § 111, 3. Ett kärl, t. ex. *o̱ststo̱mand.*

[4] Se § 35, 2.

[5] y. fsv. **ensamen**, Budde.

Digitized by Google

d.

§ 20. Ngm. *d* motsvarar regelbundet äldre **d** eller **ð**, där detta i målet kommit att stå efter kakuminal, t. ex.

ngm.	*bo̲ɻda*	fsv.	**bolde**
	do̲ɻd	„	**dolde**
	fo̲ɻd [1]	„	**fylgþe**
	ko̲ɻd	„	**kyld (köld)**
	sko̲ɻd	nsv.	**sköljde**
	so̲ɻd [2]	fsv.	**solde.**

Förekomsten av *d* i ordet *svo̲ɻd* jfr fsv. ***svarþer** [3], nsv. **svål**, dial. ***svål** kan jag icke förklara. Då paralleller [4] ej anträffats i målet, förefaller tanken på utvecklingen av **rd**, uppkommet av ursprungligt **rð**, till *ɻd*, betänklig. Jfr § 35, 2.

ɟ.

§ 21. Ngm. *ɟ* motsvarar regelbundet äldre uddljudande **d** och inljudande **ð**, när dessa ljud skulle komma att i målet stå näst före *j*, t. ex.

ngm.	*ɟju̲p*	fsv.	**diuper**
	ɟju̲r	„	**diur**
	ɟjærv	„	**diärver**
	ryɟja (rydɪ)	„	**ryþia**
	smɪɟjo	„	**smiþia**
	vɪɟjo	„	**viþia.**

Ordet *je̲vul* fsv. **diävul** har troligen upptagits i dialekten från rsp. under så sen tid att **d** redan bortfallit.

g (prepalatalt, se § 1).

§ 22. Ngm. *g* motsvarar regelbundet äldre **g**, så ofta detta numera skulle komma att i målet stå näst före *j*, t. ex.

ngm.	*bryggjo*	fsv.	**bryggia**	ngm.	*sle̲ggjo*	fsv.	**släggia**
	gjo̲ɻd [5]	„	**giorþe**		*tɪggjar*	„	***þiggiare**
	gju̲t	„	**giuta**		*eŋgjar*	„	**ängiar.**

---

[1] Följde.
[2] Sålde av sälja.
[3] Jfr fgottl. asg **suarþ sprang** och asg **swærþ** i Vgl. I.
[4] Endast *han hoɻa* 'han hårde' och *vo̲ɻ* fsv. **virþa, vördha** förekomma.
[5] Gjorde av göra.

Digitized by Google

g.

§ 23. A) Ngm. *g* motsvarar:

1) regelbundet fsv. **g, gh,** dock icke i förbindelsen **gj** (jfr § 22) eller i midljud före **s** och stundom **t** (jfr § 16, 2) t. ex.

ngm. *arɣær*	fsv. **argher**		ngm. *gær*	fsv. **gära**	
drǫg	„ **dröghia**		*rɛgn̥*	„ **räghna**	
gaɣg	„ **ganger**		*talɣ*	„ **talgher**	
gɪta [1]	„ **gita**		*traɣgær*	„ **þranger**	
gul	„ **gull**				

Likasom i pgm. kvarstår i ngm. *g* framför palatal vokal samt efter **r** och **l**, där det i rikssprået övergått till **j**. Ävenså kvarstår *g* fter *g*, där det i nsv. bortfallit, samt före **n**, där det i nsv. övergått till *g* (jfr Pgm. 24, 1).

2) äldre **k** åtminstone i följande ord:

ngm. *bagar*	fsv. **bakare**		ngm. *naga*	fsv. **nakar**	
bɪgar	„ **bikare**		*pɪga*	„ **pika (pigha)**	
dɛg	„ **þik**		*roga*	isl. **hroki** [3]	
jag	„ **iak**		*sɛg*	„ **sik**	
mɛg [2]	„ **mik**				

Övergången **k** > **g** har kanhända berott på **k**-ljudets ställning i relativt obetonad stavelse.

Hit torde få hänföras *sɪgurja* nsv. **cikoria.**

Beträffande *g* i *gadrɪl* nsv. **kadrilj** se Pgm. § 24, 2.

I *trɔsgɔrd* l. *trɔsgɔlr* fsv. **þriskuldi** nsv. **tröskel** beror *g* på folketymologisk ombildning (se § 19, 2). Jfr Pgm. § 24, 2.

B) ngm. *g* förekommer utan motsvarighet i det äldre språket i orden:

a) *kumɪgg* nsv. **kummin** och *rɪgal* nsv. **reel.**

b) *trɔgɪn* fsv. **troin** [4], där kanhända hsv. inflytande gjort sig gällande.

Anm. I följd av ljudsubstition har *g* uppstått i *ɔdærkologg* = **eau-de-Cologne.**

bɪrogg nsv. **byrå,** som förekommer i många dialekter, har bildats i analogi med åtskilliga franska, i svenskan upptagna ord på **-on(g),** såsom **salong, kupong** m. fl.

Dunkelt är ursprunget för *g* i ngm. *rɔgn̥* f. [5] fsv. **röne** m., isl. **reynir** m. [6].

---

[1] Gitta vb.

[2] Jfr Hultm. De östsv. dial. § 1, 13.

[3] Se Hellqu. Sv. etym. ordb. „**råga**".

[4] Formen **trogen** är belagd hos Söderwall.

[5] Även *rɔun.* Se § 64. b.

[6] Till frågan om etymologien för ordet 'rönn' se Hellquist Sv. etym. ordb.

Digitized by Google

2) Frikativor.

a) Mediana.

Tonlösa.

f.

§ 24. Ngm. *f* motsvarar:

1) äldre **f**, t. ex.

ngm. *fat*	fsv. **fat**		ngm. *ruf*	nsv. **ruff**	
fɪnu	„ **fina**		*refs*	fsv. **räfsa**	
fjæt	„ **fiät**		*skyfɪl*	nsv. **skyffel**	
fɪuga	„ **flugha**		*straf* vb.	fsv. **straffa.**	
fuldær	„ **fulder**				

tofs nsv. **tofs** har kanske gammalt **pps** (se Hellquist Sv. etym. ordb. sid. 986 och Hultm. De östsv. dial. § 6, 4).

2) äldre **p**

a) framför **t** i starktonig stavelse (se Hultman De östsv. dial. § 1, 14), t. ex.

ngm. *afton*	fsv. **apton**	
køft [1]	„ **köpte** och **köpt**	
loft	„ **lopt**	
ofta	„ **opta**	
skarft	„ **skarpt**	
skrɪft s.	„ **skript**	
skrɪft vb.	„ **skripta**	
tolfte	„ **tolfte (tolpte).**	

Beträffande övergången **p** framför **t** till **f** hänvisas till § 10, anm. 1.

b) äldre **p** i starktonig stavelse framför **s** (jfr § 10, anm. 2 och Hultm. De östsv. dial. § 6, 4). Exx.

ngm. *glɾefs* [2] isl. **glefsa**, no. dial. **glepsa**, *slafs* [3] no. **slapsa**, nsv. **slafsa.**

Även i sådana ord, där fsv. och hsv. har **kt** på grund av inflytande från lågt. Exx. *loft* fsv. **lokt**, *loft* vb. fsv. **lokta.** Jfr ä. nsv. **luft** 'lukt', **lufta** 'lukta' [4]. Ngm. *lyfto* nsv. **lykta** är bildat efter mönstret av växlingen ngm. *loft* nsv. **lukt.** Växlingen **kt** > **ft** behandlas hos Noreen Fårön. § 19, Fthal Närpesm. § 57, Karst. Kkm. § 22, 3, Hagfors Gkb. § 118 och belyses f. ö. av flere östsv. dial.

[1] Pret., sup. och part. pret. neutr. av köpa.

[2] Jfr Tamm Etym. sv. ordb.

[3] a) äta glupskt som en hund, b) slamsa, slarva. Se bl. a. Vll Ordb. över de östsv. dial.

[4] Hellquist s. 425.

Digitized by Google

s.

§ 25. Ngm. *s* motsvarar:

1) äldre **s**, dock icke efter supradental (jfr § 26, 1) eller kakuminal (jfr § 27), ej heller i de fall, vilka behandlas i § 28. Exx.

ngm. *hus*	fsv. **hus**	ngm.	*sukʀu*	fsv.	**sula**
hest	„ **häster**		*sundær*	„	**sunder**
mosa	„ **mosi**		*svʀga* [2]	isl.	**svigi**
os (oʂ) pron.	„ **os**		*sæmbær*	fsv.	**sämber**
spʀna	„ **spini**		*vaʂ(ær)*	fsv.	**hvas**
stʀga	„ **stighi**		*vaʂken*	„	**hwasken**
stota [1]	no. **stota**				

2) nsv. *ʃ*-ljud i några från nsv. under mycket sen tid inkomna ord:

ngm. *broʂ*	nsv. **brosch**	ngm.	*masʀn*	nsv.	**maskin**
kaloʂ [3]	„ **galosch**		*pagas*	„	**bagage**
kramas [4]	dial. ***kramage**		*puns*	„	**punsch.**
lusʀ	nsv. **logis**				

s-ljudet beror här på ljudsubstitution.

3) äldre **þ** i *maʂk* fsv. **maþker** likasom i nsv. och de flesta folkmål.

ʂ.

§ 26. A) Ngm. *ʂ* motsvarar:

regelbundet äldre **s**, där detta i målet kommit att stå efter supradental, t. ex.

ngm. *foʀʂ*	fsv.	**fors**
fœʀʂta	„	**fyrste**
ɪnaʀʂt	„	**innarster**
koʀʂ	„	**kors**
obæʀʂ	nsv.	**Åbergs**
toʀʂda	fsv.	**þorsdagher**
toʀʂk	„	**þorsker**
toʀʂto adj. jfr	„	**thörster** [5] och subst. **thorster.**

B) ngm. *ʂ* förekommer utan motsvarighet i det äldre språket i *sendæʀʂ* fsv. **sänder.**

Beträffande ljudförbindelsen *ʀʂ* hänvisas till § 1, anm. 4.

---

[1] Stamma.

[2] Vidja, kvist; i sv. dial. **sviga** (Rq v. I sid. 216).

[3] Däremot i pl. *kaloser.*

[4] Bråte, pick och pack. Jfr VII Ordb. över de östsv. dial.

[5] Någon annan motsvarighet i fsv. till *toʀʂto* 'törstig' har jag icke funnit. Jfr Hellqu. Sv. etym. ordb. s. 1053, **törst.**

Digitized by Google

ʂ.

§ 27. Ngm. *ʂ* motsvarar regelbundet äldre **s**, där detta i målet kommit att stå efter kakuminal, t. ex.

ngm. *a̱ɫnʂbreɪ̯d*	nsv.	**alnsbred**
ansø̱ɫʂ [1]	fsv.	**andsylis**, isl. **andsélis**
dø̱ɫʂk	„	**dylsker**
faɫʂka	„	**falaska**, ä. nsv. **falske** [2]
sø̱ɫʂkɪ̱n	„	**solskin.**

ʂ.

§ 28. Ngm. *ʂ* motsvarar:

1) regelbundet äldre **si (sj)** före vokal, t. ex.

ngm. *rʏʂo*	nsv.	**ryssja**	ngm. *ʂøɫ̱v*	fsv.	**siälver**
ʂøɣg	fsv.	**siunga**	*ʂø̱*	„	**siōr (siö)**
ʂu̱	„	**siu**	*eʂo*	„	**äsia.**
ʂæ̱ɫ	„	**siäl**			

2) nsv. *ʃ*-ljud i yngre låneord, såsom *aḵʂø̱n* nsv. **auktion**, *aḵʂune̱r* nsv. **auktionera**, *munsta̱ʂær* nsv. **mustascher**, *munʂø̱r* nsv. **munsjör.**

3) jämte *ʈ* i förbindelsen *ʈʂ* äldre **ti, þi**, ifall därpå följer vokal. Se § 14.

4) äldre **s** i *ʂaloɣg* nsv. **salong** (jfr Pgm. § 29, 4).

Ngm. *ʃ*-ljud har liksom grannmålets i Pargas i ung tid uppstått genom högsvenskans inverkan. Det står, såsom i den ljudfysiologiska delen (§ 1, anm. 6) angives, på gränsen till *sɪ̯* (se Hultm. De östsv. dial. § 1, 80).

h.

§ 29. Ngm. *h* motsvarar:

1) regelbundet äldre **h**, t. ex.

ngm. *hana*	fsv.	**hani**	ngm. *hes̱t*	fsv.	**häster**
hɪmɪl	„	**himil**	*hæ̱r*	„	**här**
hɪta	„	**hiti**	*høḵ*	„	**höker.**
hu̱s	„	**hus**			

Likasom i fsv. och nsv. förekommer **h** i målet endast uddljudande och blott före vokal. Jfr undantagen i § 5, anm. 1.

2) fsv. **þ** i *he̱d*, *he* fsv. **þæt (þat)** [3].

Beroende på folketymologisk ombildning förekommer *h* i *æ̱rhɪṉdær ʂe* nsv. **erinra sig** (jfr § 18, 1 och Pgm. 19, 1).

---

[1] Motsols.

[2] Tamm, Etym. sv. ordb.

[3] Närmare om ursprunget för *he* hos Noreen Aschw. Gr. § 510, Anm. 1.

Digitized by Google

Tonande.

v.

§ 30. Ngm. *v* motsvarar:

1) äldre **v**, tecknat i fsv. **v**, **w**, **f**, i isl. **v**, **f** (jfr Noreen, Aisl. Gr.[2] § 36,2 samt G. Phil.[2] §§ 64, a, 121, d), t. ex.

ngm.		fsv.		ngm.		fsv.	
arv		**arf**		*vita*		**vita**	
liva		„ **liva**		*vrista*	jfr	„ **vrist**	f.
stuvu[1]		„ **stuva**		*vesal*		„ **väsal**	
sværi		„ **sväria**		*vev*		„ **väver**	
tolv		„ **tolf**		*værp*		„ **värpa.**	

2) äldre **g** (**gh**) i *gnava* fsv. **gnagha** och *fsuvo* fsv. **tiugha.**[2]

Jämte *tinigg*, den allmänna formen i målet, förekommer även *tvinigg* fsv. **thynninger** (även **twinning**). Jfr Pgm. 31, 4 och VII P-Purmom. § 138.

j.

§ 31. Ngm. *j* motsvarar:

1) äldre konsonantiskt **i**, dock icke i de fall, vilka behandlas i §§ 14, 28, 1 och 68, 1 B, t. ex.

ngm.		fsv.		ngm.		fsv.	
djur		**diur**		*meniskja*		**människia**	
gjorð		„ **giorþe**		*yjup*	y.	„ **niupa**	
jumfru		„ **iumfru**		*rygkjo*		„ **rynkia**	
jug		„ **liugha**		*skjut*		„ **skiuta**	
mjærg		„ **miärgher**		*værjo*	nsv.	**värja.**	

2) äldre **gh** i orden:

ngm.		fsv.		ngm.		fsv.	
drajji		**draghit**		*slajji*		**slaghit**	
dejja		„ **deghia**		*sejja (sej)*		„ **säghia.**	

Om ordens vidare utveckling se § 66, 2.

Formerna *stajji* fsv. **standit** och *tajji* fsv. **takit**[3] äro analogibildningar efter *drajji* och *slajji* (jfr § 66, 2).

β) Laterala.

Tonlösa.

l.

§ 32. Ngm. *l* motsvarar äldre **t** eller **s** midljudande före **l** i följande ord:

---

[1] Även *stû*.

[2] Se Hultman De östsv. dial. § 1. 50.

[3] Fsv. **takit** utvecklade sig under unionstiden till **taghit**. Det är därför kanhända orätt att säga att *tajji* är en analogibildning.

Digitized by Google

ngm. *bɔ̄ll* [1]		dial.	**bödsel** [2]
gnīll		fsv.	**gnis(t)la** (Swall).
grīllo [3]		„	**grisla**
gɔ̄sl		„	**gödsl**
hall		„	**hasl**
kjɔ̄l [4]	jfr	„	**kiortil**
krīlla [5]	jfr	dial.	***krissle**
mɛllɪgg		nsv.	**mässling**
nɛ̄lla		fsv.	**nätla**
ɔ̄lla		„	**oxla-(tan)** [6]
rīll [7]		nsv.	**rissla.**
rɔll		y. fsv.	**rossla** [8]
skylla [9]	jfr	isl.	**skutill**
tɪ̄lla		fsv.	**þistil**
vallа		„	**vatle.**

Tonande.

l.

§ 33. Ngm. *l* motsvarar:

1) äldre **l**

A) uddljudande, t. ex.

ngm. *laggær*	fsv.	**langer**	ngm. *lɪv* vb.	fsv.	**liva**
lɪdu	„	**liþugher**	*lɛsa*	„	**läsa**
lɪa	„	**lie**	*lɔg* [10]	„	**lögh.**

B) mid- och slutljudande:

a) efter dentaler, t. ex.

ngm. *hall*	fsv.	**hasl**	ngm. *usl ɪ*	jfr fsv.	**usäl**
handl vb.	nsv.	**handla** [11]	*vestl ɪ*	nsv.	**västlig.**
slakt vb.	fsv.	**slakta**			

---

[1] Liten köttyxa.
[2] Jfr Vll, Ordb. över de östsv. dial.
[3] Brödspade.
[4] Även *kjɔll*.
[5] Körtel. Se Vll Ordb. över Ped.-Purmom. Förekommer i Öb., Åld, Nyl., Estl., Ru., Götaland (Rz 351 b).
[6] Swedberg, Schibboleth 433 a har **oxle-** och **oxlatand.** Jfr **oxlatand** i Gustaf I:s Bibel. Ordet **oxla** förekommer i Vö., Ped., Nyl., Estl.
[7] Susa i öronen. Jfr Hellqu. Sv. etym. ordb. **rissel.**
[8] Jfr Hellquist Sv. etym. ordb. s. 655.
[9] „ „ „ „ „ **s. 766, skyttel.**
[10] Imperf. av ljuga.
[11] Se Hellquist: Sv. etym. ordb. s. 224.

Digitized by Google

b) efter de palatala vokalerna *ɤ, ɪ, ø, y* och *æ*, t. ex.

ngm. *bɛlt*	fsv. **bälte**	ngm. *nøkøl* [1]	fsv. **nykil**
grɛl	nsv. **gräla**	*skyla*	jfr „	**skyl**
hølo	„ **hylla**	*spɛɤl*	„	**speghil**
kɪl	fsv. **kil**	*vɪla* [2]	„	**vilia.**

c) efter vokalerna *a, o* och *u* såsom korta i följande fall:

α) då dental — utom **s** — följer, t. ex.

ngm. *huld*	fsv. inf.	**halda** (pret. **hult**)
koldær	nsv.	**koller**
oldær	fsv.	**alder**
salt	„	**salt**
skuld	„	**skuld**
sultɪn	„	**sultin**

Undantag från ovanstående regel är *gamalt*, där *l* bibehållit sig från mask. *gamal*.

I förbindelsen **ls** efter vokalerna **a, o, u** såsom korta hava arvord *l* (se § 35, 1 d *β*), lånord däremot *l*, t. ex. *hals* fsv. **hals**, *suls* 'en dans', *vals* nsv. **vals**. Denna iakttagelse har jag meddelat redan i Pgm. (se § 33, 1, anm. 1).

β) då **l**-ljudet såsom slutljud och före vokal har lång kvantitet, t. ex.

ngm. *bula*	fsv.	**bulle**	ngm. *sulɪn*	fsv.	**sullin**
kal vb.	„	**kalla**	*tal*	nsv.	**tall**
knal	nsv.	**knall**	*ul*	„	**ull.**

2) äldre **n** i *ærɪld* fsv. **ärin** — i analogi med de i målet talrikt förekommande orden på *-ɪl* samt dessutom påverkat av nsv. **äril.** [3]

l.

§ 34. Ngm. *l* motsvarar regelbundet äldre **l**, där detta i målet kommit att stå efter supradental, t. ex.

ngm. *farlɪ*	fsv.	**farliker**
kærlɛɪk	„	**kärleker**
pærlo	„	**pärla.**

l.

§ 35. Ngm. *l* motsvarar i in- och slutljud:

1) äldre **l** [4] (där isl. har enkelt **l**)

[1] Även *nøkɪl*.

[2] Äger även betydelsen: vilja para sig.

[3] Jfr Hellquist Sv. etym. ordb. och där citerad litteratur.

[4] Denna måhända ej fullt lämpliga formulering av regeln innebär icke något förnekande av att *l* funnits redan på ett mycket tidigt stadium.

Digitized by Google

a) efter labialer och palataler, jämväl då *ɻ* genom svarabhaktivokal blivit skilt från labialen och palatalen, t. ex.

ngm. *blɣ*	fsv. **blȳ**	ngm. *rambæɻ*	fsv.	**rambla**
flɾɨka	nsv. **flicka**	*sovæɻ*	„	**sofl**
glɣ̄as	fsv. **glas**	*tavɻo*	„	**tafla**
klɣoko	„ **klokka**	*ɣggæɻ*	nsv.	**yngla,**
plɣaŋk	nsv. **plank**			

b) efter långt och kort *æ* och kort *ɵ*, t. ex.

dǣɻd	nsv. **däld,** möjligen isl. **dæ̈ld** [1]
ɾ jæɻ	fsv. **i h(i)äl**
pɵɻso	nsv. **pölsa**
ʂæɻ	fsv. **siäl**
skɵɻɾ	„ **skylia**
æɻv	„ **älf,**

c) efter vokalerna *a̲*, *o̲*, *ø̲*, *u̲* och *ɵ̲* (såsom långa), t. ex.

ngm. *bo̲ɻda*	fsv. **bolde**	ngm. *skjʉ̲ɻ*	fsv.	**skiul**
ha̲ɻ	„ **hal**	*sto̲ɻ*	„	**stol**
kɵ̲ɻd	„ **kyld (köld)**	*so̲ɻʈ* [2]	nsv.	**sålt**
mʉ̲ɻa	„ **mule**	*ɵɻ*	fsv.	**öl.**
mo̲ɻ	„ **mäla**			

Undantag från regeln utgöra följande ord:

ngm. *ha̲l* vb.	fsv.	**hala**
ka̲ldær, n. *ka̲lt*	„	**kalder**
kjo̲l l. *kjo̲ll*	nsv.	**kjol**
sa̲l	fsv.	**sal**
skra̲l, n. *skra̲lt*	nsv.	**skral**
sko̲ld vb.	„	**skålla**
sma̲l(dær) [3], n. *sma̲lt* jfr	fsv.	**smal**
sno̲ld	„	**snald**
so̲ld [4]	„	**sald.**

I flere fall beror *l* på att dental följer. Jfr § 33, 1 B c, *α* samt de jämförelsevis unga låneorden:

ngm. *a̲mbra̲l* (l. *ambra̲l*)	nsv.	**amiral**
bo̲la̲g	„	**bolag**
fɾo̲l	„	**fiol**
fɾskal	„	**fiskal**
futra̲l	„	**fodral**
gɪndra̲l	„	**general**
hospɪta̲l	„	**hospital**
kana̲l	„	**kanal**

[1] Se Hellquist: Sv. etym. ordb. s. 111.
[2] Sålt av sålja.
[3] Se § 18. A. 1.
[4] Såll.

Digitized by Google

ngm. *kaplan* nsv. **kaplan**
korpral „ **korpral**
krapal [1] jfr dial. ***krapplog** [1]
linjal nsv. **linjal**
metal „ **metall**
polska [2] „ **polska**
regal [3] dial. ***regal**
signal nsv. **signal**
şal „ **schal**

och kanske några till.

Ordet *salig* nsv. **salig** är i denna betydelse hämtad från mlty. **salich**, ty isl. **sálogr**, fsv. **sālogher** betyder 'stackars'.

d) efter vokalerna *a*, *o*, *u* (såsom korta) i följande fall:

α) då labial eller palatal följer, t. ex.

ngm. *balja* y. fsv. **balia** ngm. *talg* fsv. **talgher**
golv fsv. **golf** *tolfte* „ **tolfte**
holk „ **holker** *ulv* vb. nsv. **ulva**
stolpa „ **stolpe.**

Undantag från regeln utgöra följande ord:

ngm. *alvokat* [4] nsv. **advokat** ngm. *salm* [5] fsv. **salmber**
olga „ **Olga** *salva* „ **salva**
olv vb. fsv. **olia** *salvet* nsv. **servett**
oljo f. „ **olia** *taljo* „ **talja**
opsalvēr nsv. **observera**

β) då **s** följer (se § 33, 1, B, c, *a*), t. ex.

ngm. *falska* ä. nsv. **falske**, fsv. **falaska**
hals fsv. **hals**
kolsvart nsv. **kolsvart**
spisulstuno [6] „ **spisölstunna.**

γ) då l-ljudet är kort såsom slutljud eller före vokal, t. ex.

ngm. *fulr* fsv. **fulder** [7] ngm. *skalr* vb. fsv. **skala**
holr „ **hol** *sulru* „ **sula.**
malra „ **mala**

---

[1] Sjuk, krasslig, skral, sjuklig. Jfr V II, Ordb. över de östsv. dial., s. 488.

[2] Dans.

[3] Hederlig, duglig, rättfram. Jfr V II, Ordb. över de östsv. dial.

[4] Även *alrvokat* och *advokat.*

[5] Även *pesalm.*

[6] Man kan också tänka sig att *l* bibehållit sig från den urspr. formen *spisölstuno.*

[7] I Från Filolog. Fören. i Lund språkl. uppsatser (Lund 1897) antager Kock (pag. 15) fsv. **fulder** < ***full(e)** + **er**, vadan väl ***full(e)** engång varit fsv.

Digitized by Google

Undantag från denna regel utgöra följande ord:

ngm.	*jevlas*	nsv.	**djävlas**
	jevlo	„	**djävlig**
	jevul	fsv.	**diävul**
	knevlo	nsv.	**knävlig** [4]
	knevul	„	**knävel** [1]
	odærkologg	„	**eau-de Cologne**
	salogg	„	**salong**
samt	*vesal*	„	**väsal.**

2) äldre **r** i orden:

ngm.	*fɪmbæḳsʈagg*	nsv.	**fimmerstång** [2]
	fjetuḳ	fsv.	**fiätur**
	kḳɪt vb.	nsv.	**krita**
	kḳɪto s.	„	**krita**
	knapæḳ [3]	dial.	***knappel** [3]
	masuḳ	nsv.	**masur**
	spḳɪt ny	„	**spritt ny.** [4]

vaḳmand utgår troligen ej från fsv. **vaþmal**, utan från den i yngre hsv. av Stadsl. förekommande formen **valman, valmar** (Rqv. VI, s. 496). Jfr Pgm. § 35, 3.

Den regelrätta utvecklingen av urspr. *rð* är svår att fastställa, då man finner formen *svoḳd* (fsv. **svarþer*) vid sidan av *han hoḳa* 'han hårde' och *voḳ* (fsv. **virþa, vördha**). Jfr § 20.

3) Tremulanter.

Tonande.

r.

§ 36. Ngm. *r* motsvarar:

1) regelbundet äldre **r**, t. ex.

ngm.	*breɪdær*	fsv.	**breþer**	ngm.	*stavur*	fsv.	**stavur**
	okær	„	**aker**		*storḳɪn*	„	**storkin**
	retvɪs	„	**rätvis**		*sværɪ*	„	**sväria.**
	rotær	„	**röter**				

2) äldre **ð** i ordet (*orm-*)*ærla* fsv. **ödhla**. Jfr Hellquist Sv. etym. ordb. under **ödla**.

---

[1] Lundell Sv. ordlista.

[2] Även **fimmelstång**. Se Hellquist Sv. etym. ordb. s. 136.

[3] Småsten, stenig backe, röse. Jfr VII, Ordb. över de östsv. dial.

[4] Enligt Hellquist Sv. etym. ordb. (under **splitt-** och **spritta**) är **l** här troligen ursprungligare än **r**.

Digitized by Google

4) Resonanter.

Tonande.

m.

§ 37. Ngm. *m* motsvarar:

1) äldre **m**, t. ex.

ngm. *dǫm*	fsv. **döma**	ngm. *mjǫl*	fsv. **miöl**
hæm	„ **hem**	*skam*	„ **skam**
lamb	„ **lamb**	*skum* vb.	„ **skuma**
miðjo	„ **miþia**	*ǫmbær*	„ **ömber.**

Där fsv. har **mn** gent emot isl. **fn**, uppvisar målet *mn* eller *m*, t. ex.

ngm. *jæm*	fsv. **iämn,**	isl. **jafn**
jæm vb.	„ **iämna**	„ **jafna**
læm	„ **limna**	„ **lifna**
nam	„ **namn**	„ **nafn**
næm	„ **nämna**	„ **nefna**
somn	„ **somna**	„ **sofna**
sǫmn	„ **sömn**	„ **svefn**
æmn s.	„ **ämne**	„ **efni**
æmn vb.	„ **ämna**	„ **efna**

2) äldre **n** i orden:

ngm. *ampuł*	nsv. **Antböle** [1]	ngm. *lambǫn*	nsv. **landbonde**
fǫmby	„ **Finby**	*stramby*	„ **Strandby**
ɨmfær	„ **ingefära**	*sǫmpær*	„ **Sydanperä**
komtant	„ **kontant**	*æmsand* [2]	fsv. **ensamin.**
komtrakt	„ **kontrakt**		

Ngm. *jumfru* fsv. **iungfru, iumfru** har troligen uppkommit genom högsvenskt inflytande.

3) åtminstone skenbart äldre **r** i *vamfor* nsv. **varför.**

n.

§ 38. A) Ngm. *n* motsvarar:

1) äldre **n**, dock icke efter supradental (se § 39) eller kakuminal (se § 40), ej heller i de fall, som behandlas under §§ 41, 42 och 43, 2, t. ex.

ngm. *bɨnd* vb	fsv. **binda**	ngm. *renǫ*	fsv. **ränna**
mɨn	„ **min**	*stæn*	„ **sten**
nykyl [3]	„ **nykil**	*trænu*	„ **trana.**
næmare	„ **nämare**		

[1] Se A. Noreen: Namn o. Bygd I, Sjönamnet **Anten**, och Hellquist Sv. etym. ordb. s. 9. **alt-**.

[2] Se Pgm. § 19, 4, c.

[3] Även *nykɨl.*

Digitized by Google

2) äldre **m**

a) framför **t** i orden:

ngm. *fɫeṇṯ*	nsv.	**flämta**
gvɣṇṯ	fsv.	**grymta**
heṇṯ	„	**hämta** o. (**hänta**)
toṇṯ	nsv.	**tomte.**

b) framför **s** i ordet *pɫuns* nsv. **plumsa.**

3) äldre *ɣ*-ljud framför dentalerna **s** och **t** i orden *leṇṯ* fsv. **länkta,** *leṇṯo* jfr fsv. **länktan,** *pɪnsda* fsv. **pingizdagher** (jfr fsv. **pingste** [1]) och *saṇṯ* nsv. **sankt** (jfr fsv. **sankte**). Jfr Pgm. 38, 3.

B) ngm. *n* förekommer utan motsvarighet i det äldre språket:

a) i plur. *kɫo̱nar̲* av sing. *kɫo̱* fsv. **klo** (hos djur), *ko̱nar* av sing. *ko̱* fsv. **ko** och *to̱nar* plur. av sing. *to̱* fsv. **tā** (jfr VII Ped.-Purmom. § 111, 1 a samt Hultman Våra svenska bygdemål s. 303).

b) i avledningsändelsen **-an** (jfr Karsten Kkm. § 37, 3 och VII Ped.-Purmom. § 111, 2 *β*), t. ex.

ngm. *fremand* fsv. **främadhe,** *legantɪd* nsv. ***läggantid,** *vaɫmand* fsv. **vaþmal.** [2]

Hit höra även orden *jeṉan* nsv. **här,** *teṉan* nsv. **där** samt *vaṉ* nsv. **var** (se Pgm. 38, 5 b).

ŋ.

§ 39. Ngm. *ŋ* motsvarar äldre **n,** när detta i dialekten kommit att stå efter supradental, t. ex.

ngm. *jæ̱ṛŋ*	fsv.	**iärn**	ngm. *kvæ̱ṛŋ*	fsv.	**qvärn**
jæ̱ṛŋa [3]	„	**hiärne**	*sɪʂæ̱ṛŋo*	„	**stiärna**
ko̱ṛŋ	„	**korn**	*to̱ṛŋ*	„	**torn.**

I *to̱ṛŋḍyvɪl* [4] fsv. **tordyvil,** nsv. **tordyvel** beror utan tvivel *ŋ*-inskottet på folketymologi. Jfr Noreen Sv.landsm. VI, 5, sid. 35.

---

[1] Söderwalls Ordb. anför **pingste** med frågetecken, beroende därpå att formen förekommer i fsv. skrift blott i sammansättningar.

[2] Jfr § 35, 2.

[3] Hjärna.

[4] Torndyvel förekommer allmänt i sv. dial. Se Hellquist Sv. etym. ordb.

Digitized by Google

n.

§ 40. Ngm. *n* motsvarar regelbundet äldre **n**, så ofta detta i målet kommer att stå efter kakuminal, t. ex.

ngm.	*a̲l̥n*	fsv.	**aln**
	ga̲væl̥n	„	**gafflin** (av **gafl**)
	mo̲l̥n vb.	„	**molna**
	nagæl̥n	„	**nagh(e)lin**
	sto̲l̥n	„	**stolin**
	stæ̲l̥n vb.	nsv.	**stelna**
	sva̲l̥n vb.	„	**svalna.**

ŋ (dentipalatalt) se § 1.

§ 41. Ngm. *ŋ* motsvarar regelbundet äldre **n**, så ofta detta i målet kommer att stå närmast före **j**, t. ex.

ngm.	*lɨŋŋe̲r*	nsv. **linjera**	ngm.	*ŋŋu̲ra*	fsv. **niure**
	ŋŋu̲p ä.	nsv. **niupa**		*treŋŋon* ä.	nsv. **tränjon.**

ŋ.

§ 42. Ngm. *ŋ* motsvarar regelbundet äldre **n** före **g** och **k**, där dessa i målet äro prepalatala, t. ex.

ngm.	*dreŋgjar*	fsv. **drängiar**	ngm.	*eŋgjar*	fsv. **ängiar**
	ryŋ̣kjo	„ **rynkia**		*eŋ̣kja*	„ **änkia.**
	seŋgjar	„ **sängar**			

g.

§ 43. A) Ngm. *g* motsvarar:

1) äldre *g*-ljud, tecknat med **n** framför **g** och **k**, där dock uttalet *g* utan tvivel är ursprungligt [1], t. ex.

ngm.	*aŋ̣kar*	fsv. **ankare**	ngm.	*soŋ̣k*	fsv. **siunka**
	leŋgɨ	„ **länge**		*seŋ̣k*	„ **sänkia**
	rɨŋg	„ **ringer**		*traŋgær*	„ **þranger.**
	staŋg	„ **stang**			

2) äldre **n** framför sekundärt **g** åtminstone i orden: *kumɨŋg* fsv. **kumin** och *o̲dærkoloŋg* nsv. **eau-de Cologne.**

2) äldre **m** framför **k** i orden:

ngm.	*jeŋ̣k*	fsv.	**iämka** o. **iänka**
	saŋ̣k [2]	„	**samka** o. **sanka**
	yŋ̣k vb.	„	**ömka** o. **ynka**

[1] Noreen, Aisl. Gr.[2] § 41, 2.
[2] Samla.

Digitized by Google

ngm. *ɣg̥k̲o* s. fsv. **ömka** o. **ynka**
ɣg̥k̲ɫɪ „ **ömkeliker** o. **önkeliker** [1].

Av det anförda framgår, att redan i fsv. rådde vacklan mellan **m** och *g*, tecknat **n** (se Rydqvist IV sid. 317).

B) ngm. *g* förekommer utan motsvarighet i nsv. och det äldre språket i ordet *bɪ̲rog̲g* nsv. **byrå** (jfr § 23, B, b).

honug̲g fsv. **honagher** är antagligen en analogibildning efter *konug̲g* fsv. **konunger**.

II. Vokalerna.

A. I betonad stavelse.

a) Enkla vokaler.

ɪ.

§ 44. Ngm. *ɪ* är alltid långt och motsvarar:

1) äldre ī i allmänhet, t. ex.

ngm. *ɪ̲s*	fsv. **īs**	ngm. *smɪ̲d* vb.	fsv. **smīþa**
ɪ̲stær	„ **īster**	*tɪ̲ma*	„ **tīme**
lɪ̲a	ä. nsv. **līe** [2]	*vɪ̲gær* [3]	„ **vīgher** [4]
pɪ̲po	fsv. **pīpa**	*vɪ̲k*	„ **vīk**.

Hit höra även unga låneord av främmande ursprung, vilka genom hsv. förmedling inkommit i målet, t. ex. *brɣg̲erɪ̲* nsv. **bryggeri**, *mɪlɪsɪ̲n* nsv. **medicin**, ngm. *musɪ̲k*, nsv. **musik**.

Beträffande det långa **i**-ljudet i orden *gnɪ̲d* fsv. **gnidha**, nsv. **gnida**, *gnɪ̲sto* jfr fsv. **gnist** f., **gniste** m., nsv. **gnista**, *ɪ̲lak* fsv. **elaker**, nsv. **elak**, *kɫɪ̲stær* s. och v., nsv. **klister** och **klistra**, *pɪ̲sk* v., nsv. **piska**, *pɪ̲sko* nsv. **piska**, *skrɪ̲v* nsv. **skriva** och *tɪ̲ɫla* jfr nsv. **tistel** hänvisas till Thurman Pgm. § 44 och anm. samt VII Ped.-Purmom. § 20, 2 och 3.

2) äldre kort **i** åtminstone i ordet *rɪ̲ɫl̥* [5] nsv. **rissla**.

3) äldre **ȳ** i *bɪ̲rog̲g* nsv. **byrå** (jfr § 23, B, b) samt i *dɪ̲væɫsʈrek̲* nsv. **dyvelsträck** och *fɪ̲r-(ʂtɪk̲o)* fsv. **fȳr(e)** [6]. Jfr Pgm. § 44, 3.

De två förstnämnda orden ha troligen med denna vokalisation inkommit från annan dialekt.

---

[1] Även *ynkeliker*.
[2] Se Lindgren Btr. § 59.
[3] Nsv. **vig**.
[4] Se Hellquist Sv. etym. ordb.
[5] Susa i öronen. Se Hellquist, Sv. etym. ordb. **rissel**.
[6] Se Tamm: Etym. ordb. s. 183 a och Rietz, s. 173 b.

Digitized by Google

ɪ.

§ 45. Ngm. ɪ är städse kort och motsvarar i regeln:

1) äldre kort i:

a) framför lång eller av konsonant efterföljd tonlös explosiva, t. ex.

ngm. *klɪp* vb.	fsv. **klippa**	ngm. *smɪt̲o* f.	fsv. **smitta**
skɪk̲ vb	„ **skikka**	*vɪtn̥*	„ **vitne.**
smɪt̲ vb.	„ **smitta**		

b) framför lång eller av konsonant efterföljd tonlös frikativa, t. ex.

ngm. *klɪfso* [1]	Jfr fsv. **klifse**	ngm. *kvɪst*	fsv. **qvister**
krɪsn̥	„ **kristna**	*rɪsko*	dial. **riska** [2]

Undantag från denna regel utgör det unga låneordet *grɪpfɪl* [3] nsv. **griffel.**

c) framför lång eller av konsonant efterföljd tonande explosiva, t. ex.

ngm. *klɪb̲*	nsv. **klibba**	ngm. *smɪdjo*	fsv. **smiþia**
lɪg	fsv. **liggia**	*tɪg*	„ **þiggia**
mɪd̲a	„ **miþdagher**	*vɪdjo*	„ **viþia.**

d) framför lång eller av konsonant efterföljd lateral frikativa, tremulant eller resonant, t. ex.

ngm. *klɪmp*	fsv. **klimper**	ngm. *stɪl̲* [5] vb.	nsv. **stilla** [6]
nɪrs̲o [4]	fi. **nirso**	*vɪmpɪl*	„ **vimpel**
sɪl̲k	fsv. **silke**	*vɪn̥tær*	fsv. **vinter**
skɪn	„ **skin**	*vɪŋkɪl*	„ **vinkil**
sprɪŋg vb.	„ **springa**	*vɪrvɪl*	„ **hvirvil.**

Beträffande ordet *gɪm̲bra* 'ungt honfår, som ännu icke haft lam', jfr isl. **gymbr.** se Pgm. § 45, 1 d.

e) framför kort ensam konsonant,

a) om följande stavelse innehållit eller innehåller ursprungligt **i, u** eller **a** (jfr Hultman Östsv. dial. § 1, 72 och 5, 3), t. ex.

ngm. *fɪnu*	fsv. **fina**	ngm. *lɪva*	fsv. **liva**
lɪdɪ [7]	„ **lidhit**	*pɪlar*	„ **pilare**

---

[1] Klase. Jfr V11, Ordb. över de östsv. dial. Söderwall Ordb. upptager **klifse** n. klunga. Se Rietz s. 327 a.

[2] Jfr V11 Ordb. över de östsv. dial.

[3] Även *grɪpfɪl.*

[4] Matgrann, kräsmagad.

[5] Fodra (kreatur); allmänt i dial. Jfr V11: Ordb. över de östsv. dial.

[6] Se D. A. Sundén: Ordb. över Sv. språket.

[7] Lidit av lida (känna smärta).

Digitized by Google

ngm. *sɪla*	fsv. **sili**		ngm. *svɪga* [1]	isl. **svigi**	
sɪnu	„ **sina**		*vɪku*	fsv. **vika**	
spɪna	„ **spɪni**		*vɪta*	„ **vita.**	
stɪga	„ **stighi**				

β) i ursprunglig ställning framför konsonant + liqvida [2] i orden:

ngm. *nɪdær*	fsv. **niþer**	isl. **niðr**
sɪgæl	„ **sighl**	**segl**
vɪdær	„ **viþer**	**viðr,**

uti vilka **i** tidigare stått framför **g** eller **d** + konsonant.

γ) i enstaviga, kortstaviga ord (jfr § 52, 3 och Hultman De östsv. dial. § 8, 6), t. ex.

ngm. *lɪd*	fsv. **liþ**		ngm. *tɪ* l. *tɪl*	fsv. **til**	
skɪp	„ **skip**		*tɪn*	„ **tin**	
spɪt	„ **spit**		*vɪt*	„ **vit.**	
stɪg	„ **stigher**				

Några hithörande ord uppträda i följd av hsv. inverkan med vokalen **e**. Detta är isynnerhet fallet, då vokalens kvalitativa olikhet i hsv. yttermera framhäves genom en kvantitetsskillnad. Jfr Hultman De östsv. dial. § 8, 6. Exx.

ngm. *fred* fsv. **friþer**, *smed* fsv. **smiþer**, *ven* fsv. **vin** (jfr §§ 51, 4 c och 52, 3 a).

2) äldre **i** i orden *ɪ* fsv. **i**, *nɪ* (med sekundärt **n**) fsv. **i(r)**, *vɪ* fsv. **vi(r)**, i vilka ord urspr. **i** förkortats i obetonad ställning; dessutom i:

granɪs fsv. **granris** — där **i** förkortats till **i** i obetonad ställning, *ɪkur* fsv. **ikorne** (jfr Pgm. 45, 2) samt i *skɪtus* nsv. **skithus** och *svɪnus* nsv. **svinhus**, i vilka **i** övergått till *ɪ* vid betoningen **skithús** och **svinhús**.

3) äldre **y** i orden *mɪrt* [3] nsv. **myrten**, och *brɪl bort* '**förbrylla**'.

4) äldre **e**, **a**

a) framför **r** + konsonant i ordet

ɪrt fsv. **ärta**, isl. **erta**,

b) i orden:

gɪmaɪn	nsv. **gemen**		*pɪtær*	nsv. **Petter**	
hɪndrɪk	„ **Henrik**		*sɪdɪl*	fsv. **sedel**	
kɪtɪl	fsv. **kätil**		*vrɪnsk*	„ **vrenska(s)**,	
krɪtur	„ **kreatur**				

[1] Vidja, kvist.

[2] Se Hesselmann: De korta vokalerna i och y.

[3] Även *mɪrt*.

Digitized by Google

I *saltbɪtær* nsv. **salpeter** beror ɪ på folketymologi.

5) äldre långt ē i *hɪlɪ* fsv. **helagher**, isl. **heilagr.**

y.

§ 46. Ngm. *y* är alltid långt och motsvarar:

1) äldre långt ȳ, t. ex.

ngm. *fłyg*	fsv. **flȳgha**	ngm. *ryo*	fsv. **rȳia**
frȳs	„ **frȳsa**	*skȳla* jfr	„ **skȳl** m.
klȳv [1]	„ **klȳva**	*spȳor*	„ **spȳor.**
rym	„ **rȳma**		

Hit hör även *klȳv* 'klättra', 'kliva', som motsvaras av fsv. **klȳwa** (Söderwall Ordb.), uppkommet av äldre **klīva.**

Orden *fyra* nsv. **fyra** och *gryn* nsv. **gryn** ha haft samma utveckling som i hsv. och troligen även *rys* [2] fsv. ***rīusa** samt *ryt* [3] fsv. **rīuta** (se Hagfors Gkb. § 36).

I ordet *tyv* [4] återvisar *y* antagligen icke på äldre **iu,** utan utgår *tyv* troligen från fsv. ***þyver.** Asg. **þyf, tyfh** belagd hos Söderwall. Jfr § 11, 2.

2) äldre långt ī i *lystyk* nsv. **livstycke,** *ryt* dial. **rīta** [5] och *styo* [6] fsv. **stia.**

ø.

§ 47. Ngm. *ø* är alltid kort och motsvarar:

1) äldre kort ў (jfr § 50, 2), t. ex.

ngm. *brøst*	fsv. **bryst**	ngm. *sødær*	fsv. **sybir**
døggjo	„ **dyngia**	*trøsk* vb.	„ **þryskia**
køs vb.	„ **kyssa**	*tøkno* [7]	„ ***thykna**
møso ä. nsv.	**myssa**	*øms*	„ **ymsa.**

Hit höra väl även orden *køs* fsv. **kus** och *møs* fsv. **mus,** i vilka ord vokalen påverkats av vb. *køs* fsv. **kyssa** och fsv. pl. **mys.**

Anm. När **y** står omedelbart framför **r** och detta närmast efterföljes av **i** eller **j,** bibehåller sig *ø* i några ord, t. ex. ngm. *førɪ* (oftast *førɪ*) fsv. **fyri,** *støre* [8] no. o. sv. dial. **styrja,** men utvecklar sig till **ö** i flertalet ord, t. ex. *børɪ* fsv. **byria,**

---

[1] Klyva, t. ex. ved.
[2] Rysa.
[3] Ryta.
[4] Jfr Pgm. § 46, 3.
[5] Uppresa. Se Vll, Ordb. över de östsv. dial. och Pgm. § 46, 4.
[6] Se Pgm. § 46, 4.
[7] Töcken, dimma (jfr fsv. **thukna** f.).
[8] Ofreda, störa. Se Hellquist Sv. etym. ordb.

Digitized by Google

mœr̲jo fsv. **myria**, *smœrɪ* fsv. **smyria**, *smœr̲jo* fsv. ***smyria** [1], *sœr̲jo* [2] isl. **syrja** (jfr Pgm. § 50, 2 och Hultman De östsv. dial. § 1, 11 och 1, 74).

2) äldre långt **ȳ** i orden *sɣkn̥* fsv. **sȳkn**, isl. **sýkn**, *trɣs̲t* [3] fsv. **thrysta**, isl. **þrýsta**.

3) äldre kort eller sekundärt förkortat **ŏ** företrädesvis framför guttural + kons. [4]

ngm. *grɣnsk* v.	fsv.	**grönska(s)**
hæras̲ɣnɪgg [4]	„	**häraþshöfþinge**
lans̲ɣnɪgg [4]	„	**landshöfdhinge**
ɣgn̥blɪk [4]	nsv.	**ögonblick**
ɣg̲k vb.	fsv.	**ömka**
ɣg̲klɪ	„	**ömkeliker**
ɣg̲ko	„	**ömka.**

Anm. Man kan kanhända tänka sig *hæras̲ɣnɪgg* och *lans̲ɣnɪgg* uppkomna genom analogibildning efter *(op)-sɣnɪggsman̲* nsv. **uppsyningsman** m. fl. liknande ord [5].

4) äldre kort **ĭ** uti orden:

ngm. *bɣdɣ* l. *bɣdɪ*	fsv.	**biþia**
bɣsmand	„	**bisman (bysman)**
fɣm̲bɣ [6]	„	**Finnby**
grɣfɪl [7]	nsv.	**griffel**
ɣmp	fsv.	**impa (ympa).**

5) äldre långt **ē** i *hɣmsk* fsv. **hēmsker**, isl. **heimskr.**

6) äldre kort **ŭ** i *bɣtn̥* fsv. **butn**, *mɣnstær* nsv. **mönster** (jfr n. sax. **munster**) och *sɣl̲ma* [8] fsv. **sulme.**

o̲.

§ 48. Ngm. **o̲** motsvarar:

I fsv. långt **ō** regelrätt,

a) när det är = isl. **é**, t. ex.

ngm. *ans̲o̲lɣs*	fsv.	***andsōlis** [9]	isl. **andsélis**
bo̲n	„	**bōn**	„ **bón**

[1] Förekommer ej i fsv.
[2] Snö- eller issörja.
[3] Krysta, klämma.
[4] Beroende kanhända av relativt svag betoning. Se anm.
[5] Se dock även Noreen Aschw. Gr. § 106. 2 a.
[6] Även *frɪm̲bɣ*.
[7] Även *grɣfɣl*.
[8] Svullnad.
[9] Söderwall Ordb. upptager blott **andsylis, ansylis**, men däremot **rätsölis.**

Digitized by Google

ngm.	*dǫm*	fsv.	dōma	isl.	dóma
	fǫr	„	föra	„	fóra
	fǫtær	„	föter	„	fótr
	mǫt	„	möta	„	móta
	sǫt	„	söter	„	sótr
	tǫm	„	töma	„	tóma.

b) när det är = isl. **au**, utom i de fall, vilka behandlas i § 64, 1, t. ex.

ngm.	*blʏǫtær*	fsv.	blöter	isl.	blautr
	grǫt[1]	„	gröter	„	grautr
	lǫp	„	löpa	„	hlaupa
	lǫv	„	löf	„	lauf
	rǫ(dær)	„	röþer	„	rauðr.

Det gamla lånordet *klʏǫstær* 'kloster' bör sammanhållas med fsv. **klöster**, isl. **klaustr** (lat. **claustrum**).

c) när det är = isl. **ey**, utom i de fall, som behandlas i § 65, 1, t. ex.

ngm.	*bǫg*	fsv.	böghia	isl.	beygja
	dǫ	„	döia	„	deyja
	glʏǫm	„	glöma	„	gleyma
	kǫr	„	köra	„	keyra
	lǫs	„	lösa	„	leysa
	mǫr	„	mör	„	meyrr
	tǫg	„	töghia	„	teygja

2) äldre kort **ö** (< **ǫ**) framför **ʏ** i

ngm.	*mjǫʏ*	fsv.	miöl	isl.	mjǫl
	ǫʏ	„	öl	„	ǫl

samt framför **rn** i *bjǫrn* fsv. **biörn**, isl. **biǫrn** och *ǫrn* fsv. **örn**, isl. **ǫrn**. Jfr dock § 50, 1.

3) äldre långt **ō** till följd av progressivt **i**-omljud i orden: *snǫ* fsv. **sniōr**, isl. **snjór**, *sǫ* fsv. **siōr**, isl. **sjór**.

4) äldre kort **y** före ursprungligt **rþ** och framför **ld**, då **l** i förbindelsen **ld** är kakuminalt, t. ex.

ngm.	*fǫlʏd*	fsv.	fylgþe	ngm. *skǫrd*	fsv. skyrd
	kǫlʏd	„	kyld	*vǫlʏ*[2]	„ vyrdha
	skǫlʏd	nsv.	sköljde		

[1] Även *grǫut* i utskären.

[2] Bry sig om, vårda sig om. Även *vǫrd*.

Digitized by Google

Jfr Noreen Aschw. Gr. § 116 och Pipping: 'Till frågan om l- och n-ljudens kvalitet i de nordiska språken', 'Studier i nordisk filologi'. Sjätte bandet. Se Hellquist Sv. etym. ordb. köld.

ø.

§ 49. Ngm. korta ø återgår till:

1) äldre långt ö i orden *bɪrøm* nsv. **berömma**, fsv. **beröma**, mlt. **berômen** och *støvæl* fsv. **stövel**, mlt. **stêvel**, *strømɪgg* [1] fsv. **ströminger**.

2) äldre kort y̆ i orden *fønstær*, fsv. **fynster, fönster**, *løgn* fsv. **lyghn**, *løn*, fsv. **lön**, isl. **hlynr**.

3) äldre långt ä i *føgǫrd* [2] fsv. **fägarþer**. Troligen har ǣ blivit ö i svagton efter labial. Äldre betoning på andra sammansättningsleden.

4) kort ä i *sømas* fsv. **sämias**, isl. **semia**.

5) samt samm. dessutom i orden:

ngm. *gøk*	fsv.	**göker**
høk	„	**höker**
løk	„	**löker**.

ø.

§ 50. Ngm. ø, som alltid är kort. förekommer blott framför *r* eller *ɾ* samt motsvarar:

1) Den senare komponenten i den fsv. u-brytningsdiftongen **io, iö**, t. ex.

ngm. *mjøɾk*	fsv.	**miolk, miölk**
smør	„	**smior, sm(i)ör**.

Jfr dock § 48, 2.

2) äldre kort y̆, t. ex.

ngm. *før*	fsv.	**fyr**	isl. **fyrr**
først	„	**fyrster**	
gøɾjas [3]	„	**gölias** < ***gylias**	
høɾr	„	**hylia** [4]	
køɾvo [5]	„	**kylva**	
mørkn	„	**myrkna**	

[1] Även *strømg*.

[2] Målets vanligare form är *fegǫrd*. Se § 52, 1 b β.

[3] Känna benägenhet att kräkas.

[4] Även **hölia**.

[5] Med järnspets försedd stav, som användes vid skridskoåkning eller vandring på hal is.

Digitized by Google

ngm.	*mørḵær*	fsv.	**myrker**
	skøɫɿ	„	**skylia**
	søɫ̱jo	„	**sylghia**
	søṛg	„	**syrghia.**

Om växlingen av *ɣ* och *ø* omedelbart framför **r**, då detta närmast efterföljes av **i** eller **j** se § 47, 1 anm.

3) äldre kort ä̆ framför *ɫ* + konsonant (jfr § 54, a), t. ex.

ngm.	*jøɫp*	fsv.	**hiälpa**
	sʈʂøɫp	„	**stiälpa**
	ʂøɫv	„	**siälver.**

Hit hör även *søɫɿ* f. nsv. **sälg.**

Äldre kort **o** i de med prefixet *før-* fsv. **for-** sammansatta ord, vilka hava aksenten på prefixet. Se § 70. Exx.

ngm.	*føṛʂkot*	nsv.	**förskott**
	føṛṯɪd	fsv.	**fortidh.**

Undantag från regeln utgöra *foṛʂto* fsv. **forstuga** och *foṛḵɫe* nsv. **förkläde.**

e̱.

§ 51. Ngm. *e̱* motsvarar:

1) äldre långt ǟ, utom framför *r* och *ɫ* (jfr § 53, 1 a), t. ex.

ngm.	*bre̱sko*	fsv.	**brädska**	ngm.	*ne̱vær*	fsv.	**näver**
	kɫe̱ vb.	„	**kläþa**		*ʈʂe̱n*	„	**þiäna**
	le̱sa [1]	„	**läsa**		*tre̱t*	„	**þräta**
	le̱te	„	**läte**		*ve̱to*	„	**väta.**
	ne̱mar	„	**nämare**				

2) ävenså när fsv. ä är = isl. é (jfr Noreen Aisl. Gr.[2] § 154 och Aschw. Gr. § 114), t. ex.

ngm.	*kne̱*	fsv.	**knǟ**	isl.	**kné**
	le̱t	„	**lätter**	„	**léttr**
	tre̱	„	**trǟ**	„	**tré**

samt i ordet *he̱r* fsv. **här̄**, isl. **hér,**

3) äldre kort ä̆ (fsv. ä̆ = isl. ĕ),

a) framför ursprungligt **ld** [2], ifall konsonantförbindelsen står i slutljud eller efterföljes av vokal, t. ex.

ngm.	*ke̱ldɿ*	nsv.	**Käldö** [3]		
	ke̱ldo	fsv.	**kälda**	isl.	**kelda**

[1] Läsa, låsa.
[2] Jfr Hultman De östsv. dial. § 1, 28.
[3] Ortnamn i Nagu. 1540 skrives namnet **Keldeöö** i „Ränta till Åbo slotts län“.

Digitized by Google

ngm. *kvęld* vb.	fsv. **qvälda**	isl. **kvelda**
spjęld	ä. nsv. **spiäld**	„ **speld.**

Anm. Däremot kvarstår den korta vokalen, när konsonant följer eller följt efter konsonantförbindelsen **ld**, t. ex. *helḍær* fsv. **hälder**, isl. **heldr.**

b) i följande ord, där det långa ä-ljudet torde bero på hsv. inflytande:

ngm. *fędær*	fsv. **fädher,**	isl. **feðr**
męt	„ **mäta**	„ **meta**
nęv	„ **näf**	„ **nef**
ręv	„ **räver**	„ **refr**
vęg	„ **vägher**	„ **vegr**
vęv	„ **väver**	„ **vefr,**

c) i ordet *gę* fsv. **gäwa** (giva) isl. **gefa** i betonad ställning.

4) äldre långt **ē**,

a) i verb med den lågtyska ändelsen **-ēra**. t. ex.

ngm. *akudęr* [1]	nsv. **ackordera**
komḍęr	„ **kommendera**
rɨgęr	„ **regera**
rɨkomḍęr	„ **rekommendera**
værḍęr	„ **värdera.**

b) i avdelningsändelsen *-ęrɨgg* nsv. **ēring**, t. ex. *munḍęrɨgg* nsv. **mundering,**

c) i åtskilliga från nsv. eller genom nsv. förmedling lånade ord, såsom

ngm. *fręd*	fsv. **friþer (fredh)**
lęd	„ **liþer (ledh)**
nęr [2]	„ **niþer**
smęd	„ **smiþer**
sęd	„ **siþer.**

Beträffande de flesta hithörande ord med urspr. ĭ hänvisas till § 45, 1 e *ν*,

d) i *ęrɨk* [3] nsv. **Erik**, isl. **Eirikr.**

5) äldre kort ĭ i *męg* nsv. **mig**, *tęg* nsv. **dig**, *sęg* nsv. **sig** — utvecklingen av fsv. (= isl.) **mik, þik, sik** i obetonad ställning [4] (se § 52, 3 b).

Anm. Såsom av mom. 4 framgår, står i ngm. långt *ę* före **r** i följande fall:

---

[1] Överlägga, prata.

[2] Målets egen form lyder *nɨdær* fsv. **niþer.**

[3] Även *ęṛk.*

[4] Noreen Aschw. Gr. § 142, anm. 9 och Aisl. Gr.[4] § 145, anm. 3.

Digitized by Google

a) i verb med den lågtyska ändelsen **-ēra**, b) i avledningsändelsen **-ēring**, i *e̱rk* nsv. **Erik** och *e̱rɨk* nsv. **Erik** samt i orden *he̱r*, nsv. **här**, fsv. **här**, isl. **hér**, *ne̱r* nsv. **ner**, *ge̱r* nsv. **gēr** och *ske̱r* nsv. **skēr**,

6) < äldre **äj** i de sena låneorden: *re̱nhol̤t* nsv. **Reinhold** och *tɨmute̱* nsv. **timotej**,

7) < den framför **rn** förlängda senare komponenten i **a**-brytningsdiftongen (se Pgm. § 51, 3 c):

ngm. *ke̱na* fsv. **kiärne**, isl. **kjarni**.

e.

§ 52. Ngm. korta *e* motsvarar:

1) äldre ä, utom framför supradentaler och kakuminaler (jfr § 53), nämligen

a) i allmänhet äldre kort ă, t. ex.

ngm. *bje̱l̤dro*	nsv. **bjällra**			
dre̱gg	fsv. **dränger**		isl. **drengr**	
gre̱n	„ **grän(thrä)** [1]			
he̱l̤dær	„ **hälder**		„ **heldr**	
kre̱ka [2]	„ **kräka**			
le̱sa	„ **läsa**		„ **lesa**	
ne̱sa	„ **näsa**			
ske̱l̤o	„ **skälla**		isl. **skella**	
ske̱p̤o	„ **skäppa**		„ **skeppa**	
ve̱g	„ **vägg**		„ **veggr**	
e̱gg	„ **äng**		„ **eng**.	

Beträffande orden *be̱s̤k(ær)* fsv. **bēsker** isl. **beiskr**, *he̱n̤t* fsv. **hämta**, isl. **heimta**, *he̱ls* fsv. **hälsa**, isl. **heilsa**, *me̱s̤tar* fsv. **mästare**, isl. **meistari**, *re̱ns* fsv. **ränsa**, isl. **hreinsa** och *hepɨn* nsv. **häpen**, fsv. ***häpin** hänvisas till Pgm. 52, 1 a [3].

b) äldre långt ä:

a) i följande ord, där vokalen redan i fsv. förkortats framför två konsonanter:

ngm. *fre̱n̤d*	fsv. **frände**		isl. **fræ̨ndi**	
le̱nsman	nsv. **länsman**			
re̱d̤dær	fsv. **rädder**		isl. **hræddr**	
ve̱n̤t	„ **vänta**		„ **vænta**.	

[1] Jfr Hellquist Sv. etym. ordb. under *gran*.

[2] Krypa.

[3] Se Tamm, Etym. sv. ordb. samt dessutom Noreen Aschw. Gr. § 80. II a, pag. 77 samt § 163, 1.

Digitized by Google

β) i orden *fegǫrd*[1] fsv. **fägarþer**, där vokalen förkortats på grund av huvudton på ultiman och *tretɪ* fsv. **þrätighi** (se Pgm. § 52, 1, b, *β*).

2) äldre ă i följande ord:

ngm. *ledu*[2] fsv. **laþa** ngm. *trenu*[2] fsv. **trana.**

Orden *epæɫ* fsv. **apald**, isl. **apaldr** och *feggɪls* fsv. **fangilse** ha troligen haft samma utveckling som i högsvenskan.

Ngm. *veda* motsvarar icke fsv. **vaþa** utan fsv. **vædha** (Noreen Aschw. Gr. § 539, anm. 2).

Äldre **a** i förbindelsen **ia** har omljudits till **ä** (jfr Hultman 1, 2), t. ex. *fɪs̱kfjeḻ* 'fiskfjäll'. Om ngm. *ja̱g* nsv. **jag** se § 55, 2 a och § 56, 1 a.

3) äldre kort ĭ:

a) i några från nsv. eller genom nsv. förmedling lånade ord (jfr § 45, 1 e *ν*), t. ex. ngm. *spel* fsv. **spil**, mnt. **spil**, *veṉ* fsv. **vin** (även **venn**).

b) på grund av relativt obetonad ställning (jfr § 51, 5) i orden: *de* fsv. **þik**, *he* fsv. **hit**, *me* fsv. **mik** och *se* fsv. **sik**.

æ̱.

§ 53. Ngm. *æ̱* motsvarar i ställning framför *r* och *ɫ*:

1) äldre **ä**, nämligen

a) i allmänhet äldre långt **ǟ** (jfr § 51 anm.), t. ex.

ngm. *afæ̱rd*	nsv. **affär**	ngm. *hæ̱ɫa*	jfr fsv. **häl**
dæ̱ɫd[3]	„ **däld**	*kæ̱r*	„ **kär**
fjæ̱rde	fsv. **fiärþe**	*næ̱r*	„ **när.**

b) äldre kort ă:

α) framför ursprungligt **rþ**, **rn** och **rl** (se Hultman De östsv. dial. § 1, 28 a) och Noreen Aschw. Gr. § 129.

ngm. *hæ̱rdo*	jfr fsv. **härþ**		
kvæ̱rŋ	„ **qvärn**	isl. **kvern**
pæ̱rlo	„ **pärla**	„ **perla**
sʈʂæ̱rŋo	„ **stiärna**	„ **stjarna.**

β) i orden:

ngm. *bæ̱r*	fsv. **bär**	isl. **ber**
ɪ jæ̱ɫ	„ **i hiäl**	„ **hel**

---

[1] Formen *fogǫrd* förekommer även. Jfr § 49, 3.

[2] Om dessa former se Hultman Våra svenska bygdemål s. 293.

[3] Liten dal. Möjligen samma ord som isl. **dǽld f.** Se Tamm Etym. sv. ordb.

Digitized by Google

ngm. *ʂæl* [1]	fsv. **siäl**	isl. **selr**
tvær	„ **þvär**	„ **þuerr**
tær	„ **þär**	
ær	„ **ärr**	isl. **örr**
ærand	„ **ärande**	„ **erindi.**

2) äldre kort i i *kærno* fsv. **kirna** (se Noreen Aschw. Gr. § 115, 2).

3) äldre ö i *(orm-)ærla* [2] fsv. **öþla**, isl. **eðla**.

æ.

§ 54. Ngm. *æ* motsvarar i ställning framför *r* och *l* äldre **ä**, nämligen

a) i allmänhet äldre kort **ä**, t. ex.

ngm. *bælg*	fsv.	**bälgher**
gær	„	**gära**
kæro	„	**kärra**
skæru	„	**skära**
snærr vb.	„	**snäria** [3]
sælr vb.	„	**sälia**
tælg vb.	„	**tälghia**
ærv	nsv. dial.	**ärve (arve, orv)** [4].

Anm. Beträffande växlingen mellan *æ* och *ø* framför *l* + konsonant se § 50, 3.

b) äldre långt **ä** i *lærft* fsv. **lär(i)pt**, isl. **lérept**.

a.

§ 55. Ngm. *a* motsvarar:

1) äldre långt **ā**:

a) fsv., isl. **ā**, hsv. **å** blott i orden:

ngm. *abrod* fsv. **ābrot**, nsv. **abrodd, åbrodd** [5],

ngm. *ga* fsv. **ga**, isl. **gá** (jfr Noreen Aisl. Gr.[4] § 504, anm. 4),

ngm. *sta* fsv. **stā** (sällsynt biform till fsv. **standa**).

Såväl i fsv. som i ngm. har långt **ā** efter konsonantiskt **i** övergått till **ā** i starkt betonad stamstavelse. Följande ord

---

[1] Phoca.

[2] Jfr ä. nsv. **orm-ärla** (se Hellquist Sv. etym. ordb. s. 1229.

[3] Se H. Pipping SNF XII.1:17 och Hellquist Sv. etym. ordb. s. 817.

[4] Lieskaft. Se Hellquist Sv. et. ordb. s. 554.

[5] Närmare hos Hellquist s. 1192.

Digitized by Google

hava dock bibehållit ā: *jā* nsv. **ja** och i analogi härmed *jāk* [1] fsv. **iāka** (jfr § 56, 1 a och Noreen Aschw. Gr. § 97).

b) i ett antal från hsv. eller genom hsv. förmedling lånade ord, såsom

ngm. *ān*	nsv. **ana**	ngm. *sālr*	nsv. **salig**
ās	„ **as**	*smāl*	fsv. **smal**
fɨskāl	„ **fiskal**	*ſāl*	nsv. **schal**
hāl	„ **hal**	*vāpn*	„ **vapen,**

2) äldre kort ă:

a) i allmänhet framför kort slutljudande konsonant i enstaviga ord (jfr Hultman De Östsv. dial. § 1, 28 e), t. ex.

ngm. *alr*	fsv. **ăl**	isl. **ǫlr**
bar	„ **băr**	„ **barr**
jag	„ **iăk** [2]	„ **(ek)**
kap [3]	„ **kăpp**	„ **kapp**
lak [4]	„ **lăk**	„ **lak**
skar	„ **skăr**	„ **skar**
stad [5]	„ **stădh** n. [6]	
tal	„ **tăl**	„ **tal**
tam(bær)	„ **tamber**	„ **tamr.**

Vokalförlängning inträder i denna ställning ej i förkortad inf. av verb med kort **a**, t. ex. *bak* fsv. **baka**, *far* fsv. **fara**, *tal* fsv. **tala**, ej häller i subst. *fat* fsv. **fat** och adj. *lat* fsv. **later.**

b) framför ursprungligt **ld** i ordet *kāldær* fsv. **kalder**, isl. **kaldr**,

framför **ln** i ngm. *ālɨn* fsv. **aln**, isl. **alin, öln,**

---

[1] Jaka.

[2] Se Noreen Aschw. Gr. § 96.

[3] Förekommer bl. a. i uttrycket *o kap* = nsv. i **kapp.**

[4] Nsv. **läkte** av **läka.**

[5] Stad, rand, kant ish. på väv (men även på annat), se Rq v. II s. 59.

[6] Om fsv. *stadh* n. 'sjö- eller å-kant' se Söderwall Ordbok II s. 477. Jfr got. **staþ** (n.?) 'strand' samt ä. nsv. **stadh** n. 'kant på väv' i Gustaf Wasas bibel, 2 Mos. 26: 4 (Rq v. II s. 59). Om det besläktade ordet isl. **stǫð** f. se Hellquist Sv. etym. ordb. s. 856, S. Bugge N. Tidskr. f. Fil. N. R. III s. 269. Om östsv. dial. **vatustad** se Vll Ordbok över de östsv. dial. s. 1095.

Om fsv. **stadh** n. i ortnamn se Nils Ödeen Studier i Smålands bebyggelsehistoria, Lund 1927 s. 451.

På tal om Ödeens avhandling må nämnas, att de på s. 474 omnämnda Pargasnamnen rätteligen lyda *Lillmälo* (Pgm. § 87 s. 112), *Stormälo* och *Skörmol.* Ödeen betraktar dem sålunda med orätt de två förstnämnda som *måla*-namn.

Digitized by Google

framför **rl** i *kar* fsv. **karl, kar,** isl. **karl,**
framför **rt** i *varto* fsv. och isl. **varta** samt
framför sekundärt **ln** i *aknako* nsv. **al(ma)nacka.**

Grannmålet i öster d. v. s. i Pargas har i regeln långt **ā** framför ursprungligt **ld, ln, mb, nd, rþ, rl** och **rn** (jfr Pgm. § 55, 2 b och Hultman De östsv. dial. §§ 1, 28 a, b, c och 60).

c) framför **g** eller **v** + konsonant (jfr Hultman De östsv. dial. § 1, 28 d), t. ex.

ngm. *havra*	fsv.	**hafre**	isl.	**hafri**
magrar(e)	„	**maghrare**		—
stavrar[1]	„	**stavrar**	jfr isl.	**stafar** l. **stafir**
tavlo	„	**tafla**	„	**tafla.**

Undantag från regeln äro orden *hagæl* fsv. **haghl,** isl. **hagl** och *hagæl* vb. nsv. **hagla** samt *nagæl* fsv. **naghl,** isl. **nagl.**

d) då vokalen i följd av konsonantbortfall erhållit ersättningsförlängning, t. ex.

ngm. *ba*	fsv.	**baþ**	ngm. *sa*	fsv.	**sagþe**
dra	„	**dragha**	*ta*	„	**taka.**
ha	„	**hava**			

Hit kunna även hänföras *san*[2] och *ʃan*[3] fsv. **siþan** och *tan*[4] samt *ʃʃan*[5] fsv. **þäþan.**

e) i enskilda ord, i många fall beroende på inverkan från hsv. eller annan dialekt, t. ex.

ngm. *adl*[6]	fsv.	**adhel**	
apa	„	**apa**	isl. **api**
hal vb.	„	**hala**	„ **hala**
sigar	nsv.	**cigarr.**	

3) nsv. (egentl. lat.) **au** i *agust* nsv. **August.**

a.

§ 56. Ngm. *a* motsvarar:

1) äldre **a,** nämligen

a) i allmänhet äldre kort **ă,** t. ex.

ngm. *bland*	fsv.	**blănda**	ngm. *hand*	fsv.	**hănd**
gamal	„	**gămal**	*kala*	„	**kăllaþe**

---

[1] Sing. däremot *stavur* fsv. **stavur.**
[2] Målets form är *san.*
[3] *ʃan* anträffas blott i utskären. Är troligen ett lån från pgm.
[4] Målets form.
[5] *ʃʃan* anträffas blott på utöarna. Är troligen ett lån från pgm.
[6] Adel först vid medeltidens slut (1516 och 1518). Se Sv. Ak. Ordb. 145. Det är lånat med långt **ā** från mlty.

Digitized by Google

ngm. *kamba*	jfr fsv.	**kämber**	ngm. *svalu*	fsv.	**svăla**
lamb	„	**lämb**	*tagg*	„	**täng**
land	„	**länd**	*taſko*	„	**täska**
skrambæl	nsv.	**skrämla**	*vagn*	„	**vägbn**
slambær	„	**slämra**	*vamb*	„	**vämb**
stapul	fsv.	**stäpul**	*vatn*	„	**vätn.**

Hit hör även *lagum* nsv. **lagom**, som troligen närmast motsvaras av fsv. **laghum**, dat. pl. av fsv. **lagh**, isl. **lag.**

I följande ord har **a** efter konsonantiskt **i** icke övergått till **ä** (jfr § 55, 1 a och Noreen Aschw. Gr. § 96): *ja* (målets obetonade form)[1] fsv. **iak**, *jaga* fsv. **iagha**, *jako* usv. **jacka** och *januari* nsv. **januari.**

b) äldre långt **ā**:

α) förkortat framför geminata eller konsonantförbindelse i orden:

ngm. *kapo*	fsv.	**kāpa**	isl.	**kápa**
nat	„	**nāt**	„	**nátt**
vaſken[2]	„	**hwasken**	„	**hvárki,**

β) i ordet *danil* nsv. **Dāniel.**[3]

2) äldre **ä** i orden *nava* fsv. **nävi** (se Lindgren Btr. § 38, 1 a 2 och Pgm. 56, 2).

3) äldre **au** i *maſe*, nsv. **Mauritz.**

o.

§ 57. Ngm. *o* motsvarar:

1) äldre kort **ŏ** (**ŭ**) i orden:

ngm. *bolda*	fsv.	**bŏlde**	
boln	„	**bŏlna**	
dold	„	**dŏlde**	
gol[4]	„	**gŏl**	
golna vb. jfr	„	**gŏl**	nsv. **gulna**
moln	„	**mŏln**	
molna vb.	„	**mŏlna**	
odærkologg	nsv.	**eau-de-Cologne**	
rog	fsv.	**rŏgher**	
sov	„	**sŏf**	

samt i *polska* nsv. **polska.**

2) fsv., isl. **ā**, nsv. **å**, t. ex.

---

[1] Om den betonade formen se § 55, 2 a.

[2] Varken. Alternativt *varken*, fsv. **hvarken.**

[3] Om *basa* nsv. **basa** se Tamm, Etym. sv. ordb. s. **27 a.**

[4] Gul. Jfr Tamm Etym. sv. ordb., Hultman Hälsingelagen sidd. 205 f.

Digitized by Google

ngm. *blọna*	fsv. **blāne**	ngm. *snọḷd*	dial. **snåll** [3]
dọm [1]	jfr isl. **dámr** [2]	*sọld* [4]	fsv. **sāld**
fọr	fsv. **fār**	*sọr*	„ **sār**
krọka	„ **krāka**	*vọkn(hụs)*	„ **vākn**
nọr	„ **nār**	*vọt*	„ **vāter.**
ọ	„ **ā**		

Hit höra även *bọn* [5] fsv. **barn**, *gọrḍ* fsv. **garþer**, *họrḍ* fsv. **harþer**, ehuru **a**-ljudet i dessa urspr. varit kort, men tidigt förlängts framför **rþ** (**rð**) och **rn** [6], samt i *kọrḍ* [7] nsv. **karda**, *kọrḍ* [7] vb. nsv. **karda**, *-vọrḍ* [8] fsv. **nat-varþer** nsv. **-vard** i sammansättningarna *kvạls-vọrḍ moros-vọrḍ* m. fl.

3) äldre kort uddljudande **ā** i ett antal ord, t. ex.

ngm. *ọk*	fsv. **aka**	isl. **aka**
ọkær	„ **aker**	„ **akr**
ọtær	„ **ater**	„ **aptr**
ọvlaggr	„ **aflanger**	nsv. **avlång**
ọvo	„ **avugher**	isl. **ǫvugr.**

Undantag från mom. 3 utgöra följande från hsv. lånade ord: ngm. *ạvgɪft* nsv. **avgift**, *ạvgrụnd* nsv. **avgrund**, *ạvgụd* nsv. **avgud**, *ạvsɪkt* nsv. **avsikt**, *ạvske* nsv. **avsked** och *ạvseẹnd* nsv. **avseende.**

o.

§ 58. Ngm. *o* motsvarar:

1) urn. **ŭ**:

a) i ett antal fall, där **ŏ** bevisligen eller åtminstone troligen förekommit i fsv. i Sverige, t. ex.

ngm. *dona*	ä. nsv. **dona** [9]
fọgæḷ	fsv. **foghl** (vanl. **fughl**) [10]
foḷḳ	„ **folk**
forṣ	„ **fors**
goḷv	„ **golf** (**gulf**) [11]

---

[1] Stank. Jfr VII Ordb. över de östsv. dial.

[2] Isl. **dámr** smak, no. dial. **daam** [Aasen] smak, lukt.

[3] Se VII Ordb. över de östsv. dial. under ***snåll.**

[4] Såll.

[5] Målets form är *bạrn.*

[6] Jfr Karsten Kkm. § 50, 2 och Kock Fsv. lj. s. 425 samt Noreen GPhil.[1] s. 481.

[7] Se Hellquist Sv. etym. ordb. s. 301.

[8] Se Hellquist Sv. etym. ordb. s. 513 **nattvard.**

[9] Dåna. Se Tamm Etym. sv. ordb.

[10] Jfr Hultman Hälsingelagen sidd. 244—247.

[11] Se Tamm a. st.

Digitized by Google

ngm.	*holk*	fsv. **holker**
	koma	„ **koma**
	konugg	„ **konunger**
	kropon [1]	dial. ***kroppon** [2]
	orm	fsv. **ormber**
	roga	nsv. **råga**
	rotn	fsv. **rotna (rutna)** [3]
	somar	„ **somar**
	sova	„ **sova**
	spona	nsv. **spånad** (fsv. **spuni**)
	storm	fsv. **stormber**
	tork	„ **þorka**
	torst	„ **thorster.**

Anm. till § 58, 1 a. Ngm. *drotnigg* motsvarar fsv. **drotning.** Då **-ot-** här återgår till urn. **-uht-**, torde den äldre fsv. **haft** långt **o.** Jfr isl. **dróttning.** Ngm. *os* (*os*) motsvaras i fsv. av **os** eller **ōs** (jfr got. **uns**) [4].

Anm. 2 till § 58, 1 a. Förstavelserna **um-** (**om-**) och **upp-** (**opp-**), av vilka den förra delvis beror på inlåning från tyskan [5], motsvaras i ngm. av *om-* och *op-*, t. ex. *ombær* nsv. **umbära,** *omgas* nsv. **umgås,** *ophalsvedær* nsv. **uppehållsväder,** *opsynniggsman* nsv. **uppsyningsman.**

Anm. 3 till § 58, 1 a. Förleden i *rosthold* innehåller ett urg. *u* men har inkommit i svenskan genom lån från ty. **rossdienst** 'rusttjänst' [6].

b *a)* Avvikande från språket i Sverige i ställning **framför m + kons.** eller **bb.** (Jfr Hultman De östsv. dial. § 1, 48 och Thurman Pgm. § 58, 2 a).

ngm.	*gob*	nsv. **gubbe**
	klobo	fsv. **klubba**
	klomp	nsv. **klump**
	klomso	„ **klumsig**
	krobo	fsv. **krubba**

[1] Maträtt. Inälvor av fågel och fisk, som kunna användas såsom människoföda, beredas med mjöl o. s. v.

[2] Se Vll Ordb. över de östsv. dial. samt Hellquist Sv. etym. ordb. under **kroppkaka.**

[3] Jfr Hultman Hälsingelagen sidd. 245 ff. samt Söderwall Ordbok.

[4] Jfr Noreen Aschw. Gr. § 501 med anm. 8.

[5] Se Hellquist Sv. etym. ordb. sidd. 1058 f. och 547 (2. **om**).

[6] Jfr Hellquist a. st. s. 664.

[7] Jfr Hellquist a. st. s. 69.

Digitized by Google

kro̱m̱bo̱k̲t [1]	nsv.	**krumbukt**
no̱b̲	„	**nubb**
pɫoṃp	„	**plumpa**
pɫoms	„	**plumsa**
roṃpo	„	**rumpa**
sno̱b̲or	„	**snubbor**
sto̱b̲a	fsv.	**stubbe**
tro̱m̱bo	„	**trumba.**

Anm. till § 58, 1 b *α*. I några få ord, där man väntar **o**, möter icke desto mindre **u**, beroende på hsv. inflytande, t. ex.

ngm. *ru̱b̲* vb.	nsv.	**rubba**
ru̱b̲a adj.	„	**rubbad.**

b *β)* Avvikande från språket i Sverige i det lgt. låneordet

ngm. *bo̱k̲t*	fsv.	**bukt (bucht).**

Anm. till § 58, 1. Uppkomsten av *o* i ngm. *tro̱s̲go̱ɫ, tro̱s̲go̱ṛḍ, tro̱s̲ko̱ṛḍ,* fsv. **þriskulde** är dunkel. Se Hellquist Sv. et. ordb. under **tröskel.** Jfr ock ovan § 19, 2.

2) fsv. **ŏ** < **ū** i *ho̱s̲bo̱n,* fsv. **hosbōnde, hospōnde** 'husbonde'.[2]

3) fsv. (i)**ŏ** i ngm. *ʝso̱k̲ær,* fsv. **thiokker.**

4) fsv. **ŏ** < **ǫ** åtminstone framför **ll,**

ngm. *bo̱l̲* isl. **bǫllr** [3] ngm. *tro̱l̲* isl. **trǫll** [4]

5) urn. **ă,** som förlängts, övergått till **å** och sedan åter förkortats:

a) i uddljud med sekundär förkortning på grund av ställning i svagton:

ngm. *ot* fsv. **at**

b) framför **ld** i några former, som äro påverkade av högsvenskan:

ngm. *bɪhol̲*	fsv.	**behald**	nsv.	**behåll**
ol̲der	„	**alder**		
ro̱s̲thol̲d	nsv.	**rusthåll.**		

Anm. till § 58, 5. Substantivet **behåll** återgår ytterst till mlgt. **behâl** (Söderwall Ordbok s. 88), men har icke utveck-

---

[1] Båda sammansättningslederna lånade från lgt. Se Hellquist a. st. under **krum** och **bukt.**

[2] A. Noreen Aschw. Gr. § 143, anm. 10.

[3] Hultman Hälsingelagen s. 67 jämte där citerad litteratur.

[4] Noreen Sv. etym. s. 8 och Aschw. Gr. § 111, anm. 4 antager, att fsv. **troll** alltid är = isl. **trǫll.** Hultman Hälsingelagen s. 67 (jfr sidd. 227—239) anser, att fsv. **troll** åtminstone delvis är = isl. **trǫll.** Kock Sv. ljudh. s. 100 synes antaga, att fsv. **troll** i cn del fall kan motsvara isl. **trǫll.** Hellquist Sv. etym. ordb. synes betvivla, att fsv. **troll** i något fall är = isl. **trǫll.**

Digitized by Google

lats helt oberoende av det inhemska verbet **halda** 'hålla', som i de finl. dialekterna ljudlagsenligt heter **hāld**. (Hultman De östsv. dial. § 2, 14, jfr ovan § 55, 2 b om ngm. *kaldær*). Ett grumlat eko av denna utveckling finner man i ngm. *bɪhald* (alternativ form).

6) samn. **ā**, som övergått till å och senare förkortats,

a) framför konsonantgrupp

ngm. *moṭ*	fsv. **māta**	nyisl. **máta**
oṣk vb.	nsv. **åska**	
oṣka	fsv. **āsikkia**	
oṭa	„ **ātta**	
voṇ	„ **vārn**	

b) i relativt obetonad ställning

ngm. *bo*	fsv. **bāþe**	
blɪobær	nsv. **blåbär,**	isl. **blāber**
botus	fsv. **bāta-hūs**	
forus	„ **fāra-hūs**	
to	„ **þā.**	

7) fsv. **ŏ** av omstritt ursprung

ngm. *som*	fsv. **som (sum)** [1]
tolɪv	„ **tolf** [2]
tolɪvo	nsv. **tolva**
tom	fsv. **þom** 'dem' [3]

8) fsv. **ŏ** l. **ō** i några ord, som äro av utomgermanskt ursprung eller avledda av utomgermanska ord,

ngm. *hɪstorjo*	nsv. **historia**
klɪokar	fsv. **klokkare**
kopar	„ **kopar**
oljo	„ **olia**
tomasmeṣ	nsv. **tomasmässa.**

ǫ.

§ 59. Ngm. *ǫ* motsvarar:

1) äldre långt, slutet **ō** (jfr Hultman De östsv. dial. § 8, 1), t. ex.

---

[1] Jfr v. Friesen Skrifter utgifna af K. Hum. Vet. Samf. i Uppsala IX.3 sidd. 42 f. och Hellquist Sv. etym. ordb. s. 824 jämte därstädes citerad litteratur.

[2] Jfr Hellquist Sv. etym. ordb. s. 987.

[3] Jfr v. Friesen a. st. samt Noreen Aschw. Gr. § 509, 14 och 16.

Digitized by Google

ngm. *bǭɳ*	fsv. **bōnde**		ngm. *sǭkɳ*	fsv. **sōkn**	
jǭɳ	„ **hiōn**		*sǭɬ*	„ **sōl**	
kɬǭ	„ **klō**		*tǭ* [1]	„ **tōk**	
kɬǭk	„ **klōker**		*tǭmbær*	fsv. **tōmber**	
rǭso	„ **rōsa**		*trǭdo* [2]	isl. **tróða** [2]	
slǭ	isl. **sló**				

ǭ i *arvǭd* nsv. **arvode**, fsv. **arvǒþe** tyder på lån från hsv.

2) äldre kort **o** framför **rþ, rdh, rn, rt** (jfr Hultman De östsv. dial. § 1, 28 och Noreen Aschw. gr. § 129), t. ex.

ngm. *bǭɽd*	fsv. **bǒrþ**		ngm. *kǭɽn*	fsv. **kǒrn**	
gjǭɽd [3]	„ **giǒrþe**		*ǭɽd*	„ **ǒrþ**	
hǭɽn	„ **hǒrn**		*skjǭɽtə*	„ **skiǒrta**	

Anm. I *ǭst*, fsv. **oster**, isl. **ostr** inträdde redan omkring år 1400 i fsv. dial. förlängning av **ǒ** (se Noreen Aschw. gr. § 129 anm. 2).

Anm. 2. Nagumålets *ǫ* motsvaras i mom. 1 och 2 av Pgm. diftong *ou* (jfr Thurman Pgm. § 68).

§ 60. Ngm. *ǫ* motsvarar

1) äldre långt slutet **o** i preteritalformerna hörande till verben av den s. k. tredje svaga klassen i nsv., t. ex.

ngm. *bǫd*	fsv. **bōþe,**	nsv.	**bodde**
bǫt		„	**bott**
rǫd	jfr fsv. **rōþo**	„	**rodde**
rǫt		„	**rott.**

2) Fi. **uo**, äldre **ō** i ngm. *lǭka* dial. ***loke, *loka**, fi. **luokka.** Allmänt även i mellersta och nordliga Sverige enl. Riez 411 a—b. Jfr V11: Ordb. över de Östsv. dial.

3) fsv. **u** i ljudstark stavelse:

a) före **g**, t. ex.

ngm. *lǭgk*	nsv. **lunka**		ngm. *ʂǭgg*	fsv. **siunga**	
mǭgk	„ **munk**		*tǭggo*	„ **tunga,**	

b) före **mb** och **mp** i orden:

ngm. *hǭmbɬa*	fsv.	**humble**	
hǭmbæɬ-sʃagg	„	**humbla-stang**	
kǭmbæɬ	„	**kumbel**	
lǭmpo	jfr nsv.	**lumpor**	
pɬǭmp vb.	„	**plumpa**	
pɬǭmp s.	„	**plump**	

[1] Tog av taga.
[2] Gärdsel.
[3] Gjorde av göra.

Digitized by Google

ngm. *pɔm̥p* vb. nsv. **pumpa**
pɔm̥po s. „ **pumpa**
skɔm̥p fsv. **skumpa**
sɔm̥p nsv. **sump.**

c) före **f** i orden *kɔf*, nsv. **knuffa**, *knɔf*, nsv. **knuffa** *pɔf*, nsv. **puffa**

d) framför **k** i orden: *mɔk̲*, nsv. **mucka** och *nɔk̲*, nsv. **nucka.**

e) framför **g** i *rɔg*, nsv. **rugga** och *(pɪp-)snɔgo*, nsv. **pipsnugga** samt framför **ms** i ordet *plɤms*, nsv. **plumsa.**

u̲.

§ 61. Ngm. *u̲* är alltid långt och motsvarar:

1) äldre långt **u**, t. ex.

ngm. *lu̲k* vb. fsv. **lūka** ngm. *ʂu̲* fsv. **siū**
mu̲ɬa „ **mūle** *ʂu̲k* „ **siūker**
skɻu̲l „ **skiūl** *ʃʂu̲r* vb. „ **þiūþra**
su̲d „ **sūdh** *u̲* „ **ūver.**

Hit höra även flere ord av främmande ursprung, som genom hsv. förmedling upptagits i dialekten, t. ex.

ngm. *gu̲d* nsv. **gud**, *u̲ɾʂpe̲ɻl* nsv. **ulspegel**, *u̲tɾɪkɪs* nsv. **utrikes.**

2) äldre kort **ŭ** i

ngm. *lu̲n*[1] vb. nsv. **lugna**, jfr fsv. **lughn** subst. och isl. **logn** subst., och *u̲n* fsv. **ughn.** Jfr Pgm. § 60, 1, b.

u.

§ 62. Ngm. *u* är alltid kort och motsvarar:

1) äldre **u**, nämligen

A) äldre kort **ŭ**, utom i de fall, som upptagas under § 58, 1.

a) isynnerhet i kort rotstavelse,

α) då närmast följande stavelse innehåller eller innehållit **i** (jfr Hultman § 1, 8), t. ex.

ngm. *bugɪn*[2] fsv. **bŭghin** ngm. *burɪ*[4] fsv. **bŭrit**
buɬɪn[3] „ **bŭlin** *slukɪn*[5] „ **slŭkin,**

β) då närmast följande stavelse innehåller eller innehållit **u**, t. ex.

---

[1] Lugna. Däremot *lugn* fsv. **lughn.**
[2] Böjd, krokig. Jfr Vl Î, Ordb. över de östsv. dial.
[3] Vattendränkt, uppsvälld.
[4] Burit, av bära.
[5] Slocknad.

Digitized by Google

ngm. *(nesa)-buru* fsv. **näsa-bura**
smuɫru „ **smula**
stuvu [1] „ **stuva**
suɫru „ **sula**
tugu dial. **tuga** [2],

b) i lång rotstavelse framför konsonanterna **b, d, g, l, g** och **n.** (Jfr Hultman, Exkurs om u-omljudet „Hälsingelagen"), t. ex.

ngm. *buld̲ær* fsv. **bulder**
fuld̲ær „ **fulder**
mud̲ „ **muld** fsv., isl. **mold**
rub̲ nsv. **rubba**
suga „ **sugga**
sulɪn [3] fsv. **sullin**
sund̲ær „ **sunder**
tug̲o nsv. **tugga**
ud̲a jfr fsv. **udder**
ul̲ „ **ul.**

Anm. § 62, b. Även ett antal ord, som väsentligen torde bero på lån, stämma med regeln:

ngm. *bult̲* fsv. **bolt, bulth**
tul̲ „ **tolder**, obl. **tull,**

c) även framför andra konsonanter än ovan uppräknade — delvis i yngre lånord

ngm. *gut̲s* fsv. **guþs**
kus̲k fsv. nsv. **kuska**
pus̲ vb. „ **pussa**
ruf̲ „ **ruff,**

B) äldre långt **ū** i orden:

ngm. *hus̲tru* fsv. **hūstrū** isl. **hústrú**
lund̲reɀ nsv. **lūrendreja**
nu fsv. **nū** isl. **nú**
tu (du) „ **þū** „ **þú**
utan „ **ūtan** „ **útan,**

2) äldre slutet **ō** i ngm. *sɪgurɟa* nsv. **cikoria** och *tubak* nsv. **tobak.**

---

[1] Målets form är *stû.*
[2] Vidjelänk. Förekommer allmänt i östsv. och no. mål. Se bl. a. VII, Ordb. över Ped.-Purmomålet.
[3] Svullen.

Digitized by Google

b) Diftonger.

1) Gamla diftonger.

eᵢ̯.

§ 63. Ngm. *eᵢ̯* motsvarar:

1) i allmänhet samn. **æi**, t. ex.

ngm. *breᵢ̯dær*	isl. **breiðr**	ngm. *steᵢ̯g*	isl. **steig**
beᵢ̯n	„ **bein**	*sveᵢ̯to*	„ **sveitugr**
beᵢ̯t [1]	„ **beit**	*teᵢ̯kn*	„ **teikn**
deᵢ̯ja	„ **deigja**	*veᵢ̯m*	„ **hveim**
greᵢ̯n	„ **grein**	*veᵢ̯t* [3]	„ **veit**
geᵢ̯sp [2] vb.	„ **geispa**	*veᵢ̯v*	no. **veiv**
geᵢ̯t	„ **geit**	*eᵢ̯n*	isl. **einn**
heᵢ̯m	„ **heimr**	*eᵢ̯tær*	„ **eitr**;
meᵢ̯da jfr	„ **meiðr**		

likaså i den från mlt. härstammande avledningsändelsen *-heᵢ̯t*, hsv. **-het**, mlt. **-heit**, t. ex.

Ngm. *nyheᵢ̯t*, nsv. **nyhet**, ngm. *sɐ̄kærheᵢ̯t*, nsv. **säkerhet**, ngm. *øværheᵢ̯t* [4], nsv. **överhet**; i *leᵢ̯s* fsv. *lēpis*, isl. **-leiðis**, ngm. *ɑ̄dærɭeᵢ̯s* [5] fsv. **andralēdhis**; och i *-leᵢ̯k*, fsv. **-lēker**, isl. **-leikr**, t. ex. ngm. *breᵢ̯dleᵢ̯k*, isl. **breiðleikr**, ngm. *kærɭeᵢ̯k*, nsv. **kärlek** (jfr Thurman Pgm. § 62, 1 anm.).

Beträffande orden *leᵢ̯sam*, fsv. **lēdhsamber**, *sleᵢ̯m*, isl. **slim** och *eᵢ̯ld*, fsv. **ēlder**, isl. ***eildr** se Thurman Pgm. § 62, 1.

2) *eᵢ̯* är av yngre ursprung:

a) i orden:

ngm. *lundreᵢ̯*	nsv. **lurendräja**
speᵢ̯l	fsv. **spēghil**
seᵢ̯	„ **säghia.**

Här är *ᵢ̯* i diftongen *eᵢ̯* ett glidljud, som utvecklat sig framför **j** (< **gh**). Se Pgm. 62, 2.

b) i *apteᵢ̯k*, nsv. **apotek**, *breᵢ̯v*, fsv. **brēf**, *geᵢ̯la*, jfr fsv. **gel** m. (se Noreen Sv. etym. s. 36), *gɪmeᵢ̯n* nsv. **gemen**, där diftongen uppstått genom analogisk ljudsubstitution.

Hit hänföras *greᵢ̯t*, isl. **grét**, *heᵢ̯t*, isl. **hét**, *leᵢ̯kt* [6], isl. **lék**, *leᵢ̯t*, isl. **lét** [7].

---

[1] Bet av bita.
[2] Gäspa.
[3] Pres. av 'veta'.
[4] Även *yvɪheᵢ̯t*.
[5] Även *ɑ̄ndærɭeᵢ̯s*.
[6] Lekte av leka.
[7] Jfr B. Hesselman Språk och Stil V sidd. 101—120, Arkiv XXVII sidd. 351—361, men även Noreen Aisl. Gr.[4] § 502 anm.

Digitized by Google

c) Uti orden *kɛ̨sar*, nsv. **kejsare** och *nɛ̨*, nsv. **nej** motsvaras *ɛ̨* av hsv. **ej, äj.**

3) i *tvɛ̨st*[1] vb. och subst., nsv. **tvist** och **tvista** motsvarar *ɛ̨* nsv. kort **i.**

4) fi. **ai** i Ngm. *ɛ̨so*[2] fi. **aisa** (se Saxén, Finska lån. s. 50).

ɔu.

§ 64. Ngm. *ɔu* motsvarar:

fsv. **ö**, isl. **au**, utom i de fall, då fsv. **ö**, isl. **au** övergått till målets *o* (jfr § 48, 1 b), sålunda

a) framför *r* och *l* i en hel del ord, t. ex.

ngm. *bɔul*[3]	no.	**baula**	ngm. *mɔur*[7]	vb.	dial.	***möra**
bɔulus[4]	jfr	„ **baula**	*mɔura*[8]	jfr	isl.	**maur**
gnɔul[5]	får.	**gnaula**	*rɔul*[9]		„	***raula**
krɔul[6]	dial.	***kröla**	*ɔur*[10]		„	**aurr,**

b) framför andra konsonanter än *r* och *l* i orden:

ngm. *grɔut*[11], fsv. **gröter**, isl. **grautr**, *rɔut*[12], isl. **rauta.**

Beträffande orden *bɔusk*[13], jfr no. **baus** 'dristig, grym, ohyfsad', *fɔus*, fsv. **fähus**, *hɔutær*[14], dial. **höt(t)er**[15], *fɔul*[16], fsv. **fughl**, *mɔul*, fsv. **möghla**, *rɔun*[17] nsv. **rönn**, se Thurman Pgm. § 63, 1 b och § 63, 2.

---

[1] Vanligare är *tvɪst*. *tvɛ̨st* förekommer i utskären och är troligen lånat från grannmålet i Pargas. Se Thurman Pgm. § 62, 3.

[2] Fimmelstång.

[3] Böla. Jfr isl. **baula** 'ko'.

[4] En som bölar. Skränig, ohyfsad person.

[5] Verb. Jämra sig.

[6] Krypa, kräla. Se V11, Ordb. över de östsv. dial.

[7] Belägga fogarna i en farkost med myrstack för att täta dem. Se V11, Ordb. över de östsv. dial.

[8] Myra.

[9] Skråla. Ifr dial. **vravla, vrövla** (Rietz s. 817 b).

[10] Litet grund, som obetydligt sticker upp ur vattnet. Ex. *sandɔur*, *stɛ̨nɔur*.

[11] Även *grɔt*. *grɔut* förekommer i utskären.

[12] Ryta, tjuta.

[13] Användes i uttrycket *bɔusk tɪ fram* 'stiga ohyfsat fram'.

[14] Havstång.

[15] Se V11, Ordb. och V11: Ped.-Purmom. § 48, 7.

[16] Fågel. Användes huvudsakl. i yttre skären. Målets vanliga form är *fogæl*.

[17] Jfr V11, Ordb. över de östsv. dial.

Digitized by Google

Dessutom i orden *kɫɵu̯*[1] fsv. **klöf** och *nɵu̯tɪ*[2], nsv. **Nötö** och *stɵu̯ɫ*, nsv. **stövla.**

ɵɣ.

§ 65. Ngm. *ɵy* motsvarar:

1) fsv. långt **ȫ**

a) när det är lika med isl. **ey** (jfr § 48, 1 c) i följande ord:

ngm.	*hɵɣ*		fsv.	**hȫ**	isl.	**hey**
	lɵɣs vb.		„	**lȫsa**	„	**leysa**
	nɵɣt		„	**nȫta**	„	**neyta**
	rɵɣ		„	**rȫ**	jfr „	**reyrr** m.
	rɵɣk		„	**rȫker**	„	**reykr**
	rɵɣs	jfr	„	**rȫse**	jfr „	**hreysi**
	snɵɣp		„	**snȫpa**	„	**sneypa**
	sprɵɣt[3]				„	**spreyta**[4]
	strɵɣ[5]		„	**strȫia**		
	stɵɣp		„	**stȫpa**	„	**steypa**
	trɵɣo		„	**trȫia**	„	**treyja**
	trɵɣt̠o		„	**þrötter**	„	**þreyttr**
	ɵɣ		„	**ȫ**	„	**ey**
	ɵɣd		„	**ȫþa**	„	**eyða.**

Hit hör väl även *grɵɣtɪ*[6] nsv. **Grötö.**

b) när det är = isl. **au** (jfr § 48, 1 b), t. ex.

ngm.	*lɵɣp* vb.	fsv.	**lȫpa**	isl.	**hlaupa**
	lɵɣsn̥	„	**lösen**	„	**lausn**
	stɵɣt	„	**stöta**	„	**stauta**
	ɵɣs	„	**ȫsa**	„	**ausa,**

2) dessutom i följande ord:

ngm.	*dɵɣd*[7]	dial.	***döda**
	gɫɵɣt[8] vb.	„	***glöta**
	grɵɣp[9]	„	***gröpa**

---

[1] Förekommer i utskären.
[2] Holme i södra Nagu. År 1540 skrevs namnet **Nötö.**
[3] Sparka upp jord i onödan, sprättas, vara högfärdig.
[4] Vigf. Ordbok.
[5] Strö.
[6] Namnet skrevs 1540 **Gröteöö.**
[7] Väta under sig om barn. Jfr VII, Ped.-Purmomålet § 51.
[8] Glöta, söka, snoka (isynnerhet i vatten). Se VII, Ordb. över de östsv. dial.
[9] Gripa med hela handen. Se VII, Ordb. över de östsv. dial.

Digitized by Google

ngm. *kʀøɣas*	fsv. **kleia**		
kʀøɣko [1]	dial. ***klöka**	nsv. **klyka**	
kʀøɣs	nsv. **klösa**		
løɣto [2]		dial. **lötog.**	
pøɣk [3] vb.	dial. ***pöka**		
pøɣʀo [4]	fi. **pöllö**	dial. **pöli**	
pøɣs [5]	dial. **pösa**	nsv. **pösa**	
pøɣt [6]	„ ***pöta**		
skrøɣto [7]	„ ***skröta.**		

Diftongen *øɣ* förekommer även i *løɣa* nsv. **löja** och *sløɣo* nsv. **slöja.**

3) I följande ord har *øɣ* uppstått av fsv. **-ygh, -ögh**: *frøɣd*, fsv. **frygh̨þ**, *møɣlʀ*, fsv. **möghliker**, *nøɣ*, fsv. **nöghe**, *nøɣd* [8] fsv. **nögdher** samt i *(ʃsædur)-røɣa* [9], dial. **(tjäder)*röja.**

4) *frøɣ*, fsv. **frȫ**, isl. **fræ** kan först i jämförelsevis sen tid ha diftongerat **ö** till *øɣ*; troligen analogibildning efter *øɣ* **'ö'** m. fl. Jfr dock v. Friesens sammanställning av denna form med fgottl. **froy.** Pipping Inledning s. 136.

2) Nya diftonger.

aʒ.

§ 66. Ngm. *aʒ* motsvarar:

1) äldre **ai (aj)**, nämligen

a) nsv. **aj** i orden:

ngm. *aʒ*	nsv. **aj**	ngm. *kavaʒ*	nsv. **kavaj**
haʒ [10]	„ **haj**	*maʒ*	„ **maj**
kaʒs	„ **Kajsa**		

---

[1] Klyka, skreva.
[2] Slattrig, blöt. Se Vll: Ordb. över de östsv. dial.
[3] Bege sig i väg. Se Vll Ordb. över de östsv. dial.
[4] Småfnoskig. Se Vll Ordb. över Ped.-Purmo-målet och Vll Östsv. monografier.
[5] Pösa, yvas. Jfr Vll Ped.-Purmom. § 52.
[6] Småknorra, knota.
[7] Kvinnoblygd.
[8] Även *nøɣgd.*
[9] Tjäder-hona allm. i östsv. dial. Se Vll Ordb. över Ped.-Purmom. sid. 317. Evald Lidén Göteborgs Högskolas årsskrift 1904 I sidd. 33 ff.
[10] Förskräckt, häpen.

Digitized by Google

b) fi. **ai** i

ngm. *aɪ̯ka* [1]	fi. **aika**	ngm. *paɪ̯* [4] vb.	jfr fi. **paijata**
aɪ̯na	„ **Aina**	*paɪ̯jo* [5]	„ **paija**
kaɪ̯ma [2]	„ **kaima**	*paɪ̯to* [6]	„ **paita**
laɪ̯kjo [3]	„ **laitio**	*raɪ̯sk* [7]	„ **raiskata**

2) *aɪ̯* har uppkommit av äldre **a**:

a) i ställning framför ett **j**, som representerar fsv. **gh** i orden *draɪ̯jɪ* fsv. **draghit** och *slaɪ̯jɪ*, fsv. **slaghit** (jfr § 31, 2).

Orden *staɪ̯jɪ*, jfr fsv. **standit** och *taɪ̯jɪ*, jfr fsv. **takit** [8] äro analogibildningar efter *draɪ̯jɪ* och *slaɪ̯jɪ* (jfr § 31, 2).

b) i ställning framför hsv. **j** i *kaɪ̯ja* [9], nsv. **kaja** och *maɪ̯ja* [9], nsv. **Maja**,

c) i ställning framför **sk** i orden:

Ngm. *forbaɪ̯ska*, nsv. **förbaskad**, *haɪ̯sk* [10] fi. **haaskata**, *plaɪ̯sk*, nsv. **plaska**, *smaɪ̯sk*, nsv. **smaska**.

I *paɪ̯stæɾɳakɔ* nsv. **palsternacka** bör väl ɪ betraktas såsom ett glidljud.

Diftongen *aɪ̯* förekommer dessutom i ordet

kaɪ̯tbɔt [11] dial. ***kaj(u)tbåt**.

oɪ̯.

§ 67, Ngm. *oɪ̯* motsvarar:

1) äldre **oi, oj**

a) nsv. **oj**, t. ex.

ngm. *hoɪ̯*	nsv. **hoj**	ngm. *noɪ̯s* vb.	nsv. **nojsa**
holóɪ̯	„ **holoj**	*poɪ̯k*	„ **pojke**
hoɪ̯t vb.	„ **hojta**	*skoɪ̯*	„ **skoj**
koɪ̯	„ **koj**	*skoɪ̯* vb.	„ **skoja**,
moɪ̯n vb.	„ **mojna**		

---

[1] Duktig.
[2] Namne.
[3] Smal notsläde.
[4] Smeka.
[5] Leksak.
[6] Nattlinne. Det allmännaste ordet i ngm. är *sæɾk* nsv. **särk**.
[7] Förslösa.
[8] Fsv. **takit** utvecklade sig under unionstiden till **taghit**. Det är därför kanhända orätt att säga att *taɪ̯jɪ* är analogibildning.
[9] I finl. hsv. uttalas orden precis som i ngm.
[10] Förslösa.
[11] Liten båt med kajuta (ruff), i *fören*. Jfr V11, Ordb. över östsv. dial. Han säger kajuta i *aktern*. Detta är misstag.

Digitized by Google

b) fi. **oi** i orden:

ngm. *hoʒ̥l* [1]	dial. ***hojla**	ngm. *loʒ̥st* [3]	jfr fi. **loistaa**
hoʒ̥lo [2]	„ ***hojla**	*toʒ̥mɪslo̱s* [4]	„ „ **toimi.**

2) Beträffande ordet *broʒ̥sk*, nsv. **brosk** m. fl. ord se Thurman Pgm. § 67, 2.

uʒ̥.

§ 67 b. Ngm. *uʒ̥* förekommer blott i ordet *huʒ̥* nsv. **huj.**

B) I stavelse utan huvudton.

ɪ.

§ 68. Ngm. *ɪ* motsvarar:

1) äldre **i**, nämligen

A) äldre kort vokalistiskt **ĭ**

a) i åtskilliga avlednings- och böjningsändelser:

α) hos substantiv, t. ex.

ngm. *fjærɪɣg*	fsv. **fiärþunger**	nsv. **fjärding**
hɪmɪl	„ **himil**	
hær̲vɪl [5]	„ **härvil** [5]	
kɪtɪl	„ **kätil**	
kɫe̱nɪɣg	„ **klädhning**	
krɣm̥pɫɪɣg	„ **krymplinger**	
nɣkɪl [6]	„ **nykil**	
vɪɣk̲ɪl	„ **vinkil**	
vɪr̲vɪl	„ **hvirvil**	
eɣgɪl	„ **ängii**	

samt i analogi med de sista av dessa i en del ord såsom:

ngm. *bɪ̱bɪl*	nsv. **bibel**	ngm. *mo̱r̥tɪl*	„ **mortel**
bɪn̲dɪl	„ **bindel**	*sa̱bɪl*	„ **sabel**
gafɪl	„ **gaffel**	*sɪdɪl*	„ **sedel**
grɣfɪl [7]	„ **griffel**	*skɣfɪl*	„ **skyffel**
hɣvɪl	„ **hyvel**	*spɪn̲dɪl*	„ **spindel**
lɣm̲ɪl	„ **lymmel**	*vɪm̥pɪl*	„ **vimpel**

---

[1] Skrika, skråla. Se VII, Ordb. över de östsv. dial.
[2] Vårdslös kvinna eller karl.
[3] Lysa.
[4] Utan handlingskraft, rådvill.
[5] Se Hellquist s, 260: **härvel.**
[6] Aven *nɣkɣl* förekommer.
[7] Även *grɪfɪl* och *grɣfɣl.*

Digitized by Google

β) hos adjektiv, t. ex.:

ngm. *ɪlskɪn* y. fsv. **ilskin** *nakɪn* y. fsv. **nakin**

samt i analogi med dessa hos några adjektiv, såsom

ngm. *aggɪlēgɪn* nsv. **angelägen** ngm. *ōēvɪn* nsv. **oäven**
hepɪn „ **häpen** [1] *oŋkɪn* „ **unken**

γ) hos verb:

ngm. *bɪtɪn* fsv. **bitin** ngm. *ludɪn* fsv. **ludhin**
farɪn „ **farin** *rōandɪs* fgottl. **roandi**
flʏgandɪs „ ***flyghandis** *rōpandɪs* fsv. ***ropandis**
kōmɪ „ **komi** *skɪtɪn* „ **skiten**
lɪdɪ „ **lidhit**

b) i ordstammar samt i slutstavelser för övrigt:

ngm. *agustɪ* nsv. **augusti** ngm. *sɪgār* nsv. **cigarr**
mænɪskja fsv. **människia** *trɪdɪ* fsv. **þriþi**
nanstɪn nsv. **någonsin** *undɪ* „ **undi(r)**,
samvɪt fsv. **samvit**

B) äldre konsonantiskt i efter bortfall av följande vokal:

a) i sammansättningsförled, bestående av en kortstavig j̄ōn-stam, t. ex.

ngm. *færɪkār* fsv. **färio karl**, *mɪdɪ-(band)* nsv. **midje-band**, *smɪdi-(kār)*, fsä. **smidhio-**, *svɪdɪ-(bāka)*, nsv. **svedje-(backe)**.

b) i infinitiver av verb (ja-stammar) med i dialekten kort rotstavelse (se Thurman Pgm. § 70, B, b, Noreen Dalb. § 9 och VII Runöm. § 138, Hultman Våra svenska bygdemål s. 294), t. ex.

ngm. *dʊlɪ*	fsv. **dylia**		
mʏsɪ [2]	no. **mysja**		
nʏtɪ	fsv. **nytia**		
rʏdɪ	„ **ryþia**		
skɪlɪ	„ **skilia**		
snærɪ	„ **snäria**		
sværɪ	„ **sväria**		
sælɪ	„ **sälia**		
tæmɪ	„ **tämia**	isl. **temja**	
vædɪ	„ **väþia**		
vætɪ	„ **hvätia**		
ærɪ [3]	„ **äria**,		

[1] Se Hellquist: Sv. etym. ordb., s. 258.

[2] a) Täta med mossa, b) hänga upp att torka, c) ej få något färdigt.

[3] Plöja.

Digitized by Google

C) äldre långt ī, som urspr. tillhört betonad stavelse, t. ex.
ngm. *greīnrɪs*[1] fsv. **grānris** ngm. *ɪmōt* fsv. **ìmōt**
ɪblɬānd „ **ibland** *prōstvɪk*[2] nsv. **Prōstvik,**

2) äldre **e**, nämligen

a) äldre kort **ĕ**:

α) i bestämda artikeln *-ɪn* hos en del starka mask. (se § 148), t. ex.

ngm. *famɪn* nsv. **famnen**
rygɪn yfsv. **ryggin** äfsv. ***ryggrin**
skōgɪn „ ***skōghin** „ ***skoghrin**
spīkɪn „ ***spìkin** „ ***spìkrin,**

β) i prefixet *bɪ-*, fsv. **be-**, t. ex.

ngm. *bɪdrǿv* fsv. **bedröva**
bɪfāl „ **befalla**
bɪhǿv „ **behöva**
bɪsvēr „ **besvära**
bɪtāl[3] nsv. **betala,**

γ) i obetonad ställning för övrigt (jfr § 72, 1), t. ex.

ngm. *ābɪsbōk* nsv. **abcbok**
aggɪlegɪn „ **angelägen**
fɪbruarɪ „ **februari**
gɪsel „ **gesell**
kabɪlgat „ **kabelgatt**
mɪtal „ **metall**
palɪtǫ „ **paletå**
rɪkomdēr „ **rekommendera**
spɪtakæl „ **spektakel**
tapɪtsēr „ **tapetsera**
tɪlɪgrāf „ **telegraf**
tɪātær „ **teater.**

Formen *pærɪtǫ*, finl. hsv. **pärta** sammanställes med fi. **pärettä** (partitivus), vars **e** i obet. ställning givit *ɪ*.

b) äldre långt **ē** i *arbɪt*, fsv. **arbeide (arbēt),**

3) äldre kort **ў** i orden *fanɪ*[4] nsv. **Fanny** och *sɪrēn* nsv. **syren,**

4) äldre långt **ō̈** i ortnamn utgående på **-ō̈**, såsom

ngm. *borʂtɪ*[5] nsv. **Borstö**

---

[1] Däremot *rɪs* nsv. **ris.**

[2] Däremot *vɪk* nsv. **vik.** År 1540 **Proestvick** och 1802 **Probstvik.**

[3] Även *bɪtalɬ.*

[4] Även *fanɲ.*

[5] 1852 skrevs ordet **Borstö.**

Digitized by Google

ngm. *grøɣtɾ* [1]	nsv. **Grötö**
hɑ̄vrɾ [1]	„ **Haverö**
kɛ̄ldɾ [1]	„ **Käldö**
nøu̯tɾ [1]	„ **Nötö**
sɑn̄dɾ [1]	„ **Sandö**
somarɾ [1]	„ **Sommarö**
ʂǣlɾ [1]	„ **Själö**
trunsɾ [1]	„ **Trunsjö.**

Undantag utgör *bɣsɣ* nsv. **Biskopsö**, skrivet 1540 **Bispensöö** och **Biscopsöö** (se § 69, 2). Märk *ɾ mɣu̯kast* nsv. **ödmjukast.**

ɣ.

§ 69. Ngm. *ɣ* motsvarar:

1) äldre långt **y̆** i ortnamn utgående på **-by**, t. ex.

ngm. *dɑl̤kɑrbɣ* [2]	nsv. **Dalkarby**
fɪn̄bɣ [2]	„ **Finnby**
pɪparbɣ [2]	„ **Piparby**
sɪmombɣ [2]	„ **Simonsby**
strɑn̄bɣ [2]	„ **Strandby**

Anm. Likaså i Öb. ävensom i andra dialekter, t. ex. *krɔ̄mbɾ*, nsv. **Kronoby**, *Sun̄bɾ*, nsv. **Sundby.**

2) äldre långt **ö̆** i ortsnamnet *bɣsɣ* [3] nsv. **Biskopsö.** *ɣ* i obetonad stavelse är väl framtvingat av stamstavelsens *ɣ*.

3) äldre kort **i̇** i orden *bɣdɣ* [4] fsv. **biþia**, *mɣkɣ* [5], fsv. **mykit**, *nɣkɣl* [6], fsv. **nykil**, *ɣpɣ* [7], fsv. **ypin**, i vilka fall den tryckssvaga vokalen **i** ändrat sin kvalitet till större likhet med den föregående stavelsen.

ɵ.

§ 70. Ngm. *ɵ* förekommer blott före **r** och motsvarar:

äldre **ŏ** i prefixet *fɵr-*, fsv. **for-**, nsv. **för-**, då aksenten icke står på prefixet, t. ex.

---

[1] 1540 skrevos namnen **Gröteöö, Haffueröö, Keldeöö, Nötö, Sandöö, Somaröö, Seliöö, Trontstzöö.**

[2] År 1540 skrivas namnen **Dalkarby, Finneby, Piparby, Strand.** 1802 skrevs **Simonsby, Simmonby.**

[3] År 1540 skrevs ordet **Bispensöö** och **Biscopsöö.**

[4] Även *bɣdɾ*.

[5] Även *mɣkɾ*.

[6] Även *nɣkɾl*.

[7] Även *ɣpɾ*.

Digitized by Google

ngm.	*fərárg* vb.	fsv.	**forargha**
	fərbáʂska	nsv.	**förbaskad** [1]
	fərlór vb.	„	**förlora** [2]
	fərʂmó	fsv.	**forsma**
	fəráldrar	„	**föräldrar**

Jfr § 50, 4.

e.

§ 71. A) Ngm. *e* motsvarar:

1) äldre kort **ĕ**, utom före **r**. (Jfr § 72),

a) i bestämda slutartikeln *-en* och *-e* hos en del subst. i fem. och neutr. sing. samt *-ena* hos subst. i plur. (jfr formläran § 148), t. ex.

ngm.	*bande*	nsv.	**bandet**	ngm.	*kɔlden*	nsv.	**kölden**
	bɔnena [3]	„	**barnen**		*netena*	„	**näten**
	bœe	„	**boet**		*take*	„	**taket**
	brœen	„	**bron**		*tɔen*	„	**tån**
	dərən	„	**dörren**		*vedre*	„	**vädret**
	kœen	„	**kon**				

b) i slutljud i orden:

Ngm. *lyfte* fsv. **lyfte**, samt i *nie* fsv. **nio** och *tie* fsv. **tio**, vilka tvivelsutan bildats i överensstämmelse med de hsv., såväl i Finland som i Sverige, i dagligt tal allmänt brukliga formerna **nie** och **tie** (jfr Fthal, Vörom.) ävensom i *fjærde* nsv. **fjärde**, *femte* nsv. **femte**, *ʂete* nsv. **sjätte**, *elfte* nsv. **elfte** och *tɔlfte* nsv. **tolfte**.

c) i ett antal, huvudsakligen från hsv. lånade ord, i vilka övergången **e** > **i** ej ännu försiggått, t. ex.

ngm. *amen* nsv. **amen** *arende* [4] nsv. **arrende**

I ortnamn, vilkas senare sammansättningsled är *-nes*, fsv. **-näs**, isl. **-nes**, bibehålles *e*, t. ex.

Ngm. *grenes* nsv. **Grännäs**, *klɔbnes* [5] nsv. **Klobbnäs**, *kurʂnes* [6], nsv. **Korsnäs**, *matnes* [5] nsv. **Mattnäs**

2) äldre kort **i** i ngm. *arve* nsv. **Arvid** och *emel* nsv. **Emil**.

---

[1] Se Hellquist: Sv. etym. ordb. sid. 170.

[2] Se Hellquist: Sv. etym. ordb. sid. 172.

[3] Den allmänna formen är *barnena*. *bɔnena* användes huvudsakligen i utskären.

[4] Däremot *arendátor* nsv. **arrendator**.

[5] År 1540 skrivet **Grennes, Klubbenäs, Mattenes.**

[6] År 1852 skrivet **Korsnäs.**

Digitized by Google

3) äldre kort ă i ngm. *kæreld* fsv. **käralde**, *sıgurja* nsv. **cikoria.**

B) ngm. *a* förekommer utan motsvarighet i det äldre språket i *pasalm* fsv. **psalmber** och *pasaltarŋ* fsv. **psaltare.**

Ljudförbindelsen **ps-** i uddljud är för ngm. liksom för hsv. främmande och därför har troligen *a* inskjutits.

§ 72 A) Ngm. *æ* motsvarar:

1) en framför *r* eller *l* inskjuten svarabhaktivokal, som har sin motsvarighet i den litterära fornsvenskan

ngm. *adærton*	fsv.	**apertän**
bokær	„	**böker**
fedær	„	**fäþer**
gnıtær	„	**gnether** [1]
ıdær	„	**iþer**
ıstær	„	**ister**
nagæl	„	**naghl, naghel**
nıdær	„	**niþer**
tundær	„	**þunder**
tvıvæl [2]	„	**tvifl (twiwel)**
vedær	„	**väþer,**

2) en dialektal svarabhaktivokal, inskjuten framför ett *r* eller *l*, som kommit att stå i slutljud genom apokope av slutljudande vokal [3], t. ex.

a) i infinitiver:

ngm. *blıstær* [4] fsv. **blistra** ngm. *grubæl* nsv. **grubbla**
buldær nsv. **bullra** *skrambæl* „ **skramla**

b) i komparativer:

ngm. *betær* fsv. **bätre** ngm. *sembær* fsv. **sämbre**
leggær „ **längre** *yggær* „ **yngre.**

Anm. till § 71. A 2. Det har varit brukligt att med fallen av ovanstående typ sammanställa sammansättningsförleder sådana som *andær-færd* och *gambæl-far* [5]. Jfr Vll Ped.-Purmom. § 71, 3 och Hagfors § 71, 1. Det är emellertid osäkert, om här föreligger apokope av slutvokal och inskott av svarabhakti fför *r* eller *l*. Man kan också tänka sig, att *æ* företräder en vokal, som genom metates flyttats från platsen

[1] Om detta ord se Evald Lidén SNF I.1 sidd. 20 f.

[2] Märk att *l* är kakuminalt, ehuru ordet plägar betraktas som ett lånord.

[3] Om betingelserna för denna apokope se Hultman, Våra svenska bygdemål s. 294.

[4] Vissla.

[5] Se Vll Ordb. över de östsv. dial.

Digitized by Google

efter till platsen före likvidan. Se Noreen Aschw. Gr. § 339, sidd. 266 och 507. Ett fall, i vilket denna sistnämnda förklaring ligger mycket nära till hands, är ngm. *dymbœlʀ-vɪku.* Då ngm. ej har kakuminalt *l (ʀ)* efter palatal vokal (§ 33, 1 B b) får denna form ej sammanställas med fsv. **dymbil-vika** utan motsvarar fsv. **dymbla-vika.**

B) Ngm. *æ* motsvarar

1) äldre svagtonigt kort **i**, när detta i målet kommer att stå framför *r*:

ngm.	*klʀpær*	fsv. **klippir**
	kvɪndærʂ-(meʂ)	„ **qvindils-mässa**
	sʏstær	„ **systir**
	ɔvær	„ **yvir,**

2) äldre svagtonigt **u** framför *ʀ* i

ngm.	*ɪgœlʀkoʈ* [1]	fsv. **ighulkutter**
	dɪvœlʀsʈreƙ [2]	finl. dial. **divelsträck** [3].

C) Ngm. *æ* motsvarar ett svagtonigt **ë** framför **r** i några lånade ord eller avledningsändelser:

ngm.	*seƙtembær* [4]	nsv. **september**
	trʏƙærɪ	„ **tryckeri**

D) Ngm. *æ* motsvarar ett äldre långt ä framför **r**, då vokalen nedflyttats i svagtonig ställning och förkortats:

ngm.	*hærɳast*	fsv. **här näst**

E) Ngm. *æ* användes i pluraländelsen *-ær* hos starka neutrer, t. ex.

ngm.	*belʈær*	fsv. **bälte**
	skegær	„ **skäg**
	svɪnær	„ **svin**

a.

§ 73. A) Ngm. *a* motsvarar:

1) äldre kort **ă**

a) i åtskilliga böjnings- och avledningsändelser

α) hos substantiv, t. ex.

ngm.	*bɪta*	fsv. **bita** (obl.)
	dræggjar	„ **drängiar**
	hara	„ **hara** (obl.)

---

[1] Förleden påverkad av *ɪgœlʀ*, fsv. **ighel.**

[2] Det kakuminala *ʀ* överraskar, då fsv. **diävul** är ett lånord. Jfr ngm. *jævul* § 35, 1 d *γ*.

[3] Jfr VII Ordb. över de östsv. dial.

[4] Även *septembær.*

Digitized by Google

ngm.	*kara-(hʏl̲o)* [1]	fsv.	**kara-**
	kɫok̲ar	„	**klokkare**
	lakand	„	**lakan**
	mosa	„	**mosa** (obl.)
	nesa-(buru)	„	**näsa-(bora)**
	rona(bes̲) [2]	„	**rona-**
	skɪl̲na	„	**skilnaþer**
	stɪga	„	**stigha** (obl.)
	ʏnskan	„	**yskian (önzskan)**
	em̲bar	„	**ämbar**
	e̲rand	„	**ärande**
	ø̲ga	„	**ögha**
	ø̲ra	„	**öra**

Såsom av exemplen ovan framgår, har ngm. apterat den obl. formen av tvåstaviga, svaga mask. Det enda undantag jag observerat är *øggɪ* fsv. **unge.**

Hit höra även sådana sammansättningar som *bagarbø̲d* nsv. **bagarbod** ngm. *vedatre̲* 'vedträ' o. dyl.

β) hos adj. och räkneord:

Ngm. *fyra*, nsv. **fyra**, *kæ̲ra*, fsv. **kära**, *kæ̲rar(e)*, fsv. **kärare**, *kæ̲rast*, fsv. **käraster**, *ne̲mar*, fsv. adj. komp. **nämare** och adv. **nämar(e)**, *øvaṛs̲t*, fsv. **yvarster.**

γ) hos värb:

ngm.	*bɪn̲das*	fsv.	**bindas**	ngm.	*gøɫ̲jas* [3]	fsv.	**gölias**
	brotas	nsv.	**brottas**		*kal̲a*	„	**kallaþe**
	fara	fsv.	**fara**		*rø̲andɪs*	fgottl.	**roandi**
	farandɪs	isl.	**farande**		*sova*	fsv.	**sova**

δ) hos adverb:

ngm.	*ɪl̲a*	fsv.	**illa**	ngm.	*vadan*	fsv.	**hvaþan**
	ɪn̲an	„	**innan**		*vɪṇt̲rast*	nsv.	**vintras**
	nø̲ṛd̲an	„	**norþan**				

Om uppkomsten av **a** i flere fall hörande till mom. a hänvisas till Hultman, De östsv. dial. § 1, 49.

b) i ordstammar:

ngm.	*karafɪ̲n*	nsv.	**karafin**	ngm.	*kopar*	fsv.	**kopar**
	karatø̲r	„	**karaktär**		*maksɪ̲s* [4]	nsv.	**maxyss**
	kasæ̲ṛŋ	„	**kasärn**		*tubak*	„	**tobak**
	kaṭke̲s	„	**katekes**				

---

[1] Porslinshylla.
[2] Okastrerad gumse.
[3] Känna benägenhet att kräkas.
[4] Lära någon veta hut. Se Lundell Sv. ordb.

Digitized by Google

2) äldre kort ĕ i ordet
ngm. *opsalve̱r* nsv. **observera**

3) äldre kort ŏ i *(lɪl̲jon̲-)* och stundom *(lɪl̲jon̲-)k̲aval̲jon*, nsv. **liljekonvalje.**

Ngm. *kasak* torde icke få sammanställas med hsv. **kosack,** ty ryskan har **казакъ** och finskan **kasakka.**

4) hsv. (eg. lat.) **au** i *ak̲ʂo̱n*, nsv. **auktion,** *agus̱ta*, nsv. **Augusta** och *agus̱tɪ*, nsv. **augusti.**

B) ngm. *a* har tillkommit slutljudande i:

ngm.	*kam̲ba*	jfr fsv.	**kamber**	ngm.	*stak̲a*	jfr fsv.	**stakker**
	knapa	„ „	**knapper**		*tɪ̱l̲la*	„ „	**þistil.**

o.

§ 74 A. Ngm. *o* motsvarar:

1) äldre kort ŏ (ŭ)

a) i böjnings- och avledningsändelser

a) omedelbart efter urspr. lång stavelse, t. ex.

ngm.	*as̱ko*	fsv.	**asko** (obl.)
	hoŋ̱gro	„	**hungrogher**
	kɪs̱to	„	**kisto** (obl.)
	krʏ̱k̲jo	„	**krykia**
	kro̱son [1]	dial.	**kröson**
	kun̲o	fsv.	**kunnogher**
	mas̱ko	„	**masko** (obl.)
	ot̲ond	„	**āt(t)unde**
	skal̲o	„	**skallotter**
	skep̲o	„	**skäppo** (obl.)
	stak̲o	„	**stakkotter**
	st̲ʂæ̱rɳo	„	**stiärno** (obl.)
	tas̱ko	„	**tasko** (obl.)
	tro̱do	„	**trodho** isl. **tróðo** (obl.)
	vɪ̱so	„	**viso** (obl.)
	veɪ̯po [2]	„	**vepo** (obl.).

Såsom av exemplen framgår, har ngm. i sing. valt den obl. formen av tvåstaviga svaga fem., som utgår på **-o,** utom i ord med kort vokal + kort konsonant näst före den slutljudande vokalen (se § 75, 1).

Undantag från denna regel göra namn på människor, djur och växter (utom *hun̲dfʏo̱ko* nsv. **hundfloka,** *lɪ̱bær̥ʂtɪk̲o* nsv.

[1] Lingon.
[2] Yllelakan.

Digitized by Google

libsticka och *rǫso* nsv. **ros**) samt ordet *kǫrka*[1] fsv. **kirkia**, vilka bibehålla **a**. Exx. ngm. *blǫma* nsv. **blomma**, *flɨka* nsv. **flicka**, *hǫna* nsv. **höna**, *løya*, nsv. **löja**, *rǫ-a* nsv. **rova**.

β) även omedelbart efter kort rotstavelse i orden *joro* jfr dial. **jåra**[2] och *poro*[3] fi. **poro** 'grummel' (i kaffe, vatten m. m.). I dessa fall har ändelsevokalen kanhända assimilerats med föregående stavelses vokal (se Kock Fornsv. ljudl. sid. 240, 1 a). Tänkbart är även för ordet *poro* direkt lån från fi. **poro** med samma betydelse. I finl. högsv. förekommer detta ord allmänt.

b) i ordstammar, t. ex.

ngm.	*abor*	fsv. **abborre**
	biskop	„ **biskoper**
	komdær	nsv. **kommendera**
	komtrakt	„ **kontrakt**,

2) äldre långt **ā** i de kardinala och ordinala räkneorden 13—19, t. ex.

ngm.	*nɨtond*	fsv. **nītände**
	ſuton	„ **siūtān**
	treton	„ **þrāttān**.

Beträffande orden *bɨrogg* nsv. **byrå** och *osɨdɨs* fsv. **afsidhis** eller **asidhis** se Thurman, Pgm. § 75, 2 b.

B) ngm. *o* står utan motsvarighet i fornspråket, beroende på analogibildning efter svaga fem., t. ex.

ngm.	*gærdo*	jfr fsv.	**gärþe**
	hærdo[4]	„ „	**härþ**
	klɨfso[5]	„ „	**klifse**.

u.

§ 75. Ngm. *u* motsvarar:

1) äldre **u**

A) äldre kort **ŭ**

a) i böjnings- och avledningsändelser, omedelbart efter kort rotstavelse, t. ex.

ngm.	*gamul*	fsv. **gamul**
	konugg	„ **konunger**
	jætu-(kast)	nsv. **jättekast**

---

[1] Den yngre och numera allmännare formen är *kyrkjo*.
[2] Strunt prat. Se Vll: Östsv. monografier s. 40.
[3] Grummel i kaffe, vatten m. m. Se Vll: Ordb. över Ped.-Purmom. s. 284.
[4] Skuldra.
[5] Klase.

Digitized by Google

ngm.	*lagum*	fsv. **laghum**
	lɨdu	„ **liþugher**
	sɨdu	„ **sidhugher**
	sɨnu	„ **sinu** (obl.)
	stadu	„ **staþugher**
	stapuɬ	„ **stapul**
	stuvu [1]	„ **stuvu**
	taɬu-(traṣt)	„ **talu-**
	tugu [2]	dial. **tugu** [3]
	vatu-	fsv. **vatu-**

I ngm. gäller liksom i pgm. regelrätt den av Kock, Fsv. lj. sid. 215 ff. för fsv. fastställda vokalbalanslag, som tillämpats från mitten av 1300-talet till omkring år 1500, nämligen att såsom ändelsevokal brukas **u** omedelbart efter kort rotstavelse.

Undantag från denna regel utgör i ngm. *broko* (jfr fsv. **brokoter**), *kroko* (jfr fsv. **krokotter**), *toro* [4], dial. **toro**.

Både i *broko* och *kroko* föreligger gammalt långt **o** i rotstavelsen [5], som således ursprungligen är lång. Dessutom kan ändelsevokalen ha påverkats av rotstavelsen. Ngm. *toro* är ett finskt lånord.

Såsom av exemplen framgår, har ngm. valt den obl. formen av tvåstaviga svaga fem. i fsv., som i ord med kort stamstavelse utgå på **-u**.

Undantag utgöra *fɬuga* fsv. **flugha** (men plur. *fɬugur*), fsv. **flughur**, *joro* [6] 'tomt prat', *poro* [6] 'grummel' i kaffe, vatten m. m. samt *runo* nsv. **runa**, som har gammalt långt **u**. Inflytande från fi. **runo** är även tänkbart.

b) i ordstammar samt i slutstavelser för övrigt, t. ex.

ngm.	*fɨbruar̄ɨ*	nsv. **februari**
	ɨkur	fsv. **ikurni**
	putel̄	nsv. **butelj**

B) äldre långt **ū**, som ursprungligen tillhört betonad stavelse, t. ex.

ngm.	*forus*	fsv. **fāra-hūs**
	gunǫde	nsv. **gūd nåde**
	jumfru	fsv. **iumfrū**

---

[1] Målets vanliga form är *stū̆*.
[2] Vidja i släde eller kälke se Rietz s. 740 a.
[3] Se Vll, Ordb. över de östsv. dial.
[4] Dåraktig, galen. Jfr Vll: Östsv. monografier.
[5] Se Fick-Torp Wortschatz sidd. 280 och 51. Jfr ock isl. **krókóttr**.
[6] Se § 74, A, 1 *β*.

Digitized by Google

2) äldre **o**, nämligen

a) hsv. kort, slutet ŏ, t. ex.

ngm. *bue̱t̲*	nsv.	**boett**
futra̱l	„	**fodral**
krɪnulɪ̱(n)	„	**krinolin**
lusɪ̱	„	**logis**
mur̲ɟa̱n	„	**morian**
susɪte̱tn̥	„	**societetshuset**[1] (i Åbo)

I *spɪ̱suɫ* nsv. **spisöl**, jfr fsv. **öl**, har äldre **o** (ǫ) i följd därav att det genom aksentreduktion blivit svagtonigt, övergått till slutet **o** och därefter till **u**. Se Noreen Aschw. gr. § 74.

b) äldre långt ō, då det i äldre särspråkig tid förkortats och reglerna för vokalbalansen icke kräva vokalen *o*. Hit höra:

Ngm. *gu-* nsv. **god-** i sammansättningarna *guda̱* nsv. **goddag**, *gumoron*, nsv. **godmorgon**, *gunat̲*, nsv. **godnatt**. Detta *gu-* associeras numera med **gud**. Däremot enligt balansreglerna fsv. **stakkōtter**, ngm. *stak̲o*.

c) äldre kort ŏ i ordet *akude̱r*[2], nsv. **ackordera**.

3) äldre kort ĭ i *ek̲stume̱r*, nsv. **estimera**. Ordet förekommer med **u** även i vörom., ped.-purmom. och pgm.

4) äldre långt ȫ i ortsnamnet *aṃpuɫ*, nsv. **Antböle**, år 1540 skrivet **Anteböle**.

I ngm. förekommer mig veterligen icke — med undantag av *aṃpuɫ* — ortnamn utgående på **-böle**. I 1540 års jordabok påträffas ortnamnet **Böle**, ngm. *bo̱ɫ* samt i samma jordabok **Bisaböle**, som i ngm. numera lyder *bɪsa*.

I pgm. motsvaras i ortnamn utgående på **-böle** äldre långt ȫ i obetonad stavelse av *æ*.

B. Kvantiteten.

§ 76. Nagumålets, liksom överhuvudtaget de östsvenska dialekternas kvantitetsförhållanden överensstämma, såsom redan i den ljudfysiologiska delen antytts (se § 7), i allmänhet med fornspråkets och skilja sig således betydligt från högsvenskans.

Anm. 1. Däremot råda i Kökar (se Karsten, Kökarm. § 69—71), Föglö, Brändö och hela åländska skärgården väster därom (se VII, Ped.-Purmom. sid. 6 not 1) i huvudsak de högsvenska kvantitetslagarna.

---

[1] Numera indraget.

[1] Däremot *akoṛd̥*, nsv. **ackord**.

Digitized by Google

De förnämsta skiljaktigheterna mellan fornspråkets och nagumålets kvantitetsförhållanden uppstå genom

§ 77. förkortning av ursprungligen lång vokal eller diftong:

1) framför geminata eller två eller flere konsonanter (jfr §§ 56, 1 b, 58, 4), t. ex. fsv. **ātta**, ngm. *oṭa*, fsv. **hvasken**, ngm. *vaskɐn*, fsv. **kāpa**, ngm. *kapo*, fsv. **māta**, ngm. *moṭ*, fsv. **nāt**, isl. **nátt**, ngm. *naṭ*, nsv. **åska**, ngm. *oṣk* vb., fsv. **vārn**, ngm. *voṇ*.

2) i svagtonig stavelse, som ursprungligen haft huvudton (se §§ 58, 6 b, 62, B och 45, 2), t. ex.

fsv. **bāta hūs**, ngm. *botus*, nsv. **blåbär**, ngm. *blɔobær*, fsv. **fāra hūs**, ngm. *forus*, fsv. **granrīs**, ngm. *greṇrɪs*, fsv. **hūstrū**, ngm. *huṣtru*, fsv. — **i mōt**, ngm. *ɪmoṭ*, fsv. **iumfrū**, ngm. *jumfru*, nsv. **svinhūs**, ngm. *svɪnus*, fsv. **ūtan**, ngm. *utan*.

I ortnamn utgående på **-bȳ** och **-ō** eger förkortning rum, t. ex. nsv. **Dalkarby**, ngm. *daḷḳarbɣ*, nsv. **Finnby**, ngm. *fɪṃbɣ*, nsv. **Haverö**, ngm. *haṿrɪ*, nsv. **Sandö**, ngm. *saṇdɪ*.

3) i enstaviga ord, oftast med vokalslut, då de förekomma obetonade i satsen, en företeelse, som förekommer i otaliga östsv. dial. (se Frthal Vörå m. § 95, 1 a, Vll Ped.-Purmom. § 11), t. ex. fsv. **bāþe**, ngm. *bo*, fsv. **ī**, ngm. *ɪ*, fsv. **ī(r)**, ngm. *nɪ*, fsv. **nū**, ngm. *nu*, fsv. **sā**, ngm. *so*. fsv. **þā**, ngm. *to*, fsv. **þēm**, ngm. *tom*, fsv. **þū**, ngm. *tu*, fsv. **vī(r)**, ngm. *vɪ* jfr §§ 45, 2, 58, 6 b, 62 B.

4) i åtskilliga ord, uppräknade vid framställningen av dialektens korta vokaler, t. ex.

fsv. **arbēt**	ngm. *arbɪt*	fsv. **stōvil**	ngm. *stovæḷ*
nsv. **Däniel**	„ *danɪl*	**sȳkn**	„ *sɣkṇ*
fsv. **hēmsker**	„ *hɣmsk*	**þrātighi**	„ *treṭɪ*
nsv. **historia**	„ *hɪstorjo*	**þrāttān**	„ *treṭon*

samt i fsv. **göker**, ngm. *gøḳ*, fsv. **höker**, ngm. *høḳ* och fsv. **löker**, ngm. *løḳ* (se § 49, 2).

§ 78. förlängning av urspr. kort vokal

1) framför kort, slutljudande konsonant i enstaviga ord (§ 55, 2), t. ex.

fsv. **al**	ngm. *aḷ*
bar	„ *bar*
lak	„ *lāk*[1]
skar	„ *skar*

[1] Läkte av läka = låta vatten sippra igenom.

Digitized by Google

fsv. **stadh** n. ngm. *stad*
tal „ *taɫ*
tămber „ *tambær* isl. **tamr.**

2) i följd av konsonantbortfall (ersättningsförlängning). Se §§ 55, 2 d, 51, 3 c och 61, 2. Exx.

fsv. **dragha**	ngm. *dra*		fsv. **gäva**	„	*ge*
gaf	„ *ga*		**taka**	„	*ta*
hava	„ *ha*		**ughn**	„	*un* [1]

3) framför urspr. **ld**, ifall konsonantförbindelsen står i slutljud eller efterföljas av vokal (jfr §§ 48, 4, 51, 3 och 55, 2 b), t. ex. fsv. **kalder**, isl. **kaldr**, ogm. *kaldær*, fsv. **kyld**, ngm. *kǫɫd*, fsv. **kälda.**, ngm. *keldo*, fsv. **qvälda**, ngm. *kveld* vb., ä.nsv. **spiäld**, isl. **speld**, ngm. *spjeld*

4) framför urspr. **rþ**, **rt** (se §§ 53, 1 b, 55, 2, b, 59, 2, 48, 4)

jfr fsv. **borþ**	ngm. *bǫrd*		jfr fsv. **orþ**	ngm. *ǫrd*	
„ **härþ**	„ *hærdo*		**skyrþ**	„ *skǫrd*	
„ **varta**	„ *varto*				

5) framför urspr. **ln** i ordet isl. **alin** ngm. *aɫn* samt framför sekundärt **ln** i nsv. **al(ma)nacka**, ngm. *aɫnako* (§ 55, 2 b).

6) framför urspr. **rl** i orden fsv. **karl**, isl. **karl**, ngm. *kar*, och isl. **perla**, ngm. *pærlo*. Se §§ 55, 2 b och 53, 1 b

7) framför urspr. **rn** (§§ 53, 1 b, *a*, 59, 2, 53, 2), t. ex. fsv. **korn**, ngm. *kǫrn*, fsv. **qvärn**, ngm. *kværn*, fsv. **kirna**, ngm. *kærno*, fsv. **gärna**, ngm. *gærna*

8) framför urspr. **rt**, i fsv. **skiorta**, ngm. *skjǫrto*.

Anm. I ngm. förekommer i motsats till pgm. ingen förlängning fför urspr. **mb** och **nd**. Således i pgm. *lamb*, *vamb*, *land*, men i ngm. *lamb*, *vamb* och *land*

9) framför **g** eller **v** + konsonant, t. ex. fsv. **hafre**, isl. **hafri**, ngm. *havra*, fsv. **stavrar**, isl. **stafar**, ngm. *stavrar*, fsv. **tafla**, isl. **tafla**, ngm. *tavɫo*, fsv. **maghrare**, ngm. *magrar*. Se § 55, 2 c.

10) på grund av betonad användning i satsen (jfr § 51, 3 c och 51, 5) i orden: fsv. **gäwa**, ngm. *ge*, nsv. **mig**, ngm. *meg*, nsv. **dig**, ngm. *teg*, nsv. **sig**, ngm. *seg*

11) på grund av hsv. invärkan i en mängd ord (jfr §§ 51, 3 b, 53, b, *β*, 55, 2, e, 48, 2), t. ex. fsv. **adhel**, ngm. *adl*, fsv. **apa**, isl. **api**, ngm. *apa*, fsv. **fädher**, isl. **feðr**, ngm. *fedær*, fsv. **mäta**, isl. **meta**, ngm. *met*, fsv. **näf**, isl. **nef**, ngm. *nev*, fsv. **räver**, isl. **refr**, ngm. *rev*, fsv. **vägher**, isl. **vegr**, ngm. *veg*, fsv. **väver**, isl. **vefr**, ngm. *vev*, fsv. **bär**, isl. **ber**, ngm. *bær*, fsv. **þvär**, isl.

[1] Se § 61, 2.

Digitized by Google

þverr, ngm. *tvæ̱r*, fsy. **öl**, isl. **ǫl**, ngm. *ǫ̱ɫ*, fsv. **miöl**, ngm. *mjǫ̱ɫ*, fsv. **örn**, ngm. *ǫ̱ṛŋ*.

Dessutom i en del ord, såsom fsv. **bolde**, ngm. *bǫ̱ɫda*, isl. **fingrbjörg**, ngm. *fɪɣgærbǫ̱r*, fsv. **gol**, ngm. *gǫ̱ɫ*, fsv. **aka**, ngm. *ǫ̱k*, fsv. **rogher**, ngm. *rǫ̱g*, nsv. **cigarr**, ngm. *sɪga̱r*, nsv. **telegram**, ngm. *tɪlɪgra̱m*, fsv. **är**, ngm. *æ̱r*, samt uti ordet nsv. **rissla**, ngm. *rɪ̱ɹl̥*.

§ 79. Liksom i pgm. förekommer i följd av finskt inflytande ett kvantitetsförhållande, som återfinnas varken i fsv. eller i hsv., nämligen långt **k**-ljud efter lång vokal[1], t. ex. fi. **laitio**, ngm. *la̱ɪ̯ḵjo*, fi. **luokka**, ngm. *lǫ̱ḵa*.

Anm. Beroende av ställning i mindre betonad stavelse kan långt konsonantljud förkortas och underlyder då de för slika gällande utvecklingsreglerna, t. ex. *afæ̱ṛd̥* nsv. **affär**, *akǫ̱ṛd̥* nsv. **ackord**, *arenda̱tor* nsv. **arrendator**, *vɪ̱kuɫ* nsv. **Vidkulla**.

C. Exspiratorisk aksent.

§ 80. För ord med blott en betonad stavelse gälla följande regler:

går före den betonade stavelsen

a) en stavelse, har denna lenis, t. ex. ngm. *aprɪ́l̥*, 'april', ngm. *bɪvɪ́s*, 'bevis', ngm. *bɪtá̱ɫ*[2], 'betala', *fǫṛṣtá̱*, 'förstå', ngm. *musɪ́k*, 'musik', *oḵtǫ́bær*, 'oktober'.

b) två, har den första levis och den andra lenis, t. ex. *àkudé̱r* 'ackordera', *bà̱gærɪ̱́*, 'bageri', ngm. *kè̱ɪ̯sarɪ́ṉa* 'kejsarinna', *tìmuté̱* 'timotej', *trỳḵærɪ̱́* 'tryckeri', *è̱ḵstumé̱r* 'estimera'

c) tre, så har den första levis, de båda andra lenis, t. ex. *mìlɪkamé̱n̥ṯær* 'medikamenter'.

§ 81. Går efter den betonade stavelsen

a) en stavelse, så har denna lenis, t. ex. ngm. *hé̱l̥dær*, fsv. **hälder**, ngm. *kárar*, 'karlar', ngm. *sɪ́tær* 'sitter', ngm. *sǫ̀kn̥* 'socken', ngm. *sprota*, fsv. **sprote**, ngm. *úgɫa* 'uggla'

b) två stavelser, så hava de lenis, t. ex. ngm. *bǫ̱krena* 'böckerna' ngm. *lɪ́vandɪs*, 'levande', *póɪ̯kana* 'pojkarna', ngm. *sɪ́nuna*, fsv. **sinuna**.

c) tre stavelser, så har penultiman levis, de båda andra lenis, t. ex. *kǽrɪɣgàna* 'käringarna', *tǽṛpɪtìkɪl* 'perpendikel'.

---

[1] Jfr dock Sjöros SNF VIII.3.

[2] Även *bɪ́ṯal*.

Digitized by Google

§ 82. Med avseende på den betonade stavelsens plats i ordet gäller följande allmänna regel:

Första stavelsen i ordet är betonad, t. ex. ngm. *kvíd*, fsv. **qviþa**, ngm. *rútɪn*, fsv. **rutin**.

Härifrån givas följande talrika undantag:

a) ultiman är betonad i följande flerstaviga ord:

1) alla substantiv med suffixet *ærí*, t. ex. ngm. *brỳgærí* 'bryggeri', ngm. *frìærí* 'frieri'.

2) alla tvåstaviga ord, som börja med prefixen *bɪ-* (nsv. **be-**) samt de på *fɵr-* (nsv. **för-**), som i hsv. hava detta prefix kort, t. ex. ngm. *bɪgráv* 'begrava', *bɪskrív* 'beskriva', *fɵrárg* 'förarga', *fɵṛṣm* 'försmå'. Undantag utgör *bítal*[1], nsv. **betala**.

3) en mängd ortnamn, t. ex. *bòrŋhólm*, **Bornholm**, *hèlsɪggfóṛṣ* **Helsingfors**, *kòpn̥hám* **Köpenhamn**.

4) sammansatta namn på väderstreck, t. ex. ngm. *nɵṛḍóst* 'nordost', *sʏdvést* 'sydväst'.

5) hälsningsord, t. ex. ngm. *ajó* l. *ajós*, nsv. **adjö**, *gudá*, nsv. **god dag**, *gunát*, nsv. **god natt**. Ordet *gumóron*, nsv. **god morgon** har aksenten på penultiman.

6) en mängd, urspr. utländska ord. t. ex. *fransós*, nsv. **fransos**, *kaptéɪn*, nsv. **kapten**[2], ngm. *ofsér*, nsv. **officer**, ngm. *spektor*, **(in)spektor**, ngm. *tɪlɪgráf*, nsv. **telegraf**.

7) alla verb med slutändelsen *-er*, t. ex. ngm. *akudér*, nsv. **ackordera**, *rɪkomdér* **rekommendera**.

8) åtskilliga enstaka ord, i vilka första sammansättningsleden, som oftast är en preposition, hopvuxit eller nästan hopvuxit till ett ord med den andra, såsom ngm. *ɪjǽɫ* 'ihjäl', *tɪbák* 'tillbaka', *ʏværéɪns* 'överens'.

Däremot *frámòt* 'framåt', *gímèɪn* 'gemen', *jǽṛtèl* 'hittills, *óggɪfǽr* 'ungefär'. *téfǽr* 'därför'.

§ 83. Penultiman är betonad i följande mer än tvåstaviga ord:

1) böjningsformer av de under § 82, a, 1, 2, 6, 7 anförda orden: t. ex. *brʏgæríær* 'bryggerier', *frɪæríær* 'frierier', *bɪgrávar* 'begravar', *bɪskrívær* 'beskriver', *fransósær* 'fransoser, *rɪkomdérar* 'rekommenderar', *fɵrárgar* 'förargar', *spektórær* 'spektorer'.

2) substantiv på *-erɪgg*, t. ex. ngm. *mundérɪgg* nsv. **mundering**.

---

[1] Även *bɪtáɫ*.

[2] Även *káptèɪn*.

Digitized by Google

3) pluralformen av åtskilliga utländska ord, som i sing. icke hava ultiman betonad, t. ex. *doktǫ́rær* 'doktorer', *pastǫ́rær*, 'pastorer', *rektǫ́rær* 'rektorer'.

4 substantiv, som ändas på *-asa*, *-ına* och *-ska*, t. ex. *doktorína* **doktorinna**, *prınsésa* **prinsessa**, *rektǫ́rska* **rektorska**.

5) åtskilliga enstaka ord, t. ex. *hantésn* 'den där', *ıléndə* elände', *notárjə* 'notarie'.

§ 84. Antipenultiman är betonad i följande mer än trestaviga ord:

1) i böjningsformer av de under § 82, a 1 ovan upptagna orden, t. ex. *frıæríana* 'frierierna', ngm. *notárjana*, nsv. **notarierna**,

2) i några enstaka ord, t. ex. *ıtmínstone* 'åtminstone'.

§ 85. I ord med två eller tre betonade stavelser får första betonade stavelsen stark fortis och sista betonade stavelsen stark biton. Övriga kompositionsdelar få svagare biton, t. ex. *fárty* 'fartyg', *mísomardàən* 'midsommardagen'. *spísulstùno* 'spisölstunna'.

§ 86. En betonad stavelse har sammansatt accent, då stavelsens självljud utgöres av diftong eller av lång vokal samt då den är ultima i ett ord, som har oratorisk aksent; i annat fall har stavelsen fortis [1], t. ex. *ambulêr* 'ambulera', *bıtýgær* 'betyg', *kúna* 'kunna', *skípar* 'skeppare', *sû* 'sju', *êg* 'äga'.

Övriga ljudföreteelser.

§ 87. Såsom huvudsakligen beroende på missuppfattning av främmande eller förut icke kända ord förekommer i ngm. ett otal förvrängda former. I det följande uppräknas en del av dessa:

ngm. *advokat*, *alvokat* och *alvokat* nsv. **advokat**.

afærd, nsv. **affär**: se Noreen Sv. landsm. VI, 5, sid. 3.

I *bekst*, fsv. **beskt**, nsv. **bäskt** föreligger metatesis.

futral, nsv. **fodral** (se Pgm. § 12, 3 b).

gadrıl, nsv. **kadrilj** (se Pgm. § 24, 2).

hærasynıgg, fsv. **häraþshöfþinge** — där förekomsten av *n* kan bero på att **-ing** utbytts mot det vanligare suffixet **-ning**, ett allmänt tillvägagående i östsvenska mål (se VII Ped.-

[1] *flıkan kokar mât o gambælv fâr henars hugær vêd:* 'flickan kokar mat och hennes gamla far hugger ved'.

Digitized by Google

Purmom. § 111, 2, Hagfors Gkb. § 145 och Thurman Pgm. § 38. 5 b. Omöjligt är icke, att ordet uppkommit genom analogibildning efter *(op)-sɣnɪggsman*, nsv. **(upp)-syningsman** m. fl. liknande ord.

nsv. långt ä i **karaktär**, ngm. *karatɔr* har troligen övergått till ɔ beroende på folketymologisk analogibildning efter sådana ord som **aktör, guvernör, gravör** m. fl. Jfr VII: Ordb. över de östsv. dial.

kaloʂær, nsv. **galoscher** se Thurman Pgm. § 17, 2 b.

komfærdɪ, nsv. **kofferdi.**

konʂunɛl, nsv. **kochenill.**

I *kvɪndærʂmeʂ*, fsv. **kyndilsmässa, qvindilsmässa** har *ʂ* uppstått efter *r*.

lanʂɣnɪgg se *hærasɣnɪgg*.

munstaʂær är en folketymologisk anslutning till *munʂ*, nsv. **mun.**

mɛdfurʂt, nsv. **metvurst** beror likaledes på missuppfattning vid lånet av det främmande ordet.

opsalvɛr, nsv. **observera.**

pagaʂ, nsv. **bagage**, har även betydelsen 'pack', 'uselt följe'. Utbytet av **b** mot **p** kunde här tänkas bero på inverkan från pack. Jfr Hellquist Sv. etym. ordb.

putɛl, nsv. **butelj.**

saltbɪtær, nsv. **salpeter** är folketymologi (salt och bitter).

sɪgurɹe, nsv. **cikoria.**

skærʂant, nsv. **sergeant** är folketymologi. Jfr Thurman Pgm. § 17, 1 och Noreen Sv. landsm. VI. 5 s. 30.

stɔmand, jfr fsv. **stop** (se § 18, B a).

k i *sɛktembær*, nsv. **september** utgör substitut för **p.**

ʂalogg, nsv. **salong** beror på missuppfattning vid lånet. Jfr Thurman. Pgm. § 29, 4.

troʂgɔrd eller *troʂgɔl*, fsv. **þriskuldi** bero troligen på folketymologisk ombildning (jfr *troʂ-* nsv. **tross-** i *troʂ-botn*, nsv. **tross-botten** och *(troʂ)-gɔrd*, fsv. **garþer.** Jfr Thurman Pgm. § 24, 2.

tærpɪɪkɪl, nsv **perpendikel** se Thurman. Pgm. § 12, 3.

Beroende på folketymologisk ombildning förekommer *h* i *ærhɪndær se*, nsv. **erinra sig** (jfr Thurman. Pgm. 19, 1).

Digitized by Google

Finska lånord.

§ 88. I ngm. ingå ett stort antal lånord från finskan. Här nedan uppräknas ett antal av dessa:

ngm.	*aʒ̯ka* [1]	fi.	**aika** [2]
	ak̲o [3]	„	**akkuna** [2]
	haʒ̯sk [4]	„	**haaskata** [2]
	hoʒ̯l [5]	„	**hoilata** [2]
	hoʒ̯lo [6]	jfr „	**hoilata** [2]
	ɟora [7]	„	**jorata** [2]
	ɟoro [8]	jfr „	**jorata** [2]
	ɟut̲a [9]	„	**juttaa** [2]
	kaʒ̯ma [10]	„	**kaima** [2]
	kalu [11]	„	**kalu** [2]
ngm.	*kam̲ɟo* [12]	fi.	**kammio** [2]
	laʒ̯k̲ɟo [13]	„	**laitio** [2]
	lava [14]	„	**lava** [2]
	loʒ̯st [15]	„	**loistaa** [2]
	lo̲k̲a [16]	„	**luokka** [2]
	nɪr̥ʂo [17]	„	**nirso** [2]
	paʒ̯ [18]	est. o. „	**pai** [2]
	paʒ̯ɟo [19]	„	**paija** [2]
	paʒ̯to [20]	„	**paita** [2]
	pɪk̲u [21]	„	**pikku** [2]
	pɟe̲kso [22]	„	**pieksu** [2]

---

[1] Duktig, förträfflig.
[2] Saxén: Finska lånord i östsv. dial.
[3] Liten glugg, fönster.
[4] Öda, slösa.
[5] Skrika, ropa, skråla.
[6] Skrikig kvinna.
[7] Sladdra, skrävla.
[8] Skrävlande kvinna.
[9] Prata, språka.
[10] Namne.
[11] Sak, leksak.
[12] Visthus.
[13] Smal notsläde.
[14] Lave.
[15] Lysa.
[16] Loka.
[17] Krånglig med mat, matkräsen.
[18] Snäll.
[19] Leksak.
[20] Skjorta, särk.
[21] Liten.
[22] Känga, pjäxa.

Digitized by Google

ngm. *poro* [1] subst.		fi. **poro** [2]
poro [3] adj.		„ **poro** [2]
puḷ̥ka [4]		„ **pulikka** [2]
pærɪto [5]		„ **pärettä** [2] (part.)
raɻsk [6]		„ **raiskata** [2]
raŋ̊ka [7]		„ **ranki** [2]
taḷ̥ko [8]		„ **talkoo** [2]
toɻmɪslo̱s [9]	jfr	„ **toimi** [2]
toro, adj. [10]		„ **toro** [2]
vaŋ̊ko [11]		„ **vakka** [2]
eɻso [12]		„ **aisa** [2]

III. Descendent etymologisk översikt.

I. Konsonanterna.

b.

§ 89. Äldre **b**.

A) bibehålles i regeln: § 17, t. ex. fsv. **bik**, ngm. *bɪk*, fsv. **stubbe**, ngm. *stoḇa*, fsv. **vamb**, ngm. *vam̱b*.

Även står det, liksom i fsv. mellan **m** och ett följande **r** eller **l**: § 17, t. ex., fsv. **kumbel** [13], ngm. *kom̱bæl̥*, fsv. **rambla**, ngm. *ram̱bæl̥*, fsv. **timbra**, ngm. *tɪm̱bær* vb.

Till och med i unga lånord inskjutes **b** mellan **m** och följande **r** eller **l**, t. ex. nsv. **amiral**, ngm. *am̱bra̱l*.

B) har bortfallit utljudande i nsv. **Jakob**, ngm. *ja̱ŋ̊ko*.

d.

§ 90. Äldre **d**

A) bibehålles i regeln såsom *d*: § 18, 1, t. ex. fsv. **dyghn**, ngm. *dʏgn̥*, fsv. **kälda**, ngm. *kɛ̱ldo*, fsv. **muld**, ngm. *mul̥d*.

[1] Grummel i kaffe eller vatten.
[2] Jfr Saxén: Finska lånord i östsv. dial.
[3] Grumlig.
[4] Träpinne.
[5] Pärta, sticka.
[6] Förslösa.
[7] Bogträ, ranka.
[8] Gästabud för arbetsfolk, som utan annan ersättning än välfägnaden utför arbete, såsom höbärgning, skörd, m. m.
[9] Slattrig, utan handlingskraft.
[10] Fånig, galen.
[11] Låda, skrin, skäppa.
[12] Fimmelstång.
[13] Då isl. har **kumbl** jämte **kuml**, är det icke säkert, att *b* i ngm. *kom̱bæl̥* enbart beror på *b*-inskott.

Digitized by Google

d står, liksom i fsv., mellan **ll** eller **nn** och ett följande **r** även sedan svarabhaktivokalen **ä** utvecklat sig (§ 18, 1), t. ex., fsv. **fulder**, ngm. *fuḷdær*, fsv. **sunder**, ngm. *suṇdær*, fsv. **þunder**, ngm. *tuṇdær*.

B) har övergått

1) > *ɖ* efter supradental: § 19, 2, t. ex. nsv. **ackord**, ngm. *akoṛɖ*, nsv. **lördag**, ngm. *loṛɖa*.

2) > *d* efter kakuminal (§ 20), t. ex. fsv. **bolde**, ngm. *boṭda*, fsv. **kyld**, ngm. *koṭd*.

3) > *ɟɟ* före *ɟ* i uddljud: § 21, t. ex. fsv. **diuper**, ngm. *ɟɟuṗ*, fsv. **diur**, ngm. *ɟɟuṛ*.

4) > *t* i ordet nsv. **malad**, ngm. *malạt*: § 11, 3. Sannolikt bör ursprunget till ngm. form *malạt* sökas i mlgt. **malat**. Jfr Söderwall Ordbok under **malata** f.

C) har åtminstone vid reducerad betoning assimilerats med ett föregående *n*: ngm. *ụtlenɪgg*, fsv. **utlänninger**. För assimilation även i starkton talar kanske[1] ngm. *kɪn* 'barn' (jfr ty. **kind**). Former, som sakna beviskraft, äro ngm. *grun* ~ nsv. **grund**[2] samt *mun*, nsv **mun**, och *tạn*, nsv **tand**, där *nn* med säkerhet återgår till fsv. **nn**.

För assimilation av **ld** > *ll* saknas belägg. Ngm. *gul* > nsv. **guld** har fsv. *ll*, ngm. *skulọst* ~ fsv. **skuldlös** har förlorat ett **d** på grund av konsonantträngsel. Ngm. *bɪhol* ~ fsv. **behald** återgår ytterst till en mlgt. form utan **d** och är f. ö. påverkat av den nsv. formen **behåll**. Se § 58, 5 jämte anm. Mot assimilation i starkton talar ngm. *kạldær* (§ 55, 2 b).

D) har bortfallit

1) inbjudande

a) i de vid sammansättning uppkomna konsonantgrupperna:

l—d—l: ngm. *skulọst*. jfr fsv. **skuldlös**

n—d—t, t. ex. fsv. **hand(a)tak**, ngm. *hạnṭạg*[3]

n—d—s, t. ex. fsv. **andsölis**, ngm. *ạnsọḷs*, fsv. **handske**[4], ngm. *hansk*

---

[1] Se dock Hellquist Sv. et. ordb. s. 310 om den urg. växlingen ***kenda-** ~ ***kenþa-**.

[2] Se Hellquist s. 203.

[3] Ngm. *kɪnbeɪn* nsv. **kindben** har icke förlorat något **d**. I nsv. **kind** är **d** sekundärt.

[4] I fsv. **handske** har **d** måhända aldrig uttalats. Ordet är lånat från mlgt. **hantsche**. Jfr Hellquist Sv. etym. ordb.

Digitized by Google

b) framför **n**, t. ex. nsv. **landnot**, ngm. *lanǫt*, nsv. **ordning**, ngm. *ǫrŋɪgg*, nsv. **vindnot**, ngm. *vɪnǫt*.

c) även framför andra konsonanter, t. ex. nsv. **adjö**, ngm. *ajǫ*, nsv. **landbonde**, ngm. *lambǫn*.

d) mellan vokal och följande konsonant, t. ex. nsv. **ledsna**, ngm. *leɪsn̥*, nsv. **städsla**, ngm. *stasl̥*, nsv. **ödmjukast**, ngm. *ɪmjukast*.

Undantag äro: nsv. **brudsäta**, ngm. *brudsęta*, dial. **kvällsäta** [1], ngm. *kvęldsɛtu*, dial. **källskjula**, ngm. *kęldskjulo*

2) utljudande isynnerhet efter vokal i jämförelsevis obetonad stavelse, t. ex. nsv. **Arvid**, ngm. *arve*.

ð.

§ 91. Fornspr. **ð** i äldsta tid tecknat med **þ**, senare med **dh**.

A) kvarstår ej såsom sådant, utan

B) har övergått

1) > *d* utom före **i** + vokal (se § 21), efter supradental (se § 19, 1) eller efter kakuminal (se § 20): § 18, 2, t. ex. fsv. **föþa**, ngm. *fǫdo*, fsv. **striþa**, ngm. *strɪd* vb., fsv. **väþia**, ngm. *vɛdɪ*, fsv. **väþer**, ngm. *vɛdær*.

Hit höra ock de obetonade *du*, *dɛ*, *dɪn*, *dɪt*, *dom* samt *dær*, *deɪras* och *dǫlɪk*: § 18, 2.

2) > *ḍ* efter supradental: § 19, 1, t. ex. fsv. **byrdha**, ngm. *bǫrḍo*, fsv. **iorþ**, ngm. *jǫrḍ*, fsv. **norþan**, ngm. *nǫrḍan*.

3) > *d* efter kakuminal (§ 20), t. ex. ngm. *fǫlḍ*, fsv. **fylgþe**.

4) **ð** > **þ** > **t** > *t* (marginalt) framför det tonlösa **s** i genit. *guts* fsv. **guz**: § 11, 3.

5) > *ḍ* i inljud, när **ð** skulle komma att i målet stå näst före *j*: § 21, t. ex. fsv. **smiþia**, ngm. *smɪḍjo*, fsv. **viþia**, ngm. *vɪḍjo*.

C) har assimilerats med ett följande **gh** (= ȝ) till *gg*: ngm. *frago*, jfr nsv. **fradga** < **fraþgha*.

D) har bortfallit

1) midljudande:

a) ursprungligen intervokaliskt, efterlämnande ersättningsförlängning, t. ex. isl. **bróðir**, ngm. *brǫr*, isl. **faðir**, ngm. *far*, isl. **móðir**, ngm. *mǫr*, isl. **siðan**, ngm. *san* [2]

---

[1] Se VII, Ordb. över De östsv. dial.

[2] I utskären förekommer *ȝan*.

Digitized by Google

b) framför konsonant (utom **i** + vokal: § 21).

α) ofta framför **s**, t. ex. fsv. **baþstuva**, ngm. *basto*, fsv. **gōþs**, ngm. *gos*, fsv. **häraþs-** ngm. *hæras-*, nsv. **Södergårds**, ngm. *sʏdærgoṛs*.

β) ofta framför **n**, t. ex. fsv. **klädhning**, ngm. *kɫenɪɣg*, nsv. **gudnåde**, ngm. *gunode*, nsv. **gunås**, ngm. *gunos*, fsv. **staþna**, ngm. *stan*.

γ) även framför andra konsonanter, t. ex. fsv. **bruþgummi**, ngm. *brugum*, fsv. **kiþlinger**, ngm. *kɪlɪɣg*, fsv. **guþmoþir**, ngm. *gumor*, nsv. **vidlyftig**. ngm. *vɪlʏfto*.

2) utljudande:

a) i pret. av 1:sta svaga konjugationens verb, som i målet utgå *-a*, t. ex. fsv. **ropadhe**, ngm. *ropa*, fsv. **skapaþe**, ngm. *skapa*, fsv. **talaþe**, nnm. *taɫa*.

b) i perf. particip av 1:sta svaga konjugationens verb, t. ex. fsv. **bandaþer**, ngm. *banda*, fsv. **vitiaþer**, ngm. *vɪʃsa*.

c) i avledningsändelserna **-aþer** och **-naþer**, t. ex. fsv. **manaþer**, ngm. *mona*, fsv. **marknaþer**, ngm. *maṛkna*.

d) i en mängd ord efter vokal, t. ex.

fsv. **altidh**	ngm.	*aḷtɪ*	fsv. **döþer**	ngm.	*dø*
baþ		*ba*	**kläþe**		*kɫe*
baþe [1]		*bo*	**röþer**		*rø*
bröþ		*brø*			

I flere av dessa ord har **þ** efter bortfall av slutljudande **a** och **e** blivit slutljudande.

Då jämte dessa former förekomma sådana med bevarat *d*, t. ex. *bɫad*, *bɫod*, *fred*, *gud*, *led*, *ved*, måste man antaga, att **þ** kvarstått såsom **d** ända till senaste tid. Då högsvenskt inflytande yttermera inverkat förvirrande, har ingen stadga kunnat vinnas. Jfr VII: Ped.-Purmom. § 192, 2, Pgm. 93, D 2, d. m. fl.

f.

§ 92. Äldre **f**.

A) bibehålles i allmänhet: § 24, 1, t. ex. fsv. **fiät**, ngm. *fjet*, fsv. **räfsa**, ngm. *refs*, fsv. **straffa**, ngm. *straf* vb.

B) har ersatts med *t*

i nsv. **Adolf**, ngm. *adoḷt*.

---

[1] Både (— och).

Digitized by Google

g.

§ 93 a. Äldre **g**

A) bibehålles i allmänhet såsom *g* (jfr § 23, 1), t. ex. ngm. *gaɣg*, fsv. **gangær**, ngm. *ogo* 'vågskvalp' jfr ngottl. **agga** 'dyning'.[1]

B) har övergått till *g* före *j* (§ 22), t. ex. fsv. **bryggia**, ngm. *brʏgjo*, fsv. **släggia**, ngm. *slægjo*, fsv. **ängiar**, ngm. *æŋgjar*.

gh.

§ 93 b. Äldre **gh**

A) har i allmänhet övergått till *g*, t. ex. fsv. **dröghia**, ngm. *drǫg*, fsv. **talgher**, ngm. *talg*, § 23, A, 1.

B) har övergått

1) > *k* i midljud i några ord före **s** samt före **t** (§ 16, 2), t. ex. ngm. *drykt* = fsv. **drykt**, nasn. av **drygher**, ngm. *hoks* > fsv. **hoxa** < **hoghsa*.

2) > *v* sporadiskt (§ 30, 2) t. ex. fsv. **gnagha**, ngm. *gnava*.

3) > *j* sporadiskt (§ 31, 2) t. ex. fsv. **draghit**, ngm. *drajɪ*, fsv. **slaghit**, ngm. *slajɪ*, fsv. **säghia**, ngm. *sæjja (sæj)*.

C) har bortfallit

1) inljudande

a) före ändelsen **s** i fsv. **fast(e)lax-**. ngm. *faslas-* och fsv. **valborgha-mässa** ngm. *valborsmes*; framför det suffixala *-st* i veckodagsnamnen nsv. **fredags**, ngm. *frɪdast*, nsv. **måndags**, ngm. *mondast* o. s. v. samt i fsv. **pingste**, ngm. *pɪnst*.

b) före **n** efter **u** eller **o** (Hultman De östsv. dial. § 1, 55), t. ex. nsv. **lugna**, ngm. *lun* vb. (jfr § 61, 2 med not 1), nsv. **mogna**, ngm. *monas*, nsv. **mogen**, ngm. *monɪ*.

c) i enskilda ord, t. ex. nsv. **badstuga**, ngm. *basto*, fsv. **foghadhe**, ngm. *fod*, nsv. **förstuga**, ngm. *forsto*, fsv. **foghl**, ngm. *fʊul*[2], isl. **júgr**, ngm. *jur*, fsv. **morghon**, ngm. *moron*, nsv. **spegel**, ngm. *spel*, fsv. **stighia**, ngm. *styo*, nsv. **välsigne**, ngm. *velsɪnɪ*.

2) i slutljud:

a) i grundtal (10-talen) efter bortfall av slutande **i**, t. ex. fsv. **þrätighi**, ngm. *tretɪ*, fsv. **siutighi**, ngm. *sutɪ*.

b) i en hel del ord, såsom fsv. **dragha (drogh)**, ngm. *dra (dro)*, nsv. **fartyg**, ngm. *fartʏ*, nsv. **fingerborg**, ngm. *fɪŋgær-*

[1] O. V. Wennersten Bidrag till en nygutnisk ordbok. Uppsala 1903. Gottländsk ordbok på grundval av C. och P. A. Säves samlingar, Uppsala Universitets Årsskrift 1919. Jfr ock Vendell Ordb. över de östsv. dial. sidd. 3 och 1068 f.

[2] *fogæl* är målets form; *fʊul* förekommer i utskären.

Digitized by Google

bor, isl. **ganga**, ngm. *gą*, nsv. **krig**, ngm. *krɨ*, nsv. **kriga**, ngm. *krɨ* vb, fsv. **krogher**, ngm. *krǫ*, fsv. **löghardagher**, ngm. *lǫrḍa*, fsv. **tok** (av **taka**), ngm. *tǫ*, nsv. **tåg**, ngm. *tǫ* m. fl.

c) i sammansättningar med **dag**, t. ex. nsv. **pingstdag**, ngm. *pɨnstda*.

d) i singularen av adjektiv på *-o*, *-u*, *-ɨ* (fsv. **-ogher**, **-ugher**). I pluralis anträffas *g* < **gh**. Exx. fsv. **avogher**, ngm. *ǫvo*, fsv. **liþugher**, ngm. *lɨdu*.

e) dessutom efter **r** i nsv. **Åberg**, ngm. *ǫbær*.

h.

§ 94. Äldre **h**

A) bibehålles i regeln: § 29, 1, t. ex. fsv. **hani**, ngm. *hana*, fsv: **hiti**, ngm. *hɨta*, fsv. **hus**, ngm. *hus*.

B) har bortfallit

1) uddljudande

a) framför konsonantiskt **i**, t. ex. fsv. **hiär**, ngm. *jær* (eller *jær*), fsv. **hion**, ngm. *jǫn*.

b) framför **v**, t. ex. fsv. **hvila**, ngm. *vɨl*, fsv. **hvaþan**, ngm. *vadan*.

c) i nsv. **hasp**, ngm. *aspa*.

d) i obetonad ställning, t. ex. fsv. **hon**, ngm. *on*, fsv. **hit**, ngm. *e*.

2) inljudande i sammansatta ord, såsom nsv. **båthus**, ngm. *botus*, nsv. **svinhus**, ngm. *svɨnus* m. fl.

Anm. I början av 1700-talet synes **h** före **v** ännu hava bestått såsom **k**, att sluta av en uppsats i en av prosten i Nagu Johan Salonius år 1735 författad, i manuskript föreliggande „Nagu Sockens Beskrivning“, där förf. på tal om seder och bruk nämner om att bonden i Nagu icke låter sitt tjenstefolk **„liggia länge och skekia samt qvilas på maten“**.

j fsv. *i*.

§ 95. Äldre konsonantiskt **i**

A) uppträder i allmänhet såsom *j*: § 31, 1, t. ex. fsv. **liugha**, ngm. *jug*, fsv. **rynkia**, ngm. *rʏŋkjo*, fsv. **skiuta**, ngm. *skjut*.

B) har övergått

1) i förbindelsen **ti**, **þi**, om därpå följer vokal, > *jʂ*: § 14, t. ex. fsv. **tiughu**, ngm. *jʂugu*, fsv. **þiuta**, ngm. *jʂut*.

2) > *ɨ* efter bortfall av följande vokal i vissa fall: § 68, 1 B, a och b, t. ex. fsv. **dylia**, ngm. *dolɨ*, nsv. **midje-(band)**,

Digitized by Google

ngm. *mɪdɪ-(ban̲d)*, fsv. **skilia**, ngm. *skɪlɪ*, fsv. **smidhio-**, ngm. *smɪdɪ-(kar̲)*, fsv. **ärja**, ngm. *ærɪ*.

C) har bortfallit

1) midljudande

a) i verbalavdelningen **-ia** (**ja**) efter **g** och **k**, t. ex. fsv. **tänkia**, ngm. *teŋ̣k*, fsv. **tälghia**, ngm. *tælɣ*, fsv. **läggia**, ngm. *leg*.

I former sådana som fsv. **sätia**, ngm. *seta*, fsv. **sitia**, ngm. *sɪta*, fsv. **häfia**, ngm. *heva*, fsv. **vilia**, ngm. *vɪla* m. fl., förklaras förlusten av **i** genom analogi med sådana former, som redan i fsv. saknade **i**, eller genom inflytande från hsv.

b) i enskilda ord, t. ex. nsv. **näjlika**, ngm. *nelɪka*. Jfr ock § 51, 6 om **Reinhold**, som i hsv. uttalas med **j**.

2) utljudande i nsv. **butelj**, ngm. *putel̲*, nsv. **kadrilj**, ngm. *gadrɪl̲* och nsv. **timotej**, ngm. *tɪmute̲*.

Anm. Hsv. **j** efter vokal återges i ngm. vanligen med *ɣ*. Se anm. 4 till § 122.

k.

§ 96. Äldre **k**

A) bibehålles i regeln såsom *k*: § 16, 1, t. ex. fsv. **ek**, ngm. *eɣk*, fsv. **koma**, ngm. *koma*, fsv. **vika**, ngm. *vɪku*, fsv. **öka**, ngm. *o̲k*.

B) har övergått

1) > *k* före **j**: § 15, t. ex. fsv. **lykkia**, ngm. *lʏkjo*, fsv. **skiorta**, ngm. *skjo̲ɾto*, fsv. **skiuta**, ngm. *skjʉt*.

2) > *g* sporadiskt i relativt obetonad ställning: § 23, 2, t. ex. fsv. **bakare**, ngm. *bagar*, fsv. **bikare**, ngm. *bɪgar*, fsv. **pika**, ngm. *pɪ̣ga*.

3) > *f* sporadiskt: § 24, 2 b, t. ex. fsv. **lokt**, ngm. *loft*.

C) har bortfallit

1) midljudande:

a) i obetonad stavelse mellan vokal och tonlös konsonant i orden: nsv. **karaktär**, ngm. *karato̲r*, nsv. **spektakel**, ngm. *spɪtakæl*.

b) i orden:

fsv. **längta**	ngm. *leṇt*
nsv. **längtan**	„ *leṇto*
„ **sankt**	„ *saṇt*

c) ofta i förbindelsen **s—k—t** hos adjektiv i neutr., t. ex.

fsv. **friskt**	ngm. *frɪst*
färskt	*fæṛst*
nsv. **spanskt**	*spanst*

Digitized by Google

d) före **s** i byanamn slutande på ändelsen **-lax**, t. ex.

nsv. **Hangslax**	ngm.	*haŋklas*
Kviflax		*kuɬas*
Samplax		*samplas*
Wecklax		*veklɬas.*

e) Intervokaliskt i svagton. Utvecklingen har här gått genom stadierna **k** > ʒ > noll.

fsv. **nokor**	ngm.	*nan* m., *naun* f.
„ **taka**	„	*ta*

2) utljudande i orden:

fsv. **iak**	ngm.	*ja*	fsv. **sik**	ngm.	*se*
mik		*me*	**tok**		*to*
nsv. **och**		*o*	**þik**		*te* l. *de.*

l.

§ 97. Äldre **l**

A) bibehålles som *l* i de fall, som icke inrymmas under mom. B. Se § 33, 1, t. ex. fsv. **kil**, ngm. *kil*, fsv. **läsa**, ngm. *lesa*, fsv. **salt** ngm. *salt*, fsv. **skuld**, ngm. *skuld*, fsv. **slakta**, ngm. *slakt* vb., fsv. **ull**, ngm. *ul* fsv. **vilia**, ngm. *vila.*

B) har övergått

1) > *l* efter supradental: § 34, t. ex. fsv. **farliker**, ngm. *farlik*, fsv. **pärla**, ngm. *pærlo.*

2) > *ɬ* [1] i in- och slutljud efter vissa regler: § 35, 1, t. ex. ä.nsv. **balia**, ngm. *balɬjo* fsv. **golf**, ngm. *goɬv*, fsv. **klokka**, ngm. *klɬoko*, fsv. **mule**, ngm. *mula*, fsv. **skala**, ngm. *skaɬ* vb., fsv. **skiul**, ngm. *skjuɬ*, fsv. **talgher**, ngm. *talg*, fsv. **älf**, ngm. *ælv.*

I förbindelsen **ls**, efter vokalerna **a, o, u** såsom korta, hava arvord *ɬ*, lånord däremot *l*, t. ex. fsv. **hals**, ngm. *haɬs*, *suls* 'en dans' (33, 1 B, c.)

C) har bortfallit:

1) uddljudande framför i (j), t. ex. fsv. **liugha**, ngm. *jug* fsv. **lius**, ngm. *jus*, fsv. **liuske**, ngm. *juska*, fsv. **liuþ**, ngm. *jud*

2) midljudande i obetonad stavelse i orden:

fsv. **hol(i)kin**	ngm.	*hokon*	fsv. **thol(i)kin**	ngm.	*tokon*
kärling		*kærgg*	**väruld**		*værd*

Förenkling av inljudande **ll** föreligger i ngm. *dɔsler*, nsv. **destillera.**

Om något bortfall av **l** i *kɪta*, nsv. **kittla** kan man ej tala. *kɪta* är sannolikt lika ursprungligt som **kittla**, vilket väl är att anse som en avledning därav. I norrländska och norska

[1] Jfr not 4 på s. 27 (§ 35, 1).

Digitized by Google

mål förefinnas former sådana som **keta, kitta, kita.** Däremot synas sådana i fno. literaturspråket icke kunna anträffas, ej heller i andra germanska munarter, som dock hava **l**-avledningar.

3) utljudande i orden:

fsv. **karl,** ngm. *kaar,* nsv. **skall,** ngm. *ska,* nsv. **skulle,** ngm. *sku,* fsv. **til,** ngm. *tɪ.* Förenkling av slutljudande *l* föreligger i ngm. *mɪtal,* nsv. **metall.**

m.

§ 98. Äldre **m**

A) bibehålles i allmänhet: § 37, 1, t. ex. fsv. **lamb,** ngm. *lamb,* fsv. **miöl,** ngm. *mjøl,* fsv. **skam,** ngm. *skam,* fsv. **ömber,** ngm. *ømbær.*

B) har övergått

1) > *n* framför **t** sporadiskt: § 38, 2, t. ex. fsv. **grymta,** ngm. *grynt,* fsv. **hämta,** ngm. *hent* samt framför **s** i nsv. **plumsa,** ngm. *plʏns.*

2) > *g* sporadiskt framför **k**: § 43, 2, t. ex. fsv. **iämka,** ngm. *jeŋk,* fsv. **ömka,** ngm. *ygk.*

C) har bortfallit i nsv. **al(ma)nacka,** ngm. *alʏnako,* nsv. **omkring,** ngm. *okrɪgg* [1], nsv. **omkull,** ngm. *okul* [1].

n.

§ 99. Äldre **n**

A) bibehålles i allmänhet: § 38, 1, t. ex. fsv. **binda,** ngm. *bɪnd,* fsv. **ränna,** ngm. *reno,* fsv. **sten,** ngm. *steɪn,* fsv. **trana,** ngm. *trenu.*

B) har övergått

1) > *ŋ* efter supradental: § 39, t. ex. fsv. **korn,** ngm. *korŋ,* fsv. **qvärn,** ngm. *kvœrŋ,* fsv. **torn,** ngm. *torŋ.*

2) > *n* efter kakuminal: § 40, t. ex. fsv. **aln,** ngm. *alʏn,* fsv. **molna,** ngm. *molʏn* vb., fsv. **stolen,** ngm. *stolʏn.*

3) > *ɲ* (dentipalatalt) före **j**: § 41, t. ex. ä.nsv. **niupa,** ngm. *ɲjup,* fsv. **niure,** ngm. *ɲjura,* ä.nsv. **tränjon,** ngm. *treɲjon.*

4) > *ɲ* (prepalatalt) före **g** och **k,** där dessa i målet återgivas med *g* och *k*: § 42, t. ex. fsv. **rynkia,** ngm. *rynkjo,* fsv. **ängiar,** ngm. *eŋgjar,* fsv. **änkia,** ngm. *eŋkja.*

5) > *g* framför *g* och *k,* där dock uttalet *g* utan tvivel är ursprungligt (se Noreen: Altisl. Gr.[2] § 41, 2). Jfr § 43, 1,

[1] Jfr Hagfors, Gkb. § 114, not 5.

Digitized by Google

t. ex. fsv. **siunka**, ngm. *sǫg̱k̲*, fsv. **stang**, ngm. *stag̱g*, fsv. **sänkia**, ngm. *seg̱k̲*, fsv. **þranger**, ngm. *trag̱gær*.

Anm. Beträffande det äldre *g̱*-ljudets sporadiska övergång till *n* framför **s** och **t** se § 38, 3, t. ex. fsv. **pingizdagher**, ngm. *pi̱nsda*, fsv. **sankte**, ngm. *san̥t̲*.

6) > *m* sporadiskt: § 37, 2, t. ex. nsv. **Finby**, ngm. *fym̲by*, nsv. **kontrakt**, ngm. *kom̥t̲rak̲t*, nsv. **Strandby**, ngm. *stram̲by*.

7) > *l* i fsv. **ärin**, ngm. *ærɪld*: § 33, 2.

C) har assimilerats

1) med ett föregående **m**, t. ex.

fsv. **famn**	ngm. *fam̲*		nsv. **namnet**	ngm. *nam̲e*	
hamn	*ham̲*		fsv. **nämna**	*nem̲*	
iämn	*jem̲*		**stamn**	*stam̲*	
namn	*nam̲*		nsv. **sömnlös**	*sǫm̲lǫs*	

2) med följande *g̱*-ljud, sedan i målet obetonad, kort vokal synkoperats i fsv. **penningar**, ngm. *peg̱gar*, nsv. **strömming**, ngm. *strǫmg*[1].

D) har bortfallit

1) midljudande

a) före **s**

α) i best. formen genit. sing. i alla fem. ord samt i de mask., som i best. form nom., sing. antaga **-in**, t. ex. nsv. **brons**, ngm. *brǫes*, nsv. **svalans**, ngm. *svaḷus*, nsv. **ryggens**, ngm. *ryg̱ɪs*.

β) i följande former:

nsv.	***aftons**	ngm. *aftost*[2]
fsv.	**barnsliker**	*ba̱r̥s̥lɪ*
	barnsäng	*ba̱r̥s̥eg̱g*
nsv.	**barnsöl**	*ba̱r̥s̥ǫḷ*
	brännvinsbröd	*bren̲vɪsbrǫ*
	morgonvard	*morosvo̱r̥d̲*

Likaså utstötes ett enkelt, slutljudande **-n** före genetivmärket i personnamn, t. ex. **Hermans**, ngm. *hær̲mas*.

b) i enstaka ord:

nsv.	**fruntimmer**	ngm. *fru̲tɪm̲bær*
	perpendikel	*tær̥pɪtɪkɪl*
	kommendera	*kom̲de̲r*
	rekommendera	*rɪkom̲de̲r*

2) slutljudande:

a) efter bortfall av slutljudande vokal, åtminstone i

---

[1] Även *strǫmɪg̱g*.

[2] I går afton.

Digitized by Google

fsv. **hälgona mässa,** ngm. *hæɫgomes̱*
ikurni *ɪkur*
kunna *kun* [1]

b) i enstaka ord, t. ex. fsv. **alun,** ngm. *aɫu,* nsv. **myrten,** ngm. *myɒṛṯ.* [2]

p.

§ 100. Äldre **p**

A) bibehålles i allmänhet: § 10, t. ex. fsv. **drap,** ngm. *dra̱p.* fsv. **planka,** ngm. *pɫag̱ko,* fsv. **spadhi,** ngm. *spada,* fsv. **sproti,** ngm. *sprota.*

B) har övergått

> *f* framför **t** i starktonig stavelse: § 24, 2 a, t. ex. fsv. **apton,** ngm. *afton,* fsv. **opta,** ngm. *ofta,* fsv. **skript,** ngm. *skrɪft* samt i vissa fall framför **s** (jfr § 10, anm. 2 och 24 2 b), t. ex. isl. **glefsa,** no. dial. **glepsa,** ngm. *gɫefs.*

I yngre lånord bibehåller sig dock **p** i denna ställning: § 10, anm. 1, t. ex. nsv. **kapten,** ngm. *kapteɪ̯n,*

C) har assimilerats med ett efterföljande **t** i fsv. **äptir, äptarster,** ngm. *eṯ, eṯaṛs̱t,* nsv. **bakefter,** ngm. *bakeṯ*: §11, B, d. Om denna vanliga assimilation i detta ord se Leffler Kons. sid. 61.

D) har bortfallit

uddljudande i nsv. **psalm,** ngm. *sal̲m* [3] och nsv. **psaltarn,** ngm. *saḷṯaṛŋ* [3] samt midljudande i fsv. **stiupfaþir,** ngm. *sṭs̱ɵfar.*

r.

§ 101. Äldre **r**

A) bibehålles i regeln: § 36, 1. t. ex. fsv. **aker,** ngm. *o̱kær,* fsv. **röter,** ngm. *rɵ̱tær,* fsv. **storkin,** ngm. *stoṛk̲ɪn,* fsv. **sväria,** ngm. *sværɪ,*

B) har övergått

1) > *ɫ̲* sporadiskt: § 35, 2, t. ex. fsv. **flätur,** ngm. *fjetuɫ,* nsv. **krita,** ngm. *kɫɪ̲to,* nsv. **masur,** ngm. *masuɫ.*

2) > *m,* åtminstone skenbart i ordet nsv. **varför,** ngm. *vamfɵr*: § 37, 3.

C) har assimilerats

---

[1] I obet. ställning. Egentligen kan man ej säga att **n**-ljudet bortfallit; det långa n-ljudet har förkortats i obet. ställning.

[2] Hsv. **myrten** har uppfattats som bestämd form.

[3] Alternativt inskjutes *e* mellan **p** och **s**: *pesal̲m* och *pesaḷṯaṛŋ.*

Digitized by Google

1) med ett följande **n** i fsv. **barn**, ngm. *bo̱n* [1], fsv. ***hiärna-na** 'här', ngm. *je̱nan*, fsv. ***hvar-na**, ngm. *va̱n*, fsv. **kiärni**, ngm. *ke̱na*, fsv. ***þärna-na** 'där', ngm. *te̱nan*, fsv. **varn**, ngm. *vo̱n*.

2) med ett följande **l** i

nsv. **arlekin**	ngm.	*alɪk*
fsv. **besynnerlig**		*bɪsʏn̲lɪ*
farliker		*fa̱lɪ*
nsv. **orlovsedel**		*o̱ɫos̱ɪdɪl*

3) dessutom med ett följande **f** i nsv. **farfar**, ngm. *fafar*, nsv. **därför**, ngm. *tefær*, nsv. **vårfrudagen**, ngm. *vofærḍa̱gɪn* l. *fofæṛḍaen*.

D) har bortfallit

1) inljudande

ur verbens indikativ presens-ändelse, då passivändelsen **-s** tillägges, t. ex. nsv. pres. indikativ **narrar**, ngm. pres. indik. passiv. *na̱ras* (jfr Noreen, Aisl. Gr.[2] § 470, 2 a).

2) utljudande

a) i flerstaviga adjektiv i positiv, t. ex. fsv. **aldrogher**, ngm. *ol̲dro*, fsv. **skyldugher**, ngm. *skʏl̲do*,

b) vacklande är **r** i tvåstaviga adjektiv [2], t. ex.

fsv. **langer**	ngm.	*laɣg* l. *laɣgær*
milder		*mɪl̲d* l. *mɪl̲dær*
svaker		*sva̱g* l. *sva̱gær*,

c) alltid i adjektivens superlativ [2], t. ex.

fsv. **fläster**	ngm.	*fɫes̱t*
mäster		*mes̱t*,

d) i böjningsformer, t. ex. nsv. **pojkarna**, ngm. *poʒkana*, nsv. **karlarna**, ngm. *karana*,

e) i enskilda ord, huvudsakligen då dessas ställning i satsen är mindre betonad, t. ex.

nsv. **allra**	ngm. *al̲*	fsv. **undir**	ngm. *un̲dɪ*
fsv. **fuller**	*fuɫ*	**vara**	*va*
fyrir	*fʏrɪ*	nsv. **är**	*e.*
nsv. **har**	*ha*		

s.

§ 102. Äldre **s**

A) bibehålles i allmänhet: § 25, 1, t. ex. fsv. **hus**, ngm. *hu̱s*, fsv. **häster**, ngm. *hes̱t*, fsv. **spini**, ngm. *spɪna*, fsv. **stighi**, ngm. *stɪga*.

---

[1] Förekommer blott i utskären. Målets form är *ba̱ṛŋ*.

[2] Jfr § 126 anm.

Digitized by Google

B) har övergått

1) > *ʂ* efter supradental: § 26, A, t. ex. fsv. **fors**, ngm. *toṛʂ*, fsv. **þorsdagher**, ngm. *to̱ṛʂḍa*, fsv. **þorsker**, ngm. *toṛʂk*.

2) > *s* efter kakuminal: § 27, t. ex. fsv. **andsylis**, isl. **andsólis**, ngm. *ansǫɫs*, fsv. **dylsker**, ngm. *dǫɫsk*, fsv. **solskin**, ngm. *sǫɫskɪ̱n*.

3) > *ɭ* sporadiskt: § 32, t. ex. fsv. **hasl**, ngm. *haɭl̥*, y.fsv. **rossla**, ngm. *roɭl̥*, fsv. **þistil**, jfr ngm. *tɪ̱ɭla*.

4) > *ʂ*

si (**sj**) före vokal > *ʂ*: § 28, 1, t. ex. fsv. **siunga**, ngm. *ʂǫŋg*, fsv. **siu**, ngm. *ʂu̱*, fsv. **siäl**, ngm. *ʂæɫ*, fsv. **äsia**, ngm. *eʂo*.

C) har bortfallit

uddljudande i fsv. **skorsten**, ngm. *koṛʂteɪ̱n*.

ʃ.

§ 103 a. Nsv. *ʃ*-ljud

A) bibehålles såsom *ʂ* i unga lånord: § 28, 2, t. ex. nsv. **auktion**, ngm. *aḵʂǫ̱n*

B) har övergått sporadiskt i några från nsv. under mycket sen tid inkomna ord > *s*: § 25, 2, t. ex. nsv. **brosch**, ngm. *bros̱*, nsv. **logis**, ngm. *lusɪ̱*, **punsch** ngm. *puns*.

t.

§ 103 b. Äldre **t**

A) bibehålles i allmänhet såsom *t* (marginalt): § 11, 1, t. ex. fsv. **botn**, ngm. *botn̥*, fsv. **gata**, ngm. *gatu*, fsv. **taska**, ngm. *tas̱ko*, fsv. **time**, ngm. *tɪ̱ma*, fsv. **ypit**, ngm. *ʏpɪt*.

B) har övergått:

1) > *t* (målets supradentala **t**-ljud) efter supradental: 12 A, t. ex. fsv. **bort**, ngm. *boṛṭ*, fsv. **svarter**, ngm. *svaṛṭ*, fsv. **ärta**, isl. **erta**, ngm. *ɪṛṭ*.

2) > *ʈ* (målets kakuminata **t**-ljud) efter kakuminal: § 13 t. ex. fsv. **halt** (neutr. av **hal**), ngm. *ha̱ɫʈ*, fsv. **snalt**, nsv. **snålt**, ngm. *snǫɫʈ*.

3) **ti** före vokal såväl i uddljud som inuti ord > *ʈʂ*: § 14, 1 t. ex. fsv. **lätias**, ngm. *leʈʂas*, fsv. **tiugha**, ngm. *ʈʂu̱vo*, fsv. **stiäla**, ngm. *sʈʂæɫa*.

4) > *d* sporadiskt: § 18, 3, t. ex. fsv. **hit**, ngm. *hɪ̱d*, fsv. **þit**, ngm. *tɪ̱d*.

5) > *k* före *ɟ*: § 15 i fi. **laitio**, ngm. *laɪ̱ḵɟo*.

6) > *ɭ* sporadiskt framför **l**: § 32, t. ex. fsv. **nätla**, ngm. *neɭ̱la*, fsv. **vatle**, ngm. *vaɭ̱la*.

Digitized by Google

C) har bortfallit (eller assimilerats)

1) midljudande

a) oftast framför ett till samma enkla ord hörande **s**, t. ex. nsv. **betslar**, ngm. *bɪslar*, nsv. **lots**, ngm. *lǫs*, nsv. **plats**, ngm. *plɣaş*, nsv. **skjuts**, ngm. *skjuş*, nsv. **skjutsa**, ngm. *skjuş* vb.

b) ur ljudförbindelsen **s-t-n** åtminstone i nsv. **fastna**, ngm. *fasn̥*, nsv. **gistna**, ngm. *gɪsn̥*, nsv. **kristna**, ngm. *krɪsn̥*, nsv. **tystna**, ngm. *tɣsn̥*.

samt dessutom i nsv. **flintskallig**, ngm. *flɣnskalo*, nsv. **just som**, ngm. *juşom*, nsv. **pingstdag**, ngm. *pɪnsda*, nsv. **fastlagstiden**, ngm. *faslastɪdn̥*, fsv. **destillera**, ngm. *dɪsleːr*.

2) slutljudande efter svagtonig vokal

a) i neutrum av suffigerade artikeln i sing., t, ex.

fsv. **bandet**	ngm. *bande*	fsv. **skalit**	ngm. *skaːlɐ*
bältet	*belte*	**skäggit**	*skegɐ*
nättet	*nete*	**þakit**	*taːkɐ*
ropet	*roːpɐ*		

b) i supinum och neutr. av part. passivum hos 1:sta svaga och de starka konjugat. verb, t. ex.

fsv. **drivit**	ngm. *drɪvɪ*	fsv. **skutit**	ngm. *skutɪ*
kallat	*kaːla*	**vaknat**	*vakna*
skrunnit	*skrunɪ*		

c) dessutom i

fsv. **annat**	ngm. *ana*	fsv. **mykit**	*mɣkɣ* [1]
hit	*he(ɐ)*	nsv. **något**	*naga*
hvat	*va*	„ **något**	*nogo* (adv.)
litit	*liːte*	fsv. **tholikit**	*toko*

þ.

§ 103 c. Äldre **þ**

A) bibehålles aldrig, utan

B) har övergått

1) > *t* (marginalt) i uddljud, utom före **i** + vokal: § 11, 2, t. ex. **þing**, ngm. *tɪŋg*, **þola**, ngm. *tolɐ*, fsv. **þumi**, ngm. *tuːma*.

Den urgamla växlingen mellan **t** (**þ**) och **d** (**ð**) i pronomina beroende på deras användning i accentuerad eller oaccentuerad ställning förefinnes även i ngm. I betonad ställning brukas *tu*, *teːg*, *tɪn* o. s. v., i obetonad åter former med uddljudande *d*: § 11, 2 och 18, 2.

---

[1] Även *mɣkɪ*.

Digitized by Google

2) **þi** före vokal i uddljud > *ʝʂ*: § 14, 2, t. ex. fsv. **þiur**, ngm. *ʝʂu̱r*, fsv. **þiuta**, ngm. *ʝʂu̱t*, **þiäna**, ngm. *ʝʂe̱n*.

3) > *r* i fsv. **öþla**, ngm. *æ̱ṛḷa*: § 36, 2.

4) > *s* i fsv. **maþker**, ngm. *mas̱k*: § 25, 3.

5) > *h* i fsv. **þat (þet)**, ngm. *he̱d*, *he*: § 29, 2.

Beträffande orden nsv. **han hårde**, ngm. *han ho̱ɫa*, fsv. **svarter**, ngm. *svo̱ɫd* och fsv. **virþa**, ngm. *vo̱ɫ* hänvisas till § 35, 2.

C) har assimilerats med **l** till *ḻ* i fsv. **bruþlop**, ngm. *brʏḻop*.

Om ngm. *skuḻo̱s*, nsv. **skuldlös** se ovan § 90 D 1 a.

v.

§ 103 e. Äldre **v**

A) bibehålles i allmänhet: § 30, 1, t. ex. fsv. **arf**, ngm. *aṟv*, fsv. **liva**, ngm. *lɪva*, fsv. **tolf**, ngm. *toɫ̱v*, fsv. **vita**, ngm. *vɪta*, fsv. **väver**, ngm. *ve̱v*.

B) har bortfallit

1) omedelbart efter långt **o**- och **u**-ljud [1] (utom i sammansättningar med långt, slutet **o**), t. ex.

fsv.	**duva**	ngm.	*du̱a*	fsv.	**iuver**	ngm.	*ju̱r*
	gruva		*gru̱*		**prova**		*pro̱* vb.
	gruveliker		*gru̱ɫɪ*		**uver**		*u̱*
nsv.	**hovtång**		*ho̱tag̱g*		**vof**		*vo̱* [2]

Däremot nsv. **oväntad**, ngm. *o̱ven̥ṯa*.

v kvarstår i kort rotstavelse, om denna efterföljes av **i** (jfr Hultman: De östsv. dial. § 9, 14) t. ex. **kluvit**, ngm. *kɫuvɪ*.

2) inljudande i orden *hæras̱*- och *lans̱ʏnɪg̱g* samt i *stʏ*-, hsv. **stjuf**- i sammansättningar.

3) utljudande i enskilda ord, t. ex. fsv. **blef**, ngm. *bɫ̱e̱ɪ̯*, fsv. **geva**, ngm. *ge̱*, fsv. **hava**, ngm. *ha̱*, nsv. **halvpund**, ngm. *haɫ̥pund*, nsv. **halvstop**, ngm. *haɫʂt̥o̱p*, nsv. **Olov**, ngm. *o̱ɫo*, fsv. **siälfsvald**, ngm. *ʂøɫʂvaḻd*.

4) uddljudande i ngm. *ro̱k*, nsv. **vråk**.

---

[1] Jfr Hultman De östsv. dial. § 1, 55 och § 9, 14.

[2] Vävde av väva.

Digitized by Google

II. Vokalerna.

A. I betonad stavelse.

a) Enkla vokaler.

Långt *a*.

§ 104. Äldre långt **a**

A) bibehålles som *a̲*

a) endast i ett fåtal äldre ord: § 55, 1 a, t. ex. fsv. **ābrot**, nsv. **abrodd** l. **åbrodd**, ngm. *a̲brod̲*, fsv. **gā**, ngm. *ga̲*, fsv. **stā**, ngm. *sta̲*,

b) i ett antal från hsv. eller genom hsv. förmedling lånade ord: § 55, 1 b, t. ex. nsv. **ana**, ngm. *a̲n*, nsv. **schal**, ngm. *ʂa̲l*, nsv. **vapen**, ngm. *va̲pn̥*.

B) har övergått

1) i regeln > *o̲*: § 57, 2, t. ex. fsv. **krāka**, ngm. *kro̲ka*, fsv. **sār**, ngm. *so̲r*, fsv. **vāter**, ngm. *vo̲t*.

Hit höra även en mängd ord, såsom fsv. **barni**, ngm. *bo̲n*, fsv. **garþer**, ngm. *go̲rd̲* m. fl., ehuru **a**-ljudet i dessa urspr. varit kort, men tidigt förlängts ffr **rþ** (**rð**) och **rn**.

2) > *ă* sporadiskt: § 56, 1 b, t. ex. fsv. **kāpa**, ngm. *kapo*, fsv. **nāt**, ngm. *nat̲* samt i nsv. **Daniel**, ngm. *danɪl*. Om ngm. *basa* se s. 48 not 3.

3) > *o* sporadiskt

a) förkortat framför geminata eller konsonantförbindelse i några ord: § 58, 6 a, t. ex. fsv. **āsikkia**, ngm. *o̲ska*, fsv. **ātta**, ngm. *o̲ta*, fsv. **vārn**, ngm. *vo̲n̲*.

b) förkortat i relativt obetonad ställning: § 58, 6 b, t. ex. nsv. **blåbär**, ngm. *blɔbæ̲r*, fsv. **fāra-hūs**, ngm. *forus*.

Kort *a*.

§ 105. Äldre kort **a**

A) bibehålles i regeln såsom **ă**: § 56, 1 a, t. ex. fsv. **gamal**, ngm. *gamal̥*, fsv. **kallaþe**, ngm. *kal̥a*, fsv. **lamb**, ngm. *la̲mb*, fsv. **land**, ngm. *la̲nd*, fsv. **tang**, ngm. *tagg*, fsv. **vatn**, ngm. *vat̲n̥*.

B) har övergått

1) > *a* i allmänhet framför kort slutljudande konsonant i enstaviga ord: § 55, 2 a, t. ex. fsv. **al**, nsv. *a̲l̥*, fsv. **bar**, ngm. *ba̲r*; framför ursprungligt **ld** i ordet fsv. **kalder**, ngm. *kal̥dær*, framför **ln** i fsv. **aln**, ngm. *a̲l̥n*, fför **rl** i fsv. **karl**, ngm. *ka̲r*, ffr **rþ** i isl. **varta**, ngm. *va̲r̥to* samt ffr sekundärt **ln** i nsv. **al(ma)nacka**, ngm. *a̲l̥nak̲o* (se § 55, 2 b); ffr **g** eller **v** +

Digitized by Google

konsonant: § 55, 2 c, t. ex. fsv. **hafre**, ngm. *havra*; då vokal i följd av konsonantbortfall erhållit ersättningsförlängning: § 55, 2 d, t. ex. fsv. **dragha**, ngm. *dra*; i enskilda ord beroende på invärkan från hsv. eller annan dialekt: § 55, 2 e, t. ex. fsv. **apa**, isl. **api**, ngm. *apa*.

2) > *e* i enskilda ord: § 52, 2, t. ex. ngm. *ledu*, fsv. **laþa**.

3) > *ŏ* sporadiskt i några få ord framför urspr. **ld**: § 58, 5, t. ex. fsv. **alder**, ngm. *oldær* samt i fsv. **at**, ngm. *ot*.

4) > *o* sporadiskt uti ett antal ord: § 57, 3, t. ex. fsv. **aka**, ngm. *ok*, fsv. **ater**, ngm. *otær*.

5) > *aʒ*

a) i ställning framför ett **j**, som representerar fsv. **gh**: § 66, 2 a, i fsv. **draghit**, ngm. *draʒʒı* och fsv. **slaghit**, ngm. *slaʒʒı*. Analogibildningar till dessa äro *staʒʒı* och *taʒʒı*. Jfr § 31, 2.

b) i ställning framför hsv. **j**: § 66, 2 b i nsv. **kaja**, ngm. *kaʒʒa* och nsv. **Maja**, ngm. *maʒʒa*.

c) i ställning framför **sk** i några ord: § 66, 2 c, t. ex. nsv. **plaska**, ngm. *plʏaʒsk*.

Långt *e*.

§ 106. Äldre långt **e**

A) bibehålles såsom *e*

1) i verb med den lågtyska ändelsen **-ēra**: § 51, 4 a, t. ex. nsv. **regera**, ngm. *rıgær*, nsv. **värdera**, ngm. *værdær*.

2) i avledningsändelsen **-ēring**: § 51, 4 b, t. ex. nsv. **mundering**, ngm. *mundærıgg*.

3) i åtskilliga från nsv. eller genom nsv. förmedling lånade ord: § 51, 4 c, d, t. ex. nsv. **Erik**, ngm. *ærık*, nsv. **fred**, ngm. *fred*, nsv. **smed**, ngm. *smed*

B) har övergått

1) > *ø*: § 47, 5, i fsv. **hēmsker**, ngm. *hømsk*.

2) > *o* möjligen i fsv. **þēm**, ngm. *tom*. Se § 58, 7.

3) > *ı* i fsv. **hēlagher**, isl. **heilagr**, ngm. *hılı*. Se § 45, 5.

C) Har i en mängd yngre lånord ersatts med *aʒ* genom ljudsubstitution, t. ex. fsv. **brēf**, ngm. *braʒv*.

Långt *i*.

§ 107. Äldre långt **i**

A) bibehålles

1) som *ı*: § 44, 1.

a) i ord av äldre ursprung: § 44, 1, t. ex. fsv. **is**, ngm. *ıs*, fsv. **ister**, ngm. *ıstær*, fsv. **vik**, ngm. *vık*

Digitized by Google

b) i unga låneord av främmande ursprung, vilka genom hsv. förmedling inkommit i dialekten: § 44, 1, t. ex. nsv. **musik**, ngm. *musɨk*.

B) har övergått

1) > *ɨ* sporadiskt i obet. ställning: § 45, 2, t. ex. fsv. **i**, ngm. *ɨ*, fsv. **granris**, ngm. *granrɪs*.

2) > *y* sporadiskt: § 46, 2, t. ex. nsv. **livstycke**, ngm. *lystɣk*, fsv. **stia**, ngm. *styo*.

Kort *i*.

§ 108. Äldre kort **i**

A) bibehålles i regeln som *ɨ*: § 45, 1, t. ex. fsv. **fina**, ngm. *fɪnu*, fsv. **klibba**, ngm. *klɪb*, fsv. **klippa**, ngm. *klɪp* vb, fsv. **liva**, ngm. *lɪva*, fsv. **tin**, ngm. *tɪn*, fsv. **vita**, ngm. *vɪta*.

B) har övergått

1) > *ɪ* i nsv. **rissla**, ngm. *rɪsl*: § 44, 2.

2) > *e* sporadiskt: § 51, 5, t. ex. nsv. **mig**, ngm. *meg*.

3) > *e* a) sporadiskt: § 52, 3 a, t. ex. fsv. **spil**, ngm. *spel*. b) sporadiskt: § 52, 3 b, t. ex. fsv. **mik**, ngm. *me*.

4) > *æ* i fsv. **kirna**, ngm. *kærɳo*: § 53, 2.

5) > *ɣ* sporadiskt: § 47, 4, t. ex. fsv. **bipia**, ngm. *bɣdɣ* l. *bɣdɪ*, fsv. **impa**, ngm. *ɣmp*.

6) > *eɪ* i nsv. **tvist** vb. och subst., ngm. *tveɪst* vb. och subst.: § 63, 3.

Långt *o*.

§ 109. Äldre långt **o**

A) bibehålles

1) i regeln såsom *o*: § 59, 1, t. ex. fsv. **klōker**, ngm. *klɤok*, fsv. **sōl**, ngm. *sok*, isl. **tróða**, ngm. *trodo*, fsv. **tōmber**, ngm. *tombær*.

B) har övergått

1) > *o* i nsv. **historia**, ngm. *hɪstorɲo* och nsv. **tomasmässa**, ngm. *tomasmes*: § 58, 8.

2) > *o* i orden isl. **sniór**, ngm. *sno* och isl. **sjór**, ngm. *so*: § 48, 3.

3) > *ŭ* i nsv. **cikoria**, ngm. *sɪguɾɟe*, nsv. **tobak**, ngm. *tubak* (§ 62, 2).

Anm. I ngm. *lokka* (§ 60, 2) är *o* substituerat för fi. **uo** < **ō**.

C) har förkortats i preteritalformerna hörande till verben av den s. k. tredje klassen i nsv., t. ex. ngm. *bod*, fsv. **bōþe**,

Digitized by Google

nsv. **bodde**, ngm. *bøṯ*, nsv. **bott**, ngm. *røḏ*, jfr fsv. **rōþo**, nsv. **rodde**, ngm. *røṯ*, nsv. **rott**. Jfr § 60, 1.

Kort *o*.

§ 110. Äldre kort **o**

A) bibehålles

i regeln som *o*: § 58, 1 a, t. ex. fsv. **fors**, ngm. *foṛṣ*, fsv. **ormber**, ngm. *oṛm*, fsv. **sova**, ngm. *sova*, fsv. **thiokker**, ngm. *ʧṣoḳær*.

B) har övergått

1) > ø i de med prefixet fsv. **for-** sammansatta ord, vilka hava accenten på prefixet, t. ex. fsv. **fortidh**, ngm. *føṛṯɪd*. nsv. **förskott**, ngm. *føṛṣkot* § 50, 3).

2) > *o̱* (§ 57, 1) fsv. **bŏlde**, ngm. *bo̱ɫda*, fsv. **rŏgher** ngm. *ro̱g*.

3) — *ø̱* framför **rþ (rdh)**, **rn**, och **rt**: § 59, 2, t. ex. fsv. **borþ**, ngm. *bø̱ṛḍ*, fsv. **horn**, ngm. *hø̱ṛŋ*, fsv. **skiorta**, ngm. *skjø̱ṛṯo*,

4) har genom ett inskott av *ʒ̣* fför *ṣk* övergått till *oʒ̣* i ngm. *broʒ̣sk*, nsv. **brosk**. Jfr Pgm. § 67, 2 och ovan § 66, 2 c, § 67, 2 samt § 105 B 5 c.

Långt *u*.

§ 111. Äldre långt **u**

A) bibehålles i regeln som *u̱*: § 61, 1

1) i äldre ord, t. ex. fsv. **mūle**, ngm. *mu̱ɫa*, fsv. **ūver**, ngm. *u̱*:

2) i flere ord av främmande ursprung, som genom hsv. förmedling upptagits i dialekten, t. ex. nsv. **ulspegel**, ngm. *u̱ṛṣpeʒ̣l* (§ 61, 1).

B) har övergått > *ŭ* sporadiskt: § 62, B, t. ex. fsv. **hūstrū**, ngm. *hus̱tru*, fsv. **nū**, ngm. *nu*.

Kort *u*.

§ 112. Äldre kort **u**

A) bibehålles i regeln såsom *u*: § 62, 1, t. ex. fsv. **bughin**, ngm. *bugɪn*, nsv. **kuska**, ngm. *kus̱k* vb., fsv. **smula**, ngm. *smuɫu*, fsv. **sunder**, ngm. *su̱ndær*.

B) har övergått

1) > *ɣ* sporadiskt: § 47, 6, t. ex. fsv. **butn**, ngm. *bɣtn̥*.

2) > *o* före **m**, då detta är långt eller efterföljes av annan konsonant, samt framför **bb**: § 58, 2, t. ex. fsv. **klubba**, ngm. *kɫoḇo*, nsv. **rumpa**, ngm. *roṃpo*, fsv. **trumba**, ngm. *trom̱bo* samt sporadiskt i några ord såsom fsv. **bukt**, ngm. *boḵt* även-

Digitized by Google

som i förstavelserna nsv. **um-**, ngm. *om-* och nsv. **upp-**, ngm. *op-*, t. ex. nsv. **umgås**, ngm. *omgas*, nsv. **uppehållsväder**, ngm. *ophalsvedær.*

Dessutom i de fall, då fsv., isl. **u** i rspr. övergått till **o**, t. ex. fsv. **golf**, ngm. *golv*, fsv. **somar**, ngm. *somar.*

3) > *u* sporadiskt: § 61, 2, fsv. **ughn**, ngm. *un.*

4) > *o* i ljudstark stavelse:

a) före *g*: § 60, 3 a, t. ex. fsv. **siunga**, ngm. *sogg.*

b) före **mb** och **mp** i ett stort antal ord: § 60, 1 b, t. ex. fsv. **skumpa**, ngm. *skomp.*

c) samt sporadiskt framför **f**, **k** och **g**: 60, 1 c, d och e, t. ex. nsv. **nucka**, ngm. *nok*, nsv. **rugga**, ngm. *rog* samt i nsv. **plumsa**, ngm. *ploms.*

Långt *y*.

§ 113. Äldre långt **y**

A) bibehålles i regeln som långt *y*: § 46, 1, t. ex. fsv. **rȳma**, ngm. *rym*, fsv. **rȳia**, ngm. *ryo.*

B) har övergått

1) > *ø* sporadiskt: § 47, 2, t. ex. fsv. **sȳkn**, ngm. *søkn.*

2) > *i* sporadiskt: § 44, 3, t. ex. nsv. **byrå**, ngm. *birogg.*

Kort *y*.

§ 114. Äldre kort **y̆**

A) bibehålles i regeln såsom *ø*: § 47, 1, t. ex. fsv. **bryst**, ngm. *brøst*, ä.nsv. **myssa**, ngm. *møso*, fsv. **ymsa**, ngm. *øms.*

B) har övergått:

1) > *ɔ* i nsv. **myrten**, ngm. *mɔrt* och nsv. **(för)brylla** ngm. *brɔl(bort)*: § 45, 3.

2) > *o* före urspr. **rþ**, men före **ld** endast då **l** i förbindelsen **ld** är kakuminalt: § 48, 4, t. ex. fsv. **kyld**, ngm. *kold.*

3) > *ɑ* sporadiskt (§ 49, 2), t. ex. i ordet fsv. **lyghn**, ngm. *logn.*

4) > *ɵ* före > *l* eller *r*: § 50, 2, t. ex. fsv. **kylva**, ngm. *kɵlvo*, fsv. **syrghia**, ngm. *sɵrg.*

5) > *ɵø* sporadiskt, t. ex. fsv. **fryghþ**, ngm. *frøød.* § 65, 3.

Långt *ä*.

§ 115. Äldre långt **ä**

A) bibehålles i allmänhet

a) såsom *e* (utom före *r* och *l*): §§ 51, 1 och 51, 2, t. ex. fsv. **knä**, ngm. *kne*, fsv. **þiäna**, ngm. *þsen*, fsv. **þräta**, ngm. *tret* vb, fsv. **väta**, ngm. *veto.*

Digitized by Google

b) såsom *æ* före *r* och *ɾ*: § 53, 1 a, t. ex. nsv. **däld**, ngm. *dæl̤d*, fsv. **när**, ngm. *næ̤r*.

B) har övergått

1) > *ø* i fsv. **fägarþer**, ngm. *fogo̤r̤d*. § 49, 3.

2) > *a* sporadiskt: § 52, 1 b, t. ex. fsv. **fägarþer**, ngm. *fago̤r̤d*, fsv. **vänta**, ngm. *va̤n̤t̤*.

3) > *æ* i fsv. **läri(p)t**, ngm. *lærft*: § 54, b.

Kort *ä*.

§ 116. Äldre kort ä

A) bibehålles i regeln:

a) såsom *a* (utom i ställning före *r* och *ɾ*): § 52, 1 a, t. ex. fsv. **läsa**, ngm. *lasa*, fsv. **vägg**, ngm. *vag*, fsv. **äng**, ngm. *agg*.

b) såsom *æ* i ställning före *r* och *l*: § 54, a, t. ex. fsv. **skära**, ngm. *skæru*, fsv. **tälghia**, ngm. *tæl̤g* vb.

B) har övergått

1) > *ɜ* sporadiskt: § 45, 4, t. ex. isl. **erta**, ngm. *ɜr̤t̤*, fsv. **kätil**, ngm. *krtrl*, fsv. **kreatur**, ngm. *krtur*.

2) > *ø* före *ɾ* + konsonant: § 50, 3, t. ex. fsv. **siälver**, ngm. *sø̤l̤v*.

3) *a* i den före **rn** förlängda senare komponenten i **a**-brytningsdiftongen: fsv. **kiärne**, isl. **kiarni**, ngm. *ka̤na*. Se § 51, 7.

4) > *a̤* före urspr. **ld**, ävensom sporadiskt: § 51, 3, t. ex. fsv. **qvälda**, ngm. *kva̤ld*, fsv. **näf**, ngm. *na̤v* samt i ordet fsv. **gäwa**, ngm. *ga̤*.

5) > *æ* framför ursprungligt **rþ**, **rn** och **rl**: § 53, 1 b samt före *r* och *ɾ* i enskilda ord, t. ex. fsv. **qvärn**, ngm. *kværn*, fsv. **stiärna**, ngm. *sʃʂærno* samt i några ord, såsom fsv. **bär**, ngm. *bær*, fsv. **ärr**, ngm. *ær*.

5) > *ă* i ordet fsv. **näv**i, ngm. *nava*: § 56, 2.

6) > *ø* i ordet fsv. **sämias**, ngm. *sø̤mas*.

Långt *ö*.

§ 117. Samn. *ø̤* uppträder i ngm. som *ø* (§ 48, 1), t. ex. fsv. **döma**, ngm. *dø̤m*.

Anm. Undantagsvis uppträder fsv. *ø̄* som *ø*. Se § 49, 1 om *bɪrø̤m* och *stø̤vel̤*, två ord, som båda lånats från mlt. Fsv. **mögeliker** (mlt. **mogelik**) heter i ngm. *møɣlɪ*.

Kort *ö*.

§ 118. Fsv. **ö** (även sådant **ö**, som uppkommit genom förkortning av **ö** framför konsonantgrupp, har gett *ɣ* åtminstone i ställning framför guttural + kons. (Noreen Aschw. Gr.

Digitized by Google

§ 106, 2 a och ovan § 47, 3), t. ex. ngm. *grȳnsk* v., fsv. **grönska**. Anmärkningsvärt är, att ngm. visar *ȳ* även i sådana fall, där det **ö**, som i fsv. övergått till **y** framför guttaral + kons., upp kommit ur ett äldre **au**. Så t. ex. ngm. *ȳg̱k*, fsv. **ömka** (§ 47, 3).

ǫ, (i)ǫ.

§ 119. Samn. **ǫ** och (**i**)**ǫ** uppträder i ngm.
1) som *o* åtminstone fför *ll* (§ 58, 4). Ngm. *bol*, isl. **bǫllr**.
2) framför enkelt *l* eller *r*
a) som **ɵ** i *mjɵl̥k*, *smɵr* (§ 50, 1).
b) som **o̱** i *mjo̱l*, *o̱l* (§ 48, 2).
3) framför *rn* som **o̱** i *bjo̱rn*, *o̱rn* (§ 48, 2).

Diftonger.

§ 120. Samn. **æi** uppträder i ngm. såsom *eɻ* (§ 63, 1), t. ex. isl. **deigia**, ngm. *deɻja*, isl. **eitr**, ngm. *eɻtær*, isl. **teikn**, ngm. *teɻkn̥*, isl. **veit**, ngm. *veɻt*.

§ 121. Samn. **ǫu** uppträder i ngm. såsom *ɵu̯* eller *ɵȳ* eller (på grund av inflytande från hsv.) såsom **o̱**. Exx. ngm. *ɵu̯r*, isl. **aurr** (§ 64 a), ngm. *lɵȳp* [1], isl. **hlaupa** (§ 65, 1 b), ngm. *lo̱p* [2], isl. **hlaupa** (§ 48, 1 b).

Även **ɵ** förekommer som motsvarighet till samn. **ǫu**, t. ex. ngm. *gɵḵ*, isl. **gaukr** (§ 49, 5).

Anm. Märk ngm. *ȳg̱k*, fsv. **ömka**, isl. **aumka** (se § 47, 3 och § 118).

§ 122. Samn. **ey** uppträder i målet dels som *ɵȳ*, dels (på grund av inflytande från hsv.) som **o̱**. Exx. ngm. *stɵȳp*, isl. **steypa** (§ 65, 1 a) och ngm. *mo̱r*, isl. **meyrr** (§ 48, 1 c).

Anm. Om förhållandet mellan isl. **eyðla**, fsv. **ödhla** och ngm. *(o̱rm)-æ̱rla* se § 36, 2.

Anmärkningar till läran om diftongerna.

1. Den finska diftongen **ai** uppträder i ngm. dels som *aɻ*, t. ex. fi. **aika**, ngm. *aɻka* (§ 66, 16), dels som *eɻ*. Fi. **aisa** heter i ngm. *eɻso* (§ 63, 4).

2. Den finska diftongen **oi** uppträder i ngm. som *oɻ*. Fi. **loistaa**, ngm. *loɻst* (§ 67, 1 b).

3. Nsv. **au** har övergått till:
a) långt *a* i ngm. *a̱gust*, nsv. **August**.
b) kort *a* i ngm. *Maṣe*, nsv. **Mauritz**.

[1] En ovanligare form, som förekommer i utskären.
[2] Den vanligare formen i dialekten.

Digitized by Google

De flesta högsvenska förbindelser, som bestå av vokal + **j**, återges i ngm. med diftonger, i vilka den senare komponenten är *ʒ̥*. Exx. nsv. **kejsare**, ngm. *keʒ̥sar* (§ 63, 2 c), nsv. **kaja** (uttalat **kajja**) ngm. *kaʒ̥ja* (§ 66, 2 b), nsv. **hoj**, ngm. *hoʒ̥* (§ 67, 1 a), nsv. **huj**, ngm. *huʒ̥*.

Märk. Hsv. **Reinhold** (uttalat med **j** [1]) och **timotej** uttalas i ngm. *re̱nholt̤* och *tɪmute̱*. Se § 51, 6.

B) I stavelse utan huvudton.

§ 123. Äldre långt **a**

A) bibehålles aldrig, utan

B) har övergått > *o* i de kardinala och ordinala räkneorden 13—19: § 74, 2, t. ex. fsv. **þrättan**, ngm. *tret̤on*.

§ 124. Äldre kort **a**

A) bibehålles i allmänhet såsom kort *a*: § 73, 1, t. ex. fsv. **bita** (obl.), ngm. *bɪta*, fsv. **fara**, ngm. *fara* vb., fsv. **kära**, ngm. *kæ̱ra*, fsv. **norþan**, ngm. *nǫ̱ṛḍan*, nsv. **tobak**, ngm. *tubak*.

B) har övergått

> *e* i fsv. **käralde**, nsv. *kæreld*, nsv. **cikoria**, ngm. *sɪgur̤je*, § 71, 3.

C) har bortfallit a) i orden: nsv. **almanacka**, ngm. *a̱ḷṛnak̤o*, fsv. **kreatur**, ngm. *krɪtur*, fsv. **provaster**, ngm. *prǫ̱st*, fsv. **þusand**, ngm. *tu̱sn̥*, fsv. **þär-at**, ngm. *tæṛt̤*, fsv. **örna-gat**, ngm. *ǫ̱ṛŋgot̤*.

Anm. Om förhållandet mellan fsv. **falaska** och ngm. *faḷska* se Hellquist Sv. etym. ordb.

b) slutljudande:

1) i verbens infinitiv efter vokal eller efter en (genom vokal eller konsonantlängd) lång stavelse, t. ex. fsv. **blāsa**, ngm. *bḷǫ̱s*, fsv. **bo(a)**, ngm. *bǫ̱*, fsv. **höghia**, ngm. *hɵɣ*, fsv. **leka**, ngm. *leʒ̥k*, fsv. **spilla**, ngm. *spɪl̤*,

2) i 2 pers. sing. imperat. av 1:sta konjugationens svaga verb, t. ex. fsv. **kalla**, ngm. *kal̤*, fsv. **tala**, ngm. *taḷ*,

3) i adj. ändelselösa svaga form, som är lika med stammen, har den gamla ändelsen **-e**, **-a** fallit bort, varefter de förändringar, ljudlagarna påkalla, inträtt (se Formläran § 151, B), t. ex. fsv. **gamble**, ngm. *gam̱bæḷ*.

4) Vissa attributiva (pron.) ord sakna i pl. av stark dekl. ändelse, t. ex. *maɣg*, *a̱dær*, *nagær*,

---

[1] Se Lyttkens och Wulff Svensk ordlista.

Digitized by Google

5) i orden fsv. **bittidha**, ngm. *bɪtɨ*, nsv. **nära**, ngm. *nær*. Dock finnes redan i fsv. **när** jämte **nära**.

§ 125. Äldre långt **e**

A) bibehålles aldrig, utan

B) har övergått > ɨ i fsv. **arbēt**, ngm. *arbɪt*: § 68, 2 b.

§ 126. En framför **r** eller kakuminalt **l** inskjuten svarabhaktivokal uppträder i målet alltid som *æ* (§ 72 A), t. ex. fsv. **böker**, ngm. *bǿkær*, fsv. **nagh(e)l**, ngm. *nagæl*.

Anm. Förekomsten av svarabhaktivokal i ngm. har inskränkts rätt mycket därigenom, att de starka adjektiv, vilkas stam slutar på konsonant, vanligen bortlämna ändelsens *svarabhaktivokal* + *r*. Exx. *djup* vid sidan av *djupær* (fsv. **diuper**), *sjsug* vid sidan av *sjsugær* (ä.nsv. **skiugg**) [1] 'skygg' (om hästar). [2]

§ 127—128. Äldre kort **e** ~ **i**.

A) Uppträder i ngm. som *æ* framför *r* (§ 71 A), t. ex. fsv. **systir**, ngm. *systær*, fsv. **yvir**, ngm. *øvær*.

B) uppträder i ngm. som ɨ i best. artikeln *-ɪn* hos en del starka maskuliner samt även eljes ofta i obetonade stavelser, särskilt i obetonade förstavelser, men också i stavelser, som sakna huvudton men icke äro helt obetonade (jfr § 68), t. ex. fsv. **skoghrin**, ngm. *skøgrn* fsv. **bedröva**, ngm. *bɪdrøv*, fsv. **himil**, ngm. *hɪmɪl*.

Anm. Ett konsonantiskt **i**, som sonantiserats efter bortfall av en följande vokal, motsvaras i ngm. nästan alltid av ɨ (§ 68, 1 B) t. ex. nsv. **svedjebacke** ngm. *svɪdɨ-baka*, fsv. **dylia**, ngm. *dølɨ*. Märk dock *bydy* under nom. C.

C) uppträder som *y* i ngm. *bydy*, fsv. **bipia** och *mykr*, fsv. **mykit**.

D) uppträder som *a* i åtskilliga fall, där ett *r* icke följde (§ 71, A, 1), t. ex. fsv. **barnin**, ngm. *barna*, fsv. **broin**, ngm. *bran*, fsv. **väþrit**, ngm. *vadre*, fsv. **lyfte**, ngm. *lyfte*.

E) Särutveckling eller ljudsubstitution föreligger i ett antal unga lånord: nsv. **Arvid**, ngm. *arve*, nsv. **Emil**, ngm. *amel*, nsv. **estimera**, ngm. *akstumar*, nsv. **observera**, ngm. *opsalvar*. Se § 71, 2, § 73, 2 och § 75, 3.

F) har bortfallit i stor utsträckning

a) slutljudande

a) i åtskilliga svaga maskuliner:

fsv. **bonde**	ngm. *bon*
„ **granne**	„ *gran*

[1] Se Hellquist Sv. etym. ordb. s. 763.

[2] Jfr t. ex. Vll Ordb. över Ped.-Purmo-målet.

Digitized by Google

ä. nsv. **gubbe**	ngm.	*gub*
fsv. **handske**	„	*hansk*
„ **holme** (l. **holmber**)	„	*holm*
„ **härre**	„	*hær*
„ **jätte**	„	*jet*
„ **oxe**	„	*oks*
nsv. **vante** (men fsv. **-vanter**)	„	*vant*
fsv. **vinge**	„	*vɪgg*

β) i starka neutrer, t. ex.:

fsv. **bälte**	ngm.	*belt*
„ **dike**	„	*dɪk*
„ **vitne**	„	*vɪtn*

γ) i flerstaviga ord, t. ex.:

fav. **aghborre**	ngm.	*abor*
„ **attatighi**	„	*otɪ*
„ **borghare**	„	*borgar*
„ **häradshöfpinge**	„	*hærasʏnɪgg*
„ **ämbite**	„	*embɪt*
„ **ärande**	„	*ærand*

Anm. 1 till § 127 F a *γ*.

Undantag utgör fsv. **almoghe**, ngm. *almoge*.

Anm. 2 till 127, F a *γ*. I komparativen av såväl adj. som adv. vacklar den slutljudande vokalen. Man använder visserligen former som *vakrare*, men vida vanligare är *vakrar*. Detta gäller språket före år 1892.

δ) i preteritum av svaga verb, vare sig att de sistnämnda formerna äro två- eller flerstaviga, t. ex. fsv. **kallaþe**, ngm. *kala*, fsv. **köpte**, ngm. *koft*, fsv. **troþe**, ngm. *trod*.

b) midljudande

α) hos maskuliner mellan best. slutartikelns **n** och en föregående homorgan konsonant, t. ex. fsv. **garþrin** senare **gardhin, gorden**, ngm. *gorðn*, fsv. **hundrin, hundin**, ngm. *hundn*, fsv. **stenin**, ngm. *stæɣn*, fsv. **stolin**, ngm. *stolɪn*.

β) i enskilda ord såsom nsv. **Erik**, ngm. *erk*, nsv. **fjärdedel**, ngm. *fjærnðeɪl*, fsv. **hingist**, ngm. *hɪŋkst*, nsv. **katekes**, ngm. *katkes*, nsv. **kommendera**, ngm. *kommder*, fsv. **kärling**, ngm. *kærgg*, nsv. **köpenskap**, ngm. *kopnskap*, nsv. **rekommendera**, ngm. *rɪkomder*, fsv. **pänningar**, ngm. *peggar*, fsv. **siþan**, ngm. *san*, fsv. **strömminger**, ngm. *stromgg*, nsv. **tiondedel**, ngm. *tɪondeɪl*, fsv. **piänist**, ngm. *jsenst*.

§ 129. Äldre långt i behålles aldrig utan har övergått till ɪ (§ 68, 1 C), t. ex. fsv. **granris**, ngm. *granrɪs*, nsv. **Prōstvik**, ngm. *prostvɪk*.

Digitized by Google

§ 130. Äldre långt **o** bibehålles aldrig, utan har övergått till **u**, eller, där vokalbalansen det fordrar, till **o** (§ 75, 2 b), t. ex. nsv. **god morgon**, ngm. *gumoron*, men fsv. **stakkötter**, ngm. *staḳo*.

§ 131—132. Äldre kort **o** eller **u** behandlas efter reglerna för vokalbalansen (§ 74, A 1 och § 75, 1 A), t. ex. fsv. **aghborre**, ngm. *aḇor*, fsv. **kisto**, ngm. *kɪsto*, sv. dial. **kröson**, ngm. *krǿson*, fsv. **liþugher**, ngm. *lɪ̈du*, fsv. **vatu-**, ngm. *vatu-*, fsv. **viku** (obl.), ngm. *vɪ̈ku*.

Anm. 1. Äldre kort **o** har ersatts med ɵ i prefixet fsv. **for-**, ngm. *fɵr-* (§ 70), t. ex. fsv. **forsma**, ngm. *fɵrsmǫ*.

Anm. 2. Om fsv. **ighulkutter**, ngm. *ɪgælḳoṭ* och nsv. dial. **divelsträck**, ngm. *dɪvælʂʈrɛḳ* se § 72 B 2.

Anm. 3. Anmärkningsvärd är behandlingen kort **o** i följande lånord: nsv. **ackordera**, ngm. *akudɛr*, nsv. **boett**, ngm. *buɛṭ*, nsv. **konvalje**, ngm. *kavalɉon*, nsv. **krinolin**, ngm. *krɪnulɪ(n)*, nsv. **logis**, ngm. *lusɪ*. Se § 73, 3, § 75, 2 a och 75, 2 c. Om ngm. *kasak* se § 73, 3. Bortfallet av ett **o** i ngm. *apteɪ̯k*, *koṛpral*, nsv. **apotek**, **korporal**.

§ 133. Äldre långt **u** bibehålles aldrig utan har övergått till *u* (§ 75, 1 B) t. ex. fsv. **fāra-hūs**, ngm. *forus*.

§ 134. Äldre långt **y** bibehålles aldrig, utan har övergått till *ʏ* i ortnamn på **-by** (§ 69, 1), t. ex. nsv. **Finnby**, ngm. *fɪnbʏ*.

§ 135. Äldre kort **y** bibehålles aldrig, utan har övergått till *ɪ* (§ 68, 3). Nsv. **Fanny**, ngm. *fanɪ*, nsv. **syren**, ngm. *sɪrɛn*.

§ 136 1. Äldre långt **ä** bibehålles aldrig. Det har övergått till *æ* (§ 71 D) i första leden av ordgruppen **här näst**, ngm. *hærɳɛst*, där bibehållandet av kvaliteten *æ* kan vara betingat av ställningen framför *r*.

§ 136 2. Äldre kort **ä** har åtminstone i en viss utsträckning övergått till *e* (§ 71, c), t. ex. nsv. **Grännäs**, ngm. *greneṣ*.

§ 137. Äldre långt **ö** bibehålles aldrig, utan har övergått

1) till *ɜ*:

a) i de flesta ortnamn, som slutat på långt **ö** (§ 68, 4), t. ex. nsv. **Käldö**, ngm. *kɛldɜ*, nsv. **Nötö**, ngm. *nɔu̯tɜ*.

b) i nsv. **ödmjukast**, ngm. *ɜmju̯kast*.

2) till *ʏ* i ortnamnet **Biskopsö** (år 1540 skrivet **Bispensöö**), ngm. *bʏsʏ* (§ 69, 2).

3) till *u* i ortnamnet nsv. **Antböle**, ngm. *ampuʏ* (§ 75, 4).

§ 138. Högsvenskans **au** i nya lånord ersättes i ngm. med *a*. Nsv. **Augusta**, ngm. *agusta*, nsv. **augusti**, ngm. *agustɪ*, nsv. **auktion**, ngm. *akʂon* (§ 73, 4).

Digitized by Google

FORMLÄRA.

1. Substantiv.

A) Genus.

§ 139. Liksom fornspråket uppvisar ngm. tre genus för substantiven: maskulinum, femininum och neutrum.

1) Nagumålets maskuliner motsvara:

a) äldre mask. med undantag av de i momm. 2 b och 3 b upptagna orden, t. ex.

ngm. *arm*	fsv. **armber**		ngm. *nagœl*	fsv. **naghl**	
fogœl	„ **foghl**		*orm*	„ **ormber**	
kærva	„ **kärve**		*somar*	„ **somar**	

b) äldre fem.

a) utgående på -a, vilka i målet bibehållit eller antagit denna ändelse och beteckna livlösa föremål, t. ex.

ngm. *nesa*	fsv. **näsa**		ngm. *sopa*	isl. **soppa**	
ria	„ **ria**		*vrista*	jfr fsv. **vrist** [1]	
skrapa	nsv. **skrapa**				

Största delen hithörande ord äro från hsv. nyligen i målet upptagna fem. Då de i motsats till svaga fem., som icke utmärka levande väsenden eller växter, bibehålla nom.-ändelsen *a*, betraktas de av nagubon som svaga mask. och behandlas alldeles som sådana.

β) en mängd enstaka ord, såsom

ngm. *gest*	fsv. **get**		ngm. *skam*	fsv. **skam**	
hombla	„ **humbla**		*tid*	„ **tib**	
mɪlɪsɪn	nsv. **medicin**		*ʃsenst*	„ **piänist**	
musik	„ **musik**				

2) Ngm. femininer motsvara:

a) äldre fem. (med undantag av de i mom. 1 b upptagna orden), t. ex.

ngm. *kɔrka*	fsv. **kirkia**		ngm. *vɪku*	fsv. **vika**	
mær	„ **mär**		*veg*	„ **väg**	
tan	„ **tan**		*ært*	„ **ärt**	

b) äldre mask.:

α) vilka i målet övergått till svaga fem., såsom

ngm. *rafto* [2] jfr isl. **raptr**

[1] Från början i- eller u-stam. Se Wessén Festskrift till Hj. Falk s. 85.

[2] Raft, taksparre.

Digitized by Google

Anm. ngm. *gaggo* kan vara = fsv. **ganga** f. och ngm. *spo̱no* = nsv. **spåna** f. Ngm. *strʏn̥t̥o* 'årsskott på växter' är påtagligen en **iōn**-avledning, samhörig med nsv. **(tall)-strunt**. Ngm. *hoḇo* 'börda', 'hop' kan icke vara identiskt med nsv. **hop**.

β) enstaka ord, såsom

ngm. *bo̱kstav*	nsv.	**bokstav**
fam̱	„	**famn**
skæṟm	„	**skärm.**

Anm. 1. *aɫu* nsv. **alun** är i ngm. liksom i pgm. fem. Se om ordets kön Tamm Etymol. Ordbok s. 7.

Anm. 2. *lɵn* fsv. **lön**[1] har i analogi med övriga träds namn övergått till fem.

c) enstaka äldre neutra, såsom:

ngm. *gæ̱r̥d̥o*	jfr fsv.	**gärþe**
kɫɪfso	„ „	**klifse.**

Anm. 3. *a̱vgruṉd*, fsv. **afgrund** (n?), är i ngm. fem.

3) ngm. neutra motsvara:

a) äldre neutra med undantag av de i mom. 2 c upptagna orden, t. ex.

ngm. *hu̱s*	fsv.	**hus**	ngm. *teɪ̯kn̥*	fsv.	**tekn**
net	„	**nät**	*o̱ga*	„	**ögha**
skɪp	„	**skip**			

b) en del mask., såsom

ngm. *koṉʂuneḻ*	nsv.	**koschenill**	ngm. *sɪ̱rap*	nsv.	**sirap**
krɪnulɪ̱	„	**krinolin**	*tɪmute̱*	„	**timotej**
pɪpar	fsv.	**pipar**	*tubak*	„	**tobak**

B) Kasus.

§ 140. Substantiven i nagumålet äga i motsats till fornspråket, men i likhet med nsv., av kasusformerna endast två: grundformen och genitiven.

1) Grundformen i sing. i ngm. motsvarar:

a) i allmänhet fornspråkets ackusativ, t. ex.

ngm. *as̱ko*	fsv.	nom.	**aska**	fsv.	ack.	**asko**
fo̱t	„	„	**foter**	„	„	**fot**
kʏr̥ḵjo[2]	„	„	**kirkia**	„	„	**kirkiu**
skepo	„	„	**skäppa**	„	„	**skäppo**
sko̱	„	„	**sko(r)**	„	„	**sko**
skuga	„	„	**skugge**	„	„	**skugga**
stiga	„	„	**stighi**	„	„	**stigha**

[1] Jfr Söderwall Ordbok.

[2] Även *kɵr̥ḵa* fsv. **körkia.**

Digitized by Google

ngm. *sʏlma* [1]	fsv. nom.	**sulme**	fsv. ack.	**sulma**
tɪma	„ „	**time**	„ „	**tima**
vɪku	„ „	**vika**	„ „	**viku,**

b) fspr. nominativ:

a) i svaga substantiv, vilka beteckna människor, djur och växter, t. ex.

ngm. *blʏma*	fsv.	**bloma**	ngm. *løya*	nsv.	**löja**
flɪka	nsv.	**flicka**	*rosa*	„	**Rosa**
geda	fsv.	**gädda**	*selma*	„	**Selma.**
hona	„	**höna**			

Undantag utgöra *hundflʏko*, nsv. **hundloka**, *lɪbærstɪko* nsv. **libsticka** och *roso* nsv. **ros.**

Svaga mask. subst., vilka beteckna levande väsen, hava i målet utelämnat slutvokalen. Sålunda icke **gube*, utan *gub*, ej **grane*, utan *gran*, icke **jete*, utan *jet*, icke **okse*, utan *oks*. Endast *ogge (oggɪ)*, fsv. **unge** bibehåller slutvokalen.

β) Däremot ha följande ord följt de allmänna generalisationslagarna:

Mask.

ngm. *hana* [2]	fsv.	**hani**
han væra	nsv.	**han värre**
hara	„	**hare**
kraka	„	**krake.**

Fem.

ngm. *blʏdro* [3]	nsv.	**bladdra**	ngm. *svalʏu*	fsv.	**svala**
blʏku [4]	„	**blicka**	*trenu*	„	**trana**
slarvo	„	**slarva**			

2) Målets grundform i plur. utgår från fornspråkets nom. pluralis, t. ex.

ngm. *brudar*	fsv. **brudar**
gatur	„ **gatur**
skip	„ **skip**
sprotar	„ **sprotar**
stenar	„ **stenar**
synær (sønær)	„ **synir**
timar	„ **timar**
tendær	„ **tänder**

[1] Svullnad.

[2] Tupp.

[3] Sladdrande, skrävlande kvinna (okv.). Jfr Vll Ordbok över de östsv. dial.

[4] Människa eller djur, som rör sig hastigt. Jfr Vll Ordb. över De östsv. dial.

Digitized by Google

3) Målets genitiv som särskild kasus är stadd i utdöende. Genitivbegreppet återges vanligen genom omskrivning med preposition eller genom sammansättning.

Då genitiven användes — företrädesvis i best. form — bildas den såväl i sing. som i plur. i alla genus genom tillägg av ändelsen **-s**, t. ex.

ngm.	*bru̱daṛŋas*	nsv.	**brudarnas**
	pres̱tn̥s		**prästens**
	pres̱trenas		**prästernas**
	sko̱ks		**skogs**
	skɪpaṛŋs̥		**skepparens**
	skɪparenas		**skepparenas**

Några person- och ortnamn antaga i gen. sing. ändelsen **-as**, t. ex.

ngm.	*brɪg̱kas*	nsv.	**Brinkas**
	i̱sakas		**Isaks**
	sʏdærgraṉas		**Södergrannas**

Anm. 1. Framför **-s** utstötes i sing. best. artikelns slutljud **-n** i alla fem. ord samt i de mask., som i best. formen nom. sing. antaga **-in**. Likaså utstötes ett enkelt, slutljudande **-n** i personnamn samt slutljudande **d** i gårdsnamn framför genit. **-s**. Exx.

ngm.	*bro̱es*	nsv.	**brons**
	hæṟmas		**Hermans**
	pi̱gas		**pigans**
	rʏg̱ɪs		**ryggens**
	sʏdærgo̱ṛs̥		**Södergårds**

Anm. 2. En gammal genetivform på **-a** kan måhända spåras i några sammansatta ord, t. ex.

ngm.	*karata̱g*	nsv.	**karlatag**
	sonasoṉ		**sonason**
	vaṟga(vedær)	fsv.	**vargha-**
	vɪdakas̱t		**viþa kaster**
	vegaskɪl		**vägha skiäl**

Anm. 3. Ändelsen **-as**, som består av den svaga dekl. gamla oblika ändelse + genetivmärket **-s**, har troligen tillkommit blott svaga mask., ehuru sedan en utjämning ägt rum sålunda att **-as** blivit enhärskande (se Hultman De östsv. dial. § 11).

C) Pluralbildning.

§ 141. Substantiven i ngm. kunna med avseende på böjningen i likhet med subst. i fornspråket fördelas mellan två deklinationer: en stark och en svag. Dessa omfatta i huvud-

Digitized by Google

sak samma ord som i fspr. Om man ordnar subst. efter plur. ändelsen i den obest. grundformen, erhållas fyra starka och två svaga deklinationer. Till förtydligande härav meddelas följande deklinationsskema:

Stark deklination.

I	II	III	IV
plur. *-ar*	plur. *-or*	plur. *-ær*	plur. = sing.

Svag deklination.

I	II
plur. *-ar*	plur. *-or* eller *-ur*

Efter den första starka deklinationen böjas mask. och fem. subst.,
efter den andra endast fem. och det mask. ordet *kat̨*, fsv. **katter**, isl. **kǫttr**,
efter den tredje mask., fem. och neutra, samt
efter den fjärde endast neutra.

a) Stark deklination.

I. Plur. *-ar*.

§ 142. Efter denna deklination böjas följande substantiv:
a) alla mask. a-stammar med undantag av de i § 146 nämnda, t. ex.

ngm.	isl.	ngm. pl.	isl.
a̱rm	**armr**	*a̱rmar*	**armar**
fogæl̨	**fugl**	*fogl̨ar*	**fuglar**
hamar	**hamarr**	*ha̱mbrar*	**hamrar**
hu̱nd	**hundr**	*hu̱ndar*	**hundar**
he̱st	**hestr**	*he̱star*	**hestar**
o̱kær	**akr**	*o̱krar*	**akrar**
sko̱	**skór**	*sko̱-ar* [1]	**skúar**
ste̱n	**steinn**	*ste̱nar*	**steinar**

b) fem. ō-stammar:

ngm.	isl.	ngm. pl.	isl.
a̱l̨n	**ǫln**	*a̱l̨nar*	**alnar**
bro̱	**brú**	*bro̱ar*	**brúar**
kvæ̱rn	**kvern**	*kvæ̱rnar*	**kvernar**

[1] Icke **sko̱nar*, en form, som förekommer i en del andra mål. Se Hultman Våra svenska bygdemål s. 303.

Digitized by Google

ngm. *kærɣg*	isl. **kerling**		ngm. pl. *kærɣgar*	isl. **kerlingar**	
o̱	**á**		*o̱ar*	**ár**	
o̱r	**ár**		*o̱rar*	**árar**	
ɵɣ	**ey**		*ɵɣar*	**eyjar**	

c) en del i-stammar med undantag av de i § 144, a nämnda, t. ex.

ngm. *dreɣg*[1]	isl. **drengr**	pl.	*dreɣgar* l. *dreɣgjar*	isl.	**drengir**
sǭɬ	**sól**		*sǭɬar*		**sólir**
sæɾ̣k	**serkr**		*sæɾ̣kar* l. *sæɾ̣kjar*		**serkir**
veg[2]	**veggr**		*vegar* l. *vegjar*		**veggir**
vē̤v[1]	**vefr**		*vē̤var*		**vefir**

Anm. Flere hithörande ord hade i fsv. **-ar** i nom. plur.

d) mask. u-stammar, § 144 b, t. ex.

ngm. *baɬ̣k*	isl. **bǫlkr**	pl.	*baɬ̣kar*	isl.	**belkir**
bjǭɾ̣n	**bjǫrn**		*bjǭɾ̣nar*		**birnir**
vē̤g	**vegr**		*vē̤gar*		**vegir,**

e) enstaviga konsonantiska stammar, jfr § 144, e

α) följande mask.:

ngm. *fɪɣgær*	isl. **fingr**	pl.	*fɪɣgrar*	isl.	**fingr**
nagæɬ	**nagl**		*nagɬar*		**negl**
vɪn̤t̤ær	**vetr**		*vɪn̤t̤rar*		**vetr**

β) fem., isynnerhet de, som i fornspråket icke fingo omljud i pluralis, jfr § 144 d, *β*

ngm. *kɬǭ*[3]	isl. **kló**	pl.	*kɬǭnar*[7]	isl.	**klór**
kǭ	**kýr**		*kǭnar*[7]		**kýr**
seɣg[4]	**sá(i)ng**		*seɣgjar*		**sæ(i)ngr**
to̱[5]	**tá**		*to̱nar*[7]		**tær**
vɪ̤k[6]	**vik**		*vɪ̤kar*		**vikr**
eɪ̯k	**eik**		*eɪ̯kar*		**eikr**

f) de svaga mask. utgående på **e**, vilket i målet bortfallit, t. ex.

ngm. *gran̤*	fsv. **granne**	pl.	*gran̤ar*	fsv.	**grannar**
gub̤	nsv. **gubbe**		*gub̤ar*	nsv.	**gubbar**
hær̤	fsv. **härre**		*hær̤ar*	fsv.	**härrar**
ok̤s	„ **oxe**		*ok̤sar*	„	**oxar**

---

[1] Ursprungligen ia-stammar. Se Fick-Torp sidd. 211 och 391.

[2] Ursprungligen û-stam. Se Fick-Torp sidd. 406 f.

[3] Ursprungligen ō-stam. Se Wessén Festskrift til Hj. Falk s. 85.

[4] Stamformen oviss. Se Wessén a. st. s. 89.

[5] Ursprungligen ō-stam. Se Wessén a. st. s. 86.

[6] Stamformen oviss. Se Wessén a. st. s. 90.

[7] Om ursprunget till dessa former se Hultman Våra svenska bygdemål s. 303.

Digitized by Google

II. Pluralis *-or*.

§ 143. Efter denna deklination böjas blott de fem. r-stammarna:

ngm. *dǫtær*	isl. **dóttir**	pl. *dǫtror*	isl. **dœtr**
mǫdær (mǫr)	**móðir**	*mǫdror*	**mœðr**
sɣstær	**systir**	*sɣstror*	**systr**

samt det mask. ordet *kaţ*, isl. **kǫttr** (och **kattr**), ngm. pl. *kaţor*, isl. pl. **kettr**.

III. Pluralis *-ær*.

§ 144. Efter denna deklination böjas följande substantiv:

a) en del i-stammar, utom de i § 142 c nämnda, t. ex.

ngm. *gæst*	isl. **gestr**	pl. *gæstær*	isl. **gestir**
stað[1]	**staðr**	*stæðær*	**staðir**
staŋg[2]	**stǫng**	*stæŋgær*	**stangir**
straŋd[3]	**strǫnd**	*stræŋdær*	**strandir**
taŋg[4]	**tǫng**	*tæŋgær*	**tangir**
væŋ	**vinr**	*væŋær*	**vinir**

b) en del mask. u-stammar, jfr § 142 d, t. ex.

ngm. *læd*	isl. **liðr**	pl. *lædær*	isl. **liðir**
soŋ	**sonr**	*sɣnær*	**synir**

c) mask. an-stammar på **-are**, där e i målet bortfallit, t. ex.

ngm. *bagar*	isl. **bakari**	pl. *bagarær*	isl. **bakarar**
bǫar	nsv. **boare**	*bǫarær*	nsv. **boare**
bɣgjar	fsv. **byggiare**	*bɣgjarær*	**byggare**
klɣokar	isl. **klokkari**	*klɣokarær*	isl. **klokkarar**
skɪpar	**skipari**	*skɪparær*	**skiparar**
tɪgar	nsv. **tiggare**	*tɪgarær*	nsv. **tiggare**
toŗpar	**torpare**	*toŗparær*	**torpare**
trɣskjar	**tröskare**	*trɣskjarær*	**tröskare**

d) enstaviga, konsonantiska stammar, jfr § 142 e

a) följande mask.:

ngm. *fǫt*	isl. **fótr**	ngm. pl. *fǫtær*	isl. **fœtr**
maŋ[5]	**maðr**	*mæŋær*	**menn(r)**

---

[1] I en del betydelser ett tyskt lånord.

[2] Från början ō-stam. Se Fick-Torp s. 482 och Wessén Festskrift til Hj. Falk s. 86.

[3] Från början ō-stam. Se Fick-Torp s. 499. Enligt Wessén s. 89 är stamformen oviss.

[4] Från början ō-stam. Se Fick-Torp s. 152 och Wessén a. st. sidd. 86 f.

[5] Ursprungligen sannolikt an-stam. Se Fick-Torp s. 307.

Digitized by Google

β) en del fem., av vilka de flesta i fornspr. hade omljud i plur., jfr § 142 e *β*. Omljudet bibehålles ock i ngm. Ex.

ngm. *bǭk*	isl. **bók**	ngm. pl. *bǭkær*	isl. **bækr**
gnɪt[1]	**gnit**	*gnɪtær*	nisl. **gnitur**
hand[2]	**hǫnd**	*hændær*	isl. **hendr**
nǭt[3]	**nót**	*nǭtær*	**nótr**
rǭt	**rót**	*rǭtær*	**rótr**
tann	**tǫnn**	*tændær*	**tenn(r)**

Beträffande ordet *lūs*, isl. **lús**, pl. *lȳs*, isl. **lýss**, hänvisas till Pgm. § 144 d, anm. 1.

e) de mask. r-stammarna:

ngm. *brǭr*	isl. **bróðir**	ngm. pl. *brǭdar*	isl. **bræðr**
fār	**faðir**	*fædær*	**feðr**

f) de rena subst. nd-stammarna:

ngm. *bǭn*	isl. **bóndi**	ngm. pl. *bǭndær*	isl. **bændr**
fiænd	**fiandi**	*fiændær*	**fiandr**
frænd	**frændi**	*frændær*	**frændr**

g) äldre neutra,

α) som utgå på vokal, t. ex.

ngm. *aχkar*	nsv. **ankare**	ngm. pl. *aχkarær*	nsv. **ankare**
bǭ	fsv. **bō**	*bǭær*	fsv. **bō**
brænerɪ	nsv. **brännеri**	*brænærɪær*	nsv. **brännerier**
bælt	isl. **belti**	*bæltær*	isl. **belti**
dɪk	**díki**	*dɪkær*	**díki**
frøy	**fræ**	*frøyær*	**fræ**
klæd	**klæði**	*klædær*	**klæði**
mærk	**merki**	*mærkær*	**merki**
tryk̄kærɪ	nsv. **tryckeri**	*tryk̄kærɪær*	nsv. **tryckerier**
ærand	isl. **erendi**	*ærandær*	isl. **erendi**

β) åtminstone i följande ord, som utgå på konsonant:

ngm. *band*	isl. **band**	pl. *bandær*	isl. **bǫnd**
hol	fsv. **hol**	*holær*	fsv. **hol**
hūs	**hus**	*hūsær*	**hus**
hæɪmand	**hēman**	*hæɪmandær*	**hēman**
lakand	**lakan**	*lakandær*	**lakan**
lamb	fsv. **lamb**	*lambær*	fsv. **lamb**
net	isl. **net**	*netær*	isl. **net**
poslɪn	nsv. **porslin**	*poslɪnær*	nsv. **porslin**[4]

[1] Se Wessén Festskrift til Hj. Falk s. 82.
[2] Ursprungligen u-stam, se Wessén a. st. s. 84.
[3] Stamformen oviss. Se Wessén a. st. s. 87.
[4] I handelsspråk brukas **porsliner**.

Digitized by Google

ngm. *skot*	nsv. **skott**		pl. *skotær*	nsv. **skott**
skeg	isl. **skegg**		*skegær*	isl. **skegg**
trēd	fsv. **trä**		*trēdær*	fsv. **trä**
vāpn	isl. **vápn**		*vāpnær*	isl. **vápn**

Denna pluralbildning på *-ær* hos neutra kan tänkas bero på analogibildning efter substantiv, som av gammalt använda denna ändelse, med bestämd form till anknytningspunkt (se Hultman De östsv. dial. §§ 19, 41, 50).

IV. Pluralis = singularis.

§ 145. Denna deklination omfattar ett högst ringa antal neutrala substantiv, av vilka de flesta synas vara stadda på övergång till tredje starka deklinationen. Sådana som tills vidare böjas efter denna deklination äro:

a)

ngm. *arv*	fsv. **arf**		pl. *arv*	nsv. **arv**
bād	**badh**		*bād*	fsv. **badh**
barn	isl. **barn**		*barn*	isl. **børn**
bolstær	nsv. **bolster**		*bolstær*	nsv. **bolster**
bon[1]	isl. **barn**		*bon*	isl. **børn**
bær	fsv. **bär**		*bær*	fsv. **bär**
djur	**diur**		*djur*	**diur**
hagæl	isl. **hagl**		*hagæl*	isl. **hagl**
mol	nsv. **mål**		*mol*	nsv. **mål**
ōrd[2]	isl. **orð**		*ōrd*	isl. **orð**
sigæl[2]	**sigl**		*sigæl*	**sigl**

b) namn på frukter, t. ex.

ngm. *halon*	nsv. **hallon**		pl. *halon*	nsv. **hallon**
jortron	**jortron**		*jortron*	**jortron**
krōson	**kröson**		*krōson*	**kröson**
smultron	**smultron**		*smultron*	**smultron**
trænjon	**tränjon**		*trænjon*	**tränjon**

b) Svag deklination.

I. Pluralis *-ar*.

§ 146. Efter denna deklination böjas de äldre svaga mask. an-stammarna, t. ex.

---

[1] Förekommer blott i utskären.
[2] Böjdes redan 1920 efter 3:dje starka deklinationen.

Digitized by Google

ngm.	*baka*	fsv. **bakke**	pl.	*bakar*	fsv. **bakkar**
	bita	isl. **biti**		*bitar*	**bitar**
	dropa	fsv. **dropi**		*dropar*	**dropar**
	haka	**haki**		*hakar*	**hakar**
	hana	**hani**		*hanar*	**hanar**
	hara	**hari**		*harar*	**harar**
	lia	nsv. **lie**		*liar*	nsv. **liar**
	mosa	fsv. **mosi**		*mosar*	fsv. **mosar**
	sleda	**släþi**		*sledar*	**släþar**
	spada	**spadhi**		*spadar*	**spadhar**
	spina	**spini**		*spinar*	**spinar**
	staka	**staki**		*stakar*	**stakar**
	stiga	**stighi**		*stigar*	**stighar**
	stoba	**stubbe**		*stobar*	**stubbar**

I följd av förändrat genus, analogibildning och konsonantbortfall hava en mängd subst. överförts hit (se § 142 a), t. ex.

ngm.	*kamba*	jfr fsv. **kamber**	pl.	*kambar*	fsv. **kambar**
	knapa	**knapper**		*knapar*	**knappar**
	meida	jfr isl. **meiðr**		*meidar*	isl. **meiðar**
	nesa	fsv. **näsa** f.		*nesar*	fsv. **näsor**
	ria	**ria** f.		*riar*	**rior**
	skilna	**skilnaþer**		—	—
	skyla	jfr fsv. **skyl** m.		*skylar*	nsv. **skylar**
	stāka	jfr nsv. **stack**		*stākar*	**stackar**
	tilla	jfr fsv. **þistil**		*tillar*	**tistlar**
	uda	**udder**		*udar*	**uddar**
	vrista	**vrist** f.		*vristar*	**vrister**

Efter denna deklination böjes även det neutrala ordet *jærta* fsv. **hiärta**, ngm. pl. *jærtrar*, fsv. **hiärta**.

II. Pluralis *-or*, *-ur*.

§ 147. Efter denna deklination böjas:

1) de äldre fem. **ōn-** och **ūn**-stammarna.

På grund av ändelsen i grundformen i singularis sönderfalla dessa substantiv i trenne grupper:

A)	sing. *-a*	plur. *-or*
	äldre **-a**	äldre **-or**
B)	sing. *-o*	plur. *-or*
	äldre **-o**	äldre **-or**
C)	sing. *-u*	plur. *-ur*
	äldre **-u**	äldre **-ur**

Digitized by Google

A) Till första gruppen höra de ōn- och ūn-stammar, vilka beteckna människor, djur och växter samt ordet *kǫrka*[1], fsv. **kirkia**, t. ex.

ngm. *blǫma*	fsv.	**blomma**	ngm. pl. *blǫmor*	fsv.	**blomor**
flɪka	nsv.	**flicka**	*flɪkor*	nsv.	**flickor**
gǫda	fsv.	**gädda**	*gǫdor*	fsv.	**gäddor**
hǫna		**höna**	*hǫnor*	nsv.	**hönor**
kuda	nsv.	**kudda**[2]	*kudor*		**kuddor**
løva		**löja**	*løvor*		**löjor**
rǫa		**rova**	*rǫor*		**rovor**
rǫsa		**Rosa**			

B) Till andra gruppen höra:

a) de ursprungligen långstaviga orden (jfr § 74, 1), t. ex.

ngm. *grɪmo*	isl.	**grima**	ngm. pl. *grɪmor*	isl.	**grímur**
kɪsto	fsv.	**kista**	*kɪstor*	fsv.	**kistor**
klokǫ		**klokka**	*klokǫr*		**klokkor**
kældo		**kälda**	*kældor*	nsv.	**källor**
kæro		**kärra**	*kæror*		**kärror**
spǫno	jfr nsv.	**spån**	*spǫnor*		**spånor**
taſko	fsv.	**taska**	*taſkor*	fsv.	**taskor**
vɪso		**visa**	*vɪsor*		**visor**
vǫgo	jfr fsv.	**vagh (vagha)**	*vǫgor*	nsv.	**vågor**
væpo		**vepa**	*væpor*	dial.	***vepor**[3]

b) de i § 140 uppräknade, på **-o** utgående orden, vilka, ehuru utgörande namn på levande väsen och växter, generaliserat ack., t. ex. *bladro*[4], nsv. ***bladdra**, *hundflǫko*, nsv. **hundloka**, *rǫso* jfr nsv. **ros**.

C) Till tredje gruppen höra:

a) de ursprungligen kortstaviga orden (jfr § 75, 1 A), t. ex.

ngm. *fɪnu*	fsv.	**fina**	ngm. pl. *fɪnur*	fsv.	**finur**
haku[5]		**haka**	*hakur*		**hakur**
sagu		**sagha**	*sagur*		**saghur**
sɪnu		**sina**	*sɪnur*		**sinur**
smulku		**smula**	*smulkur*		**smulur**
stuvu[6]		**stuva**	*stuvur*		**stuwur**
vɪku		**vika**	*vɪkur*		**vikur**

[1] Även *kyrkjo*.
[2] Ett finlandssvenskt ord för **ko**.
[3] Allmänt i sv. dial. Se V ll, Ordb. över Ped.-Purmomålet.
[4] Skrävlande, sladdrande, fjäskig kvinna.
[5] Haka.
[6] Vanligare är *stû* med pl. formen *stugor*.

Digitized by Google

I följd av förändrat genus, analogibildning och konsonantbortfall hava flere subst. överförts till denna deklination, t. ex.

ngm. *gɪm̄bra*[1]	jfr isl. **gymbr**	pl. *gɪm̄bror*	isl. **gymbrar**
hǣrd̄o	jfr fsv. **härþ**	*hǣrd̄or*	fsv. **härþar**
klɪ̄fso[2]	**klifse**	*klɪ̄fsor*	**klifse**
len̄to	**länktan**	—	—
skjo̲ra	**skior**	*skjo̲ror*	**skiorar**

b) de i § 140, 1 nämnda på *-u* utgående orden, vilka, ehuru utgörande namn på levande väsen, generaliserat fornspråkets ack., t. ex.

ngm. *svalɪ̄u*	fsv. **svala**	ngm. pl. *svalɪ̄ur*	nsv. **svalor**
trɛnu	**trana**	*trɛnur*	fsv. **tranur**

c) de neutrala orden:

ngm. *o̲ga*	fsv. **ögha**	ngm. pl. *o̲gor*	fsv. **öghon**
o̲ra	**öra**	*o̲ror*	**öron**

D) Artikeln.

§ 148. Artikeln i Ngm. är av två slag: obestämd och bestämd.

I. Den obestämda artikeln är för mask. och fem. *an*, fsv. **en**, isl. **einn**, för neutr. *at*, fsv. **et**, isl. **eitt**, t. ex.

ngm. *an bro̲*	nsv. **en bro**	ngm. *at frɔy*	nsv. **ett frö**
an bru̲d	„ **en brud**	*an ka̲r*	„ **en karl**
at hol̄	„ **ett hål**	*an ʃo̲*	„ **en sjö.**

II. Den bestämda artikeln är antingen fristående eller vidfogad.

A) Den fristående artikeln är = demonstrativa pronominet (se § 156) *han* för mask., *hun* för fem. och *he* för neutr. sing. samt *tom* för pluralis. Ex. *han bɛst hɛstn̄* 'den bästa hästen', *hun al̄ samst ko̲an* 'den sämsta kon', *he mɪnst fo̲re* 'det minsta fåret', *tom sto̲r kud̄ona* 'de stora kuddorna'.

B) den vidfogade artikeln lyder i målet:

sing. mask.	*-ɪn, -n*
„ fem.	*-an, -n*
„ neutr.	*-a*
plur.	*-na, -ana*

[1] Får, som ej fått lam.
[2] Klase.

Digitized by Google

Singularis.

a) *-ɪn* som slutartikel i sing. erhålla mask. subst. utgående på mediopalataler (*g, k*), bilabialer (*b, m*) och dentilabialer (*f, v*), t. ex.

ngm. *baŋk*	nsv. **bank**		ngm. *baŋkɪn*	nsv. **banken**	
fam	„ **famn**		*famɪn*	„ **famnen**	
gl'of [1]	dial. ***gluff**		*gl'ofɪn*	dial. ***gluffen**	
kl'ab	nsv. **klabb**		*kl'abɪn*	nsv. **klabben**	
knɪv	„ **kniv**		*knɪvɪn*	„ **kniven**	
rʏg	„ **rygg**		*rʏgɪn*	„ **ryggen**	
spɪk	„ **spik**		*spɪkɪn*	„ **spiken**	
stɔrm	„ **storm**		*stɔrmɪn*	„ **stormen**	

b) De övriga mask. antaga *-n*, t. ex.

ngm. *aksul'*	fsv. **axul**		ngm. *aksul'n*	fsv. **axolin**	
dropa	„ **dropi**		*dropan*	„ **dropin**	
fɪl	„ **fil**		*fɪln*	nsv. **filen**	
fogæl'	„ **fughl**		*fogæl'n*	„ **fågeln**	
hɛst	„ **häst**		*hɛstn*	„ **hästen**	
mʉr	„ **mur**		*mʉrn*	„ **muren**	
oks	„ **oxe**		*oksn*	„ **oxen**	
okær	„ **aker**		*okærn*	„ **åkern**	
skɪpar	„ **skipare**		*skɪparn*	fsv. **skiparin**	
stɛɪn	„ **sten**		*stɛɪn*	„ **stenin**	
tal	nsv. **tall**		*taln*	nsv. **tallen**	
ven	fsv. **vin**		*ven*	fsv. **vinin**	

c) *-en* erhålla alla feminina med undantag av de fem. **ön-** och **ün**-stammarna (se följ. mom. d), t. ex.

ngm. *brʉden*	nsv. **bruden**		ngm. *mærɛn*	nsv. **märren**	
grɔpen	„ **gropen**		*nɔtan*	„ **noten**	
handen	„ **handen**		*skɛɪden*	„ **skeden**	
mastɛn	„ **masten**		*eggen*	„ **ängen**	

d) *-n* erhålla de fem., som motsvara de äldre **ön-** och **ün**-stammarna (se föregående mom. c), t. ex.

ngm. *gatun*	nsv. **gatan**		ngm. *stuvun* [1]	nsv. **stugan**	
kɔrkan	„ **kyrkan**		*vɪkun*	„ **veckan**	
skɛpon	„ **skäppan**				

e) *-ɛ* erhålla de neutra, som ändas på konsonant eller betonad vokal, t. ex.

---

[1] Drummel, lymmel. Se VII Ordb. över de östsv. dial.

[1] Best. formen av *stʉ̂* är *stʉ̂n*.

Digitized by Google

ngm.	*band*	*bande*	fsv. **bandit**
	bo̱	*bo̱e*	„ **bo(i)t**
	belt	*belte*	„ **bältit**
	bei̯n	*bei̯ne*	„ **benit**
	bred	*brede*	„ **brädhit**
	dik	*dike*	„ **dikit**
	frøy	*frøye*	„ **frö(i)t**
	kri	*krie*	„ **krighit**
	to̱	*to̱e*	„ **ta(i)t**

Anm. Ifall den obestämda singularen slutar på en likvida, föregången av ett *æ*, som återgår till en gammal svarabhaktivokal, saknas detta *æ* i den bestämda formen. Ex.: ngm. obest. form *sigæl*, best. form *sigle*, nsv. **segel, seglet.**

Märk däremot *fogæln* nsv. **fågeln** ovan s. 118.

f) Ingen slutartikel erhålla de neutra, som ändas på obetonad vokal, t. ex.

ngm.	*jærta*	best. f. sing.		*jærta*	fsv. **hiärtat**
	o̱ga	„	„ „	*o̱ga*	„ **öghat**
	o̱ra	„	„ „	*o̱ra*	„ **örat**

Pluralis.

A) Den bestämda pluralen slutar på *-ena* hos alla substantiv, vilkas obestämda plural slutar på *-ær*, men behandlingen av den före *-ena* gående ljudkomplexen växlar något.

a) Då *-æ-* i pluraländelsen *-ær* uppkommit genom inskott av en svarabhaktivokal, saknas *æ* i den bestämda pluralen och har säkerligen aldrig funnits i denna form. Svarabhaktivokalen insköts framför pluralmärket *-r* endast då detta *r* var slutljudande. Jfr fsv. npl. **føter**. best. form **føtrene(r)**, apl. **føtrena.**

Hit höra exempelvis följande former

α) de maskulina r-stammarna ngm. *brø̱drena, fe̱drena*, nsv. **bröderna, fäderna.**

β) nd-stammarna *bo̱ndrena, fre̱ndrena*, nsv. **bönderna, fränderna.**

γ) gamla eller sekundära konsonantstammar, maskuliner eller femininer: *fø̱trena, he̱ndrena, nø̱trena, rø̱trena, stre̱ndrena, tæggrena*, nsv. **fötterna, händerna, nötterna, stränderna, tängerna.**

b) Hos de starka neutrer, som icke äro fruktnamn på *-on*, bildas den bestämda pluralen genom tillägg av *-ena* till den obestämda singularen. Om singularen slutar på likvida, före-

Digitized by Google

gången av ett *æ*, som återgår till en svarabhaktivokal, saknas detta *æ* i den bestämda formen. Exx.:

ngm.	*bo̱ena*	nsv.	**bona**
	hoɫena	„	**hålen**
	hu̱sena	„	**husen**
	netena	„	**näten**
	sɪgɫena	„	**seglen**
	spo̱kena	„	**spökena**
	toṛpena	„	**torpen**
	tryḵæri̱ena	„	**tryckerierna**

c) De fåtaliga maskuliner, som i den obestämda pluralen sluta på *-ær*, bilda sin bestämda pluralform efter någotdera av mönstren a) eller b). Märk formerna ngm. *ges̱trena*, nsv. **gästerna**, ngm. *veṉena*, nsv. **vännerna**.

B) Alla övriga substantiv bilda sin bestämda plural genom tillägg av *-na* till den obestämda pluralen. Framför detta *-na* bortfaller ett slutljudande *-r* eller *-n*.

ngm.	*gro̱pana*	nsv.	**groparna**
	huṉdana	„	**hundarna**
	kro̱kana	„	**krokarna**
	kro̱gana	„	**krogarna**
	kæṛona	„	**kärrorna**
	mæṛana	„	**märrarna**
	pro̱stana	„	**prostarna**
	stoṛmana	„	**stormarna**
	vi̱kana	„	**vikarna**
	haḻona	„	**hallonen**

2. Adjektiv.

Genus.

§ 149. Nagumålet äger i singularis i motsats till fornspråket, men i likhet med nsv., blott tvenne genusformer: en gemensam för mask. och fem. samt en för neutrum. Pluralis har en för alla genus gemensam form. Exx.

			sing. m. fem.	neutr.	pl.
fsv.	**argher**	ngm.	*aṛg*	*aṛḵt*	*aṛg(a)*
	armber		*aṛm(bær)*	*aṛmt*	*aṛm(a)*
	frisker		*fri̱sk*	*fri̱skt*	*fri̱sk(a)*
	ludhin		*ludɪn*	*ludɪt*	*ludɪga.*

Digitized by Google

Skild form för maskulinum och femininum äga blott adjektiven **gammal**, vars böjning i målet, är följande: sing. mask. *gamaɬ*, fsv. **gamal**, fem. *gamuɬ*, fsv. **gamul** och neutr. *gamaɬt*, fsv. **gamalt** samt i pl. *gambɬa*, och *vesal*, fsv. **väsal**, fem. *vesul*, jfr fsv. **usul**, neutr. *vesalt*, fsv. **väsalt**.

Då **gammal** användes substantivt, är sing. mask. *gambælɪn*, fem. *gambɬan* och i plur. *gambɬona*.

Kasus.

§ 150. Adjektivet i ngm. har blott en kasus, grundformen, som ersätter samtliga äldre kasus.

Stark och svag deklination.

§ 151. Adjektivet äger två deklinationer, som formellt motsvara fornspråkets starka och svaga.

A) Stark deklination.

Den starka deklinationen förekommer hos adjektiven, då dessa stå såsom attribut till ett substantiv i obestämd form, såsom predikatsfyllnad eller utan förbindelse med ett substantiv. Hithörande adjektiv ha stort sett i sing. mask. och fem. generaliserat fornspråkets sing. fem., men i ett stort antal fall sing. mask. Jfr Hultman De östsv. dial. §§ 4, 7 och 8, 4. I pluralis har den gamla mask. ackusativformen blivit enarådande.

Anm. Blott adj. *stɔr*, nsv. **stor** har bevarat det gamla attributivsystemets sing. mask. ackusativ och lyder i mask. och fem. sing. *stɔran*, fsv. **storan**.

De för den starka deklinationen betecknande ändelserna äro:

a) sing. mask. och fem. —, neutr. *-t*, pl. *-a*.

Så böjas adj. av den fsv. typen **siuker, siuk, siukt**, plur. **siuka**, t. ex.

fsv. **blinder**	ngm. m. o. f.	*blɪnd*,	n. *blɪnt*,	pl.	*blɪnda*
diuper	„ „	*djup*	*djupt*		*djupa*
diärver	„ „	*djærv*	*djærft*		*djærva*
hvass	„ „	*vas*	*vast*		*vasa*
kär	„ „	*kær*	*kært*		*kæra*
riker	„ „	*rɪk*	*rɪkt*		*rɪka*
siuker	„ „	*sjuk*	*sjukt*		*sjuka*
stiugger	„ „	*stjug*	*stjugt*		*stjuga*
stygger[1]	„ „	*styg*	*stygt*		*styga*.

[1] Se Hellquist s. 892 **stygg**.

Digitized by Google

Adjektiv, vilka i fornspråket såväl i mask. som fem. sing. utgingo på **-er**, hava i ngm. för mask. och fem. blott en enda form på *-ær*, t. ex.

fsv. **amper**	ngm. sing.	mask.	och	fem.	*ampær*
magher	„	„		„	*magær*
nsv. **munter**	„	„		„	*muntær*

Part. pret. tillhörande andra och tredje svaga konjugationerna böjas sålunda:

fsv. **dömder**	ngm. *domd*,	plur.	*domda*
skodher	*skod*		*skoda*
smordher	*smorʀ*		*smorʀa*
snöpter	*snøppt*		*snøppta*

b)	sing. mask. o. fem.	neutr.	plur.
α)	*-o*	*-ot*	*-oga*
β)	*-u*	*-ut*	*-uga*

α) Så böjas adj., vilka hava lång stamstavelse och motsvara äldre adj. på **-ogher**, t. ex.

fsv. **aldrogher**	ngm. *oldro*,	n. *oldrot*,	pl. *oldroga*
āvogher	*ovo*	*ovot*	*ovoga*
hungrogher	*hoggro*	*hoggrot*	*hoggroga*
ostyrogher	*ostyro*	*ostyrot*	*ostyroga*
skyldogher	*skyldo*	*skyldot*	*skyldoga*
sundrogher	*sundro*	*sundrot*	*sundroga*

Ett otal analogibildningar till dessa finnas.

β) Så böjas adj., vilka hava kort stamstavelse och motsvara äldre adj. på **-ugher**, t. ex.

fsv. **liþugher**	ngm. m. o. f.	*lɪdu*,	n. *lɪdut*,	pl. *lɪduga*
sidugher	„ „	*sɪdu*	*sɪdut*	*sɪduga*
stadhugher	„ „	*stadu*	*stadut*	*staduga*

Adjektiv med lång eller kort stamstavelse, som motsvara äldre adjektiv på **-otter** och **-utter** böjas i följd av analogibildning som adj. på **-ogher**, t. ex.

fsv. **bläsut(t)er**	ngm. *blɛsu*	n. *blɛsut*	pl. *blɛsuga*
skallotter	*skalo*	*skalot*	*skaloga*
skorvotter	*skorvo*	*skorvot*	*skorvoga*
stakkotter	*stako*	*stakot*	*stakoga*

Anm. Beträffande utljudande *-o* i *broko*, fsv. **brokot(t)er**, *kroko*, fsv. **krokotter** och *toro* 'dåraktig', hänvisas till § 75, 1 A a.

c)	mask. o. fem.	neutr.	pl.
	-n	*-t*	*-na.*

Digitized by Google

Så böjas de adjektiv, som i fsv. ändades på **-in**, t. ex.

fsv.	**duvin**	ngm. *duvɪn*	n. *duvit*	pl. *duvɪga* l. *duvna*
ä. nsv.	**häpen**	*hepɪn*	*hepɪt*	*hepna*
nsv.	**härsken**	*hærʂkɪn*	*hærʂkɪt*	*hærʂkna*
y. fsv.	**ilzkin**	*ɪlskɪn*	*ɪlskɪt*	*ɪlskna*

Ett flertal analogibildningar till dessa förefinnas, t. ex. *uslɪn*, fsv. **usal**, *fatɪn*, fsv. **fatöker**.

d)

mask. o. fem.	neutr.	plur.
-lɪ	*-lɪt*	*-lɪga*

Så böjas adjektiv motsvarande fsv. adj. på **-liker**, nsv. **-lig**,

fsv.	**farliker**	ngm. *farlɪ*	n. *farlɪt*	pl. *farlɪga*
ä. nsv.	**hyggelig(h)**,	*hʏggɪlɪ*	*hʏggɪlɪt*	*hʏggɪlɪga*
nsv.	**lycklig**	*lʏkklɪ*	*lʏkklɪt*	*lʏkklɪga*
fsv.	**möghliker**	*møʏlɪ*	*møʏlɪt*	*møʏlɪga*
nsv.	**sjuklig**	*ʂukklɪ*	*ʂukklɪt*	*ʂukklɪga*
„	**sorglig**	*sorglɪ*	*sorglɪt*	*sorglɪga*
„	**sydlig**	*sydlɪ*	*sydlɪt*	*sydlɪga*
fsv.	**vinliker**	*venlɪ*	*venlɪt*	*venlɪga*
„	**ömkeliker**	*ʏɳkklɪ*	*ʏɳkklɪt*	*ʏɳkklɪga*

e) Superlativens starka deklination ändas i ngm. på *-ast* eller *-st* och är oböjlig, t. ex.

fsv.	**hvassaster**	ngm. *vasast*	fsv.	**störster**	ngm. *stœrst*
	rikaster	*rɪkast*		**yngster**	*ʏŋkst*

Denna form av superl. användes som predikatsfyllnad.

f) Komparativens starka deklination ändas i ngm. på *-ar* eller *-ær* och är oböjlig, t. ex.

fsv.	**hwitare**	ngm. *vɪtar*	fsv.	**þyngre**	ngm. *tʏŋgær*
	längre	*leŋgær*		**vakkrare**[1]	*vakrar*

Anm. Även former på *-are* och *-ære* förekomma.

g) Particip tillhörande fspr. första svaga konjugation ändas i ngm. på *-a* och äro oböjliga, t. ex.

fsv.	**bandaþer**	ngm. *banda*	nsv.	**rubbad**	ngm. *ruba*
nsv.	**plogad**	*plʊga*	fsv.	**vitiaþer**	*vɪʃa*

h) oböjliga äro likaledes flere adjektiv utgående på *-a*, t. ex.

nsv.	**barfota(d)**	ngm. *barafʊta*
„	**förbaskad**	*forbaʂska*

B) Svag deklination.

Nagumålets svaga deklination hos adjektiven har blott en form och denna är lika med stammen, t. ex.

---

[1] Jfr Hellquist Sv. etym. ordb. o. Swall: Ordb. över Sv. medeltidsspr.

Digitized by Google

fsv. **gamble**	ngm.	*gambæl*
„ **gobe**		*gō*
„ **rene**		*reɪn*

Denna böjning antager adj., då det står såsom attribut och föregås av bestämda fristående artikeln eller ett av de demonstrativa pron. *tasn, tasun, tat, tasnjen, tasunjen* och *tatjen*.

Komparativen i den svaga deklinationen ändas på *-ar* eller *-ær* och är oböjlig, t. ex. *ɪ han nɪdær kamarn star ha al nyast bohage*: 'i den nedre kammaren står det allra nyaste bohaget'.

Superlativen är i svaga deklinationen oböjlig, vare sig den ändas på *-st* eller *-ast*, t. ex.

ɪ ha mɪlarst rume bor hun ygkst dotran (men däremot — *bor ygksta dotran*: 'i det mellersta rummet bor den yngsta dottern') *han bast hɪgkstn*: 'den bästa hingsten', *ha mɪnst fore*: 'det minsta fåret'.

Troligen i följd av hsv. invärkan antager superlativen stundom ändelsen *-sta* eller *-ste*.

Komparation.

§ 152. Adjektiven i ngm. bilda komparativen och superlativen genom ändelserna:

a) *-ar* och *-ast*, t. ex.

ngm.			
	fɪn	*fɪnar*	*fɪnast*
	frɪsk	*frɪskar*	*frɪskast*
	ny	*nyar*	*nyast*
	vakær	*vakrar*	*vakrast*

b) *-ær* och *-st*. Stamvokalen antager i detta fall i-omljud, ifall den är för slikt mottaglig.

Troligen i följd av hsv. invärkan antager komparativen stundom ändelsen *-are* eller *-ære*, t. ex. *at vakrare* (vida vanligare är *vakrar*) *barn o frɪskar foreldrar ha ja ɪnt snt* 'ett vackrare barn och friskare föräldrar har jag ej sett'; *an klokare (klokar) kar o an mesr tregɪn hustru fɪns ɪnt* 'en klokare karl och en trägnare hustru finnes ej'.

Sålunda kompareras, t. ex.

fsv. **grover**	ngm.	*grov*	*grovær*	*grofst*
„ **högher**		*hog*	*hogær*	*hokst*
„ **lagher**		*log*	*legær*	*lekst*
„ **langer**		*lagg*	*leggær*	*legkst*
„ **þranger**		*tragg*	*treggær*	*traggast*
„ **þunger**		*togg*	*tyggær*	*tygkst*

Digitized by Google

Oregelbundna äro t. ex.

nsv.	**dålig**	ngm.	*do̱ɫɪn*	komp.	*se̱m̲bær*	sup. *semst*
„	**elak**		*i̱lak*		*vær̲*	*vær̥ʂt*
fsv.	**gamal**		*gamaɫ*		*el̲dær*	*elst*
„	**goþer**		*go̱(d)*		*betær*	*bes̱t*
nsv.	**liten**		*li̱tn̥*		*mɪn̲dær*	*mɪnst*
„	**ung**		*oɣg*		*ɣɣgær*	*ɣɣk̲st*

I detta sammanhang anföras lämpligen även några gradfogningar till adverb och partiklar:

fsv.	**fram**	ngm.	*fram̲*	komp.	*fre̱m̲bær*	sup. *fremst*
„	**giärna**		*gæ̱r̥ŋ*		*hel̲dær*	*helst*
„	**in**		*ɪn̲*		*ɪn̲dær*	*ɪn̲ar̥ʂt*
„	**niþ**		*nɪdær*		*nɪdær* l. *(nɪdrar)*	*nɪdar̥ʂt*
„	**nā̄r**		—		*ne̱mar*	*ne̱mar̥st*
„	**undir**		*un̲dɪ*		*un̲drar*	*un̲drast*
„	**ūt**		*u̱t*		*ɣtrar*	*ɣtrast*
„	**äptir**		*e̱t̲*		—	*e̱t̲ar̥ʂt*

Såsom tidigare framhållits, äro komparativen och superlativen oböjliga. Dock kunna enstaviga superlativ på *-st* erhålla ändelsen *-a*, då de stå framför ett sublantiv i bestämd form, som icke föregås av annat bestämningsord (d. v. s. best. fristående artikeln eller pronomen).

Anm. Superlativen föregås ofta av det förstärkande *al*, nsv. **allra**.

3. Räkneord.

§ 153. Grundtal.	§ 154. Ordningstal.
1. *eʒ̥n* m. o. f., *eʒ̥t̲* n.	*fɵr̥ʂt(-a)*
2. *tvo̱*	m. *an̲ar*, f. *a̱run*, n. *an̲a*
3. *tri̱*	*trɪdɪ*
4. *fy̱ra*	*fjæ̱r̥ɖe*
5. *fe̱m̲*	*fem̥t̲e*
6. *se̱k̲s*	*ʂet̲e*
7. *ʂu̱*	*ʂu̱ond*
8. *ot̲a*	*ot̲ond*
9. *ni̱e*	*ni̱ond*
10. *ti̱e*	*ti̱ond*
11. *el̲va*	*elfte*
12. *toɫ̲v*	*toɫfte*

Digitized by Google

13.	*treṯon*	*treṯond*
14.	*fjo̱ṛṯon*	*fjo̱ṛṯond*
15.	*feṃṯon*	*feṃṯond*
16.	*seḵston*	*seḵstond*
17.	*ʂuṯon*	*ʂuṯond*
18.	*adæṛṯon*	*adæṛṯond*
19.	*nɪṯon*	*nɪṯond*
20.	*ʧʂugu*	*ʧʂugond (ʧʂugund)*
30.	*treṯɪ (treṯɪ)*	*treṯɪond*
40.	*fɵṛṯɪ*	*fɵṛṯɪond*
50.	*feṃṯɪ*	*feṃṯɪond*
60.	*seḵstɪ*	*seḵstɪond*
70.	*ʂuṯɪ*	*ʂuṯɪond*
80.	*oṯɪ*	*oṯɪond*
90.	*nɪṯɪ*	*nɪṯɪond*
100.	*huṉdra*	*huṉdrade (hundrond)*
120.	*huṉdraʧʂugu*	*huṉdraʧʂugund*
1000.	*tu̱sn̥*	*tu̱sn̥d*
10000.	*tɪetu̱sn̥*	*tɪetu̱sn̥d*

Anm. 1. *eɪ̯n, fɵṛʂt* och *aṉar* kunna böjas, de övriga ej.

Anm. 2. För att utmärka två bestämda föremål har man formerna: *bo̱da, bo̱, bo̱ tvo̱* samt *begɪ bo̱da.*

Jämte *tvo̱* användes, såsom i skriftspråket, även *tu̱* i vissa talesätt, t. ex. *eɪ̯ṯ, tu̱, trɪ̱.*

Anm. 3. Av grundtalen 1—12 bildas substantiven *eɪ̯ṯo; tvo̱o, trɪ̱o, fy̱ro, fe̱mo, seḵso, ʂu̱o, oṯo, nɪ̱o, tɪ̱o, eḻvo* och *toḵvo.*

Anm. 4. Av brutna tal märkas: *haḵv, tvo̱ondeɪ̯l* (endast i sammansättningar), *trɪdɪdeɪ̯l, fjæṛŋḍeɪ̯l* o. s. v. samt *aṉatoko meɪ̯r* 'dubbelt mera'.

4. Pronomen.

§ 154. De ***personliga*** pronomen äro:

Första person:

sing.	nom.	*ja̱g, ja*	fsv. **iak**
„	dat. o. ack.	*me̱g, me*	
plur.	nom.	*vɪ,*	„ **vi(r)**
„	dat. o. ack.	*os̱, os*	

Andra person:

sing.	nom.	*tu, du*	fsv. **þu**
„	dat. o. ack.	*de̱g, te̱g, de*	

Digitized by Google

plur. nom.	*nɨ*	fsv. i(r)
„ dat. o. ack.	*ɨdær, ær, ær*	

Tredje person:

sing. mask. nom.	*han, 'n*	fsv. han
„ „ genit.	*hans, hanses*	
„ „ dat. o. ack.	*han, 'n*	
„ fem. nom.	*hun, (un), 'on*	„ hon
„ „ genit.	*henarș, henarș*	
„ „ dat. o. ack.	*henar, henar, 'on, 'un*	
„ neutr. nom.	*he, e, hed*	„ hit
„ „ dat. o. ack.	*he, e*	
plur., m., f., n. nom.	*tom, dom*	„ þom[1]
„ „ „ „ genit.	*deɨras*	
„ „ „ „ dat. o. ack.	*tom, dom*	

Anm. 1. Personliga pron. nom. sing. *jag, tu, han, hun, he, tom* användas alltid i början av satsen eller då betoning lägges på dessa ord, eljes begagnas *ja, du, 'n, on, e* och *dom*.

Dat. o. ack. *meg, teg* och *deg, han, henar* och *henar, hed, he, oș, ɨdær* och *tom* användas, då eftertryck lägges på desamma, eljes de motsvarande kortare eller vekare formerna.

deg brukas blott i uttrycket *veɨ deg*: 've dig'.

Anm. 2. Genitiven av personliga pron. står såsom attribut framför huvudordet, om tonvikten ligger på pronominet, men efter detsamma, om tonvikten ligger på huvudordet.

Anm. 3. De genus utvisande personliga pronomen *han* eller *'n* och *hun* eller *'on ('un)* stå icke blott i st. för sådana substantiv, som beteckna levande väsenden av manligt eller kvinnligt kön, utan även i st. för andra mask. och fem. substantiv.

Dessa pronomina användas liksom *hed* även såsom demonstrativa.

Anm. 4. *han* eller *'n* användes såsom indefinit pronomen, motsvarande det högsvenska man.

Anm. 5. Det vanliga tilltalsordet i Nagu är *tu, du*. Till äldre personer säges *nɨ*. Tilltalsordet *tu (du)* håller dock på att försvinna och ersättes med för- eller tillnamnet. Personer av högre stånd 'tituleras'.

Reflexivpronomen är *seg, se* i sing. o. plur., dat. o. ack. i alla genera. Det förra användes, då tonvikt lägges på ordet.

[1] Se ovan § 58, 7.

Digitized by Google

§ 155. De ***possessiva*** pronomen äro:

		Singularis			Pluralis
		mask.	fem.	neutr.	m. f. n.
fsv. **min**	ngm.	*mɪn*	*mɪn*	*mɪt*	*mɪn*
„ **þin**	„	*tɪn, dɪn*	*tɪn, dɪn*	*tɪt, dɪt*	*tɪn, dɪn*
„ **sin**	„	*sɪn*	*sɪn*	*sɪt*	*sɪn*
„ **var**	„	*von, vor, voran*	*voron, vorun*	*vort*	*vor, vora*[1]
„ **iþar**	„	*ɪdan*	*ɪdun*	*ɪdart*	*ɪdær*

Anm. 1. I *von* och *ɪdan* återfinna vi fsv. ack. sing. mask. **vā(r)n** och **iþan**.

Anm. 2. Possessiva pronomen användas såsom attribut dels efter ett substantiv, i vilket fall tonvikten ligger på substantivet och detta står i bestämd form, dels framför subst., då tonvikten ligger på pronominet. I detta fall står subst. i obestämd form.

Andra pers. possess. pronomen *tɪn, tɪt* användes före huvudordet, *dɪn, dɪt* efter detsamma. Men predikativt brukas *tɪn*, t. ex. *poɨkɪn a tɪn*.

Anm. 3. Här må även nämnas det pronominala adjektivet *aɨɨe*[2] (oböjligt) med possessiv betydelse. Det står förstärkande efter *mɪn, mɪt*.

§ 156. De ***demonstrativa*** pronomen äro:

		Singularis			Pluralis
		mask.	fem.	neutr.	
fsv. **han**	ngm.	*han*	*hun*	*hed (he)*	*tom*
isl. **þessi**	nom.	*tesn*	*tesun*	*tet*	*tes*
	gen.	*tesns*			
nsv. **den här**	nom.	*tesnjen*	*tesunjan*	*tetjen*	*tesjen*
„ **den där**	„	*hantesn*	*huntesun*	*hetet*	*tomtes*
fsv. **þän**	„	*hanten*	*hunten*	*heten*	*tomten*
„ **þoliker**	„	*tokon*	*tokon*	*toko*	*toko*
nsv. **sådan där**	„	*tokonten*	*tokonten*	*tokoten*	*tokotena (tokoten)*

§ . Såsom ***relativt*** pronomen nyttjas det oböjliga *som*, nsv. **som**. Stundom brukas genit. *vars*. Då en preposition står i samband med det relativa pronom., ställes denna,

[1] Användes endast i uttrycket *vora kombær*: 'de våra komma'.

[2] Även *egɪn*, n. *egɪt*, pl. *egɪn*.

Digitized by Google

såsom även i skriftspråket, i den relativa satsens slut. Ex. *bǫn, som ja kǫft kyte ǫv*: bonden, som jag köpte köttet av.

§ 157. De ***interrogativa*** pronomen äro:

			Singularis			Pluralis
			mask.	fem.	neutr.	
fsv.	**hwar**	nom.	*veᵹm*	*veᵹm*	*va*	saknas
		genit.	*veᵹms, vaṛs*			
„	**hol(i)kin**	nom.	*hokon*	*hokon*	*hoko*	*hoko*
nsv.	**hurudan**	„	*huṛdan*	*huṛdan*	*huṛdaṇ*	*huṛdana*
„	**vad för en**	„	*vaførᵉᵹn* (subst.)=(i fem.) *vaførᵉᵹn* (adj.) =(i fem.)		*vaføreṭ* (subst.) *vaføreṭ* (adj.)	*vaførena*
„	**vilkendera**	„	*hokondeṛa*	*hokondeṛa*	*hokodeṛa*	*hokodeṛa*

Anm. Utom de ovanuppräknade användes frågepartikeln *he, hu*, då man önskar att något, som sagts, skall upprepas.

§ 158. De ***indefinita*** pronomen äro:

fsv. **alder** nom. sing. mask. o. fem. *aḷ*, neutr. *aḷt*, pl. *aḷ*. Sammansättningen *aḷᵻhǫp*, nsv. **allihop**.

fsv. **annar** sing. nom. mask. *aṇar*, fem. *aṛun*, neutr. *aṇa*; plur. *aḍær*, *aṛ*. Gen. sing. mask. *aṇaṛs*, fem. *aṛuns* [1], pl. *aḍæṛs*.

fsv. **bąbir** *bǫ, bǫda*, genit. *bǫdas*.

fsv. **ende** *eṇda* oböjligt.

Sammansättningen *eṇdastᵻ* (oböjligt), nsv. **endaste**.

fsv. **ingin** nom. sing. mask. *ᵻggan*, fem. *ᵻggun*, neutr. *ᵻgga*, plur. nom. *ᵻgga*, genit. sing. mask. *ᵻggans*, fem. *ᵻgguns*.

ngm. *ᵻṇṭ horgandeᵹr* (oböjligt), nsv. **ingendera**.

fsv. **manger** *maᵹg* (oböjligt).

fsv. **nokor** sing. nom. mask. *naṇ*, fem. *naun*, neutr. *naga(na)*, plur. m. f. n. *nagær*, sing. genit. mask. *naṇs*, fem. *nauns*, plur. *nagærs*.

Sammansättningen sing. mask. *naṇdeᵹra*, fem. *naundeᵹra*, nsv. **någondera**.

fsv. **sami**, *sama* (oböjligt).

fsv. **siälver**, sing. mask. o. fem. *ṣǫlᵛv*, neutr. *ṣǫlᵛft*.

fsv. **sumliker**, *somblᵛ* o. *somblᵛga* (oböjligt).

fsv. **hwar**, sing. mask. o. fem. *vaṛ*, neutr. *vaṛt*. Plur. saknas.

Sammansättningarna sing. mask. o. fem. *vaṛ o eᵹn* l. *var o eᵹn*, neutr. *vaṛt o eᵹṭ*, nsv. **var och en**.

mask. o. fem. *var ᵻvᵻ en eṇda*, neutr. *vaṛṭ ᵻvᵻ et eṇda*, nsv. **var och en**.

[1] Sällsynt.

Digitized by Google

sing. mask. o. fem. *varęnda ęʒn*, neutr. *varţęnda ęʒt*, nsv. **varenda**.

sing. mask. o. fem. *var ɪvɪstɪ ęʒn*, neutr. *varţ ɪvɪstɪ ęʒt*, nsv. **varenda**.

vąrdęʒra (oböjligt), nsv. **vardera**.

varądær (oböjligt), nsv. **varandra** (recipr., uttryckes även genom passiv).

5. Verb.

Klassifikation.

§ 159. A) De starka värben i nagumålet indelas på grund av avljudet i följande klasser:

I.	pret.	*ęʒ*	sup.	*ɪ*	IV. pret.	*a*	sup. *u*
II.	„	*ǫ*	„	*u*	V. „	*ǫ*	„ *a*
III.	„	*a*	„	*u*	VI. = gamla reduplicerade.		

B) De svaga verben i målet indelas på grund av tillägget i preteritum i följande klasser:

I pret. *-a*, II a) *-d*, b) *-t*, III *-d*.

A) Starka Verb.

Målets starka verb motsvara i regel[1] fornspråkets med undantag av de i §§ 167, 3, 168, 2, 169, 2 nämnda och äro följande:

§ 160. Första avljudsserien: *ɪ*, *ęʒ*, *ɪ*:

		ngm. inf.	pret.	sup.
fsv.	**bita**	*bɪt*	*bęʒt*	*bɪtɪ*
	bliva	*blɪ*	*blɛʒ(v)*	*blɪvɪ*
	driva	*drɪv*	*dreʒv*	*drɪvɪ*
isl.	**fisa**	*fɪs*	*feʒs*	*fɪsɪ*
fsv.	**gniþa**	*gnɪd*	*gneʒd*	*gnɪdɪ*
	gripa	*grɪp*	*greʒp*	*grɪpɪ*
	kliva	*klɪv*	*kleʒv*	*klɪvɪ*
nsv.	**knipa**[2]	*knɪp*	*kneʒp*	*knɪpɪ*
fsv.	**liþa**	*lɪd*[3]	*leʒd*	*lɪdɪ*
	***liþa (lidha)**	*lɪd*[4]	*leʒd*	*lɪdɪ*
	nigha	*nɪg*	*neʒg*	*nɪgɪ*

[1] Av beläggsanvisningen framgår dock, att övergång från en verbklass till en annan i många fall ägt rum.

[2] Se Rydqvist I, s. 212.

[3] Fortskrida, gå undan (om tid, arbete, förehavande).

[4] Erfara smärta.

Digitized by Google

fsv. **pipa** [1]	ngm. inf. *pɪp*	pret. *peɪ̯p*	sup. *(pɪpa)*
dial. **pita** [2]	*pɪt* [2]	*peɪ̯t*	*pɪtɪ*
fsv. **quiþa** [1]	*kvɪd*	*kveɪ̯d*	*kvɪdɪ*
riþa	*rɪ̄d*	*reɪ̯d*	*rɪdɪ*
riva	*rɪ̄v*	*reɪ̯v*	*rɪvɪ*
skina	*skɪ̄n*	*skeɪ̯n*	*skɪnɪ*
isl. **skita**	*skɪ̄t*	*skeɪ̯t*	*skɪtɪ*
fsv. **skriþa**	*skrɪ̄d*	*skreɪ̯d*	*skrɪdɪ*
nsv. **skrika** [3]	*skrɪ̄k*	*skreɪ̯k*	*skrɪkɪ*
fsv. **skriva**	*skrɪ̄v*	*skreɪ̯v*	*skrɪvɪ*
slita	*slɪ̄t*	*sleɪ̯t*	*slɪtɪ*
nsv. **sprida** [3]	*sprɪ̄d*	*spreɪ̯d*	*sprɪdɪ*
fsv. **stigha**	*stɪ̄g*	*steɪ̯g*	*stɪgɪ*
striþa	*strɪ̄d*	*streɪ̯d*	*strɪdɪ*
swika	*svɪ̄k*	*sveɪ̯k*	*svɪkɪ*
swiþa	*svɪ̄d*	*sveɪ̯d*	*svɪdɪ*
þighia [4]	*tɪ̄g*	*teɪ̯g*	*tɪgɪ*
vighia [4]	*vɪ̄g*	*veɪ̯g*	*vɪgɪ*
vika	*vɪ̄k*	*veɪ̯k*	*vɪkɪ*
vriþa	*vrɪ̄d*	*vreɪ̯d*	*vrɪdɪ*

§ 161. Andra avljudsserien *(j)u̯* ~ *y̯*, *o̯*, *u̯*:

fsv. **hiuþa**	ngm. inf. *hju̯d*	pret. *ho̯d*	sup. *budɪ*
bryta	*bry̯t*	*bro̯t*	*brutɪ*
isl. **drjúpa**	*dry̯p*	*dro̯p*	*drupɪ*
fsv. **flygha**	*flʏ̄g*	*flʊ̄g*	*flʊgɪ*
flyta	*flʏ̄t*	*flʊ̄t*	*flʊtɪ*
frysa	*fry̯s*	*fro̯s*	*frusɪ*
giuta	*gju̯t*	*go̯t*	*gutɪ*
klyva	*klʏ̄v*	*klʊ̄v*	*klʊvɪ*
knyta [4]	*knʏ̄t*	*knʊ̄t*	*knutɪ*
krypa	*krʏ̄p*	*krʊ̄p*	*krupɪ*
nsv. **ljuda**	*ju̯d*	*jo̯d*	*judɪ*
fsv. **liugha**	*ju̯g*	*lo̯g (jo̯g)*	*lugɪ*
niupa	*nju̯p*	*nju̯o̯p (no̯p)*	*nupɪ (nju̯pi)*
niuta	*nju̯t*	*nju̯o̯t (no̯t)*	*nju̯tɪ*
ryka	*ryk*	*ro̯k*	*rukɪ*
ryma	*rym* [5]	*ro̯m*	*rumɪ*

[1] Svagt verb.
[2] Gråta, gnälla. Se V11: Ordb. över de östsv. dial. s. 696.
[3] Se Hellquist Sv. etym. ordb., där dock gottl. **spräidä** (med äi < I) oriktigt likställes med fsv. **sprēdha.**
[4] Svagt verb.
[5] Rymma, giva rum l. plats. I fsv. svag böjning.

Digitized by Google

fsv.	**siuþa**	ngm. inf. *ʂu̱d*	pret. *ʂo̱d*	sup.	—
	skiuta	*skju̱t*	*sko̱t*		*skutɪ*
nsv.	**skryta** [1]	*skry̱t*	*skro̱t*		*skrutɪ*
	smiugha	*smy̱g*	*smo̱g*		*smugɪ*
fsv.	**stryka**	*stry̱k*	*stro̱k*		*strukɪ*
isl.	**súga**	*su̱g*	*so̱g*		*sugɪ*
fsv.	**supa**	*su̱p*	*so̱p*		*supɪ*
	þiuta	*ʈʂu̱t*	*ʈʂo̱t*		*ʈʂutɪ*
	þryta	*try̱t*	*tro̱t*		*trutɪ*

Anm. Fsv. **niusa** böjes i ngm. sålunda: inf. *ny̱s*, pret. *ny̱st* l. *no̱s*, sup. *ny̱st*.

§ 162. Tredje avljudsserien: *ɪ* m. fl. *-a -u*:

fsv.	**binda**	ngm. inf. *bɪn̲d*	pret. *ban̲d*	sup.	*bun̲dɪ*
	brinna	*brɪn̲*	*bran̲*		*brun̲ɪ*
	brista	*brɪs̲t*	*bras̲t*		*brus̲tɪ*
nsv.	**dimpa**	*dɪm̥p*	*dam̥p*		*(dɪm̥pa)*
fsv.	**drikka**	*drɪk̲*	*drak̲*		*druk̲ɪ*
	finna	*fɪn̲* (ovanl.)	*fan̲*		*fun̲ɪ*
	forswinna	*fɵr̥ʂvɪn̲*	*fɵr̥ʂvan̲*		*fɵr̥ʂvun̲ɪ*
	rinna	*rɪn̲*	*ran̲*		*run̲ɪ*
	siunga	*ʂɷɡg*	*saɡg*		*ʂɷɡgɪ*
	siunka	*ʂɷɡk̲*	*saɡk̲*		*ʂɷɡk̲ɪ*
nsv.	**skrinna**	*skrɪn̲*	*skran̲*		*skrun̲ɪ*
fsv.	**slippa**	*slɪp*	*slap*		*slupɪ*
	***smälla**	*smel̲*	*smal̲*		*(smel̥t̲)*
	smälta	*smel̥t̲*	*smal̥t̲* (intr.)		—
	spinna	*spɪn̲*	*span̲*		*spun̲ɪ*
nsv.	**spricka**	*sprɪk̲*	*sprak̲*		*spruk̲ɪ*
fsv.	**springa**	*sprɪɡg*	*spraɡg*		*sproɡgɪ*
	stikka	*stɪk̲*	*stak̲*		*stuk̲ɪ*
	stiälpa	*sʈʂɵl̥p*	*stal̥p*		*stul̥pɪ*
	svälla	*svel̲*	*sval̲ (svel̲d)*		*sul̲ɪ (svel̥t̲)*
	svälta	*svel̥t̲*	*sval̥t̲*		*svul̥t̲ɪ*
	þryskia	*trɷs̲k*	*tras̲k*		*trus̲kɪ*
	vinna	*vɪn̲*	*van̲*		*vun̲ɪ*

§ 163. Fjärde avljudsserien [2]: *a* ~ *e* ~ *ɪ* m. fl., *a̱* ~ *a* (*o̱* < *u̱*), *u* (*e* ~ *o* ~ *ɷ* ~ *ɪ*):

---

[1] Se Hellquist Etym. sv. ordb.

[2] Hithörande verb fördelas vanligen och riktigare på två olika serier, den fjärde och den femte hos Noreen.

Digitized by Google

fsv.	**biþia**	ngm. inf.	*bʏdɪ*	pret.	*ba̱*	sup. *bʏdɪ*
	bära		*bæra*		*ba̱r*	*burɪ*
	dräpa		*drɛpa*		*dra̱p*	*drɛpɪ*
	giva		*ge̱ (gɛ)*		*ga̱v*	*ge̱t̲ (gɪvɪ)*[1]
	koma		*koma*		*ko̱m (kom)*	*komɪ*
	kräka[2]		*krɛka*		*kra̱k (krak)*	*krɛkɪ*
	kräfia		*krɛva*[3]		*(kre̱vd)*	*krɛvɪ*
	liggia		*lɪg*		*lo̱ (lo̱g)*	*(lɪga)*
	läka		*lɛka*		*la̱k*	*lɛkɪ*
	läsa		*lɛsa*		*la̱s (las)*	*lɛsɪ*
isl.	**reka**		*rɛka*		*ra̱k (rak)*	*rɛkɪ*
fsv.	**sia**		*sɪ̱*		*so̱ (so̱g)*	*(sɪt̲)*
	sitia		*sɪta*		*sa̱t*	*(sɪta)*
	skära		*skæra*		*ska̱r*	*skurɪ*
	sova		*sova*		*so̱v (so̱vd)*	*sovɪ*
	stiäla		*sʧʂæɫa*		*sta̱ɫ*	*stuɫɪ*
	vara		*vara (va̱)*		*va̱*	*varɪ*
	äta		*ɛta*		*o̱t*	*ɛt̲ɪ*

§ 164. Femte avljudsserien: *a* m. fl., *o̱*, *a* ~ *ɛ* m. fl.:

fsv.	**dragha**	ngm. inf.	*dra̱*	pret.	*dro̱*	sup. *draɪ̯ɪ*
	döia		*do̱*		*do̱*	*do̱ɪ*
	fara		*fara*		*fo̱r*	*farɪ*
	gräva		*grɛva*		*gro̱v*	*grɛvɪ*
	häfia		*hɛva*		*ho̱*	*hɛvɪ*
	sla		*slo̱*		*slo̱*	*slaɪ̯ɪ*
	standa		*sta̱ (sta)*		*sto̱*	*staɪ̯ɪ*
	sväria		*sværɪ*		*svo̱r*	*svurɪ*
	taka		*ta̱*		*to̱*	*taɪ̯ɪ*
nsv.	**vräka**[4]		*vre̱ka*		*vro̱k*	*vrɛkɪ*
	väga[4]		*vɛga (ve̱g)*		*vo̱g*	*vɛgɪ (ve̱kt)*
fsv.	**väva**[4]		*vɛva*		*vo̱v*	*vɛvɪ*

§ 165. Sjätte avljudsserien: f. d. reduplicerade verb:

isl.	**falla**	ngm. inf.	*fal̲*	pret.	*ful̲*	sup. *fal̲ɪ*
	fá		*fo̱*		*fɪk̲*	*fot̲*
	ganga (gá)		*ga̱*		*gɪk̲*	*(gat̲)*
	gráta		*gro̱t*		*greɪ̯t*	*gro̱tɪ*
	halda		*hal̲d*		*hul̲d*	*hal̲dɪ*

---

[1] *gɪvɪ* 'givit' förekommer sällan.
[2] Ingen stark form belagd i fsv.
[3] Kräva. Böjdes i isl. efter 2:dra svaga konjugationen.
[4] Hör ursprungligen till den föregående verbgruppen.

Digitized by Google

isl.	**heita**	ngm. inf.	*heɨt*	pret. *heɨt*	sup.	*heɨta*
	hugga		*hug*	*(hugd)*		*hugɪ*
	láta		*lọt* [1]	*lọt*		*lọtɪ (lọt)*
	láta		*leta* [2]	*leɨt (leɨt)*		*letɪ (let)*

B) Svaga verb.

§ 166. Första konjugationen — inf. *bada*, pret. *bada*, sup. *bada* — omfattar:

1) fornspråkets verb av första svaga konjugationen (jfr § 168, 1), t. ex.

fsv. inf.	**byria**	pret.	**byriadhe**	ngm. inf.	*byṛja*	pret. *byṛja*
	kalla		**kallaþe**		*kaḷa*	*kaḷa*
	tala		**talaþe**		*taɬa*	*taɬa*
	vakna		**vaknaþe**		*vakn̥*	*vakna*
	vitia		**vitiaþe**		*vɪtɪ*	*vɪʃa.*

Anm. 1. Enstaka verb, vilka i fornspråken haft stark böjning omväxlande med svag, antaga i målet den svaga och tillhöra första svaga konjugationen:

fsv. inf. **blanda** pret. **blandadhe** (isl. **blett** och **blandaða**) ngm. inf. *blɑn̥da* pret. *blɑn̥da*, isl. **gnaga**, pret. **gnóg** och **gnagaða** ngm. inf. *gnaga* pret. *gnaga.*

Anm. 2. Några verb, vilka i ngm. vanligen hava stark böjning, antaga dessutom svaga sidoformer, t. ex. nsv. **dimpa**, ngm. inf. *dɪm̥p*, pret. *dɪm̥pa*, fsv. **sitia**, ngm. inf. *sɪta*, sup. *sɪta.*

2) flere verb tillhörande fornspråkets 2:dra, 3:dje och 4:de konjugationer, t. ex.

fsv.	**sighla**	pret.	**sighlde**	ngm. inf.	*sɪgɬ*	pret. *sɪgɬa*
	smyria		**smorþe**		*smɔrɪ*	*smɔṛja*
	spara		**sparþe**		*spara*	*spara*
	äria		**arþe**		*ærɪ*	*ærja (ọṛd)*

3) följande verb tillhörande fornspråkets starka konjugationer:

fsv.	**luka**	ngm. inf.	*lụk*	pret. *lụka*	sup.	*lụka*
isl.	**troða**		*troda* [3]	*troda*		*troda*
fsv.	**vinda**		*vɪn̥d*	*vɪn̥da*		*vɪn̥da*

[1] Nsv.: ljuda, tona.
[2] Nsv.: tillåta.
[3] Trampa. Detta verb hade redan i fsv. alternativt svag böjning.

Digitized by Google

§ 167. Andra konjugationen: — ngm. infin. *gneḻ*, pret. *gneḻd*, sup. *gneḻṯ* och inf. *sveʒp*, pret. *sveʒft*, sup. *sveʒft* (isl. **sueipa** alternativt redupl.) — omfatta:

1) fornspråkets verb av andra och tredje svaga konjugationerna med undantag av de i §§ 166, 2 och 168, 1 nämnda samt en del verb, som sekundärt antagit stark böjning, t. ex.

fsv.	**dylia**	pret. **dolde**	ngm.	*døɫɪ*,	*doɫd*
	kräfia	**kräffdhe**		*kreva*	*krevd*
	kyssa	**kyste**		*kys̱*	*kys̱t*
	köpa	**köpte**		*kø̱p*	*kø̱ft*
	þyþa	**thydde**		*ty̱d*	*tyḏ*
	ärva	**ärvþe**		*æṛv*	*æṛvd.*

2) följande verb tillhörande fornspråkets starka konjugation:

fsv.	**hiälpa**	pret. **halp**	ngm.	*jøɫp*	*jøɫft*
	leka	**lek**		*leʒk*	*leʒkt*
isl.	**vaxa**	**óx**		*veḵs*	*veḵst*
	värpa	**varp**		*væṛp*	*væṛpt*

Anm. Enstaka verb, vilka i målet vanligen böjas starkt, antaga därjämte svaga sidoformer, t. ex.

fsv.	**hugga**	ngm. inf.	*hug*	pret. *hugd*
	svälla		*sveḻ*	*sveḻd*

§ 168. Tredje konjugationen — inf. *bø̱*, pret. *bøḏ*, sup. *bøṯ* — motsvarar högsvenskans tredje konjugation (se Noreen G. Phil² § 272). Efter denna konjugation böjas:

1) en del verb, vilka i fornspråket tillhört de svaga konjugationerna, t. ex.

nsv. inf.	**bry**	pret. **brydde**	ngm.	*bry̱*	*bryḏ*
fsv. inf.	**ske**	**skedhe**		*ske̱*	*skeḏ*
	skoa	**skodde**		*sko̱*	*skøḏ*
	spa	**spaþe**		*spo̱*	*spoḏ*

2) en del verb, vilka i fornspråket tillhörde den starka konjugationen:

fsv.	**fla**	pret. **flog**	ngm.	*fɫo̱*	*fɫoḏ*	*fɫoṯ*
isl.	**flýja**	**fló**		*fɫy̱*	*fɫyḏ*	*fɫyṯ*
	spýja	**spió**		*spy̱*	*spyḏ*	*spyṯ*

3) en del ursprungligen reduplicerade verb:

isl. inf.	**búa**	pret. **bió**	ngm.	*bø̱*	*bøḏ*
	gróa	**grera**		*grø̱*	*grøḏ*
	róa	**rera**		*rø̱*	*røḏ*
	sá	**sera**		*so̱*	*soḏ*
	snúa	**snera**		*sno̱*	*snøḏ*

Digitized by Google

§ 169. Oregelbundna svaga verb:

fsv.	ngm. inf.	pret.	sup.
dogha	*doga*	*dogd*	*doga*
hava	*hɑ̄*	*hɑd̄*	*havɪ*
kunna	*kuna*	*kund̄*	*kuna*
liva	*lɪva*	*lɪvd̄*	*lɪva*
vilia	*vɪla* [1]	*vɪld̄*	*vɪla*
vita	*vɪta*	*vɪst̄*	*vɪta*

Person och numerus.

§ 170. Nagumålet har avbördat sig de ändelser i indikativen, som i fornspråket utmärkte olika numerus och personer i presens och preteritum, och använder den gamla tredje pers. sing. om subjekt i såväl singularis som pluralis (jfr Noreen G. Phil[2] § 273), t. ex.

ngm. pres.		fsv.	ngm. pret.	isl.
ja	*kalar*	kalla(r)	*kalɑ*	kallaþe
tu	*kalar*	kalla(r)	*kalɑ*	kallaþe
han	*kalar*	kalla(r)	*kalɑ*	kallaþe
vɪ	*kalar*	kallom	*kalɑ*	kallaþom
nɪ	*kalar*	kallin	*kalɑ*	kallaþin
tom	*kalar*	kalla	*kalɑ*	kallaþe

Tempus modus och nominalformer.

§ 171. Målet äger egentligen blott två tempus: presens och preteritum. Övriga tider uttryckas genom omskrivning.

Av finita modus finnas tre: indikativ, konjunktiv, imperativ, samt tre nominalformer: infinitiv, particip och supinum.

Konjugation.

§ 172. Verbet böjes i tempus och modus på följande sätt:

A) Indikativ.

a) Presens.

a) Starka verb: *-ær, -r, -*.

De verb, vilka ändas på vokal, erhålla ändelsen *-r*. Då stammen slutar på kort *r* eller *l*, tillfogas ingen ändelse. Exx.

ngm.	fsv.	ngm.	fsv.
bær	bär	*sovær*	sover
dør	dör	*spɪndær*	spinder
frysær	frȳs, isl. frýss	*sprɪggær*	springer
gār	ganger (gar)	*vevær*	väver
rɪdær	ridher		

[1] *vɪla* har jämväl betydelsen 'vilja para sig'.

Digitized by Google

β) Svaga verb: *-ar, ær, —, r.*

Verb av andra och tredje konjugationen, vilkas stam utgår på kort *r* eller *l*, erhålla ingen ändelse. I detta fall förlänges stamvokalen. Ex.

I.	ngm.	*jorar*[1]	dial. **jorar**
		kalar	fsv. **kallar**
		sambl̥ar	nsv. **samlar**
II.	ngm.	*brændær*	fsv. **bränder**
		køpær	**köpir**
		kør	**körir**
III.	ngm.	*bør*	fsv. **bor**
		fl̥yr	nsv. **flyr**
		trør	fsv. **tror**

b) Preteritum.

a) Starka verb med avljud se § 160, t. ex.

ngm. *beɨt*	isl. **beit**	ngm. *ot*	isl. **át**
bød	**bauð**	*skar*	**skar**
før	**fór**	*span*	**spann**
krøp	**kraup**		

β) Svaga verb: *-a, -d, -t, -d.*

De verb av andra konjugationen, vilkas stam ändas på tonande konsonant, erhålla ändelsen *-d*, de som sluta på tonlös *-t*. Ex.

I.	ngm.	*dara*	fsv. **darradhe**
		kala	**kallaþe**
II.	ngm.	*brend*	fsv. **brände**
		køft	**köpte**
III.	ngm.	*bod*	nsv. **bodde**
		fl̥yd	**flydde**
		spyd	**spydde**
		trod	**trodde**

Nagumålet har i en del ord bevarat det återgångsljud, som utmärkte isl., fsv. värb, tillhörande den andra svaga konjugationen. Dessa 'dyrbara skapelser från den mest avlägsna forntiden' äro:

fsv. **dylia**	ngm. inf. *dol̥ɪ*	pret. *dol̥d*	sup. *dol̥t*
gära	*gæra*	*gjørd*	*gjørt*
läggia	*leg*	*la*	*lakt*
sæghia	*seɨ*	*sa*	*sakt*
skilia	*skɪlɪ*	*skeld*	*skelt*

[1] Prata strunt.

Digitized by Google

fsv. **sälia**	ngm. inf. *sæɫɪ*	pret. *sǫɫd*	sup. *sǫɫt*
isl. **velja**	*væɫɪ*	*vǫɫd*	*vǫɫt*
fsv. **äria**	*ærɪ*	*ǫrd*	*ǫrt* [1]

Av de sammansatta tempora användas i indikativen endast perfektum, plusqvamperfektum och futurum I. De bildas på samma sätt som i högsvenskan.

B) Konjunktiv.

a) Presens: *-ɪ*, t. ex.

ngm. *bɪvarɪ*, nsv. **bevare**, ngm. *farɪ*, fsv. **fari**, ngm. *velsɪnɪ*, nsv. **välsigne**, t. ex. *hære velsɪnɪ me vel* 'herre välsigne mig väl'; *gu nǫdɪ teg* 'Gud någe dig'; *no farɪ nu fast ot kuɫas* 'nå fare det nu om det så vore till Qviflax'.

Presens konjunktiv användes numera högst sällan. Vanligen omskrives detta tempus med *mo* och infinitiven.

b) Preteritum: *-u*, t. ex.

ngm. *fǫru*	fsv. inf. **fara**	ngm. *reɪvu*	fsv. inf. **riva**
frǫsu	**frysa**	*skaru*	**skära**
gavu	**giva**	*staɫpu*	**stiälpa.**

Preteritum konjunktiv anträffas blott i en del starka verb samt i följande oregelbundna svaga: *hadu*, fsv. inf. **hava**, *kundu*, fsv. inf. **kunna**, *vɪldu*, fsv. inf. **vilia**.

Målets form bildas genom tillägg av *-u* till stammen i pret. indikativ.

Preteritum konj. är en utdöende form, som numera ersättes genom omskrivning med *mǫ* eller *mo*, nsv. **må**, *sku*, nsv. **skulle** eller stundom med *lær*, nsv. **lär** och infinitiven.

Ex. på pret. konj. användning: *nu kundu‿n hed gær ŋû*: 'nog kunde han göra det'.

Beträffande pret. konj. se Thurman 'Hur de gamla språkformerna dö', intagen i 'Festskrift, tillägnad Hugo Pipping på hans sextioårsdag'.

Av de sammansatta tempora användas i konjunktiven endast perfektum och plusqvamperfektum. De bildas på samma sätt som i högsvenskan.

C) Imperativ.

Av imperativens former i fornspråket har nagumålet bibehållit blott andra person i sing. och plur. Första person pluralis bildas genom omskrivning med *vɪ ska*, *om vɪ sku* och infinitiven.

Andra person sing. är alltid lika med verbalstammen. Andra person plur. har ändelsen *-ɪn*, fspr. **-in**, lagd till verbal-

[1] Verbet böjes vanligen efter 1:sta svaga konjugationen.

Digitized by Google

stammen. Dock är att märka, att ändelsen *-ɪn* icke förekommer hos verb med slutstavelsen *-æɾ* i infinitiv, utan omskrives detta modus, likasom ofta eljes, med *nɪ ska* eller *om nɪ sku* och infinitiv. Exx.

fsv.		ngm.		fsv.		ngm.	
	bind		*bɪnd*		**bitin**		*bɪtɪn*
	bit		*bɪt*		**brännin**		*brenɪn*
	brän		*brenˌ*		**bärin**		*bærɪn*
	kalla		*kalˌ*		**flyn**		*flʏɪn*
	slit		*slɪt*		**kallin**		*kalˌɪn*
	tala		*taɾ*		**slitin**		*slɪtɪn*
	bindin		*bɪndɪn*		**talin**		*taɾɪn*

D) Infinitiv.

Infinitiven, som föregås av *tɪ* i de fall, då att användes i högsvenskan, tager ändelsen:

1) *-a*, ifall stamstavelsen innehåller en kort vokal, efterföljd av endast en konsonant, som är kort, t. ex.

ngm.		ä. nsv.		ngm.		Jfr dial.	
dona [1]		**dåna**	*rɪna* [4]		***rinna**
frasa		**frasa**	*sɪra* [5]		***sirra**
glɾɪsa [2]		dial. ***glisa**	*snota* [6]		***snåta**
kota [3]		„ ***kåta**	*sʃʂæɾa*		fsv. **stiäla.**

Den ändelselösa formen användes även hos verb med kort stamstavelse, då infinitiven omedelbart efterföljas av ett ord, som står i nära sammanhang med verbet (jfr Korsström: Sv. landsm. VI s. xlvij och Hultman: Östsv. dial. § 43).

2) antager ingen ändelse, då stamstavelsen innehåller en lång vokal eller en kort vokal följd av konsonantgrupp (som sådan räknas geminata), t. ex.

ngm.		isl.		ngm.		dial.	
roˌ		**róa**	*jams*		**jamsa**
duɾ [7]		dial. ***durra**	*rɪmp* [9]		**rimpa**
gɪsn		nsv. **gistna**	*tasn* [10]		**tassna**
glʊtˌ [8]		dial. **glutta**			

Då stammen slutar med ett *ɾ* eller *r* med föregående konsonant, inskjutes ett kort *æ* för att underlätta uttalet (jfr § 72, 3 B), t. ex.

---

[1] Dåna. Se Hellquist: Sv. etym. ordb.
[2] Stråla genom en öppning, blänka. Se Vll Ordb. över de östsv. dial.
[3] Småtälja. Jfr Vll: Ordb. över de östsv. dial.
[4] Vrida, sno. Jfr Vll Ordb. över de östsv. dial.
[5] Sippra. Jfr Vll, Ordb. över de östsv. dial.
[6] Snoka, nosa, snusa. Se Vll Ordb. över de östsv. dial.
[7] Halvsova.
[8] Titta.
[9] *rɪmp ɨ døɾan*: 'slänga i dörren'.
[10] Slockna, förkolna.

Digitized by Google

ngm. *kɪkælʏ*	dial. **kikkla**	ngm. *rɪkælʏ* [3]	dial. **rikkla**
koŋgælʏ [1]	***kångla**	*skrambælʏ*	nsv. **skramla**
pɪŋgælʏ	nsv. **pingla**	*takælʏ* [4]	nsv. **tackla**
rakælʏ [2]	dial. ***rakkla**	*undær*	**undra.**
rambælʏ	nsv. **ramla**		

Då stammen slutar med ett i̯, sonantiseras detta, varvid infinitiven kommer att sluta på ɪ. Se Hultman Våra svenska bygdemål s. 294.

ngm. *bʏdɪ*	fsv. **biþia**	ngm. *spedɪ*	fsv. **spädhia**
bʏskɪ [5]	dial. ***byska**	*stʏdɪ*	**styþia**
bærɪ	fsv. **bäria**	*stʏrɪ* [8]	**styria**
dʏŋgɪ [6]	dial. ***dyngja**	*svɪdɪ*	nsv. **svedja**
drʏpɪ [7]	fsv. **drypia**	*sværɪ*	fsv. **sväria**
fɪskɪ	**fiskia**	*sælʏ*	**sälia**
fɔlʏ	**fylghia**	*tɪlstedɪ*	nsv. **tillstädja**
hɔlʏ	**hylia**	*temɪ*	fsv. **tämia**
nʏtɪ	**nytia**	*vɪtɪ*	nsv. **vittja**
rʏdɪ	**ryþia**	*vedɪ*	fsv. **väþia**
skɪlʏ	**skilia**	*venɪ*	**vänia**
skɔlʏ	**skölia**	*vetɪ*	**hvätia**
skonɪ	**skynia**	*vælʏ*	**välia**
smɔrɪ	**smyria**	*værɪ*	**väria**
snærɪ	**snäria**	*ærɪ*	**äria.**

E) Particip.

a) Participium presens, som jämförelsevis sällan förekommer, har ändelsen *-and*, vartill ändelsen *-ɪs* stundom fogas, t. ex.

ngm. *krɛkand* [9] l. *krɛkandɪs*	fsv. **kräkande**
rɑ̄and l. *rɑ̄andɪs*	nsv. **roende**
rɑ̄pand l. *rɑ̄pandɪs*	fsv. **ropande**
sɪmand l. *simandɪs*	**simande**

---

[1] Gå ovigt och tungt.
[2] Upphosta slem.
[3] Stå ostadigt, vackla.
[4] Kliva, klättra.
[5] Rödja, rensa, hugga små buskar till gödsel. Se VII, Ordb. över de östsv. dial.
[6] Gödsla (jfr fsv. **dyngia** f. och VII Ordb. över de östsv. dial.).
[7] Idissla.
[8] Oreda, trassla, snärja.
[9] Krypande.

Digitized by Google

Detta particip användes vanligen i adverbial ställning för att uttrycka sättet, t. ex. *tær kombær en kar roand*: 'där kommer en kar roende', *hun kom roandɪs*: 'hon kom roende'.

Stundom användes det såsom substantiv för att uttrycka abstrakta begrepp, t. ex. *heten lesande tar rakt live ov 'n*: 'det där läsandet tar rakt livet av honom'.

b) Participium preteritum ändas hos de starka verben på *ɪ*, hos de svaga på *-a, -d, -t* och *-d*, t. ex. ngm. *kasta*, nsv. **kastad**, *køft*, nsv. **köpt**, *rɪvɪ*, nsv. **riven**, *rød*, nsv. **rodd**, *sɔlɖ*[1], nsv. **såld**.

Om dess böjning se adjektiven.

F) Supinum.

a) Starka verb:

ngm. *-ɪ*, fsv. **-it**, t. ex.

ngm. *haldɪ* fsv. inf. **halda**	ngm. *rɪdɪ*	nsv. inf. **rida**
hugɪ **hugga**	*skrutɪ*	**skryta**
krekɪ **kräka**	*stukɪ*	**sticka**

b) Svaga verb:

ngm. *-a*, fsv. **-at**, ngm. *-t*, fsv. **-t**, ngm. *-ɫ*, fsv. **-tt**, t. ex.

ngm. *kala*	fsv. inf. **kalla**
dɔlɫ	**dylia**
skɔt	**skúa**

Supinum är lika med neutrum av verbens pass. particip och hänvisas därför till § 151.

Passivum.

§ 173. Passivum uttryckes i målet dels genom omskrivning med hjälpverbet *blɪ*, nsv **bli** och pret. particip av huvudverbet, dels genom en tilläggsändelse *-s, -as, -ɪs, -ɪst*. Den enkla formen begagnas vanligen i tredje person sing. och pluralis.

Hos flere transitiva verb får den passiva formen jämte den vanliga passiva betydelsen därjämte

a) en reflexiv, t. ex.

ngm. *mɪnskas* nsv. **minskas**	ngm. *smolas*	nsv. **smulas**
sambɫas **samlas**	*vilas*	**vilas**
skæmas **skämmas**		

[1] Såld av sälja.

Digitized by Google

b) en reciprok, t. ex.

ngm.		nsv.		ngm.		nsv.	
brotas		**brottas**		*sleɨkas*		**slekas**	
geɨkas		**gäckas**		*sloɨs* l. *sloɨs*		**slåss**	
kɬapas		**klappas**		*snokɬas* [1]		dial. **snokklas**	
luɡas		**luggas**		*staɡɡas*		nsv. **stångas**	
moɨtas		**mötas**		*taɬas* [2]		**talas**	
puɨsas		**pussas**		*viɨɡas*		**vigas**	
riɨvas		**rivas**					

Anm. Impersonellt begagnas en del verb i passiv form, vilka verb eljes sakna passivum, t. ex. *he riɨmpas ɨ døren*: 'det flängs i dörren', *tatjeɨn ska kunas ɨɨnom moros*: 'det här skall kunnas tills i morgon.

Beträffande passivet märkes följande:

1) Infinitiven bildas genom att ändelsen *-s* lägges till den aktiva infinitiven, då denna slutar på obet. vokal. Slutar den på *-ɨ*, betonad vokal eller konsonant, tilläggas *-as*, varvid infinitivens avslutande *ɨ* förbytas till *j*, t. ex. *sledana ska draɨas ɨt o speɨnas førɨ*: 'slädarna skola dragas ut och spännas för'.

Anm. I stället för det aktiva participet användes stundom (i skämtsam stil) den passiva infinitiven med best. vidfogad artikel för att uttrycka abstrakta begrepp [3], t. ex. *hateɨn lesase e bara tɨ skada*: 'det där läsandet är bara till skada'.

2) Presens indikativ ändas hos de värb, som böjas efter I svaga konjugationen, på *-as*, hos de övriga på *-ɨs*, vilka ändelser fogas till verbalstammen i pres. indik. aktiv form. Efter lång stamstavelse bortfaller stundom *-ɨ*, t. ex. *oɨkæɨŋ soɨs* eller *soɨɨs*. Likaledes plägar *ɨ* i denna ändelse *-ɨs* bortfalla i flerstaviga ord, t. ex. *førgyɨls*, nsv. **förgylles**, *førhyɨds*, nsv. **förhydes**, samt stundom från verb med lång stamvokal eller kort stamvokal, efterföljd av konsonantgrupp, (som sådan räknas geminata), t. ex.

ngm. *biɨnds*, nsv. **bindes**, *byɨts*, nsv. **bytes**, *læɨrs*, nsv. **läres**, *spræɡɡs*, nsv. **spränges**, *taɨs*, nsv. **tages**.

3) Preteritum indikativ bildas hos I svaga konjugationens verb genom tillägg av ändelsen *-ast* till stammen i pret. indikativ aktiv form, hos de övriga verben genom tillägg av ändelsen *-ɨst* till stammen i pret. indik. aktivum, t. ex.

---

[1] Kyssas.
[2] I uttrycket *taɬas vɨdær* 'talas vid'.
[3] Jfr Hultman Våra svenska bygdemål s. 309.

Digitized by Google

ngm.	*ban̲dɪst*	nsv.	**bands**
	bʏgdɪst		**byggdes**
	mo̲ɫast		**målades.**

4) Imperativen är ovanlig. Den anträffas egentligen blott reflexivt i orden:

ngm.	*har̲mas*	nsv.	**harmas**
	legs		**lägg dig**
	legsɪn		**läggen eder**
	slos̲, plur. *slos̲ɪn*		**slåss**
	ses̲		**sätt dig**
	ses̲ɪn		**sätten er.**

Ex. *han skreɪ̯k: slos̲ɪn poɪ̯kar o tom slo̲ɪst*: 'han skrek: slåss pojkar och de slogos'.

5) Supinum bildas hos de starka verben och hos I konjugat. svaga verb genom tillägg av ändelsen *-st* till supinum i aktiv form, hos andra och tredje konjugationens svaga verb genom tillägg av ändelsen *-ast*.

Exempel på verbens böjning i passivum:

ngm.	*bɪn̲das*	pres.	*bɪn̲dɪs*	pret.	*ban̲dɪst*	sup.	*bun̲dɪst*
	bur̲ɟas		*bur̲ɟas*		*bur̲ɟast*		*bur̲ɟast*
	bʏɖɟas		*bʏdɪs*		*ba̲ɪst*		*bʏdɪst*
	dra̲as (dra̲s)		*dra̲s*		*dro̲ɪst*		*draɪ̯ɟɪst*
	fo̲as (fo̲s)		*fo̲s*		*fɪk̲ɪst*		*fot̲ɪst*
	fɫo̲as		*fɫo̲ɪs*		*fɫod̲ɪst*		*fɫod̲ast*
	gæras		*gærɪs*		*gɟo̲ɾɖɪst*		*gɟo̲ɾɖast*
	maɫas		*maɫas*		*maɫast*		*maɫast*
	rɪkɫas		*rɪkɫas*		*rɪkɫast*		*rɪkɫast*
	sko̲as		*sko̲as*		*sko̲ast*		*sko̲ast*
	skæras		*skærɪs*		*ska̲rɪst*		*skurɪst*
	stry̲kas		*stry̲kɪs*		*stro̲kɪst*		*strukɪst*
	sveɪ̯pas		*sveɪ̯pɪs*		*sveɪ̯ftɪst*		*sveɪ̯ftast*

§ 173. Deponentia skilja sig i grunden icke från de passiva verben och hava delvis en tydlig reflexiv eller reciprok betydelse.

De vanligaste deponentia äro:

ngm.	*an̲das*	nsv.	**andas**	ngm.	*hopas*	nsv.	**hoppas**
	bɫo̲mas		**blommas**		*ɪdas*		**idas**
	bok̲sas		**boxas**		*ɪlskas*		**ilskas**
	dagas		**dagas**		*kɪ̲vas*		**kivas**
	fatas		**fattas**		*kɫod̲as*[1]	dial.	***kloddas**

[1] I uttrycket: *sno̲n kɫod̲as fas̲t un̲dɪ fo̲trena*: 'snön fastnar under fötterna'.

Digitized by Google

ngm.	*kroɣgɫas*	nsv. **krånglas**	ngm.	*o̱reʒ̣das*	nsv. **oredas**
	lɣk̲as	**lyckas**		*o̱vundas*	**avundas**
	lɛtʃas	**lätjas**		*rymas*	**rymmas**
	mɪn̲as	**minnas**		*slak̲tas*	**slaktas**
	mo̱ṛŋas	**morgna sig**		*sveʒ̣t̲as*	**svettas**
	mɵu̯ɫas	**möglas**		*sɛm̲jas*	**sämjas**
	nod̲as	dial. ***nådas**		*sɵm̲as*[1]	dial. ***söma**
	nɛm̲as	nsv. **nännas**		*trɪlskas*	nsv. **trilskas**
	ol̲ras	**åldras**		*von̲das*	**våndas**
	om̲ga̲s	**umgås**			

6) Adverb.

§ 174. Varje adverb, som i formellt hänseende är lika med adjektivens neutrum sing., kan vanligen kompareras och erhåller då samma komparationsändelse som ett adjektiv, nämligen i komparativen *-ar*, i superlat. *-ast* eller ändelserna *-ær* och *st*, i vilket senare fall omljud inträder, om vokalen är mäktig därav.

Utom dessa adverb kunna även några andra kompareras, t. ex. *fo̱ṛt̲*, nsv. **fort**, *fo̱ṛd̲ar*, *fo̱ṛtast*, *gæ̱ṛŋ*, fsv. **gärna**, *hel̲dær*, *helst*, *leɣgɪ*, fsv. **länge**, *leɣgær*, *leɣk̲st*.

De huvudsakligaste adverben äro i övrigt:

ngm.	*a̱dæṛl̲eʒ̣s*	dial.	***aderledes**[2]
	al̲dær	nsv.	**aldrig**
	al̲t̲ɪ	fsv.	**altidh**
	an̲hæ̱ɫɪs[3]	dial.	***andhäles**[2]
	ansɵ̱ɫs		**andsöles**[2]
	a̱ṛʂtel̲	jfr sv.	**annorstädes**[2]
	ba̱kfram̲	nsv.	**bakfram**
	bakeṭ		**bakefter**
	bɪt̲ɪ		**bitti**[4]
	boṛt̲		**bort**
	fofeɣk̲t		**fåfängt**
	fuɫ	dial.	**full**[2]
	hɪ̱d	nsv.	**hit**
	hur		**hur(u)**
	huṛl̲eʒ̣s		**huruledes**

---

[1] I uttrycket: *om ja sku sɵm̲as tɪ slo̱*: 'om jag skulle bry mig om l. komma mig för att slå'. Jfr nyl. **sömma**: anstå, passa.
[2] Jfr VII Ordb. över de östsv. dial.
[3] Bakvänt, oriktigt.
[4] Jfr Lundell Sv. Ordlista.

Digitized by Google

ngm.	*heɪm*	nsv.	hem
	helst		hälst
	ɪ dag		i dag
	ɪ gor		i går
	ɪ jonstest och *ɪ jonstɪst*		i jons
	ɪla		illa
	ɪgga	dial.	inga [1]
	ɪnan	nsv.	innan
	ɪnanfɔrɪ		innanför
	ɪnomskæɾs		innomskärs
	ɪnt		inte
	jan	dial.	*hja(da)n [1]
	jusom	nsv.	just-som
	jen	dial.	*hjänn(a) [1]
	jenan		
	jenɪfron		*hjärna-från [1]
	jær		*hjär [1]
	jærɪfron		*hjär-ifrån [1]
	jærtels		*hjärna tils [1]
	kvar	nsv.	kvar
	lɪte		litet
	mɪlanot		(e)mellanåt
	morost		morgse
	mʏkʏ		mycket
	nansten		någonsin [1]
	nɪdær		neder
	nɪdæret		nederst
	nomar [2]	dial.	nomar [2]
	nu och *nunan*		nu [1] (just nu)
	ner	nsv.	ner
	ofta		ofta
	op		opp
	opet	dial.	uppefter
	otær	nsv.	åter
	pɪku l. *pɪku* [3]	fi.	pikku
	po tok	nsv.	på tok
	redan		redan
	ret nu		rätt nu

[1] Jfr VII Ordb. över de östsv. dial.
[2] Förvisso. VII anser i Ordb. över de östsv. dial. ordet utgöra en förkortning av 'nog (vid) Maria'.
[3] Liten.

Digitized by Google

ngm.	*sa̲ms*	nsv.	sams
	sa̲n		s(ed)an
	sna̲ɾt̲		snart
	so		så
	soleɨs	}	således
	soleɪsor	}	
	som bɛst		som bäst
	somaɾst		somras
	ta̲n [1]		d(äd)an [1]
	tɪta̲n [2]		dit, där
	tɪd		dit
	to l. *do*		då
	to̲kot		tokigt
	tɛfɔr		därför
	ten	dial.	dänna [2]
	tenan		dänn(a) [2]
	tenɪfron		dänn(a)-ifrån [2]
	tær, tær o. *dæ̲r*	nsv.	där
	tærɪfron		därifrån
	utanfɔrɪ		utanför
	vadan		vadan
	va̲mfɔr		varför
	va̲n		var
	vanɪfron		varifrån
	vaɾt̲		vart
	vɪnt̲rast		vintras
	vo̲rast		vårast
	væ̲l		väl
	ɣmsom		ömsom
	e̲n		än
	ent̲o		ändå

7) Partiklar.

§ 175. De vanligaste prepositionerna äro:

ngm.	*ba̲kfɔrɪ*	nsv. bakföre	ngm.	*framfɔrɛ*	nsv. framför
	bakom	bakom		*fron* l. *fro̲n*	från
	bake̲t̲	bakefter		*fɔrɪ (fyrɪ)*	före
	blɤa̲nd mɛ	bland med		*fɔrbɪ*	förbi
	breɨvɪdær	bredvid		*gɪnum*	genom

[1] Jfr Vll, Ordb. över Ped.-Purm.
[2] Jfr Vll, Ordb. över de östsv. dial.

Digitized by Google

ngm.		nsv.	ngm.		nsv.
hos		hos	*ov*		av
ɔ l. *o*		i	*ovanpo*		ovanpå
ɪnanfɔrɔ		innanför	*po*		på
ɪnɪ l. *ɪnɔ*		in i	*tɔ*		till
krɪggom		kringom	*undan*		undan
laggsot		långsåt	*undɔ*		under
mɔlan		mellan	*utan*		utan
mot		mot	*utanfɔrɔ*		utanföre
me		med	*ur* l. *ur*		ur
nær		när	*utom*		utom
om		om	*et*		efter
ot l. *ot*		åt	*ɔvær*		över.

§ 176. De vanligaste konjunktionerna äro:

ngm.	nsv.
bara	bara
bo — o	både — och
fast	fast
fɔren	förrän
ɪnan	innan
medan	medan
men	men
nor	när
o (o)	och
om l. *om*	om
rɛt — so	rätt så
san	s(ed)an
san — som	sedan — som
som	som
to	då
tærfɔr ɛn	därför att
tært [1]	dial. tärt [1]
utan	nsv. utan
vasken — heldær	varken — eller
en	än
et	efter
etsom	eftersom.

§ 177. De vanligaste interjektionerna äro:

ngm.	nsv.
aha	aha
aɔ	aj

[1] Tills, till dess.

Digitized by Google

ngm.	*aṇtɪpɪla* [1]	dial.	*antomila [1]
	aṇtoka [2]	finl. dial.	*antocka
	aʂ	nsv.	asch
	fy		fy
	fy varɪ	dial.	fy vare [3]
	hohɔ	nsv.	håhå
	hoɻ		hoj
	holoɻ	dial.	holoj
	huɻ	nsv.	huj
	hut		hut
	heɻ		hej
	ja		ja
	jaha		jaha
	jasɔ	f. hsv.	jasså
	mohe	dial.	må det
	neɻ	nsv.	nej
	ohɔ		åhå
	oʂs	finl. dial.	ojs
	udu	'maningsord för djur'	
	uʂ	nsv.	usch
	veɻ		ve
	veɻ varɪ		ve vare
	voɻ	sv. f. talspr.	voj

§ 178. Dessutom förekomma i dialekten en mängd så att säga naturljud. Här anföras några av dem:

Lockord 1) för får; *taka* i ramsan: *taka, taka, taka takona, takona.*

2) för kalvar: *bulɪ bulun* i: *bulɪ bulun, bulɪ bulɪ bulun.*

3) för höns: *tɪpɪ* i: *tɪpona, tɪpɪ, tɪpɪ tɪpona.*

4) för svin: *gypse* i: *gypse, gypse, gypse.*

5) för kor: *kom kudona, kom kudona kom.*

[1] Svordom. Se VII: Ordb. över de östsv. dial.

[2] Svordom. Ex. *jeveln aṇtoka, om du ɪnt gær he, so ska du fo sɪ va e blɪr*: 'djäveln anamma, om du inte gör det, så skall du få se, vad det blir'. Se VII Ordb. över de östsv. dial.

[3] VII, Ped.-Purmomålet.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

RSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
D UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBR
TY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · ST
· STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNI
RIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFOR
NFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSI
RSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
D UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBR
TY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · ST
· STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNI
RIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFOR
UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSI
BRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
Digitized by Google

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIV
Stanford University Libraries
3 6105 014 978 691
PD
1513
S78
18-19
1928-19
STANFO RIES · STANFOR
RD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSI
TY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRA
NIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY L
LIBRARIES · STA
STANFORD UN
IS · STANFO
RD UNIVER
TY LIBRARI
NIVERSITY LIE
LIBRARIES · S
Stanford University Libraries
Stanford, California
Return this book on or before date due.
RIES · STANFORD UN

Digitized by Google